วิทยานิพนธ์

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

GUIDELINES FOR MANAGING THE SPECIAL EDUCATION CENTER FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT CAPACITY TOWARD LIFELONG LEARNING OF TRAT SPECIAL EDUCATION CENTER

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พ.ศ. 2569

วิทยานิพนธ์

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

GUIDELINES FOR MANAGING THE SPECIAL EDUCATION CENTER FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT CAPACITY TOWARD LIFELONG LEARNING OF TRAT SPECIAL EDUCATION CENTER

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2569

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
GUIDELINES FOR MANAGING THE SPECIAL EDUCATION CENTER FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT CAPACITY TOWARD LIFELONG LEARNING OF TRAT SPECIAL EDUCATION CENTER

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... **ประธานสอบวิทยานิพนธ์**
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ)

..... **ประธานที่ปรึกษา**
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์) **วิทยานิพนธ์**

วัยวุฒิ บุญลอย ..... **กรรมการที่ปรึกษา**
(อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย) **วิทยานิพนธ์**

..... **กรรมการสอบวิทยานิพนธ์**
(อาจารย์ ดร.อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2569

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง. (2569). **แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์, ปร.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย วิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 34 คน และผู้ปกครอง จำนวน 122 คน รวม 162 คน โดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่มอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ตำแหน่งในการสุ่ม เครื่องมือคือแบบสอบถามแบ่งประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา และ 6) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ประกอบกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 17 คน โดยการเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 9 คน และ 2) การสนทนากลุ่ม ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 8 คนซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยใช้

ข้อคำถามแบ่งเป็น 6 ด้านเช่นเดียวกัน ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า และทำการยืนยันและเชื่อมโยงผลและนำเสนอในรูปแบบพรรณนานำมาทำเป็นแนวทางต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้อมูลเชิงปริมาณมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.55, SD = 0.26) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มพบว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสอดคล้องกัน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลของการบรรจบกันของข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในแต่ละด้านเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและความชัดเจนของผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าทุกด้านมีความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบรรจบกันของข้อมูลทุกด้าน

3) แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สู่ความสำเร็จประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา และ 6) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้พบองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติและสร้างประโยชน์ให้กับหน่วยงานและสังคมดังนี้คือ 1) ศูนย์การศึกษาพิเศษควรพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลอย่างต่อเนื่อง 2) ปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ยืดหยุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดสรรสื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล อุปกรณ์ฟื้นฟูเฉพาะประเภทความพิการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับระบบการเรียนรู้สู่มาตรฐาน 3) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องรอบด้าน ภายใต้นโยบายที่ยืดหยุ่นและนำไปปฏิบัติจริง

คำสำคัญ : แนวทางการบริหาร, การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ, การพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Ratchaneekorn Jitkrajang. (2026). **Guidelines for Managing the Special Education Center for Developing Educational Management Capacity toward Lifelong Learning of Trat Special Education Center**. Thesis M.Ed. (Educational Administration). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University. Principal Thesis Advisor: Assistant Professor Dr. Lita Somboon, Ph.D.

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study guidelines for managing the special education center for developing educational management capacity toward lifelong learning of Trat Special Education Center, 2) analyze these guidelines, and 3) propose new synthesized guidelines for the center. A mixed-methods research design was employed. For the quantitative phase, the sample consisted of 162 participants, including five members of the Basic Education Committee, one administrator of Trat Special Education Center, 34 teachers and personnel under the Bureau of Special Education Administration and 122 parents selected using the Krejcie and Morgan's sample size table. Stratified random sampling was applied based on participant roles. The research instrument was a questionnaire covering six domains: 1) curriculum development and instructional management, 2) teachers and educational personnel development, 3) provision of appropriate learning environments, 4) participation of families, communities, and networks, 5) policies and educational management guidelines, and 6) provision of media, resources, and technology for lifelong learning. Data were analyzed using mean scores and standard deviations. For the qualitative component, 17 key informants were selected through purposive sampling. They included: members of the Basic Education Committee, the center administrator, teachers and educational personnel under the Bureau of Special Education Administration and parents. Data were collected included in-depth interviews with nine informants and focus group discussions with eight informants, who were not part of the interview group. Content analysis was conducted based on the same six domains. Data validation employed triangulation techniques, and findings were confirmed, integrated, and synthesized into proposed administrative guidelines.

The results revealed the following: 1) the quantitative findings indicated that the overall guidelines for managing Trat Special Education Center for developing educational management capacity were rated at a high level, with teachers and educational personnel development showing the highest mean score ($\overline{X}$ = 4.55, SD = 0.26), while the qualitative data from interviews and focus groups indicated that all six dimensions were essential for promoting the potential of learners with disabilities toward lifelong learning; 2) the convergence analysis of quantitative and qualitative findings confirmed the consistency and accuracy of the results across all dimensions, demonstrating that each dimension played a crucial role in enhancing the potential of learners with disabilities in achieving lifelong learning; and 3) the synthesized administrative guidelines that led to successful development consist of six key dimensions: (1) curriculum development and instructional management, (2) teacher and educational personnel development, (3) provision of appropriate learning environments, (4) participation of families, communities, and networks, (5) policies and educational management guidelines, and (6) provision of media, resources, and technology.

Based on the research findings, the study identified actionable knowledge and recommendations that could be applied to benefit both the organization and society. The findings suggested that: (1) Special Education Centers should continuously develop individualized curricula and Individualized Education Plans (IEPs) based on accurate developmental data; (2) physical and psychological environments should be enhanced to provide safe, flexible, and learning-conducive spaces, while instructional media, digital technologies, and rehabilitation equipment tailored to specific types of disabilities should be effectively provided to enhance the quality and standards of learning systems; and (3) continuous and comprehensive professional development for teachers and personnel should be promoted under flexible and practice-oriented policies.

Keywords : Management Guidelines, Special Education Center Management, Development of Educational Management Capacity, Lifelong Learning

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากผู้ที่ให้คำแนะนำอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฬิฎา สมบูรณ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ติดตามตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ตลอดเวลา รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิชาการวิจัยและประกันคุณภาพ ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร อาจารย์ ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม รองศึกษาธิการจังหวัดตราด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และนางรัตนา เมืองจินดา ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณูปการและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์อันมีค่าตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอม สนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง

สารบัญ

หน้า

สารบัญ ..... (1)
สารบัญตาราง ..... (4)
สารบัญภาพ ..... (7)

บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย 3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ 5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย 7

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8
2.1 บริบทพื้นที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด 9
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา 12
2.2.1 ความหมายของการบริหาร 12
2.2.2 ความสำคัญของการบริหาร 15
2.2.3 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ 16
2.2.4 ความสำคัญของการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ 25
2.2.5 องค์ประกอบของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ 27
2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต 48
2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต 48
2.3.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต 51
2.3.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต 53

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต 57
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 61
2.4.1 งานวิจัยต่างประเทศ 61
2.4.2 งานวิจัยในประเทศ 64

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 69
3.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 69
3.1.1 การกำหนดประชากร 69
3.1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 70
3.1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 70
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 72
3.2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ 72
3.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ 73
3.3 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ 74
3.3.1 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงปริมาณ 74
3.3.2 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงคุณภาพ 75
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 76
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 77
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 79

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 80
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 80
4.2 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 80
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 81

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 152
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 152
5.2 วิธีดำเนินการวิจัย 152
5.2.1 การศึกษาเชิงปริมาณ 153
5.2.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ 153
5.3 สรุปผลการวิจัย 155
5.4 อภิปรายผลการวิจัย 161
5.5 สรุปและข้อเสนอแนะ 169

บรรณานุกรม 172

ภาคผนวก 181
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ 182
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย 186
ภาคผนวก ค เครื่องมือเพื่อการวิจัย 211
ภาคผนวก จ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ 224
ภาคผนวก ฉ ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 261
ภาคผนวก ช ภาพประกอบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 266
ภาคผนวก ซ บันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview transcript) 274
ภาคผนวก ฌ บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group transcript) 312

ประวัติย่อผู้วิจัย 331

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 การวิเคราะห์การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา 40

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง ปีการศึกษา 2568 70

4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง และประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 81

4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา 83

4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 84

4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 85

4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 86

4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 87

4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา 88

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี 89
4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับการเรียนรู้ตลอดชีวิต 90
4.10 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 126
4.11 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 128
4.12 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 130
4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 132
4.14 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 135
4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 136
4.16 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 139
4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 140
4.18 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา 142

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา 143
4.20 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี 146
4.21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี 147

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2.1	แผนผังนวัตกรรม “เซรามิกสำหรับเด็กพิเศษ (CERAMIC for Special Children)”	12
3.1	The Convergent Design	78
4.1	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด	151
5.1	The Convergent Design	155

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการนับเป็นภารกิจสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ และเป็นกลไกหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 ได้บัญญัติให้บุคคลพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 4)

ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาไม่ได้เป็นเพียงกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ผู้เรียนพิการ" ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา แม้ว่ากฎหมายจะระบุสิทธิไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีช่องว่างที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาและการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จินตนา สุจจานันท์, 2554 : 212-215)

ศูนย์การศึกษาพิเศษในฐานะหน่วยงานหลักในการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนพิการตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 18 ปี มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้น "ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" โดยบูรณาการแนวคิดทางพัฒนาการและการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อส่งเสริมศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนพิการแต่ละคน พร้อมทั้งให้บริการทางด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างรอบด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 1-15) แม้ว่าการให้บริการจะครอบคลุมในเชิงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ แต่ในเชิงคุณภาพยังคงมีข้อท้าทาย โดยเฉพาะในด้านการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียน แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (Peterson and Tracy, 2024 : 207-218)

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2567 : ออนไลน์) ระบุว่า คนพิการในประเทศไทยที่ได้รับการศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 78.28 ของผู้ที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ แต่ส่วนใหญ่จบ

เพียงระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.26 ในขณะที่มีเพียงร้อยละไม่ถึง 5 ที่ศึกษาต่อในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาพิเศษที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การพึ่งพาตนเอง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ทัศนคติเชิงลบและแนวคิดการสงเคราะห์ที่ยังฝังรากลึกในสังคม ทำให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการยังไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง นโยบายหลายฉบับที่ควรส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนกลับกลายเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือแบบถาวร ส่งผลให้ผู้เรียนพิการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองและไม่สามารถก้าวเข้าสู่สังคมได้อย่างเท่าเทียม (อติรุจ ดือเระ, 2566 : ออนไลน์) การเข้าถึงการศึกษายังมีข้อจำกัดในด้านโครงสร้างพื้นฐานของสถานศึกษา เช่น อาคารเรียนที่ไม่รองรับการเข้าถึงของผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเคลื่อนไหว ขาดสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภท รวมถึงบุคลากรที่ยังขาดความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของผู้เรียนกลุ่มนี้ การขาดความพร้อมในหลายด้านนี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เป็นหนึ่งในหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนพิการในระดับจังหวัด โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมทักษะอาชีพและการพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายที่เชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการสนับสนุนด้านอาชีพหลากหลายโดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพเซรามิก ทำให้เกิดการจ้างงานผู้พิการและสร้างรายได้ให้แก่ผู้พิการได้ และยังได้มีการสนับสนุนอาชีพที่หลากหลายเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา ทำให้เห็นว่าการบริหารจัดการของศูนย์ฯ จึงจำเป็นต้องมีทิศทางที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เข้าถึงโอกาสทางอาชีพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินงานขาดทิศทาง ขาดเป้าหมายร่วมและไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่และเป็นระบบ การกำหนดแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการบรรลุตามเป้าหมาย และสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาชีวิตของผู้เรียนได้จริง แนวทางการบริหารที่ชัดเจนและเป็นระบบจะช่วยให้ศูนย์สามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ทั้งในด้านเนื้อหาการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี การประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ชีวิต รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรที่มีความเข้าใจลึกซึ้งในผู้เรียนพิการตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำและการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากความสำคัญที่กล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน และนำมาใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ เพื่อนำไปต่อยอดและปรับปรุงการให้บริการผู้เรียนพิการสู่การใช้ชีวิตและอยู่ในสังคม พึ่งพาตนเองให้ได้เต็มตามศักยภาพของตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 59 คน และผู้ปกครอง จำนวน 210 คน รวม 279 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2567 : 12-16)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 34 คน และผู้ปกครอง จำนวน 122 คน รวม 162 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เครจซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งในการสุ่ม และคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563 : 59-63) จากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่าง

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 17 คน โดยการเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 9 คน และ 2) การสนทนากลุ่ม ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 8 คนซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปร คือ การบริหารเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษาพิเศษ

ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ซึ่งจะทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการพัฒนาศักยภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา 6) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ.2568 ถึง ธันวาคม พ.ศ.2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้มีนิยามศัพท์เฉพาะผู้วิจัยสรุปได้ว่า

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ และมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนพิการ เป็นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกวลา โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นที่จะสามารถศักยภาพของผู้เรียนพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษในการพัฒนาศักยภาพการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ และสามารถนำไปต่อยอดในการปรับใช้ในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษและทำวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

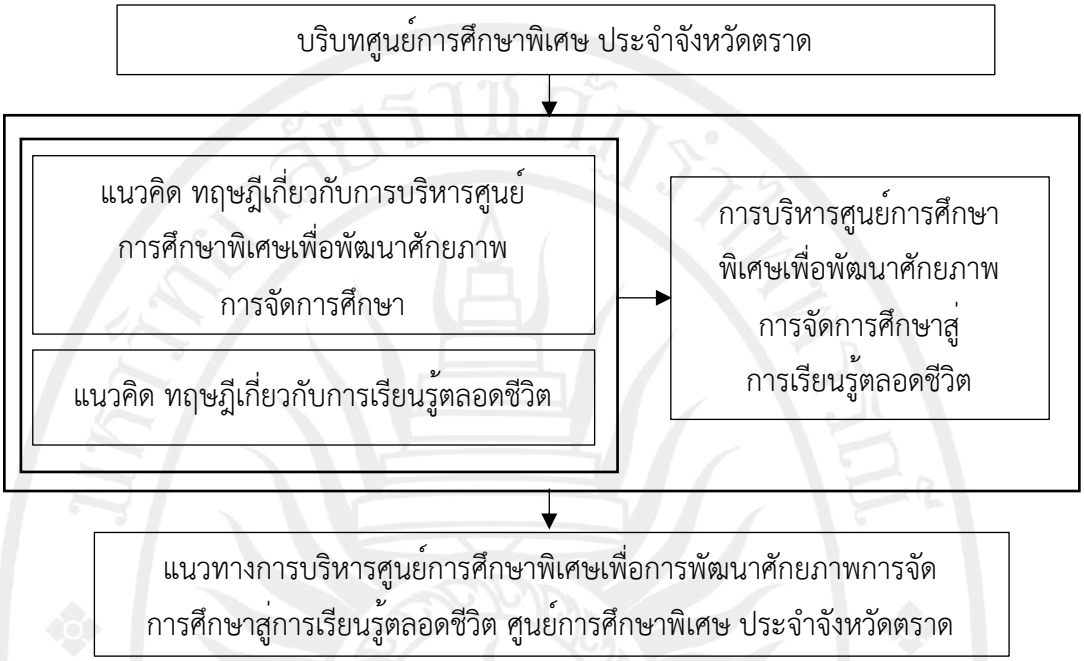

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 บริบทพื้นที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

2.2.1 ความหมายของการบริหาร

2.2.2 ความสำคัญของการบริหาร

2.2.3 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

2.2.4 ความสำคัญของการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ

2.2.5 องค์ประกอบของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ

2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยต่างประเทศ

2.4.2 งานวิจัยในประเทศ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.1 บริบทพื้นที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ – 18 ปี ในลักษณะของศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมของคนพิการผ่านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้บริการในลักษณะไป-กลับ และรับบริการที่บ้าน รวมทั้งจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากรและชุมชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนด ผู้มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดมีภูมิลำเนาในพื้นที่บริการภายในจังหวัดตราดที่มารับการช่วยเหลือฟื้นฟูในระยะแรกเริ่ม เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งต่อเรียนร่วม พร้อมให้คำแนะนำ คำปรึกษาสำหรับผู้ปกครองและคนพิการทุกประเภท ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด มีการจัดตั้งหน่วยบริการขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2555 ได้แก่ หน่วยบริการแหลม หน่วยบริการเขาสมิง หน่วยบริการบ่อไร่ หน่วยบริการคลองใหญ่ หน่วยบริการเกาะช้าง และ พ.ศ.2566 ได้จัดตั้งหน่วยบริการเกาะกูด รวมทั้งสิ้น 6 หน่วยบริการ เพื่อให้บริการคนพิการในจังหวัดตราดให้ได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

ให้บริการผู้เรียนพิการในจังหวัดตราด โดยให้บริการผู้เรียนทั้ง 9 ประเภทความพิการ แบ่งการให้บริการเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้เรียนที่รับบริการที่ศูนย์ฯ คือ ผู้เรียนที่มารับบริหารที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ณ ที่ตั้งของศูนย์ที่เป็นหน่วยตั้งต้น 2) ผู้เรียนที่รับบริการที่บ้าน คือ ผู้เรียนที่รับบริการโดยการออกไปให้บริการของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่บ้านไม่สามารถเดินทางมารับบริการที่ศูนย์หรือหน่วยบริการได้ และ 3) ผู้เรียนที่รับบริการที่หน่วยบริการ คือ ผู้เรียนที่มารับบริการที่หน่วยบริการประจำอำเภอของแต่ละอำเภอโดยจะมีครูและบุคลาการทางการศึกษาอยู่ในบริหารที่หน่วยบริการนั้น ๆ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนถึงอายุ 18 ปี ซึ่งมีรูปแบบการให้บริการแบบไป-กลับ หน่วยบริการ และตามบ้าน มีขั้นตอนการให้บริการ ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การคัดกรองประเภทความพิการ 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดแผนการจัดการศึกษา (Individualized Education Program) 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมผ่านแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan) 6) การประเมินความก้าวหน้า และ 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan) ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม สติปัญญา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พุทธศักราช 2565 และหลักสูตรร่างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้เรียนพิการ พุทธศักราช 2563 จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมกีฬาพาเพลิน กิจกรรมการละเล่นอย่างไทย กิจกรรมบูรณาการ เป็นต้น รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับผู้เรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ ศิลปะบำบัด คอมพิวเตอร์ ปรับพฤติกรรม กายภาพบำบัด ดนตรี เซรามิก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายใน อาทิ ลานพระพุทธรูป ห้องศิลปะบำบัด ห้องฝึกปรับพฤติกรรม สระธาราบำบัด เป็นต้น การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในระหว่างภาคเรียนมีการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองเพื่อสะท้อนกลับผลการพัฒนาผู้เรียนและผลการดำเนินของแต่ละกิจกรรม ตลอดจนร่วมวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมจะส่งต่อผู้เรียนตามระดับความสามารถที่สามารถทำได้ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนที่มีความพร้อมในการส่งต่อเข้าสู่สถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้ดำเนินการสำรวจนักเรียนที่มีความพร้อมในช่วงต้นปีการศึกษา มีการวางแผนการให้บริการตามศักยภาพของผู้เรียน มีการจัดห้องเรียนส่งต่อที่จะมีการประเมินผู้เรียนเตรียมความพร้อมสำหรับการส่งต่อผู้เรียนไปยังสถานศึกษาที่สูงขึ้นต่อไป และมีงานให้คำปรึกษา แนะแนว และส่งต่อ โดยประสานงานระหว่างโรงเรียนจัดการเรียนรวม โรงเรียนเฉพาะความพิการ หน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการส่งต่อกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำผู้ปกครองและผู้เรียนเข้าศึกษาดูงานในสถานศึกษาดังกล่าวเพื่อเตรียมส่งต่อผู้เรียนผู้เรียนมีความพร้อมในการส่งต่อเข้าสู่สถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

กลุ่มผู้เรียนมีความพร้อมในการส่งต่อเข้าสู่การอาชีพ หรือสังคมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด มีการจัดห้องเรียนเด็กโต ที่มีการเตรียมความพร้อมทางด้านอาชีพให้กับผู้เรียน สำรวจความสนใจและความพร้อมของผู้เรียนและครอบครัวในงานอาชีพต่างๆ ที่ผู้เรียนจะสามารถประกอบอาชีพได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีรายได้ หรือใช้ชีวิตในสังคมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยครูผู้สอนได้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) / ผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน / แผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) / แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ

และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว มีการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนการทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียน มีการพัฒนาศักยภาพผู้พิการโดยการฝึกอาชีพการทำผลิตภัณฑ์เซรามิก ในชื่อว่า “LITTEL 9 FINE DAY” โดยการทำผลิตภัณฑ์เซรามิกจากผู้พิการที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นหลัก มาพัฒนาอาชีพ และร่วมสนับสนุนให้ผู้พิการที่จบจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไปมีอาชีพเพื่อเป็นรายได้ในการใช้ชีวิต โดยเน้นการทำผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากฝีมือผู้พิการโดยเฉพาะ

โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถมีความพร้อมในการออกไปใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมสามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข และรู้จักการปฏิบัติตนในสังคม กระตุ้นให้เกิดความยั่งยืนเกิดเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2567 : 1 - 15)

เซรามิกสำหรับเด็กพิเศษ (CERAMIC for Special Children)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้มีการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาความสามารถตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลได้เต็มตามศักยภาพและเหมาะสมกับความพิการ โดยได้จัดตั้งโครงการพัฒนาศักยภาพผู้พิการและฝึกอาชีพโดยการทำเซรามิก วิธีการทำเซรามิกต้องอาศัยทักษะที่หลากหลายประกอบกัน การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสมาธิในการขึ้นรูปชิ้นงานแต่ละชิ้น การตกแต่งผลงาน การเขียนลาย และการลงสีต้องอาศัยความสามารถทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ จึงได้นำกิจกรรมเซรามิกมาปรับประยุกต์และพัฒนาเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยการนำแนวคิดและทฤษฎีของบรูเนอร์ (Jerome S. Bruner) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดเป็นการเรียนรู้และทักษะ จากทฤษฎีและแนวคิดข้างต้นจึงได้นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน “เซรามิกสำหรับเด็กพิเศษ (CERAMIC for Special Children)” โดยมีขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 C : Consult การสอบถามปัญหาของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 E : Evaluation การนำปัญหามาประเมินและวิเคราะห์เพื่อวางแผนการแก้ไขโดยการร่วมมือกันระหว่างครู ผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ

ขั้นที่ 3 R : Related นำกิจกรรมเซรามิกมาเชื่อมโยงเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา

ขั้นที่ 4 A : Action การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ สู่การพัฒนาทักษะอาชีพผ่านการทำเซรามิก

ขั้นที่ 5 M : Made by yourself ฝึกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดเอง ทำเอง พัฒนาตนเอง

ขั้นที่ 6 I : Intend ความมุ่งมั่นตั้งใจโดยฝึกให้ปฏิบัติซ้ำ ๆ จนสามารถเข้าใจและพัฒนาเป็นทักษะในการประกอบอาชีพได้

ขั้นที่ 7 C : Completes ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

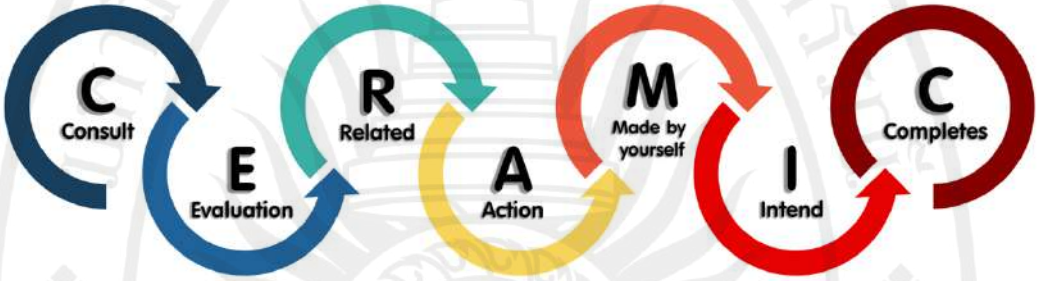

ภาพที่ 2.1 แผนผังนวัตกรรม “เซรามิกสำหรับเด็กพิเศษ (CERAMIC for Special Children)”
ที่มา : (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2566 : 9)

และศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดได้รับรางวัล “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม” ประจำปี 2566 “ระดับภูมิภาค” จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เป็นรางวัลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาได้สร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและเป้าหมายการพัฒนา และเพื่อคัดสรรคผลงานนวัตกรรมที่มีคุณค่าทางวิชาการเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2566 : 5 – 9)

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

2.2.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Management) เป็นกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในองค์กรหรือหน่วยงานหนึ่ง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมักใช้ในการบริหารองค์การ หรือหน่วยงานเพื่อแสวงหาผลกำไร เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จต่อองค์การเพื่อนำองค์การไปสู่ความก้าวหน้า และการบริหารที่อย่างหนึ่งคือ การบริหาร (Administration) เป็นการบริหารที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น การบริหารสถานศึกษา

เป็นต้น การบริการที่เน้นส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การเป็นหลัก ไปนำเอากำไรหรือผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ความหมายของการบริหารในแต่ละมุมมองและความหมายยังไม่อีกหลากหลายทัศนะด้วยกัน และ แมสซีและดักลาส (Massie & Douglas) (สิน งามประโคน และคณะ ,2562 : 137-138) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษาเป็นได้ทั้งศิลป์ ศาสตร์ และวิชาชีพ ซึ่งมีดังนี้

1. กรณีที่เป็นศิลป์ (Art) หมายถึง ทักษะและความรู้ที่แต่ละคนได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้ได้บรรลุจุดหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้ทักษะและความรู้ที่พัฒนาขึ้น อาจเป็นความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนหรือจากประสบการณ์การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ หรือมีการพัฒนาทางด้านวิชาการด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นอย่างดีเปรียบกับนักดนตรีหรือจิตรกรที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความชำนาญจนมีทักษะสูง

2. กรณีที่เป็นศาสตร์ (Science) หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ก่อให้เกิดทฤษฎีทางการบริหารขึ้นมามากมายหลายทฤษฎี ซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับความเป็น “ศิลป์” ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล กล่าวคือ ศิลป์เป็นเรื่องของการกระทำการฝึกฝนเพื่อความชำนาญ ส่วนศาสตร์เป็นเรื่องของความรู้ที่มีระบบแบบแผน

3. กรณีเป็นวิชาชีพ (Profession) เกิดขึ้นจากความเป็นศิลป์และศาสตร์โดยมีเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นวิชาชีพจากการมีองค์ความรู้ที่ลึกและเชี่ยวชาญในด้านนั้นอย่างเป็นระบบโดยบุคคลในวิชาชีพนั้น ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาในเชิงสติปัญญาและความรู้อยู่เสมอต้องมีทัศนคติเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีการสืบค้นหาความคิดใหม่อยู่เสมอ และมีมาตรฐานทางวิชาชีพที่กำหนดขึ้นโดยสมาคมทางวิชาชีพนั้น

เช่นเดียวกับการบริหารการศึกษา (Educational Administration) เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารองค์กรอย่างหนึ่งโดยได้นำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา โดยความหมายของการบริหารสถานศึกษาได้มีผู้ได้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

นเรศวร์ เศรษฐสิงห์ และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2566 : 277) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานโดยมีแนวนโยบายเป็นตัวกำหนดทิศทาง มิวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการและกิจกรรม เป็นปัจจัยเพื่อการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยการจัดการทรัพยากรให้เหมาะสมคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน

การจัดองค์กร การจัดบุคลากรและทีมงาน เพื่ออำนวยการหรือสั่งการ การบริหารการศึกษาแบ่งเป็นกลุ่มงาน 4 งานได้แก่ งานวิชาการ งานการเงินและงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป

สุนิสา เทศเขียว (2565 : 17) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน วางแผน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาในสถานศึกษาทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

สุทรชาน (Sudarshan, 2022 : 15-16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง เป็นการนำเอาแนวคิดและทฤษฎีของการบริหารองค์กรเป็นปรับใช้กับการบริหารสถานศึกษา โดยการบริหารสถานศึกษาไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนเนื่องจากได้พัฒนามาจากหลายสาขาวิชา เช่น เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา โดยการบริหารถูกให้ความหมายว่า “การบริหารจัดการคนและการปฏิบัติงานของคนเหล่านั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันโดยใช้ทรัพยากรขององค์กร” เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมให้ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้บริหารต้องมีการใช้ทักษะและความสามารถของตนเองในการบริหารองค์กรโดยอาศัยกระบวนการทั้ง การวางแผน การจัดระเบียบ การเป็นผู้นำ การสร้างแรงจูงใจ การควบคุม การประสานงาน และการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการด้วยองค์ประกอบที่สำคัญตามแนวคิด 5M ได้แก่ บุคลากร (Men), งบประมาณ (Money), วัสดุอุปกรณ์ (Material), วิธีการ (Method) และการบริหารจัดการ (Management) โดยสรุปการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นการนำเอากระบวนการวางแผน จัดระเบียบ กำกับ และควบคุมกิจกรรมของสถานศึกษา มาใช้ในการบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนางาน และการวิจัย เพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่กำหนดไว้

พัทธนันท์ เมตตา และมานิตย์ อาษานอก (2564 : 449-462) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกในสังคมให้เติบโตอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม จริยธรรม โดยมุ่งให้สมาชิกมีค่านิยมและทัศนคติที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งการบริหารนี้ต้องใช้กระบวนการที่ควบคุมและจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของบุคคล รวมทั้งใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลเติบโตตามเป้าหมายและความคาดหวังของสังคมที่ตนใช้ชีวิตอยู่

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miske, 2001 : 170) ได้อธิบายว่าการบริหารโรงเรียน เป็นการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ครู นักเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานให้บุคคลทั้ง 3 กลุ่มเห็นด้วย และดำเนินการตามข้อตกลงที่วางไว้ และพึงยึดปฏิบัติโดยเคร่งครัด

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกัน เพื่อจัดการและพัฒนาสมาชิกในสังคมให้เติบโตอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรมจริยธรรม โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกมีค่านิยมและทัศนคติที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม การบริหารนี้จะใช้กระบวนการควบคุมและจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของบุคคล รวมทั้งการใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสังคม ทั้งนี้ การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทั้งศาสตร์และศิลป์ รวมถึงการเป็นวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดระเบียบ การเป็นผู้นำ การควบคุม และการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาบุคคลและระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมายของสถานศึกษา

2.2.2 ความสำคัญของการบริหาร

การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้เรียน โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเพื่อการพัฒนาศักยภาพไว้ดังนี้

พัชราภรณ์ ดวงชื่น และอรุณศรี อัครปัญญาธร (2567 : 337) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของโลกไปอย่างรวดเร็วและไม่สามารถที่จะคาดเดาได้ในปัจจุบัน การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหาร ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของการบริหารการศึกษา โดยกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษาแห่งอนาคตที่เชื่อมโยงกับหลักการบริหารจัดการ

อนันต์ ปิงยศ และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2566 : 1-19) ได้กล่าวว่า คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การบริหารด้านวิชาการเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องใช้หลักการในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พระมหากันตินันท์ เฮงสกุล (2564 : 1-10) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุก ๆ องค์กร เพราะการบริหารสามารถชี้วัดได้ว่าองค์กรนั้นมีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารที่ดีผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผน จัดสรรและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ธีระรัตน์ คันธิวงศ์ (2560 : 11-12) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารที่อาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถมีความเข้าใจในการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนอย่างมีระบบขั้นตอน ตลอดจนการบริหารบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลมากที่สุด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2557 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษามีความสำคัญมาก เพราะการศึกษาของคนในประเทศจะดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารการศึกษาและผู้บริหารการศึกษา หากประเทศใดได้นักบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจงานด้านการศึกษา จะทำให้การศึกษาสามารถพัฒนาและทำให้ประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นจากผลผลิตของการศึกษาหรือผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้ไปพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทในการจัดการและพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาและประเทศชาติ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและโลกได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ หรือที่เราเรียกว่า “การศึกษาพิเศษ” นั้นเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความพิเศษโดยคำว่า “พิเศษ” ในภาษาไทยแปลมาจากคำว่า “Exceptionality” โดยในที่นี้หมายถึง ความเบี่ยงเบนด้านพัฒนาการและพฤติกรรมจากเกณฑ์ที่ปกติอย่างมาก และอย่างชัดเจนทั้งทางบวกและลบ ความเบี่ยงเบนนั้นเป็นได้ในทุกมิติของพัฒนาการ เช่น กาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ภาษา ฯลฯ โดยทั่วไปความเบี่ยงเบนมักเกิดอย่างเป็นองค์รวมที่สัมพันธ์กัน ทำให้การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีความแตกต่างและความเฉพาะเจาะจงไปจากการบริหารสถานศึกษาแบบปกติ

ความหมายของการศึกษาพิเศษ

โดยความหมายของการศึกษาพิเศษมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

101 เวิลด์ (101 World, 2023 : Online) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียน ทั้งในด้านการเรียนรู้ พฤติกรรม หรือการแพทย์ ต้องมีการจัดหลักสูตรที่มีความเหมาะสม มีวิธีการสอน การประเมินผล และการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคล เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการกับพฤติกรรม และสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ตามความสามารถสูงสุดของตนเอง

ยูเนสโก (UNESCO, 2020 : Online) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกจากห้องเรียนปกติหรือโรงเรียนทั่วไป ซึ่งมักเน้นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะทางหรือความสามารถเฉพาะของบุคคล การศึกษาพิเศษอาจมีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การฝึกงาน, การฝึกปฏิบัติการทำงาน, หรือการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้เพื่อปรับตัว

กับสถานการณ์การทำงานหรือการดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมต่าง ๆ หรือเพื่อการพัฒนาอาชีพและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ

สุมาลี ศรีผล และคณะ (2561 : 202) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเด็กกลุ่มพิเศษเหล่านี้ ไม่สามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการจัดการศึกษาแบบเดียวกันกับเด็กปกติซึ่งการจัดการศึกษาพิเศษได้รวมถึงด้านกระบวนการสอน วิธีการสอน เนื้อหาวิชา (หลักสูตร) เครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่สนองต่อความสามารถ และความต้องการของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ เด็กที่บกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรม เด็กที่บกพร่องทางการเรียน เด็กพิการซ้อน รวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติในด้านเกี่ยวกับวิธีการสอนขบวนการเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้งผู้เรียนที่เป็นผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส โดยมีการจัดการเตรียมตั้งแต่หลักสูตร เนื้อหา เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จำเป็นและตอบสนองต่อความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถ ศักยภาพ โดยส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อให้มีทักษะการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

ความสำคัญของการศึกษาพิเศษ

ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศโดยเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ “การศึกษา” เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยให้คนมีความรู้ สติปัญญา เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงยังเชื่อมโยงไปยังเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางที่ถูกกำหนดโดยสหประชาชาติซึ่งระบุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการให้สมดุลและยั่งยืนต่อการพัฒนาทั่วโลก ซึ่งเป้าหมายที่ 4 ใน SDGs เกี่ยวกับการศึกษามีชื่อเต็มว่า “สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างคลอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมีเป้าหมายย่อยที่ต้องสร้างร่วมด้วยในเป้าหมายย่อย 4.5 ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษาและสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียมภายในปี 2573 และ

เป้าหมายย่อย 4.A ได้กล่าวถึงการสร้างและยกระดับสถานศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์การศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และเพศภาวะ และให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรงครอบคลุมและมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน ดังนั้นประเทศไทยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมให้คนในประเทศได้รับการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

สิทธิทางการศึกษาของคนพิการได้กำหนดไว้ในมาตรา 10 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้คนพิการทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการตลอดชีวิต โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สถานศึกษาต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับความพิการของผู้เรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ออกแบบเพื่อคนพิการความถึงต้องจัดหาสื่อการศึกษาที่เหมาะสมกับความพิการ และความช่วยเหลืออื่นใด เช่น การจัดหาห้องเรียนพิเศษ การให้คำปรึกษา การฝึกอบรมที่เหมาะสม

หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่

1. หน่วยงานรัฐ โดยมีกระทรวงการศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษาของแต่ละประเภทความพิการทั้งในระบบ นอกระบบ รูปแบบการจัดมีทั้ง การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาแบบเรียนร่วม การจัดการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ

2. ชุมชน องค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิ สมาคมหรือชมรมต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้คนพิการมาโดยตลอดเช่นกัน ซึ่งมีระบบ รูปแบบและแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่คนพิการที่แตกต่างหลากหลายตามกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภทความพิการ เช่น การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว จัดศูนย์เด็กเล็กเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กพิการ จัดการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์การเรียนของครอบครัวหรือองค์กร เป็นต้น

3. ครอบครัวหรือผู้ปกครองคนพิการ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางการศึกษาให้แก่คนพิการ ทั้งการเตรียมความพร้อมการฝึก การส่งเสริมการเรียนรู้การพื้นฟูสมรรถภาพตามความจำเป็นเหมาะสม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จะเห็นว่าการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่คนพิการจะมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม (Stakeholder) และมีรูปแบบการจัดบริการที่หลากหลาย แต่ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ ชุมชน องค์กรเอกชน ครอบครัวหรือผู้ปกครองคนพิการ ต่างมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้คนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับ โดยทั่วถึงและเท่าเทียมกับคนทั่วไป เพื่อให้คนพิการสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555-2559) มีวิสัยทัศน์ว่า “คนพิการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง และเสมอภาค” โดยจัดการศึกษาตามประเภทของความพิการทางการศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงออกประกาศกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
8. บุคคลออทิสติก
9. บุคคลพิการซ้อน

โดยการพิจารณาบุคคลที่มีความบกพร่องเพื่อจัดประเภทของคนพิการให้มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมากต้อใช้การสัมผัสและสื่อเสียงตามตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง

1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ขยายใหญ่ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดเจนของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70)

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับเสียงได้หรือไม่เข้าใจการพูดแม้ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป

2.2 คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทางการได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 26 เดซิเบล

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ ผู้ที่มีความจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการเข้าสังคม หรือที่เรียกว่า “Functioning” โดยมีความสามารถทางสติปัญญาที่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย พร้อมกับความจำกัดในทักษะการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย และบุคคลเหล่านี้มักจะแสดงอาการดังกล่าวตั้งแต่อายุต่ำกว่า 18 ปี

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมส่วนหรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหวความบกพร่อง ดังกล่าวอาจเกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกไม่สมประกอบ มาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติดต่อ

4.2 บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ

5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้ที่มีความผิดปกติในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การอ่าน การเขียน หรือการคิดคำนวณ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความล่าช้าในการเรียนรู้หรือมีความยากลำบากในการเรียนรู้ในบางด้าน แม้ว่าจะมีระดับสติปัญญาปกติ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณะอื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมรณ์หรือความคิด เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเชื่อม เป็นต้น

8. บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วน ซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อนอายุ 30 เดือน

9. บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 12-14)

หลิว และพอทเมซิล (Liu & Potmesil, 2025 : 1-2) ได้กล่าวว่า การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเท่าเทียมและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เกิดความตระหนักถึงความหลากหลายของผู้เรียนมากขึ้น การศึกษาพิเศษไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องเข้าถึงการศึกษาที่เหมาะสม แต่ยังเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียม

หวัง (Wang, 2024 : 122) ได้กล่าวว่า การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ หรือการเรียนรู้ การศึกษารูปแบบนี้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถปรับตัวเข้าสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนทั่วไปได้ในที่สุด การศึกษาพิเศษมีพื้นฐานทางปรัชญาที่เน้นความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ความเฉพาะบุคคล และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน การศึกษาพิเศษยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความเป็นธรรมทางการศึกษา และช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ด้วยการให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยความสำคัญของการศึกษาพิเศษสรุปได้ความสำคัญ คือ การเปิดโอกาสทางการศึกษาอย่างเสรีและเท่าเทียม การสร้างพื้นที่ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การศึกษาพิเศษช่วยให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าจะมีข้อจำกัดด้านใดก็ตามให้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้โดยไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง อีกทั้งยังช่วยสร้างความมั่นใจและศักดิ์ศรีให้กับผู้เรียนทำให้สามารถเรียนรู้และเติบโตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่หลากหลาย

ชณนบ พุทธิยมงคลกุล และชนิดา มิตรานันท์ (2566 : 77-79) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความสำคัญอย่างมาก เพราะต้องการระบุความต้องการของผู้เรียนที่มีความเฉพาะทางกายภาพ อารมณ์ สังคม และความต้องการจำเป็นตามความพิการ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษถ้าไม่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูตั้งแต่แรกพบความพิการจะทำให้ยากต่อการพัฒนา หรืออาจทำให้เกิดความพิการมากกว่าเดิม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มมากขึ้นและลดภาวะความเสี่ยงความพิการที่จะแทรกซ้อนจึงต้องมีการช่วยเหลือส่งเสริมให้เต็มศักยภาพความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล หากเด็กได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมแล้วจะทำให้เด็กมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติมากขึ้น นำไปสู่การส่งต่อไปสู่การศึกษาแบบปกติหรือการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไปได้

นรรัชต์ ฝันเชียร (2562 : Online) ได้กล่าวว่า การศึกษาพิเศษถือเป็นกระบวนการการจัดการศึกษาและการบริหารที่ออกแบบมาเฉพาะ เพื่อสนับสนุนบุคคลที่มีความต้องการทางการศึกษาเป็นพิเศษ การให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมต่อบุคคลกลุ่มนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านี้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับสากลการศึกษาพิเศษได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ที่ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาพิเศษมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1975 ซึ่งต่อมาได้ปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติ IDEA เพื่อรับรองสิทธิของผู้ที่มีความบกพร่องให้เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนร่วมกับผู้เรียนทั่วไป การศึกษาพิเศษจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมให้แก่เด็กทุกกลุ่มในสังคม ไม่ว่าจะมีข้อจำกัดทางร่างกาย สติปัญญา หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นการส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สู่รากฐานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมให้กับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ หรือการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พื้นฐานของการศึกษาพิเศษยึดหลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนเป็นบุคลากรที่มีประโยชน์ต่อสังคม เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน เป็นการสร้างพื้นที่แห่งโอกาสส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทุกคนในสังคมที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลง

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาและบริการสนับสนุนให้กับบุคคลที่มีความต้องการทางการศึกษาพิเศษ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องหรือพิการ และบุคคลที่มีปัญหา หรือล้มเหลวในการเรียนด้วยรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาแบบปกติ โดยมีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระตุ้นพัฒนาการ และการวางพื้นฐานการพัฒนาการแบบองค์รวมด้วยการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากทั่วไป ทั้งในด้านการวิธีการสอน กระบวนการ หลักสูตร เนื้อหาวิชา เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก การเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มทักษะพื้นฐานด้านสังคม การสื่อสาร และทักษะทางความคิด ซึ่งทำให้เกิดผลต่อผู้เรียนในระยะยาว โดยเนื้อหาหลักสูตรจะเน้นการเตรียมความพร้อม เพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ ควบคู่ไปกับทักษะทางวิชาการ (วุฒิพงษ์ การะฐา, 2562 : Online) การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษจึงมีความแตกต่างไปจากการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบปกติ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ (2566 : 351-352) ได้กล่าวถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษไว้ว่า กระบวนการวางแผน จัดการ ควบคุม และพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน

รัตนาภรณ์ กังสันเทียะ และคณะ (2566 : 131-132) ได้กล่าวถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษไว้ว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการบริหารที่มุ่งหวังให้เกิดความเสมอภาคของการให้บริการทางการศึกษาแต่ผู้เรียนพิการทุกประเภทอย่างเท่าเทียมกันลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียนพิการให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง มุ่งจะนำพาศูนย์การศึกษาพิเศษไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดมีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสมเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น และการดำรงชีวิตในอนาคต

ศิริพล รวมสุข และชิษณพงศ์ ศรจันทร์ (2566 : 35-38) ได้กล่าวถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษไว้ว่า เป็นการบริหารจัดการศึกษาในลักษณะการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือแรกพบความพิการ การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพบริการส่งต่อและการให้ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษโดยเป็นไปตามกฎกระทรวงทั้งนี้การให้บริการทางการศึกษาหรือทักษะความรู้ไม่มีระบบชั้นเรียน เป็นลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อการส่งต่อโรงเรียนเรียนร่วมหรือโรงเรียนเฉพาะความพิการต่อไป เน้นการให้บริการในเชิงรุก ออกเยี่ยมบ้านและการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลหรือผู้ปกครองเป็นหลัก

รัชนีกร กุฎิศรี และปณิธาน วรรณวัลย์ (2561 : 240) ได้กล่าวถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษไว้ว่า ต้องมีการบริหารจัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยยึดหลัก “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้วยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการดำรงชีวิต และทักษะการทำงานอาชีพตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลในสอดคล้องกับสภาพบริบทของท้องถิ่นและสังคมในปัจจุบัน

อัล-ราฮัมนะห์ (Al-Rahamneh, 2022 : 540–553) ได้กล่าวถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษไว้ว่า เป็นการบริหารเพื่อส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต้องอาศัยความรับผิดชอบทางการบริหารการศึกษาเป็นอย่างมากในการบริหารเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต้องรู้จักการบริหารทรัพยากรให้เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีความเฉพาะ และควรมีการส่งเสริมพัฒนาครูให้มีทักษะเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

สรุปได้ว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ หมายถึง กระบวนการการจัดการศึกษาและบริหารสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ผู้พิการหรือผู้ที่ไม่สามารถเรียนรู้ด้วยระบบการศึกษาปกติได้ โดยเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ การเตรียมความพร้อม และการพัฒนาองค์รวมทั้งด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ และการดำรงชีวิต โดยมีการจัดการในลักษณะเฉพาะ เช่น ไม่มีระบบชั้นเรียน และการใช้การเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นตามสมรรถภาพของผู้เรียน

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ต้องมีการบริหารที่ครอบคลุมในการวางแผน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมและเท่าเทียมตามศักยภาพของตนเอง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ร่วมถึงส่งเสริมให้ครูมีทักษะเฉพาะด้าน เพื่อจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2.4 ความสำคัญของการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ

การศึกษาถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม รวมถึงผู้ที่มีความพิการ การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจึงต้องอาศัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ดังนี้

อมรรัตน์ วงศ์สารภี และคณะ (2565 : 7-22) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และผลักดันระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนพิการ การบริหารต้องส่งเสริมให้มีสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้เรียนพิการมีข้อจำกัดในการเรียนแบบปกติ ผู้บริหารมีหน้าที่ประสานงานกับบุคลากร ครู และผู้ปกครอง เพื่อจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการทั้งในบ้านและในโรงเรียน การบริหารที่ดีต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อให้ผู้พิการได้รับการสนับสนุน สร้างโอกาสในการเรียนรู้ การฝึกอาชีพ และส่งเสริมการยอมรับความหลากหลาย

จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-8) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม การศึกษาสำหรับคนพิการจำเป็นต้องออกแบบให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะแต่ละบุคคลทั้งในด้านสภาพแวดล้อม บุคลากร กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้สนับสนุน ซึ่งต้องอาศัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพและความเข้าใจต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน แม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่ชัดเจน แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงและความครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล การพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง การส่งเสริมสวัสดิการวิชาชีพครู และการสนับสนุนด้านวิชาชีพเฉพาะคนพิการ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า การบริหารที่มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่เปิดกว้างและยั่งยืนสำหรับผู้พิการ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในระยะยาว

พงษ์มนัส ดีอด (2563 : 83-94) ได้กล่าวว่า การบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการศึกษาของผู้เรียนพิการมีบทบาทสำคัญหมายมิติ หนึ่งในนั้นคือการส่งเสริม “ความเสมอภาคทางการศึกษา” ซึ่งเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเข้าใจและไม่เลือกปฏิบัติ ประเทศที่ให้ความสำคัญกับ

การจัดการศึกษาแก่ผู้พิการมักมีกฎหมายและระบบบริหารที่เข้มแข็ง เช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายเฉพาะด้านการศึกษา IDEA และ ADA รวมถึงการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพิการได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจึงไม่ใช่เพียงการวางนโยบายเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วยการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึง การวางระบบติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

จักราบอร์ที และเคาร์ชิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12) ได้กล่าวว่า ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีประชาชนประมาณ 690 ล้านคนที่มีความพิการ ซึ่งมักประสบกับข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา อันส่งผลกระทบต่อโอกาสในการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตโดยรวม การบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความเท่าเทียมทางการศึกษา การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การจัดทำนโยบายระดับชาติที่ส่งเสริมการประเมินผลที่เป็นธรรม การพัฒนาศักยภาพให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเข้าใจในการประเมินผู้เรียนพิการได้อย่างเหมาะสม การปรับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลให้มีความยืดหยุ่น รวมถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการปรับข้อสอบให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย

กนิษฐ์ฎา แก้วจินดา และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2560 : 123-130) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและศักยภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเด็กพิการจะได้เรียนและใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่หลากหลาย การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้เรียนตั้งแต่การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกันปัญหา การให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการส่งต่อสู่การดูแลเฉพาะทางอย่างเหมาะสม ความสำคัญของการบริหารไม่ได้จำกัดเพียงการจัดทรัพยากรอย่างงบประมาณ อาคารสถานที่ หรือสื่อการเรียนรู้เท่านั้น ยังครอบคลุมถึงการส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดระบบที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละบุคคล การบริหารที่ดีจะทำให้ผู้เรียนพิการมีโอกาสพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ อาชีพ และทักษะชีวิตได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน การบริหารยังมีบทบาทในการสร้างแนวทางที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษา และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการให้สามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตในสังคม ความสำเร็จในการจัดการศึกษาจึงไม่ได้ขึ้นกับนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความเข้าใจ ความเมตตา และจิตวิญญาณของการเป็นครูและผู้บริหารที่มุ่งมั่นจะพัฒนาเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยผู้บริหารมีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย วางแผน จัดทรัพยากร และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการเป็นจำพิเศษเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ

การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมถึงการพัฒนาบุคลากร การจัดสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนที่เหมาะสม และการประเมินผลที่ยืดหยุ่นและเป็นธรรม การบริหารเป็นมีส่วนร่วมโดยใช้สิทธิความเท่าเทียมของผู้เรียนพิการเป็นพื้นฐานจะทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

2.2.5 องค์ประกอบของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาผู้เรียนพิการ

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบด้านโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมและเท่าเทียมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนรายบุคคล โดยการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในการบริหารการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย หลักสูตร บุคลากร เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถรองรับความต้องการพิเศษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการไว้ดังนี้

หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องมีองค์ประกอบการบริหารที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ ทั้งด้านบุคลากร สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของครอบครัว และนโยบายที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Inclusive education) โดยองค์ประกอบสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การฝึกอบรมครูเป็นองค์ประกอบหลักที่ขับเคลื่อนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนพิการ ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านทักษะการสอนเฉพาะบุคคล การสื่อสารกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย การเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียน และต้องมีการประเมินผลการสอนอย่างต่อเนื่อง

2) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ สถานศึกษาควรจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภท รวมถึงการจัดห้องเรียนที่มีพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจนสำหรับผู้เรียนที่ต้องการความเงียบ พื้นที่เล่นสำหรับการกระตุ้นประสาทสัมผัส รวมทั้งจัดสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะเทคโนโลยีช่วยสอน เช่น ซอฟต์แวร์แปลงเสียงเป็นข้อความ อุปกรณ์ขยายเสียง ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3) หลักสูตรและการเรียนการสอนที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความหลากหลายและเฉพาะบุคคล การแบ่งเนื้อหาออกเป็นขั้นตอนย่อย หรือการใช้สื่อภาพเพื่อสนับสนุนความเข้าใจ เป็นการให้ความสำคัญถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนควรสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และเน้นความต่อเนื่องของการประเมินผลและปรับปรุงการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

4) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านอารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ชุมชนก็กลไกสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสในการทำกิจกรรมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในสังคม และการส่งเสริมความเข้าใจในความแตกต่างซึ่งมีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนพิการ

5) นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา นโยบายทั้งในระดับชาติและระดับสถานศึกษามีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในด้านการกำหนดแนวทางการจัดสรรทรัพยากร การฝึกอบรมบุคลากร และการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการที่ครอบคลุมเป็นนโยบายที่ปฏิบัติได้จริง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนพิการ

6) การจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยี ผู้เรียนพิการต้องมีการใช้สื่อและทรัพยากรที่มีความเฉพาะทาง สื่อการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการ และต้องมีเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนแก้ไขความบกพร่องของความพิการ การบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรและสื่อต้องมีการวางแผนและประเมินประสิทธิภาพการใช้งานอยู่เสมอ

ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059) ได้กล่าวว่า การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการนั้นต้องมีการจัดรูปแบบการบริหารที่จะส่งผลต่อผู้เรียนพิการดังประเด็นต่อไปนี้

1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในการตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนที่มีความพิการ โดยการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการควรให้ความสำคัญกับการจัด

โปรแกรมฝึกอบรมที่มีความต่อเนื่องและออกแบบเฉพาะสำหรับการจัดการศึกษาของผู้เรียนที่มีความพิการ

2) การส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม การจัดให้ผู้เรียนที่มีความพิการได้เรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม

3) การออกแบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความพิการ อาทิ การจัดห้องเรียนที่มีสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอน การปรับปรุงที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความพิการ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและชุมชน การบริหารจัดการควรเน้นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถานประกอบการและโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับผู้พิการ ผ่านการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความพิการได้เข้าเรียน รวมถึงสนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและโอกาสในการทำงาน การสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มโอกาสในการได้งานทำและการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน

5) การออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนที่มีความพิการ หลักสูตรควรเน้นด้านการปฏิบัติและการเรียนรู้ทักษะวิชาชีพ โดยควรพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่มีความพิการด้วยการมุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงควบคู่กับทฤษฎี โดยการฝึกอาชีพในสถานประกอบการถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ

6) ระบบการประเมินและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ การบริหารจัดการควรมีกลไกในการประเมินผลและติดตามพัฒนาการของผู้เรียนที่มีความพิการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาทักษะได้ตรงตามความต้องการเฉพาะบุคคล

ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126) ได้กล่าวว่า การบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการต้องมีการจัดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาที่ดีต้องคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล ความสามารถ ความสนใจ และการต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาจึงมีดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย การบริหรจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจน คำนึงถึงการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยผู้เรียนต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสม เข้าถึง

ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างเฉพาะบุคคล ความสามารถ ความสนใจ และข้อจำกัดเฉพาะด้านของผู้เรียนแต่ละคน

2) การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการควรมุ่งเน้นการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่เหมาะสมกับความสามารถและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล มีการปรับเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบการสอนให้หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน การใช้เทคนิคการสอนเฉพาะทาง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

3) การจัดสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สื่อการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการชดเชยความบกพร่องของผู้เรียนพิการแต่ละประเภท เช่น อักษรเบรลล์ โปรแกรมอ่านหน้าจอ (Screen Reader) อุปกรณ์ช่วยฟัง ฯลฯ สถานศึกษาควรจัดหาและพัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน และควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

4) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาต้องเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนพิการ เช่น ทางลาด พื้นต่างสัมผัส ห้องน้ำพิเศษ ที่จอดรถ ลิฟต์ และเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสม การออกแบบทางกายภาพควรเน้นความปลอดภัยและการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น

5) การจัดครูและบุคลากรเฉพาะทาง สถานศึกษาควรมีครูและบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้เรียนพิการ เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา นักกิจกรรมบำบัด รวมถึงมีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรกำหนดไว้

6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนพิการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเท่าเทียม

วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ (2566 : 353-356) ได้กล่าวว่า การบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีความครอบคลุมในทุกมิติโดยสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบได้ 4 ด้านหลัก ดังนี้

1) ด้านงานหลักสูตร ผู้บริหารต้องส่งเสริมและจัดระบบการดำเนินงานด้านหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประชุมผู้ใช้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ การให้คำปรึกษา การติดตามการใช้หลักสูตรและการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับลักษณะความพิการของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพรายบุคคล และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพตามมาตรฐานสถานศึกษา

2) ด้านงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม เน้นการวางแผนและดำเนินงานอย่างเหมาะสมผ่านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ตลอดจนการประเมินผลที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมความสามารถของผู้เรียนพิการเพื่อวางรากฐานในการเรียนรู้ต่อยอดสู่ระดับที่สูงขึ้น

3) ด้านงานส่งเสริมสนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยครอบครัวและชุมชน การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการศึกษา ร่วมทั้งต้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาให้เพียงพอ

4) ด้านการให้คำปรึกษา แนะแนว และการส่งต่อ มุ่งเน้นการให้คำปรึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา สังคม และการฝึกอาชีพ โดยจัดสรรบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการคัดกรองประเมิน และจัดแผนการส่งต่อแบบมีระบบ

โชวอลเทอร์ (Showalter, 2024 : 1-9) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารการศึกษาพิเศษ (ตามแนวทางของ Council for Exceptional Children – CEC) ดังนี้

1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และทิศทาง (Vision, Mission, Direction Setting) ผู้บริหารต้องสามารถกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาพิเศษที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายการศึกษา

2) การดำเนินการตามนโยบาย กฎหมาย และจริยธรรม (Policy, Legal, and Ethical Practices) การบริหารต้องตั้งอยู่บนหลักการทางกฎหมาย เช่น IDEA และปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมในการจัดบรการทางการศึกษา

3) ภาวะผู้นำและการจัดการองค์กร (Organizational Leadership & Management) ความสามารถในการบริหารบุคลากร ระบบงาน และประเมินประสิทธิภาพของบริการที่จัดให้กับนักเรียนพิการ

4) การกำกับดูแลหลักสูตร พัฒนาโปรแกรมการให้บริการและภาวะผู้นำทางวิชาการ (Program Oversight & Instructional Leadership) ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการออกแบบ ติดตามและประเมินการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของผู้เรียน

ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้

1) ด้านผู้เรียน ต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และสังคม ด้านวิชาการ และด้านการช่วยเหลือตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการบริหารจัดการให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุดเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้เด็กสามารถเข้าเรียนได้ รวมไปถึงให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษและบุคลากรอื่นได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและร่วมมือกันในการจัดการเรียน

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นการบริหารจัดการกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน โดยมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการสอนที่เหมาะสมมีการบริหารหลักสูตร แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Program : IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Assessment) เทคนิคการสอน การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนการจัดกิจกรรมการสอนในและนอกห้องเรียน

4) ด้านเครื่องมือ เป็นการเตรียมด้านเครื่องมือเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วยนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ตำรา ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพ

จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-6) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการในประเทศไทยเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างมีระบบและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละราย เน้นการให้โอกาสและสิทธิความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ทุกคน โดยได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยอิงตามโครงสร้างที่เรียกว่า “โครงสร้างชีท” (SEAT Framework) ซึ่งได้รับการพัฒนาจากแนวคิดหลักด้านการศึกษาพิเศษ ได้แก่ Least Restrictive Environment (LRE) และ Universal Design (UD) โครงสร้างชีทประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1) ผู้เรียน (Student) องค์ประกอบแรกมุ่งเน้นที่ผู้เรียนโดยผู้เรียนพิการต้องมีการเตรียมความพร้อมในร่างกาย วิชาการ อารมณ์ สังคม และทักษะการช่วยเหลือตนเอง เป็นพื้นฐานสำคัญให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

2.1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การออกแบบอาคาร สถานที่ ห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้เหมาะสมกับผู้เรียนพิการ เช่น ทางลาด ห้องน้ำเฉพาะความพิการ หรืออุปกรณ์ช่วยเหลือทางการศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2.2) ด้านบุคคล ซึ่งประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง บุคลากรโรงเรียน และสมาชิกในชุมชน ซึ่งควรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการเรียนการสอนร่วมกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ

3) กิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) องค์ประกอบนี้ครอบคลุมกิจกรรมทางการศึกษา เช่น การจัดตารางเรียน การปรับหลักสูตร และการจัดทำแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ทั้งยังรวมถึงการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานที่มีระบบจะช่วยให้สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการได้อย่างเต็มตามศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทักษะวิชาชีพ

4) เครื่องมือ (Tools) เครื่องมือทางการบริหารเป็นฐานสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงานในทุกมิติ ได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ กฎระเบียบ สื่อ เทคโนโลยี ตำราเรียน ตลอดจนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา หรือนักกิจกรรมบำบัด การมีเครื่องมือที่เหมาะสมจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

มูซา และคณะ (Musa et al., 2021 : 5211-5216) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องครอบคลุมหลากหลายด้าน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1) หลักสูตรและเนื้อหา (Curriculum) หลักสูตรสำหรับผู้เรียนพิการควรถูกออกแบบให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหรือการเรียนรู้ อาจไม่สามารถเรียนรู้ในรูปแบบเดียวกันกับผู้เรียนทั่วไปได้ หากใช้หลักสูตรเดียวกันจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน ส่งผลเสียต่อพัฒนาการของผู้เรียน

2) การประเมินผลและวิธีการประเมินผล (Assessment and Evaluation) การประเมินผู้เรียนพิการต้องไม่ยึดเกณฑ์เดียวกันกับผู้เรียนปกติ ควรออกแบบให้สะท้อนความสามารถแท้จริงของผู้เรียนแต่ละคน เช่น ไม่ใช่ข้อสอบมาตรฐานทั่วไป แต่ใช้รูปแบบการประเมินที่เน้นการสังเกต หรือการทำประเมินจากผลงานของบริบทของผู้เรียน

3) การแยกผู้เรียนตามประเภทของความพิการ (Separation by Disability Category) ควรจัดกลุ่มผู้เรียนตามประเภทความพิการ เช่น กลุ่มบกพร่องทางการได้ยิน หรือการเคลื่อนไหว เพื่อให้ครูสามารถใช้วิธีการสอนเฉพาะสำหรับความบกพร่องของแต่ละบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) ระบบบริหารจัดการ (Administrative System) ระบบบริหารภายในต้องยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน เช่น การกำหนดเวลาสอนแบบไม่ตายตัว การอนุมัติทรัพยากรที่ใช้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ใช้ระบบราชการที่ไม่ยืดหยุ่นเหมือนโรงเรียนทั่วไป

5) การแต่งตั้งครูและผู้บริหาร (Teacher and Administrator Appointment) ครูและผู้บริหารที่ทำงานกับผู้เรียนพิการ ต้องมีทักษะเฉพาะทางและเข้าใจจิตวิทยาของผู้เรียน ต้องมีความอดทน มีจิตวิญญาณของความเมตตา และพร้อมรับมือกับความหลากหลายทางพฤติกรรมและความสามารถของผู้เรียน

6) การจัดหาทรัพยากร (Allocation Management) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็น เช่น กรจัดสรรสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้พิการแต่ละกลุ่ม หรือการลงทุนในอุปกรณ์ช่วยสื่อสารสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านภาษาและการได้ยิน

7) การแบ่งระดับชั้นตามช่วงอายุ (Age Cohort in Class) การรวมกลุ่มผู้เรียนพิการตามอายุที่ใกล้เคียงกันจะช่วยให้สภาพการเรียนรู้มีความสอดคล้อง ทั้งในแง่สังคมและอารมณ์ ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

8) การกำหนดเวลาเรียนในแต่ละวิชา (Time Allocation) ผู้เรียนพิการบางกลุ่มอาจมีสมาธิสั้นหรือเหนื่อยล้าเร็ว จึงควรมีการจัดตารางเวลาเรียนที่ไม่หนักเกินไป และยืดหยุ่นได้ตามความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละวัน

9) โครงสร้างคณะกรรมการภายในศูนย์ (Committee Division) คณะกรรมการภายในศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีบทบาทชัดเจน เช่น คณะกรรมการดูแลนักเรียน คณะกรรมการด้านพฤติกรรม หรือคณะกรรมการติดตามความก้าวหน้า เพื่อช่วยลดภาระของผู้บริหาร และให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างครอบคลุม

10) ภาวะผู้นำเฉพาะด้านการศึกษาพิเศษ (Unique Special Education Leadership) ผู้บริหารในการจัดการศึกษาพิเศษควรมีความรู้ด้านนโยบายการศึกษาพิเศษ จิตวิทยาเด็กพิเศษ และทักษะในการจัดการทรัพยากร มีวิสัยทัศน์เพื่อยกระดับการศึกษาของนักเรียนพิการ และสามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีองค์ประกอบดังนี้

1) ด้านความเป็นมืออาชีพ การบริหารควรแสดงออกถึงความเป็นผู้นำเชิงรุก มีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ โดยมีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งใช้ข้อมูลจาก

การประเมินหรือผลวิจัยในการพัฒนาเชิงวิชาการและการจัดการ ตลอดจนมีความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของผู้พิการและแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วม ผู้บริหารควรสร้างและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีวิสัยทัศน์ร่วมภายในองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์สอดคล้องกันและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

3) การมุ่งหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน ควรเน้นการใช้กลยุทธ์ที่ส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน โดยเฉพาะการสื่อสารเพื่อเสริมแรงจูงใจ การมีบทบาทเชิงรุกในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

4.1) ศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดทำหลักสูตรหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ

4.2) โรงเรียนเฉพาะความพิการ และโรงเรียนเรียนร่วม การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ

5) การจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

5.1) ศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)

5.2) โรงเรียนเฉพาะความพิการ และโรงเรียนเรียนร่วม การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การจัดทำแผนการให้บริการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล (ITP)

6) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดและปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม มีความทั่วถึง และเป็นธรรม พร้อมเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

7) การให้บริการทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการจัดให้มีการประเมินคุณภาพ

ภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นการประเมินคุณภาพภายใน จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีตัวชี้วัด ส่งเสริมให้สถานศึกษามีระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน จัดการความรู้ภาคเครือข่าย และสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

จักราบอร์ที และเคาร์ชิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการบริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการนั้นควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย (Policies) การบริหารเพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องเริ่มต้นจากระดับนโยบาย ซึ่งจะเป็นกรอบแนวทางให้กับหน่วยงานในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไป โดยยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4.5) ที่เน้นการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teacher Education and Training) ครูถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการศึกษาที่มีคุณภาพ ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริมทั้งในระดับก่อนและระหว่างปฏิบัติงาน ครูควรได้รับการอบรมต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะและความมั่นใจในการจัดการห้องเรียนและจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการ

3) การจัดสภาพแวดล้อมและเครื่องมือประเมินที่เข้าถึงได้ (Assessment Accommodations) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการควรคำนึงถึงข้อจำกัดด้านร่างกายและการเรียนรู้ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเพิ่มเวลาในการสอบ การใช้ฟอนต์ขนาดใหญ่ การอนุญาตให้ใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือ หรือการปรับรูปแบบข้อสอบให้เหมาะสม เพื่อให้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนไม่ใช่จำกัดด้วยเงื่อนไขทางกายภาพหรือปัญหาการเข้าถึง การประเมินแบบครอบคลุม (Inclusive assessment) จึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่ต้องปฏิบัติโดยผู้ปกครอบควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางการประเมินที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนด้วย

4) หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Pedagogy) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างครอบคลุม สำหรับผู้เรียนพิการหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการเฉพาะบุคคล โดยยังคงยึดตามเป้าหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ แต่มีการออกแบบกิจกรรมและวิธีการสอนให้แตกต่างตามความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยวางแนวทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และเป็นแนวทางในการวัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างเหมาะสมต่อไป

ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการว่าควรประกอบไปด้วย

1) การมีส่วนร่วม (Participation) จำเป็นต้องเน้นการดึงทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมในกิจกรรมของสถาบันการศึกษา โดยสถานศึกษาควรสร้างโอกาสให้ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ทั้งในแง่การจัดการด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การจัดการบุคลากร และการบริหารทั่วไป อีกทั้งควรพัฒนาแนวทางสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา การช่วยเหลือดูแล และการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับบุคคลที่มีความพิการ

2) นโยบาย (Policy) ควรมุ่งเน้นการสร้างแนวทางที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เนื่องจากกฎหมายและระเบียบปัจจุบันเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษยังไม่ครอบคลุมในหลายประเด็น เช่น การพัฒนาหลักสูตร วิธีการประเมินผล และเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา เพราะหลักสูตรแกนกลางไม่ได้ระบุว่านักเรียนสามารถจบการศึกษาตามแผน IEP ได้ ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องเข้าสู่ระบบการประเมินผลเหมือนเด็กทั่วไป นอกจากนี้ นโยบายการจัดการอาชีพยังขาดความชัดเจนในการรองรับความพิการเฉพาะด้านและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) เศรษฐกิจ (Economic) มีความจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งส่งผลต่อความต้องการแรงงานในสถานประกอบการ สอดคล้องกับ พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับปี 2550 และฉบับแก้ไขปี 2556 ซึ่งกำหนดให้สถานประกอบการจ้างคนพิการ (มาตรา 33) หรือสมทบเงินเข้ากองทุนฯ (มาตรา 34) หรือจัดหางานให้คนพิการหรือผู้ดูแล (มาตรา 35) แต่ยังพบว่าเจ้าของกิจการหลายรายมีทัศนคติในแง่ลบต่อคนพิการ โดยเชื่อว่าพวกเขาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือจะสร้างความยุ่งยากให้กับองค์กร ทัศนคตินี้ส่งผลให้เกิดการปฏิเสธการจ้างงาน การให้ค่าตอบแทนที่ต่ำกว่า หรือการไม่สนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพเทียบเท่ากับบุคคลทั่วไป

4) การเสริมพลัง (Empowerment) ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทกำลังกายใจในการทำงาน เนื่องจากพบว่าครูการศึกษาพิเศษมีไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียน และหน่วยงานต้นสังกัดไม่มีการกำหนดกรอบอัตรากำลังที่ชัดเจน ทำให้ครูต้องแบกรับภาระหนัก บางโรงเรียนครูต้องรับผิดชอบงานเพิ่มเติม เช่น การจัดชั้นเรียนพิเศษ และการสอนเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย จึงควรมีมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ครูสามารถพัฒนานักเรียนได้เต็มศักยภาพ และผู้บริหารควรส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและวิทยฐานะของครู

5) วิชาการและหลักสูตร (Academic) จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจากปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพิการส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ครูไม่มีความรู้เรื่องวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิการ และแผนการสอนไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้

6) ความเป็นอิสระ (Autonomous) ต้องให้ความสำคัญกับการที่สถานศึกษามีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งหมายถึงการมีอิสระและความคล่องตัวในการดำเนินงาน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาและร่วมกำหนดนโยบายพื้นฐานร่วมกัน

7) วัฒนธรรม (Culture) ต้องส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกันเพื่อสร้างการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เนื่องจากปัญหาที่พบคือนักเรียนพิการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไป

8) คุณธรรมและจริยธรรม (Ethic) ต้องเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนาโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพสุจริตในการบริหารสถานศึกษาเพื่อการมีงานทำ และมุ่งสร้างองค์ความรู้ในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีของนักเรียนต่อการทำงาน ต่อตนเอง และต่อสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196) ได้กล่าวว่า แนวคิดในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการถือเป็นพันธกิจสำคัญที่จำเป็นต้องมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมเป็นพิเศษ เนื่องจากมีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาทั่วไป โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ดังนี้

1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนพิการในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา

2) การออกแบบหลักสูตรการศึกษาให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติพร้อมทั้งคำนึงถึงข้อจำกัดของผู้เรียนพิการที่อาจมีปัญหาด้านการสื่อสารหรือข้อจำกัดทางร่างกาย โดยการวัดและประเมินผลควรมีความยืดหยุ่นและแตกต่างจากผู้เรียนทั่วไป แม้จะเรียนในหลักสูตรเดียวกัน

3) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดหาผู้ช่วยสอนที่มีความสามารถในการใช้ภาษามือ และการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาพิเศษ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4) การสนับสนุนด้านทุนการศึกษาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากผู้เรียนพิการโดยเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ช่วยเหลือในการเคลื่อนไหวที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งผู้เรียนพิการส่วนใหญ่มักมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน แม้จะมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา

5) การประยุกต์ใช้หลักการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design) ซึ่งเป็นแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อม สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้ทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีการดัดแปลงหรือออกแบบพิเศษเฉพาะสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การติดตั้งทางลาดสำหรับผู้ใช้รถเข็น และพื้นนำทางสำหรับผู้พิการทางสายตา เพื่อให้ผู้เรียนพิการสามารถดำเนินชีวิตประจำวันและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

สรุปได้ว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องครอบคลุมทุกมิติ ทั้งในด้านนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ทรัพยากร เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม เท่าเทียม และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีองค์ประกอบที่สำคัญในด้านการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องมีการอบรมเสริมทักษะให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัยและเกิดความมั่นใจ นอกจากนี้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และเน้นการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อีกด้านหนึ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ที่มีบทบาทในการสนับสนุนทางอารมณ์และสังคม รวมถึงส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ผู้บริหารศูนย์ต้องมีภาวะผู้นำด้านการศึกษาพิเศษ ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และดำเนินการตามนโยบายและกฎหมายด้านการศึกษาพิเศษได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือและลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ สุดท้ายการจัดระบบประเมินผลและติดตามพัฒนาการผู้เรียน เป็นอีกกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและช่วยให้สามารถปรับแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนพิการแต่ละรายได้อย่างแท้จริง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

นักวิชาการ / ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
1. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	✓	✓	✓					✓		✓	✓	✓	7*
2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓			7*
3. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12*
4. การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย	✓	✓	✓	✓							✓	✓	6*
5. นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา	✓		✓		✓				✓	✓	✓		6*
6. การจัดสื่อทรัพยากรและเทคโนโลยี	✓		✓			✓	✓	✓				✓	6*
7. การส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม		✓										✓	2
8. การประเมินผลและติดตามการจัดการเรียนรู้		✓						✓					2
9. ด้านงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม				✓									1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการ / ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
10. ด้านการให้คำปรึกษา แนะแนว และการส่งต่อ				✓									1
11. การดำเนินการตามนโยบาย กฎหมาย และจริยธรรม					✓				✓		✓		3
12. ภาวะผู้นำและการจัดการองค์กร					✓			✓	✓				3
13. ด้านผู้เรียน						✓	✓						2
14. การแยกผู้เรียนตามประเภทของความพิการ								✓					1
15. การแบ่งระดับ ชั้น ตามช่วงอายุ								✓					1
16. การกำหนดเวลาเรียนในแต่ละวิชา								✓					1
17. การมุ่งหวังความสำเร็จของผู้เรียน									✓				1
18. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้									✓				1
19. ด้านเศรษฐกิจ											✓		1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการ / ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
20. ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน											✓		1
21. วัฒนธรรมองค์กร											✓		1

หมายเหตุ. [1] หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), [2] ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059), [3] ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), [4] วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ (2566 : 353-356), [5] โชวอลเทอร์ (Showalter, 2024 : 1-9), [6] ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058), [7] จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-6), [8] มูซา และคณะ (Musa et al., 2021 : 5211-5216), [9] เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250), [10] จักราบอร์ที และเคาร์ชิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12), [11] ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175), [12] ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196)

จากตารางที่ 2.1 สามารถสรุปได้ว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาข้างต้น เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรพบว่ามี 21 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรผู้วิจัยพบว่า ด้านที่มีความถี่มากที่สุดมีทั้งหมด 6 อันดับ โดยมีความถี่ 12-6 ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา 6) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงเลือกมากำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการบริหารที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพจากลักษณะผู้เรียนที่มีความแตกต่างเฉพาะบุคคล ทำให้รูปแบบการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความแตกกต่างจากระบบการศึกษาทั่วไป ทั้งในด้านหลักสูตร วิธีการสอน และการประเมินผล การบริหารจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน

การจัดหลักสูตรในศูนย์การศึกษาพิเศษควรเน้นความยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยเฉพาะการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่ครอบคลุมด้านพัฒนาการ ทักษะชีวิต และการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการแต่ละประเภท การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ในแต่ละด้านทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและต่อเนื่องผ่านการประเมินผลที่มีความหลากหลายและเหมาะสมตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน (หลิวและพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ (2566 : 353-356), โชวอลเทอร์ (Showalter, 2024 : 1-9), ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058), จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-6), มูซา และคณะ (Musa et al., 2021 : 5211-5216), เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250), จักราบอร์ที และเคาร์ซิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12), ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175), ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196)

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมรณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูและบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการในทุกมิติ โดยเฉพาะความเข้าใจในความหลากหลายของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการใช้เทคนิคหรือเครื่องมือเฉพาะทางอย่างเหมาะสม

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงควรเน้นความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การเลือกใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำหรับผู้เรียนพิการ และการสร้างสื่อการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ นอกจากนี้ยังควรเสริมสร้างทักษะการประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งการปรับพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคมอย่างเหมาะสม โดยบทบาทของผู้บริหารต้องสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จัดการนิเทศภายใน และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของครูเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความแตกต่างของผู้เรียน (หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), มูซา และคณะ (Musa et al., 2021 : 5211-5216), จักราบอร์ที และเคาร์ซิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12), ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175), ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196)

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่เพียงแค่สิ่งปลูกสร้างหรือโครงสร้างทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบรรยากาศโดยรอบที่ส่งผลต่อจิตใจ ความปลอดภัย ความสะดวกในการเข้าถึง และความรู้สึกสบายใจของผู้เรียนที่สามารถเข้าถึงการใช้งานได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในความพิการของตนเอง

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ เช่น การปรับพื้นที่ให้ปลอดภัยสำหรับการใช้งาน มีอุปกรณ์ช่วยเหลือในการเคลื่อนไหว พื้นผิวทางเดินที่ไม่ลื่น และมีทางลาดสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ตลอดจนการจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนที่สะอาด ปลอดภัย มีแสงสว่างเพียงพอและเสียงรบกวนน้อย ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถปรับตัวและพร้อมในการเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น (หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058), จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-6), เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250), จักราบอร์ที และเคาร์ซิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12))

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ เสริมสร้างความมั่นใจ และส่งเสริมพัฒนากรในทุกด้านของผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีต้องการจำเป็นพิเศษไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยอาศัยศูนย์การศึกษาพิเศษเพียงอย่างเดียว แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการช่วยสนับสนุน ส่งเสริม และต่อยอดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

การมีส่วนร่วมของครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการให้กับผู้เรียน ตั้งแต่การร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้กับผู้เรียนไปจนถึงความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการที่บ้าน ด้านชุมชนและภาคีเครือข่าย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ล้วนมีส่วนร่วมในการช่วยสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นการจัดการเรียนการสอน หรือเครื่องใช้อุปโภคบริโภคให้กับผู้เรียนพิการที่มีความขาดแคลน ร่วมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ และการประสานงานเพื่อการส่งต่อผู้เรียนสู่บริการต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น การแพทย์ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือทุนการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้การจัดทำฐานข้อมูลของผู้เรียนพิการในพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยการประสานงานของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการค้นหาผู้เรียนพิการให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาค (หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ (2566 : 353-356), ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175), ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196))

สรุปได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านการความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

5. ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีบทบาทสำคัญในการวางกรอบแนวทางที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติของการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาโดยไม่ถูกกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ โดยการจัดการศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายที่รองรับตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับสถานศึกษา ซึ่งต้อง

ครอบคลุมทั้งการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาครูเฉพาะทาง การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้

นโยบายที่ดีควรสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาผ่านการพัฒนาแผนการจัดการการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการของผู้เรียน และการกำหนดแผนปฏิบัติการตามบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ นโยบายยังควรเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และมีระบบการประเมินผลที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดทางกายภาพ จิตใจ หรือพฤติกรรม (หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), โชวอลเทอร์ (Showalter, 2024 : 1-9), เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250), จักราบอร์ทีและเคาร์ชิก (Chakraborty & Kaushik, 2019 : 1-12), ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ (2559 : 172-175))

สรุปได้ว่า ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในด้านการจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างเฉพาะบุคคล การจัดการองค์ประกอบเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการลดข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ

การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการต้องนำคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของผู้เรียนพิการแต่ละประเภท สื่อการเรียนรู้ควรได้รับการออกแบบให้ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ รวมถึงการเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ เช่น ซอฟต์แวร์แปลงเสียงเป็นข้อความ หรือเทคโนโลยีช่วยสื่อสาร ซึ่งสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การบริหารจัดการทรัพยากรต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ทั้งการจัดสรรงบประมาณ การวางแผนการใช้สื่อ และการประเมินประสิทธิภาพของการใช้

สื่อและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (หลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9), ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126), ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058), จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564 : 4-6), มูซา และคณะ (Musa et al., 2021 : 5211-5216), ณตา ทับทิมจรูญ (2557 : 195-196))

สรุปได้ว่า ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมรณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ เสริมสร้างความมั่นใจ และส่งเสริมพัฒนากรในทุกด้านของผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านการความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) เป็นการให้โอกาสแก่ตัวเองในการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ หรือการเข้าใจเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ความสำเร็จส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับให้สอดคล้องกับบริบทในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต้องไม่จำกัดแค่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีนักวิชาการหรือแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

พระมหาเทวินทร์ ชิณบุตร (2564 : 128) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวันของคนทุกคนในสังคม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทุกช่วงอายุและทุกรูปแบบ และเกี่ยวข้องกับปัจจัยในการดำเนินชีวิตมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดกรพัฒนาตนเองและนำความผาสุกมาสู่ตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

อเนชา วิชาไชย และคณะ (2563 : 22-23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ หรือวิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องตามวิถีชีวิต ความสนใจ และอาชีพของแต่ละคน

ศักรินทร์ ชนประชา (2562 : 164) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการศึกษาที่ครอบคลุมทุกช่วงวัยของบุคคลตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชราโดยเน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

สมจิต แดนสีแก้ว และคณะ (2559 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่องสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและปรับตัวต่อเนื่องสำหรับประชากรทุกช่วงวัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

ปิยะ แสงสุวรรณ และคณะ (2558 : 142-143) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะในระบบการศึกษาแบบทางการเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะให้เหมาะสมกับบริบทของชีวิต สังคม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในโลกยุคใหม่

เมธชนนท์ ประจวบลาภ (2565 : 71) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุ โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งใช้วิธีการพัฒนาตนเองจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลากหลายรูปแบบพร้อมกันตามความต้องการและความพร้อมของตนเอง

ฮันนี (Honey, 2001 : 34) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำให้ผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้นั้นเกิดความปรารถนา (Willing) ความสามารถ (Able) และมีพลังจูงใจ (Empower) ที่จะเรียนรู้ ดังนี้

1. ความปรารถนาที่จะเรียนรู้ คือการที่มีมีเจตคติ การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น โดยเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวเติมเต็มความสมบูรณ์ในชีวิต มาเกิดความเชื่อจะเป็นการจุดประกายให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลักดันให้มีความพร้อมที่จะเรียน แสดงออกถึงความอยากรู้อยากเห็นแบบในวัยเด็กที่อยากรู้ทุกสิ่ง เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการเป็นนักทดลองเพื่อค้นหาสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง กล้าออกไปเผชิญความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยไม่คิดว่าความยากลำบากหรืออายุจะเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ด้วยการยึดมั่นว่าการเรียนรู้จะทำให้ค้นพบชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น

2. ความสามารถ หมายถึงการที่สามารถเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบ หลายวิธีการ สามารถเรียนรู้ได้ในทุกสถานการณ์ โดยเมื่อการเกิดเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้วจะสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากโอกาสต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งข้อผิดพลาดปรับเป็นสิ่งที่สามารถเกิดการเรียนรู้ได้ สามารถประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนมาสู่การเรียนรู้จากการวางแผนแบบเป็นทางการ (ในระบบ) หรือไม่เป็นทางการ (นอกระบบ) ให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ สามารถปรับประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้ใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิมสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นคุณสมบัติของผู้เรียนที่สามารถจัดการตนเอง และวางแผนการเรียนรู้เพื่อบรรลุผลที่ตนได้ตั้งไว้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การมีพลังจูงใจ หมายถึงการมีพลังจูงใจของการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ การที่บุคคลเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ การพัฒนาของตนเอง เป็นผู้ทำการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเพื่อจะทำให้การเรียนรู้แบบเป็นมิตร สามารถจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของตน สามารถกระตุ้นส่งเสริมบุคคลอื่นให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ หรือวิธีการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2.3.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่ต้องอาศัยการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดทุกช่วงชีวิต ทำให้ผู้ที่ได้เรียนรู้สามารถพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาตนองและอาจช่วยส่งเสริมให้นำความรู้ที่ได้รับมาในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ในทุกช่วงสมัย โดยความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้มีผู้กล่าวไว้หลากหลาย ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (2566 : 211-233) ได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ทำให้ประชาชนไทยทุกคนจำเป็นต้องได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวให้ดำเนินชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลภาคแรงงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่การประกอบอาชีพต้องพัฒนาความรู้ รวมถึงทักษะในการทำงานอยู่เสมอเพื่อให้สามารถพัฒนาอาชีพและมีความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและยืดหยุ่นตามสถานการณ์

3. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีการพึ่งพาตนเองมากขึ้นเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัญหาหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4. การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะการที่ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องกระจายการศึกษาให้ทั่วถึง เท่าเทียม และเสมอภาค ให้ชุมชนมีส่วนร่วม บริหารและพัฒนาชุมชนของตนเอง

5. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างไร้พรมแดน มีความจำเป็นที่ประชาชนต้องรับรู้ความเปลี่ยนแปลง และรู้เท่าทัน

6. การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ซึ่งการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ หันมาให้ความสนใจกับการจัดการศึกษาให้กับประชากรกลุ่มนั้นเพื่อการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ รวมถึงคุณภาพชีวิตให้มีความเหมาะสม

7. การศึกษาแบบเดิมมีข้อจำกัด ทำให้ประชาชนหลายกลุ่มขาดโอกาสในการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับระบบการศึกษาให้เอื้อต่อผู้ขาดโอกาสต่าง ๆ ให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความมั่นคง

เวอร์โดลยัค (Vrdoljak, 2024 : 601-610) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถในการปรับตัว ความยืดหยุ่น และความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาตลอดชีวิตยังมีคุณค่า

ทางสังคมในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม โดยทักษะที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การคิดเชิงวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน ความสามารถทางเทคโนโลยี และความสามารถในการปรับตัว การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการประกอบอาชีพและเสริมสร้างการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วสุ ทัพพะรังสี (2563 : 32) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทั้งแบบรายบุคคลและแบบร่วมกันในสังคม เนื่องจากเป็นแนวคิดและทางปฏิบัติให้บุคคลไม่หยุดที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตถูกยกให้เป็นแนวทางสำคัญในนโยบายระดับประเทศและระดับชาติ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมทั้งด้านทรัพยากรและประชากรให้เกิดสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทองสุวัน และคณะ (Toungsuwan et al., 2020 : 668-678) ได้กล่าวว่า พลังแห่งการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ คือ การเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ตามความประสงค์หรือนำไปแก้ปัญหาที่พบ ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเกิดตามวิถีทางของชีวิตที่เป็นอยู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีลักษณะเด่น คือ ไม่ต้องนั่งเรียนในห้องเรียน ไม่จำกัดเวลาเรียน ไม่จำกัดอายุ แต่มีการประเมินผลคือการนำความรู้นั้นไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ การเรียนรู้จึงเกิดได้ทุกโอกาสเพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ ไม่มีจุดจบและเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้บุคคลได้เติมเต็มศักยภาพของตนเองสูงสุด ประการแรกให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการเพื่อช่วยลดระยะเวลาและเพิ่มผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงต้องมีมาตรฐานและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การเรียนรู้ดังกล่าวต้องสามารถวัดและประเมินได้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรรู้ต้องอาศัยความร่วมมือ ความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังทุกภาคส่วนโดยเฉพาะองค์กรธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด ประการที่สอง การวางรากฐานในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มั่นคงจัดการกับความเสี่ยง ชุมชน องค์กรการศึกษาและองค์กรธุรกิจเอกชน ให้การสนับสนุนและยกระดับความสำคัญเพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ระบบการให้ข้อแนะนำและประชาสัมพันธ์การจ้างงานและการแนะแนวเพื่อให้บุคคลพบเส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การเรียนรู้ในรูปแบบที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ช่วยให้

ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังช่วยลดช่องว่างทางสังคมและเสริมสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้วยเหตุนี้ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและประชากรวัยแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต

2.3.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เกิดขึ้นมาเพื่อเปิดโอกาสทางการเรียนรู้ให้กว้างขางมากยิ่งขึ้นโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบที่เป็นทางการสามารถเรียนรู้ได้ในทุกรูปแบบทุกช่วงวัย ทุกที่และทุกเวลา โดยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นได้มีการกล่าวไว้อย่างแตกต่างหลากหลายจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญหลากหลายคน ดังนี้

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2565 : 39-49) กล่าวว่าปัจจุบันแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้กลายเป็นแนวคิดหลักในระบบการศึกษาไทย โดยมีเป้าหมายที่ 4 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งรับประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ครอบคลุม และเท่าเทียม พร้อมทั้งสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การขับเคลื่อนการศึกษาจึงมุ่งเน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตลอดชีวิต ทั้งหน่วยงานในภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมจึงนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลและสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2565 : 7-22) การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือกระบวนการที่คนในทุกช่วงวัยเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเนื้อหาที่เรียนรู้เกี่ยวข้องกับทุกด้านของชีวิตผ่านระบบการศึกษา การเรียนรู้ที่บ้าน ที่ทำงาน ชุมชน องค์กร หรือจากประสบการณ์ชีวิตของตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเป็นทั้งนโยบาย (Policy) และวิธีการปฏิบัติ (Approach) ที่นำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ซูเกียร์ตา (Sugiarta, 2023 : Online) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรเป็นสิทธิของทุกคนซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุในปี 2030 ขององค์การสหประชาชาติคือ "ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง" ในประเทศสิงคโปร์มีความก้าวหน้าในการรับรองสิทธิทางการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา (SEN) อย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2019 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับปานกลางถึงรุนแรงต้องเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษที่ได้รับทุนจากรัฐบาล

เพื่อให้พวกเขามีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายบางประการ โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนไปสู่การฝึกอบรมอาชีพเมื่อเด็กอายุครบ 18 ปี หนึ่งในปัญหาหลักคือการถ่ายโอนข้อมูลส่วนตัวที่จำเป็น เช่น ความต้องการด้านการสื่อสารและการดูแลของเด็ก จากโรงเรียนไปยังศูนย์ฝึกอบรมที่ไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้เกิดความกังวลด้านความปลอดภัยและการดูแลที่ไม่สอดคล้องกัน ปัญหานี้เกิดจากการที่พนักงานในศูนย์ฝึกอบรมได้รับค่าจ้างต่ำและขาดการฝึกอบรมที่เพียงพอ ส่งผลให้สิทธิในการศึกษาแบบมีส่วนร่วมถูกละเลย นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักรู้ในสังคมและทัศนคติของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาพิเศษ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความครอบคลุมมากขึ้น จะต้องจัดการกับอุปสรรคทางกายภาพ การสื่อสาร และทัศนคติ ซึ่งรวมถึงการทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ วัสดุการเรียนรู้มีให้ในรูปแบบอักษรเบรลล์หรือภาษามือ และการขจัดภาพเหมารวม การดูหมิ่น และการกลั่นแกล้งต่อผู้ที่มีความต้องการพิเศษ การบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสิงคโปร์จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากโรงเรียน บุคลากร และชุมชน ดังนั้น ระบบการศึกษาพิเศษในปัจจุบันของสิงคโปร์ควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและครอบคลุมสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและต้องมีการการพัฒนาระบบการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนต่อไป

แมคมาฮอน (McMahon, 2021 : 338-340) หลักการสำคัญของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ “คุณควรเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทุกวัน” ผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตจะพบโอกาสในการเรียนรู้มากขึ้นเป็นกระบวนการในการพัฒนาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานการใช้ชีวิตโดยมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทุกวันพิสูจน์แล้วว่าสามารถเสริมสร้างชีวิตของเราให้ดีขึ้นได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นในการประกอบวิชาชีพโดยลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่ การไตร่ตรอง การตั้งคำถาม และความสนุกสนานในการเรียนรู้ ในการเรียนรู้คนส่วนใหญ่มักต้องการทำให้ดีที่สุด แต่เราทุกคนต่างก็ทำผิดพลาด เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นมันคือโอกาสในการเรียนรู้และแก้ไขเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำ และช่วยให้มั่นใจว่าผลลัพธ์ในการทำจะดีขึ้นเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางบวกและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีได้สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องโดยสมัครใจและมีแรงจูงใจจากตนเองซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล ความรับผิดชอบในอาชีพ และความพึงพอใจโดยรวม การเปิดรับโอกาสเป็นสิ่งสำคัญ

ลอนดอน (London, 2021 : 43-46) หลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ในช่วงสองทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในนโยบายทางการศึกษาของหลายประเทศ แต่การพัฒนานโยบายนี้กลับเกิดขึ้นพร้อมกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) เช่น

การเปลี่ยนแปลงไปของหน่วยงานสาธารณะ การสร้างตลาดในระบบการศึกษาและการลดบทบาทของรัฐบาล ทำให้การผลักดันให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ถูกมองว่าเป็นเพียงการพูดเท่านั้นไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้ เมื่อเกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น นักวิจารณ์บางส่วนจึงสรุปว่าสังคมแห่งการเรียนรู้นั้นเป็นเพียงอุดมการณ์มากกว่าจะเป็นแบบแผนที่ทำให้จริงในการพัฒนาสังคม

การวิจารณ์ในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตมักจะพุ่งเป้าไปที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับระบบเสรีนิยมสมัยใหม่หรือไม่ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตถูกมองว่าใช้เพื่อสนับสนุนเรื่องการไม่เป็นธรรมและไม่เสมอภาคทางการศึกษาโดยเป็นการผลักภาระการศึกษาไปยังปัจเจกบุคคลแทนที่จะเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลโดยประเด็นที่มีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ใครอยากเรียนรู้ไปตลอดชีวิต บางคนมองว่าแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นภาระที่ไม่สิ้นสุด ทำให้บุคคลต้องอยู่ในวงจรการเรียนรู้ต่อเนื่องโดยไม่เห็นประโยชน์ที่ชัดเจน

2) การควบคุมทางสังคม การศึกษาตลอดชีวิตถูกมองว่าเป็นการควบคุมทางสังคมจากต้องมีการขยายเวลาในการเวลาเรียนรู้ไปตลอดชีวิต

3) การสนับสนุนความไม่เท่าเทียม การเรียนรู้ตลอดชีวิตอาจจะช่วยสนับสนุนความไม่เท่าเทียมในสังคมเนื่องจากผู้ที่มีทรัพยากรและโอกาสในการเรียนรู้จะได้รับประโยชน์มากกว่าผู้ที่ไม่มีทรัพยากร

4) ความรับผิดชอบของรัฐบาล การมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอาจทำให้รัฐบาลละเลยความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา โดยผลักภาระนี้ไปให้กับบุคคลโดยไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ

การวิจารณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความกังวลที่กว้างขวางแต่เป็นความคิดเห็นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างแท้จริง

จอห์น ดูอี้ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการอภิปรายเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตถึงแม้จะไม่มีการกล่าวถึงโดยตรงโดยได้มีการกล่าวถึงว่า “การศึกษาที่แท้จริงทั้งหมดเกิดขึ้นจากประสบการณ์” แต่ประสบการณ์ไม่ใช่ทุกประการที่จะเป็นการศึกษา “ประสบการณ์ใด ๆ ที่มีผลทำให้การเติบโตของประสบการณ์ในอนาคตหยุดชะงักหรือบิดเบือนเป็นการศึกษาที่ผิด” หากจะเป็นการเรียนรู้จะต้องนำบางสิ่งจากประสบการณ์ก่อนหน้านำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ในอนาคตได้โดยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้สู่การพัฒนาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุบิน ไชยยะ (2562 : 168-180) ได้สรุปแนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนในสังคม โดยสามารถทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต ไม่จำกัดเฉพาะเมื่อจบการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น การเรียนรู้นี้ครอบคลุมการศึกษาในทุกรูปแบบและทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษา นอกระบบ หรือ

การศึกษาตามอัธยาศัย การมีความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ วิธีการเรียนรู้ยังมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย สามารถผสมกลมกลืนไปกับวิถีชีวิต และมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ทุกคนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตน เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเต็มขีดความสามารถ การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ และสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในอนาคต

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2555 : 202-217) การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีลักษณะเป็นแบบองค์รวม ซึ่งมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ในสี่ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ จิตสาธารณะ และด้านวิชาการ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างคุณค่าในตัวเองและการมีจิตใจที่รักและช่วยเหลือผู้อื่น การพัฒนาจิตใจสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกโยคะและการทำสมาธิ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสมดุลทางอารมณ์และความสงบในจิตใจ การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนี้ยังสามารถนำไปใช้ในระบบการศึกษาได้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงอุดมศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทุนในการดำเนินงานมาก และสามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากได้พร้อมกัน แนวทางในการนำรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสไปใช้ในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง 2) การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้สอนควรมีจิตใจดีและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน 3) การควบคุมตนเอง ผู้เรียนควรปฏิบัติตามหลักการนีโอฮิวแมนนิสอย่างเคร่งครัด 4) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนเพื่อขยายผล 5) การเผยแพร่ความรู้ มีการทำวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อหลากหลาย 6) การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มความหลากหลายในการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน 7) การนำไปใช้ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา 8) การปรับรูปแบบการนำเสนอ นำเสนอความรู้ให้ง่ายต่อการเข้าใจและปฏิบัติ 9) การประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ส่งเสริมการมีคลื่นสมองที่ดีและความภาคภูมิใจในตนเองในเด็ก 10) การอบรมในองค์กรใช้แนวคิดนี้ในหลักสูตรอบรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ 11) การลดความฟุ่มเฟือย ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแล้ว แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ในทุกระดับเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน

สรุปได้แนวคิด ทฤษฎีของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นแนวคิดที่มุ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในรูปแบบมีความสำคัญต่อมนุษย์ในทุกช่วงชีวิต และควรเป็นสิทธิพื้นฐานในสังคมประชาธิปไตย โดยมีความยืดหยุ่นและสามารถผสมผสานกับวิถีชีวิตจริงได้ เป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทุกวันเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในอาชีพและความพึงพอใจในชีวิต เป็นความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายการศึกษาที่มีการสนับสนุนไม่เสมอภาค โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตอาจถูกมองว่าเป็นภาระที่ไม่สิ้นสุดและมีการควบคุมทางสังคม และต้องเป็นการศึกษาแบบเข้าถึงได้สำหรับทุกคนและการพัฒนาทักษะในหลายด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยรวมแล้ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่ความยั่งยืน

2.3.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความพิการเพื่อเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาโดยมีแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์ (2559 : 157-159) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่มีความน่าสนใจและมีความเกี่ยวกับในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ คือ ทฤษฎีพัฒนาการของผู้เรียนพิการเป็นทฤษฎีที่จะช่วยอธิบายกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียนพิการในระยะยาวในการทำให้เกิดการเรียนรู้โดยมีทฤษฎีพัฒนาการของ ไวก็อตสกี้ (Vygotsky) ว่าด้วย พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ที่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้และพัฒนาการ เป็นที่รู้จักอย่างดีในวงการการศึกษาปฐมวัยและพัฒนาการเด็ก โดยมีการอธิบายว่าการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงระดับพัฒนาการ 2 ระดับ คือ ระดับพัฒนาการที่เป็นจริง (Actual Development Level) และระดับพัฒนาการที่สามารถจะเป็นไปได้ (Potential Development Level) ระยะห่างระหว่างระดับพัฒนาการที่เป็นจริงและระดับพัฒนาการที่สามารถจะเป็นไปได้เรียกว่า พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ คือ บริเวณที่เด็กกำลังจะเข้าใจบางสิ่งบางอย่าง โดยหากเด็กได้รับคำแนะนำ ถูกกระตุ้น หรือชักจูงโดยบางคนที่มีสติปัญญาที่ดีกว่าจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง เด็กแต่ละคนอาจมีพื้นที่รอยต่อพัฒนาการที่มีความแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นหรือพัฒนาที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคลแต่เมื่อได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนได้อย่างถูกต้อง รอยต่อนี้จะค่อย ๆ แคบลงจนในที่สุดเด็กจะสามารถพัฒนาทักษะเหล่านั้นจนทำได้ด้วยตนเอง เช่น ในช่วงสัปดาห์แรกของการฝึกนับสิ่งของเด็กต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก โดยเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความต้องการของตนอย่างมากโดยการซักถาม แต่เมื่อเวลาผ่านไปเด็กจะสามารถนับเลขได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องเพียงลำพัง

นิรินทนา พลกลาง (2559 : Online) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Experiential Learning Theory) ของ เดวิด โคลบ์ (David A. Kolb) เป็นทฤษฎีที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งเหมาะสมกับผู้เรียนพิการที่อาจต้องการรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ โดยอธิบายวิธีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานการณ์และดำเนินไปได้ตลอดชีวิต เดวิด โคลบ์ ได้อธิบายวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน

1) การสร้างประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Concrete Experience) ให้ผู้เรียนได้ลองเข้าไปอยู่ในประสบการณ์นั้นด้วยตนเอง โดยเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ และลองเข้าไปเรียนรู้และใช้ประสบการณ์จริงเพื่อนำมาประมวลผลต่อ

2) การสะท้อนการเรียนรู้ หรือทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation) เมื่อผู้เรียนได้ลองเรียนรู้ด้วยตัวเองแล้ว ได้นำกลับไปทบทวนและประมวลผลสิ่งที่ได้พบเห็นหรือเรียนรู้ ผ่านการวิเคราะห์ด้วยตนเอง หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อเป็นการตกผลึกการเรียนรู้ได้รับจากประสบการณ์โดยตรง

3) การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์และได้ลองทบทวนองค์ความรู้นั้นกับความเข้าใจเดิมที่ตนมีแล้ว ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนขั้นตตอนการตกผลึกองค์ความรู้โดยการสรุปและนิยามองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ เช่น ผ่านการเขียน (Mind mapping) หรือการสรุปการเรียนรู้ผ่าน model หรือ framework เป็นต้น

4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับ (Active Experimentation) เมื่อผู้เรียนผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ทบทวน ตกผลึกองค์ความรู้ที่ได้รับมาแล้ว ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความท้าทายผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะความคิดริเริ่มในการสร้างสิ่งใหม่ รวมถึงได้ทดลองทำสิ่งใหม่เพื่อพัฒนาต่อยอดจากประสบการณ์จริง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2563 : Online) แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมชั้นกับเด็กทั่วไป โดยมุ่งเน้นการเห็นคุณค่าในการพัฒนาชีวิตมนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะการใช้ชีวิตที่จำเป็น ช่วยให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า อีกทั้งยังเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มพิเศษให้ได้รับการศึกษาที่มากขึ้น การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) การมีผู้ช่วยสอนและผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรกลุ่มนี้มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมความหลากหลาย โดยจะช่วยให้ครูสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม และช่วยให้นักเรียนที่ออกจากระบบกลับเข้าสู่ห้องเรียนอีกครั้งผ่านการสื่อสารเชิงรายบุคคลที่มากขึ้น

2) หลักสูตรที่ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม ต้องบูรณาการแนวคิดสำคัญจากท้องถิ่นและสร้างการมีส่วนร่วมให้กับเด็กชายขอบ หลีกเลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาที่แบ่งแยก และเปิดโอกาสให้มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการเฉพาะ

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียนต้องเปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการสื่อสารความต้องการของเด็ก และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีความหลากหลาย ซึ่งหมายถึงการคิดค้นวิธีการหลากหลายในการเข้าถึงครอบครัวภายใต้ข้อจำกัดของโรงเรียน

4) รัฐบาลที่มีวิสัยทัศน์ จำเป็นต้องมีรัฐบาลที่พร้อมรับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ที่เลือกปฏิบัติ ออกกฎหมายที่ครอบคลุมความหลากหลายของกลุ่มคนอย่างเท่าเทียม และยกเลิกนโยบายที่ไม่เป็นธรรม

อแมนดา (Amanda, 2017 : Online) ได้กล่าวถึง แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) เป็นแนวคิดที่เสนอให้ออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันซึ่งเหมาะสมกับการปรับประยุกต์ใช้ในผู้เรียนพิการเพื่อจะช่วยในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนให้มากที่สุดโดยแนวคิดนี้ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) การนำเสนอข้อมูลหลายรูปแบบ (Representation) ให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เพียงหนังสือเรียนที่เน้นการอ่านเพียงอย่างเดียว เช่น การใช้ข้อความ เสียง วิดีโอ และกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะกับศักยภาพของตนเองมากที่สุด

2) การแสดงออกและปฏิสัมพันธ์หลายวิธี (Action and Expression) สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจในบทเรียนได้หลายวิธี เช่น แทนที่จะใช้เพียงการสอบด้วยกระดาษและดินสอ อาจเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกนำเสนอเนื้อหาผ่านการพูด การทำโครงงานกลุ่มหรือการทำสื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ตามศักยภาพของตนเอง

3) การสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม (Engagement) ส่งเสริมให้ครูมองหาวิธีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนโดยให้พวกเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การให้เลือกหัวข้อหรือรูปแบบของงานที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคนิคอื่น ๆ เช่น การทำให้การฝึกฝนทักษะเป็นเหมือนการเล่นเกม หรือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวและทำงานร่วมกัน

เอกราช จันทรประดิษฐ์ (2563 : Online) ได้กล่าวถึง แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการศึกษาการค้นคว้าความรู้ (Knowledge) จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้วนำความรู้มาทดลองใช้ ฝึกฝน ปรับปรุง พัฒนา จนเกิดความชำนาญ สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้จนเกิดประโยชน์กับตนเอง และส่วนรวม ข้อดีของการเรียนรู้ด้วยตนเอง มี 4 อย่าง เรียกสั้น ๆ ว่า “SELF” ประกอบด้วย

S : Satisfaction เป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของเราได้ ซึ่งจะตรงจุดวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าการเรียนรู้ตามระบบ หรือเรียนรู้ในสิ่งที่คนอื่นคิดว่าเราควรจะเรียน

E : Everyone ทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่จำกัดเพศ อายุ หรือฐานะอยากเรียนรู้เรื่องอะไร ก็สามารถเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

F : Flexibility เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เราเป็นคนบริหารจัดการด้วยตนเองเกือบทุกขั้นตอน เราจึงมีอิสระ สามารถยืดหยุ่นได้ตั้งแต่ จะเรียนช่วงไหน เมื่อไร เลือกเองได้ จะเรียนรู้เดี่ยวหรือเข้ากลุ่ม จะเรียนที่ไหน จะเรียนอย่างไร offline หรือ online ก็สามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ

L : Life-Long การเรียนรู้ตนเอง มีลักษณะเด่นที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่จำกัดอายุ ไม่ว่าจะเด็กหนุ่ม หรือผู้สูงอายุ ก็สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจบเรื่องนั้น เริ่มเรื่องใหม่ทันที

การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง ผู้เรียนจะทำการวางแผนและกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยอาจปรึกษาผู้เรียนหรือบุคคลอื่นก็ได้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นที่ความเป็นอิสระส่วนบุคคล และความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียนรู้ โดยพบว่าผู้เรียนมักมีความพยายามที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ เป็นลักษณะของการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งเรียนรู้ได้ดีกว่าโดยการชี้นำ การได้ผู้เรียนได้เลือกที่ตนเองสนใจที่จะศึกษาอย่างอิสระเมื่อเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีมากกว่าการชี้นำจากบุคคลอื่น สามารถเรียนรู้ได้ที่ไหน เวลาใด เรื่องใด ก็ได้ทำให้เกิดการจดจำและพัฒนาเป็นองค์ความรู้ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนหลักการของการศึกษาแบบเรียนรวมและการออกแบบเพื่อทุกคน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาการพัฒนาผู้เรียนพิการให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การปรับสภาพแวดล้อมทางการเรียน การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริม และการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การออกแบบการเรียนการสอนที่

คำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคล (Universal Design for Learning) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างเท่าเทียม ครูและผู้ดูแลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ โดยต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน และสามารถปรับใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม เช่น การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เข้าถึงง่าย หรือการสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา เทคโนโลยีกับการศึกษาเพื่อผู้พิการ เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้พิการ อุปกรณ์ช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น โปรแกรมอ่านหน้าจอ เครื่องช่วยฟัง และซอฟต์แวร์ช่วยอ่านและเขียน ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงเนื้อหาการศึกษาได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้ตามศักยภาพของตนเองสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ เพราะช่วยให้พวกเขาสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้ การสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮัก (Haq, 2024 : Online) ได้ทำการศึกษาวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนพิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนพิการ และบทบาทของ Open University Malaysia (OUM) ในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนกลุ่มนี้มีความต้องการทางการศึกษาต่อเนื่องไม่ต่างจากบุคคลทั่วไป แม้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มผู้เรียนพิการจะมีอยู่อย่างจำกัด แต่ข้อมูลที่มีแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนพิการมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าต่อสังคมได้ ได้มีการศึกษาบทบาทของ Open University Malaysia (OUM) ในฐานะสถาบันการศึกษาที่บุกเบิกด้านการเรียนทางไกลแบบเปิดของมาเลเซียโดย OUM มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรของประเทศเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปิดรับผู้เรียนที่มีความพิการหลากหลายประเภทสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของมหาลัยในการขับเคลื่อนการศึกษาที่ครอบคลุม (Inclusive education)

ณิลยัค (Žiljak, 2024 : 21) ได้ทำการศึกษาวิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับนโยบายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมสำหรับคนพิการ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนหลัก ส่วนแรกกล่าวถึงแนวคิดของ “การมีส่วนร่วม” (Inclusiveness) ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในเชิงนโยบายด้านการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่คนพิการต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคด้านเจตคติ (Dispositional), ด้านสถานการณ์ (Situational) และเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา (Institutional) รวมถึงโอกาสในเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนพิการเพื่อให้เข้าถึงการศึกษาได้ในหลากหลายรูปแบบ ส่วนที่สองของบทความได้วิเคราะห์กรณีศึกษาในประเทศโครเอเชีย โดยเน้นถึงความไม่สอดคล้องของนโยบายด้านการศึกษาสำหรับคนพิการเมื่อเทียบกับประชากรทั่วไป ทั้งในด้านอัตราการเข้าเรียนที่ต่ำกว่า การออกจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประชากรทั่วไป ผลของการศึกษาได้แสดงถึงความจำเป็นในการกำหนดนโยบายการศึกษาที่มุ่งเน้นการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมของคนพิการในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่ามีความจำเป็นต่อการพัฒนาคนพิการ และยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของข้อจำกัดในการเสียโอกาสของคนพิการในการได้รับการศึกษาจึงควรส่งเสริมนโยบายด้านการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนพิการให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ฮัน และลี (Han & Lee, 2024 : Online) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้เหมาะสมกับผู้พิการในเมืองกงจู ประเทศเกาหลีใต้ โดยเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยึดโยงกับชุมชนเป็นหลัก ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของผู้ดูแลผู้เรียนพิการและบุคลากรด้านการบริหารงานการศึกษาตลอดชีวิตจำนวน 106 คนที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะ ระดับความพิการ และความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการวางระบบการดำเนินงานควรยึดผู้เรียนพิการและผู้ดูแลเป็นศูนย์กลางตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการจัดการศึกษาจนถึงการจัดการเรียนการสอน

เอโซโนนู และคณะ (Esononu et al., 2023 : 194-204) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสภาพแวดล้อมการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยในการศึกษาเกิดจากข้อกังวลถึงจำนวนของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่เพิ่มมากขึ้นคิดเป็นประมาณร้อยละ 15 ถึง 20 ของประชากรโลกจึงไม่สามารถละเลยได้ จึงต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเหล่านี้ โดยพบว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความจำเป็นต้องมีหลักสูตรที่มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และหลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และต้องมีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

เคาปิลา และคณะ (Kauppila et al., 2020 : 529–544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบายของสหภาพยุโรป (EU) ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนโยบายเกี่ยวกับคนพิการส่งผลต่อการจัดวางบทบาทของผู้พิการในสังคมอย่างไร โดยมีแนวคิดว่านโยบายไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเท่านั้นแต่ยังเป็นกลไกที่ควบคุมและกำหนดวิธีคิดของสังคมด้วย โดยพบว่าแม้นโยบายจะพูดถึง “ความเท่าเทียม” และ “การมีส่วนร่วม” สำหรับคนพิการแต่ในความจริงกลับมีการตั้งมาตรฐานของ “ผู้เรียนรู้ที่ดี” ไว้บนฐานความคิดว่าคนเหล่านี้สามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้ (เช่น มีทักษะพร้อมทำงาน มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ซึ่งผู้พิการมักถูกมองว่า “ยังไม่ถึงมาตรฐาน” จึงทำให้ผู้พิการตกอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่ต้องพัฒนา นอกจากนี้ นโยบายยังเน้นให้ผู้พิการปรับตัวเข้ากับระบบ แทนที่จะปรับระบบให้มีความยืดหยุ่นรองรับความหลากหลายมากขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยเรียนรู้ นโยบายที่ดีและปฏิบัติได้จริงสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้พิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

ริต้าและคณะ (Rita et al., 2019 : Online) ได้ทำการศึกษาการพัฒนามุมมองการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนพิเศษของประเทศลิทัวเนีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยเป็นการวิจัยแบบผสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยศึกษากลุ่มเป้าหมายเป็นครูที่จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพิเศษจำนวน 317 คน โดยการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือ ผู้ปกครองต้องมีการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการวางเป้าหมายที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน การสนับสนุนและผลักดันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียน ต้องมีการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะทักษะที่จำเป็นในด้านการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

วิสูทและอลิซาเบท (Wisuit & Elizabet, 2019 : 91-104) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพ ความเท่าเทียม การไม่แบ่งแยก และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในครูที่จัดการเรียนการสอนก่อนวัยเรียน โดยยึดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 (SDG 4) ที่มุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมในการศึกษาที่มีคุณภาพและโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ครอบคลุมและเท่าเทียมสำหรับทุกคน โดยสิ่งที่จำเป็นและมีบทบาทสำคัญของการจัดการเรียนรู้คือครู โดยได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ความเท่าเทียม การไม่แบ่งแยก และการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้กรณีของประเทศไทยเพื่อระบุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษา โดยในการศึกษาพบว่าครูเป็นส่วนสำคัญความก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 4 ในการศึกษาในประเทศเป็นอย่างมาก

อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ได้ทำการศึกษาวิจัย แนวปฏิบัติด้านการศึกษาแบบเปิดสำหรับผู้เรียนที่มีความพิการ เป็นการมุ่งศึกษาถึงการประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติด้านการศึกษาแบบเปิด (Open Education Practices) สำหรับผู้เรียนที่มีความพิการโดยเฉพาะกลุ่มที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (Orthopedically Disabled Learners) งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านจากระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การศึกษารูปแบบเปิดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเท่าเทียม การเข้าถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่มโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่โดยพบว่าการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้พิการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนผู้เรียน (Student Support), 2) การสนับสนุนจากสถานศึกษา (Institutional Support) และ 3) กระบวนการเรียนการสอนและประเมินผล เป็นหัวใจหลักที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยพบว่าจากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับแนวทางการให้บริการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเพื่อการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่ามีประเด็นที่ควรจัดเป็นแนวทางการบริการทางการศึกษาเพื่อไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสรุปที่สำคัญ คือ ด้านการบริหารงาน ด้านการสร้างหลักสูตร ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม ด้านรูปแบบการให้บริการ ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อศึกษาแนวทางการให้บริการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4.2 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการให้บริการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเพื่อการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ณิชรีย์ มหาวงศนันท์ (2566 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการศึกษาปฐมวัย สำหรับโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผ่านการให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารการศึกษาปฐมวัยสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนคุณภาพ การดำเนินงานที่มีคุณภาพ การกำกับดูแล การประเมินคุณภาพ และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางที่ต้องคำนึงถึงในแนวทางการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัย

พชรพล ปิตตะพันธ์ และคณะ (2566 : 493-504) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้, คุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ, เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหาร

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็น ศึกษาคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศึกษาการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 ผ่านค่าที่กำหนด ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการศึกษาทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดย 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สังกัดเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่าอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ตัวแปรด้านการใช้และพัฒนาสื่อ การประเมินพัฒนาการผู้เรียน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) แนวทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือ การสนับสนุนครูให้มีความรู้ด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ชุติพร เหล็กคำ และคณะ (2565 : 1-14) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสร้างและตรวจสอบโมเดลการวัดคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่บกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินระดับคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ระยะที่ 2 การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพแวดล้อมภายใน/ภายนอกศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ และหัวหน้างานวิชาการ เครื่องมือได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

จำนวน 9 คน โดยใช้เครื่องมือได้แก่ แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน แบบสอบถามความคิดเห็นปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการยกระดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มี 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา 2) การพัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 6 ประเด็นกลยุทธ์ ได้แก่ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางการศึกษา ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีประสิทธิภาพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแบบมืออาชีพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ และประเด็นกลยุทธ์ที่ 6 สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีประสิทธิภาพ โดยพบว่าในภายรวมสิ่งที่สำคัญคือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ของแผนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก

ทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 185-197) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในเขตภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) ความพึงพอใจที่ได้รับบริการ และแนวทางพัฒนาการให้บริการศูนย์บริการ โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนาแบบกลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ นักศึกษาพิการที่กำลังศึกษาอยู่ และเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการให้บริการพบว่าในยุทธศาสตร์ที่ 1 โอกาสทางการศึกษามหาวิทยาลัยมีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครโดยพบว่านักศึกษาที่มีความบกพร่องทางร่างหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพมีจำนวนมากที่สุด ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้มีการบริหารสอนเสริมมากที่สุด ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการศูนย์สนับสนุนการจัดสัมมนาหรือเข้าร่วมสัมมนาที่เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีงานทำศูนย์บริการสนับสนุนจัดทำโครงการส่งเสริมการมีงานทำกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนักศึกษาให้ความสนใจน้อยต้องการหางานทำด้วยตนเอง นักศึกษาพิการมีความพึงพอใจใช้บริการของศูนย์ฯ อยู่ในระดับมาก และแนวทางในการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในแต่ละมหาวิทยาลัยควรรับนักศึกษาพิการจำนวนและประเภทความพิการที่หลากหลายมากขึ้น ต้องมีสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้งานได้จริงและตรงกับความต้องการเป็นรายบุคคล เพื่อช่องทางที่

หลากหลายเพื่อให้มีงานทำแก่บัณฑิต ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

พิมพ์พัฐช์ โกมลารชุน (2564 : 167-177) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ในการเตรียมพร้อมกลับสู่สังคม พัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะตลอดชีวิตของเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และประเด็นการสนทนากลุ่ม มาทำเป็นแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นนั้น มี 10 ทักษะ คือ 1) ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ทักษะด้านสุขภาพจิต 3) ทักษะด้านอาชีพ 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5) ทักษะการเขียน 6) ทักษะการอ่าน 7) ทักษะการร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ 8) ทักษะคอมพิวเตอร์ 9) ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม 10) ทักษะการเงิน และการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีการพัฒนาส่งเสริม 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านบุคลากร 3) สภาพแวดล้อม 4) ด้านกิจกรรม

เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 1-7) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมมนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครู มาสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพถูกต้อง เหมาะสมผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้พบว่าในเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการนั้นมีแนวทาง 5 ด้าน ด้วยกันคือ 1) ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ในประเด็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะคนพิการประจำจังหวัด 2) ควรจัดการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิกาต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) ควรแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ ให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นมีประเด็นปัญหาสำคัญ ปัญหาจากได้รับสื่อไม่ครบไม่ตรงตามความต้องการ หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ มีราคาค่อนข้างสูง ไม่ให้ไม่สามารถจัดซื้อหรือให้ยืมได้ในคราวเดียว 4) ควรมีการปรับเงินอุดหนุนรายหัวของผู้เรียนพิการให้มีสัดส่วนน้อยลงเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการ 5) ครูควรเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนพิการในการดำเนินชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ การอยู่ร่วมกับสังคมและชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาการพัฒนาเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความพิการของผู้เรียน

สิรินทร สินจินดาวงศ์ และผุสดี กลิ่นเกสร (2563 : 1-15) ได้ศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยกล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตยึดจาก 4 เสาหลักที่เป็นรากฐาน ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทักษะชีวิตให้สามารถเตรียมพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้

โดยพบว่าจากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับแนวทางการให้บริการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเพื่อการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่ามีแนวทางและองค์ประกอบที่หลากหลายซึ่งสามารถนำมาใช้พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานในศูนย์การศึกษาพิเศษได้อย่างครอบคลุม โดยภาพรวมของงานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบมีระบบมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ดูแล และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอให้ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาครูให้มีความรู้ในการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างเฉพาะบุคคล ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน งานวิจัยหลายฉบับเน้นการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต เช่น ทักษะอาชีพ ทักษะคอมพิวเตอร์ การคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในด้านการบริหารจัดการพบว่าการมีระบบวางแผน การดำเนินงาน การกำกับดูแล และการประเมินที่ชัดเจน เป็นหัวใจของการยกระดับคุณภาพของศูนย์ฯ รวมทั้งความจำเป็นในการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอและตรงตามความต้องการของผู้เรียน ด้านการเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางการศึกษา งานวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดที่ยังคงมีอยู่ เช่น การขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมถึงข้อเสนอให้พัฒนานโยบายให้สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนพิการได้มากยิ่งขึ้น

สุดท้าย งานวิจัยยังเน้นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการวางแผนและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพและมีเป้าหมายชัดเจนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างเต็มที่ และก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
  3.1.1 การกำหนดประชากร
  3.1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง
  3.1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  3.2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ
  3.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ
3.3 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ
  3.3.1 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงปริมาณ
  3.3.2 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงคุณภาพ
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 59 คน และผู้ปกครอง จำนวน 210 คน รวม 279 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2567 : 12-16)

สถาบันวิทยบริการราชภัฏรำไพพรรณี

3.1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 34 คน และผู้ปกครอง จำนวน 122 คน รวม 162 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งในการสุ่ม และคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง ปีการศึกษา 2568

	การกำหนดประชากร	จำนวน	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	9	5
2	ผู้บริหารสถานศึกษา	1	1
3	ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	59	34
4	ผู้ปกครอง	210	122
	รวม	279	162

3.1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 17 คน โดยการเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 9 คน และ 2) การสนทนากลุ่ม ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 8 คนซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก

ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาผู้ในข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไม่น้อยกว่า 1 ปี

1.2) เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ หรือการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3) ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2) ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไม่น้อยกว่า 1 ปี

2.2) เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ หรือการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3) ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.1) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ/ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน/ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3) ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

4) ผู้ปกครอง

4.1) เป็นผู้ที่ดูแลผู้เรียนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

4.2) เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไม่น้อยกว่า 1 ปี

4.3) ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ

แบบสอบถามแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ท (Likert Scale) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 60) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง ประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 แบบประเมินการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 31 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย

ตอนที่ 2.1 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	จำนวน 7 ข้อ
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	จำนวน 4 ข้อ
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	จำนวน 4 ข้อ
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย	จำนวน 3 ข้อ
5. ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา	จำนวน 4 ข้อ
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี	จำนวน 3 ข้อ
ตอนที่ 2.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต	จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา 6) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้คำถามตามการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วย 1) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม ดังนี้

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีข้อคำถามที่มีแนวทางประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 5) การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร และ 6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 9 คน

แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การกำหนดข้อคำถามผู้วิจัยได้วางแนวทางเบื้องต้นไว้ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 5) การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร และ 6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร ซึ่งผู้ในข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก ยกเว้นผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดที่ทีเพียง 1 คน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัย โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นนิยามศัพท์ของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. เลือกเทคนิคที่ใช้ในการวัดในครั้งนี้คือเทคนิคการวัดเจตคติตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 60) ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ดังนี้

5 หมายถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. สร้างข้อความเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 31 ข้อความ ตามนิยามศัพท์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. นำข้อความที่สร้างขึ้นทั้งหมดมาปรับปรุงภาษาให้ง่ายขึ้น เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน แล้วจัดเรียงข้อความตามรูปแบบของการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อ นำแบบตรวจสอบความตรงของข้อความรายข้อไปให้ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำ จากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ลงความเห็นว่าข้อความแต่ละข้อตรงกับสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยให้ +1 คะแนนถ้าลงความความเห็น ว่าตรง ให้ 0 คะแนนถ้าลงความเห็นว่าไม่แน่ใจ และให้ -1 คะแนนถ้าลงความเห็นว่าไม่ตรง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อด้วยวิธีการหาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 206) โดยนำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน มาหาค่าเฉลี่ยรายข้อแล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 แล้วนำไปใช้สร้างแบบวัด

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ข้อความ จำนวน 31 ข้อ ซึ่งข้อความดังกล่าวได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามเท่ากับ 1

5. นำข้อความที่คัดเลือกไว้ตามข้อ 4 มาสร้างเป็นแบบวัดแนวการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยจัดเรียงข้อความหรือข้อคำถามตามลำดับของตัวแปรแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 212) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้ ข้อความที่ใช้วัดแนวการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวน 31 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.31 ถึง 0.77

6. นำข้อความที่คัดเลือกไว้ตามข้อ 5 มาสร้างเป็นแบบวัดแนวการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัดเรียงลำดับข้อคำถามตามลำดับแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้ครั้งแรก จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 210) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแนวการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

7. นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นแล้วตามข้อ 6 ที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

3.3.2 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับแบบการสนทนากลุ่มเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

2. นำข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อความรายข้อว่าข้อความแต่ละข้อตรงกับสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่

โดยให้ +1 คะแนน ถ้าลงความเห็นว่าตรง ให้ 0 คะแนน ถ้าลงความเห็นว่าไม่แน่ใจ และให้ -1 คะแนน ถ้าลงความเห็นว่าไม่ตรง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 206) ซึ่งข้อความดังกล่าว ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามเท่ากับ 1

3. แบบสอบถามที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามข้อ 2 ที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มต่อไป

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเพื่อขอความอนุเคราะห์จากศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ด้วยระบบออนไลน์ (Google form) ผ่าน QR Code แบบสอบถาม ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 162 คน เพื่อตอบแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ภายในวันและเวลาที่กำหนด

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การศึกษาเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 9 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 9 คน ด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามมาสรุปประเด็นข้อคำถามประกอบ

การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 6 ข้อ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

3. ศึกษาการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 8 คน ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 8 คน ด้วยตนเอง และไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งกระบวนการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นการนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อที่จะนำเสนอแนวทางดังกล่าวเพื่อขอความคิดเห็นรวมถึงคำแนะนำเพิ่มเติมในการปรับปรุงแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

3. นำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรมแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ

วิเคราะห์การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 60) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์มาเรียบเรียง วิเคราะห์ จัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นต่าง ๆ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาในแต่ละครั้งนั้น มีความสมบูรณ์เพียงพอ ที่จะตอบคำถามได้หรือไม่ และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยนำผลการวิเคราะห์บริบท แนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การกำหนดความหมาย การแยกแยะองค์ประกอบ การเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) ทำการยืนยันและเชื่อมโยงผล (Convergence) จากทุกแหล่งข้อมูลมาเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกันในเพื่อนำไปสู่การนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) และนำข้อสรุปนั้นมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีการดำเนินงานที่ถูกต้องก่อนจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ตามทฤษฎี ดังภาพที่ 3.1

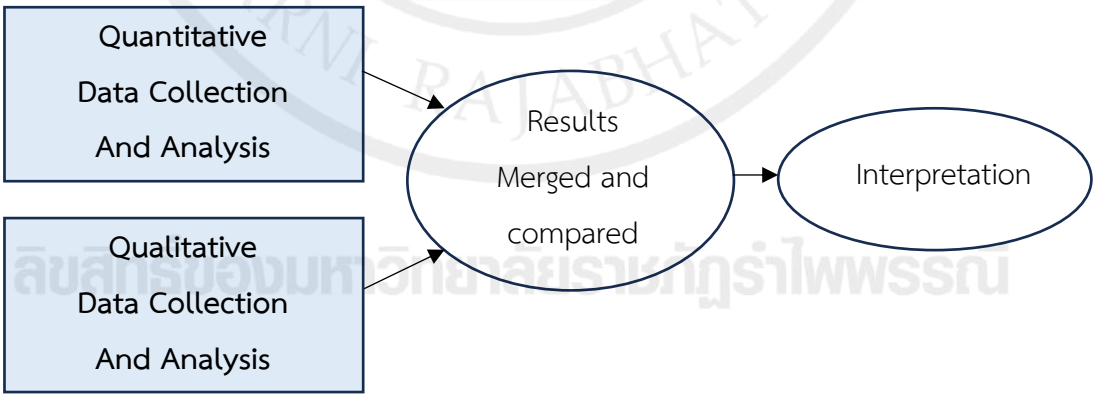

ภาพที่ 3.1 The Convergent Design

ที่มา : (Creswell & Plana Clark, 2018 : 66)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563 : 148-149)

2. ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) ใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564 : 37)

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) ใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563 : 163)

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Congruence : IOC) ใช้ในการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อ ของแบบวัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด (ชูศรี วงศ์ รัตนะ, 2560 : 206)

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกข้อความรายข้อของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 212)

3. สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดทั้งฉบับ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560 : 210)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

SD แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอนตามลำดับความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยจำนวนและร้อยละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับและอันดับของแต่ละด้าน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยจำนวนและร้อยละ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง และประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

รายการ	จำนวน	
	n = 162	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	49	30.20
หญิง	113	69.80
รวม	162	100.00
2. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	63	38.90
ปริญญาตรี	92	56.80
สูงกว่าปริญญาตรี	7	4.30
รวม	162	100.00
3. ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง		
คณะกรรมการสถานศึกษา	5	3.10
ผู้บริหารสถานศึกษา	1	0.60
ข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษา	34	21.00
ผู้ปกครอง	122	75.30
รวม	162	100.00
4. ประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง		
1 – 10 ปี	122	75.30
11 – 20 ปี	33	20.40
มากกว่า 20 ปี	7	4.30
รวม	162	100.00

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากตารางที่ 4.1 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 162 คน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 69.80 และเพศชาย จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 30.20 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุดเป็นจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80 รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 และสุดท้ายคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้องเป็นผู้ปกครองส่วนใหญ่ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 75.30 รองลงมาคือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 และสุดท้ายคือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 และประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พบว่ามากที่สุด คือ 1 – 10 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 75.30 รองลงมาคือ 11 – 20 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และสุดท้ายคือ มากกว่า 20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับและอันดับของแต่ละด้าน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.51	0.24	มากที่สุด	2
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.55	0.26	มากที่สุด	1
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	4.45	0.44	มาก	6
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย	4.50	0.36	มาก	3
5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา	4.47	0.36	มาก	5
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี	4.48	0.37	มาก	4
รวม	4.49	0.23	มาก	

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.23) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.26) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.51, SD = 0.24) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.36) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.48, SD = 0.37) ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.47, SD = 0.36) และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.44) ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล	4.63	0.48	มากที่สุด	1
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	4.43	0.50	มาก	6
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.39	0.49	มาก	7
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล	4.49	0.51	มาก	5
5. ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	4.55	0.50	มากที่สุด	2
6. ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน	4.53	0.54	มากที่สุด	4
7. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน	4.54	0.50	มากที่สุด	3
รวม	4.51	0.24	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.3 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, SD = 0.24) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล ($\bar{X}$ = 4.63, SD = 0.48) ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.50) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.54, SD = 0.50)

ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.53, SD = 0.54) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.51) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.50) และศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.49) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.54	มากที่สุด	2
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.69	0.47	มากที่สุด	1
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	4.45	0.50	มาก	4
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	4.46	0.50	มาก	3
รวม	4.55	0.26	มากที่สุด	

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

จากตารางที่ 4.4 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.26) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.69, SD = 0.47) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.60, SD = 0.54) ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ($\bar{X}$ = 4.46, SD = 0.50) และครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม	4.43	0.59	มาก	3
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน	4.45	0.60	มาก	2
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้	4.58	0.58	มากที่สุด	1
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน	4.35	0.53	มาก	4
รวม	4.45	0.44	มาก	

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากตารางที่ 4.5 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.44) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.58, SD = 0.58) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.60) ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.59) และศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน ($\bar{X}$ = 4.35, SD = 0.53) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	4.54	0.50	มากที่สุด	1
2. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน	4.54	0.50	มากที่สุด	1
3. การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน	4.41	0.53	มาก	3
รวม	4.50	0.36	มาก	

จากตารางที่ 4.6 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.36) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ($\bar{X}$ = 4.54, SD = 0.50) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ($\bar{X}$ = 4.54, SD = 0.50) และการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.53) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา

ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	4.55	0.51	มากที่สุด	1
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล	4.49	0.57	มาก	2
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น	4.42	0.57	มาก	3
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน	4.41	0.56	มาก	4
รวม	4.47	0.36	มาก	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากตารางที่ 4.7 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.47, SD = 0.36) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.51) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.57) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสมการพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น ($\bar{X}$ = 4.42, SD = 0.57) และศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ	4.53	0.55	มากที่สุด	1
2. ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม	4.39	0.55	มาก	3
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา	4.51	0.50	มากที่สุด	2
รวม	4.48	0.37	มาก	

จากตารางที่ 4.8 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.48, SD = 0.37) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ ($\bar{X}$ = 4.53, SD = 0.55) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.51, SD = 0.50) และผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.39, SD = 0.55) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	4.49	0.51	มาก	3
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้	4.49	0.50	มาก	3
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ	4.57	0.52	มากที่สุด	1
4. การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้	4.54	0.50	มากที่สุด	2
5. การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม	4.40	0.58	มาก	6
6. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน	4.46	0.57	มาก	5
รวม	4.49	0.28	มาก	

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากตารางที่ 4.9 การเรียนรู้ตลอดชีวติมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.49, SD = 0.28) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย ได้แก่

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ($\overline{X}$ = 4.57, SD = 0.52) การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้ ($\overline{X}$ = 4.54, SD = 0.50) การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ($\overline{X}$ = 4.49, SD = 0.51) การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.49, SD = 0.50) การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน ($\overline{X}$ = 4.46, SD = 0.57) และการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.40, SD = 0.58) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน จำแนกเป็นเพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 และเพศหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 ผู้ให้ข้อมูลมีความหลากหลายทั้งในด้านตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และความคุ้นเคยกับบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความลุ่มลึกและสะท้อนประสบการณ์ในมิติที่แตกต่างกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยพิจารณาจากตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องครอบคลุม และสามารถสะท้อนภาพรวมของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างสมบูรณ์

3.2 ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

3.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการเป็นหัวใจสำคัญในการวางรากฐานสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์การศึกษาพิเศษสะท้อนแนวคิดร่วมกันว่า งานด้านนี้มิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวของผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ พฤติกรรม และบริบทครอบครัว การออกแบบหลักสูตรจึงต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่อง หลักการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องกัน คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) และการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ซึ่งทำให้การเรียนการสอนมีเป้าหมายชัดเจน สอดคล้องกับศักยภาพจริงของผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงมุ่งไปที่การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การอ่าน เขียน ทักษะช่วยเหลือตนเอง และทักษะสังคมควบคู่ไปกับการส่งเสริมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจ โดยกระบวนการเรียนรู้ต้องออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การปฏิบัติการสอนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลเน้นว่าคุณภาพของครูและทีมสหวิชาชีพมีบทบาทเชิงกลยุทธ์ต่อความสำเร็จของหลักสูตร ครูต้องสามารถวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนอย่างละเอียด เขียนแผนการสอนที่เป็นรูปธรรม และประสานการทำงานร่วมกับนักสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด หรือนักกิจกรรมบำบัด เพื่อให้การดูแลครอบคลุมทุกมิติ การประชุมเพื่อจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องมีการแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอระหว่างครู ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้แผนดำเนินไปได้จริงและสามารถปรับปรุงตามผลการประเมิน การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ข้อมูลการประเมินไม่ควรหยุดอยู่เพียงการเก็บสถิติ แต่ต้องถูกนำมาใช้ในการปรับหลักสูตร แก้ไขวิธีการสอน และกำหนดแนวทางส่งต่อผู้เรียนไปสู่โรงเรียนปกติ การฝึกอาชีพหรือการเชื่อมโยงกับแหล่งฝึกงานในชุมชน รวมถึงการเตรียมความพร้อมสู่การประกอบอาชีพจริง เป็นส่วนที่ต้องมีการติดตามผลเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากองค์ประกอบภายในศูนย์แล้ว การเชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรเกิดผลอย่างยั่งยืน ครอบครัวเป็นพื้นที่ฝึกฝนหลักหลังเวลาเรียน หากผู้ดูแลมีความรู้และทัศนคติที่สนับสนุนการฝึกฝนจะต่อเนื่องและเกิดการเสริมแรงที่สำคัญ ขณะเดียวกัน ชุมชนและหน่วยงานภายนอก เช่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ และมูลนิธิ สามารถเป็นแหล่งทรัพยากร สนับสนุนด้านอุปกรณ์โฆษณา หรือพื้นที่ฝึกงาน ซึ่งช่วยขยายโอกาสการเรียนรู้สู่ภาคปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง ในมุมมองเชิงนโยบายผู้ให้ข้อมูลเรียกร้องให้มีการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรรายบุคคล การฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง และระบบติดตาม–ประเมินผลที่ชัดเจน นโยบายที่ดีต้องสามารถ “วิ่งลงสู่ห้องเรียน” ได้จริง มิใช่เพียงกรอบกว้างบนเอกสาร ต้องมีมาตรการสนับสนุนเชิงปฏิบัติ เช่น การจัดสรรงบประมาณสำหรับอุปกรณ์และสื่อการสอน การสนับสนุนการบูรณาการสหวิชาชีพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตได้อย่างยั่งยืนจริง ๆ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ จะเน้นเรื่องการเตรียมความพร้อมเป็นหลัก เพื่อให้เด็กสามารถก้าวต่อไปในเส้นทางการศึกษาได้ การจัดการเรียนการสอนก็จะจัดให้ครูสอนตรงกับประเภทความพิการของเด็ก เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะได้อย่างเหมาะสม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...ครูจึงต้องวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กอย่างละเอียด ดูว่าเด็กคนไหนมีจุดเด่นอะไร จุดที่ยังต้องพัฒนาอะไร แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเขียนลงในหลักสูตร รายละเอียดการจัดการเรียนรู้ และแตกออกมาเป็นแผนการสอนที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้ฝึกจริงการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นแบบแผนเฉพาะบุคคล หรือที่เรียกว่า IEP/IIP ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ช่วยให้เด็กได้พัฒนาตามจังหวะของตัวเอง ไม่ต้องกดดัน และสามารถสร้างความก้าวหน้าได้จริงตามศักยภาพของแต่ละคน เป้าหมายในการพัฒนาเด็กในระยะยาวที่จะเชื่อมไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับทักษะชีวิต การเรียนการสอนที่ดีควรเน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือทำและปฏิบัติจริง เมื่อเด็กได้ปฏิบัติจริง พวกเด็กสามารถนำประสบการณ์แปลกใหม่ที่ได้เรียนรู้ไปพูดคุยหรือทำท่าทางให้ผู้ปกครองฟังที่บ้านได้ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจในตัวผู้เรียน ครูจะต้อง วิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล และรู้ว่าเด็กคนไหนมีจุดเด่นหรือจุดที่ต้องซ่อมแซม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษควรให้ความสำคัญสูงสุดกับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองหรือทักษะชีวิตประจำวันของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้ปกครองเห็นว่าหลักสูตรควรเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเข้าห้องน้ำเอง อาบน้ำเอง การแต่งตัวหรือหยิบเสื้อผ้าใส่เอง ในส่วนของการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมุ่งเน้นให้เด็กมี ทักษะอาชีพ เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้ในอนาคต...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...การจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างการสอนของโรงเรียนกับครอบครัว ในการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษมีจุดเด่นในการ ส่งเสริมทักษะอาชีพและทักษะพิเศษนอกจากนี้ เทคโนโลยี ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาเสริมในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลกปัจจุบัน และช่วยลดข้อจำกัดทางการศึกษาของผู้เรียน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...เด็กก็จะพัฒนาได้อย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่องการมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคล ช่วยให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถเฉพาะบุคคลของตัวเอง และสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ไปจนถึงการใช้ชีวิตในอนาคต...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการเฉพาะบุคคลสูง ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ในการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน 2) ครูต้องมีทักษะในการวิเคราะห์พัฒนาการรายบุคคล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการสอนให้เหมาะสมจริง 3) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การฝึกทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ เพื่อสร้างพื้นฐานการดำรงชีวิตในอนาคต 4) บรรยากาศการเรียนรู้ต้องเต็มไปด้วยความสุข ไม่เร่งรัด และคำนึงถึงจังหวะการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจเห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) บทบาทของผู้บริหารและทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด และผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบรอบด้าน

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพช่วยให้ผู้เรียนพิการมีทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับสังคม และเป็นรากฐานสำคัญสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

3.2.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพราะผู้เรียนพิการมีความหลากหลายทั้งด้านพัฒนาการ ความสามารถ ข้อจำกัด และความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงไม่อาจยึดรูปแบบตายตัว แต่ต้องออกแบบให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละราย โดยมีหลักสูตรเฉพาะบุคคล เป็นแกนกลางสำคัญในการวางแผนพัฒนาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง หัวใจของกระบวนการจัดการเรียนรู้คือ “ครู” ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กที่สุด เห็นพัฒนาการในทุกวัน และทำหน้าที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาครูจึงถูกมองว่าเป็นจุดเริ่มต้นของคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างรอบด้าน ทั้งการอบรมหลักสูตรเฉพาะทาง การเสริมทักษะด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็ก และการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน เช่น PLC ซึ่งช่วยให้ครูวิเคราะห์กรณีเด็กแต่ละรายร่วมกัน ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนารูปแบบการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ครูที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ถูกต้องสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียนพิการได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบกิจกรรมที่ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง การสอนที่สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับประเภทความพิการ หรือการสร้างบรรยากาศการเรียนที่เน้นความสุขและความปลอดภัย ซึ่งล้วนมีผลโดยตรงต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของเด็ก ผู้เรียนที่รู้สึกว่าตนเอง “ทำได้” จะมีความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเองทีละขั้น และเกิดแรงผลักดันที่จะเรียนรู้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากความรู้ด้านวิชาการ ทัศนคติของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานกับเด็กพิการ การเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ความอดทน การเปิดใจยอมรับความแตกต่าง และการทำงานด้วยหัวใจของความเป็นครู ล้วนส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูที่มีทัศนคติที่ดีจะสามารถสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กกล้าลองผิดลองถูก กล้าสื่อสาร และกล้าแสดงออก ซึ่งเป็นพื้นฐานของทักษะชีวิตที่จำเป็นในระยะยาว การประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่องก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองต่อผู้เรียนได้ตรงจุด ครูสามารถสังเกต วิเคราะห์ และปรับแผนให้สอดคล้องกับความสามารถที่เปลี่ยนแปลงไปของเด็ก นำไปสู่การเรียนรู้ที่ก้าวหน้าและเป็นธรรมชาติ ในขณะเดียวกัน การบูรณาการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูด

หรือผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรม ยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาเด็กในมิติที่ลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

...เมื่อครูดี ผู้เรียนก็ย่อมดีตาม ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาครูจึงต้องมาก่อนเป็นอันดับแรกการพัฒนาที่ต่อเนื่องเช่นนี้ทำให้ครูมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในการจัดทำแผน IEP/IIP ให้สอดคล้องกับเด็กแต่ละคน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...จุดเริ่มต้นคือครูต้องมีความรู้และความเข้าใจในตัวเด็กและปัญหาของพวกเด็กอย่างลึกซึ้ง รวมถึงต้องรู้จักประเมินตนเองว่า ยังขาดทักษะหรือองค์ความรู้ด้านใดที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กต่อไป สำหรับกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน คิดว่าเริ่มจากเรื่องแรก คือ การอบรมที่ทำให้ครูเข้าใจจริง เพราะการอบรมไม่ใช่แค่เข้าคอร์สแล้วจบ แต่ต้องทำให้ครู “เข้าใจอย่างแท้จริง”...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...ควรเน้นกระบวนการที่ทำให้ครูสามารถเข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านอารมณ์ ซึ่งมีตั้งแต่เด็กที่มีความเรียบร้อยไปจนถึงเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น การพัฒนาครูให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจตัวตนของเด็กแต่ละคนจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...การจัดอบรมให้ครูและบุคลากรอยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบการอบรมภายในศูนย์การศึกษาพิเศษและภายนอกศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้ครูได้เรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ เช่น วิธีจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) หรือการจัดกิจกรรมที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในแต่ละประเภทความพิการ ที่สำคัญคือการพัฒนาไม่ได้จบแค่การอบรม แต่ศูนย์ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในทีม เช่น การประชุม PLC (Professional Learning Community) ทุกสัปดาห์ เพื่อพูดคุยกรณีศึกษาของเด็กแต่ละคน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

...การพัฒนาครูไม่ใช่แค่การให้ความรู้ใหม่ ๆ แต่เป็นการสร้างความพร้อมให้ครูในทุกด้าน ทั้งความสามารถ ทัศนคติ และแรงจูงใจ เพราะการสอนเด็กพิเศษต้องใช้ใจ ความเข้าใจ และต้องพร้อมปรับตัวอยู่ตลอดเวลา...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...ครูที่มีใจรักและเห็นคุณค่าของงาน จะสังเกตเด็กแบบละเอียด คิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาเด็ก และไม่หยุดที่จะผลักดันให้เด็กไปให้ถึงศักยภาพสูงสุดของเด็ก เมื่อครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี วิธีการสอน และด้านจิตใจ ผลลัพธ์จะสะท้อนกลับไปที่ผู้เรียนอย่างชัดเจน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกหลักที่กำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยพบว่า 1) การพัฒนาครูไม่ได้จำกัดเพียงการเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการหรือทักษะการสอนเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ความสามารถในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสามารถการออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะของเด็ก 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และเอื้อต่อการพัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติ 4) การพัฒนาครูดำเนินผ่านหลายรูปแบบ เช่น การอบรมภายใน และภายนอก การประชุม PLC การนิเทศที่ส่งเสริม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีศึกษาเพื่อให้มีทักษะที่ทันสมัย สามารถใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละประเภทความพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ ครูที่มีใจรัก เห็นคุณค่าในงาน เข้าใจธรรมชาติของเด็กพิเศษ และมีความอดทนจะสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ดีขึ้น

เมื่อมีองค์ประกอบเหล่านี้เด็กจึงเกิดความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีกำลังใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริม การพัฒนาครูที่เป็นระบบและต่อเนื่องจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล และผลักดันผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนคุณภาพจัดการศึกษา การพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษไม่ใช่เพียงกิจกรรมสนับสนุน แต่เป็นโครงสร้างหลักของระบบคุณภาพ ที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้เกิดผลจริงต่อผู้เรียนพิการ การพัฒนาครูแบบต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ส่งผลให้เด็กได้รับการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของตนเอง มีพัฒนาการที่มั่นคง และสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

3.2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยสภาพแวดล้อมที่ดีไม่เพียงทำให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต การพัฒนาทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งล้วนเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ว่าศูนย์การศึกษาพิเศษจะมีพื้นที่จำกัด แต่มีการจัดสรรพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนพิการแต่ละกลุ่ม ทั้งในด้านการพัฒนาร่างกาย กิจกรรมกลางแจ้ง และทักษะเฉพาะทาง ตัวอย่างสำคัญ เช่น สระว่ายน้ำที่มีนักกายภาพบำบัดดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว และลดข้อจำกัดทางกายภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รวมถึงพื้นที่สนามเด็กเล่น เครื่องออกกำลังกาย พื้นที่ฝึกอาชีพ ห้องดนตรี ห้องศิลปะ และพื้นที่ฝึกเซรามิก ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะจริง และสะท้อนถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ด้านความปลอดภัยได้รับการยืนยันว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สภาพแวดล้อมที่ออกแบบอย่างเหมาะสม เช่น ทางลาด พื้นที่กว้าง ห้องน้ำผู้พิการ และอุปกรณ์ที่ปลอดภัยตามช่วงวัย ช่วยให้เด็กพิการซึ่งมีข้อจำกัดแตกต่างกันสามารถเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรู้สึกปลอดภัย เมื่อผู้เรียนมีความรู้สึกมั่นคงและสบายใจ จึงสามารถเปิดใจเรียนรู้ กล้าเข้าร่วมกิจกรรม และเกิดแรงจูงใจต่อการพัฒนาตนเองมากขึ้น นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมยังรวมถึง “ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการ” ศูนย์การศึกษาพิเศษยึดหลัก “เรียนฟรีทุกคน” ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนทุกด้านโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ทั้งอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ การบริการที่บ้าน ซึ่งสะท้อนถึงระบบสนับสนุนที่ลดภาระของครอบครัวและทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่ถูกจำกัดด้วยฐานะหรือสภาพครอบครัว การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีไม่ใช่เพียงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน แต่ต้องเป็น “ระบบสนับสนุนแบบองค์รวม” ที่ออกแบบให้เข้ากับผู้เรียนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กออทีซึม เด็กบกพร่องทางการมองเห็น หรือเด็กที่ต้องใช้รถเข็น พื้นที่ต้องยืดหยุ่น รองรับความต้องการเฉพาะ และไม่สร้างข้อจำกัดเพิ่มเติมให้เด็ก เช่น เด็กออทีซึมต้องการพื้นที่เงียบ เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ต้องการสื่อจับต้องได้ เด็กบกพร่องทางการได้ยินต้องการสื่อภาพหรือวิดีโอ สิ่งเหล่านี้แสดงถึงบทบาทสำคัญของสภาพแวดล้อมในการทำให้เด็ก “เข้าถึงการเรียนรู้ในแบบของตัวเองได้จริง” ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

...การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม จำเป็นต้องเริ่มจากพื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ “ความปลอดภัย” ซึ่งความปลอดภัยนี้ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะตัวเด็กเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณครูและผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

...สภาพแวดล้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษมีความเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่อง “สถานที่ตั้ง” ศูนย์การศึกษาพิเศษไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความวุ่นวายมากเกินไป จึงช่วยลดสิ่งเร้าภายนอกที่อาจดึงความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กมีสมาธิและมุ่งเน้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...สภาพแวดล้อมนี่แหละที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการเปิดโอกาสให้เด็กเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้อย่างสะดวกและปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ห้องน้ำผู้พิการ พื้นที่กว้างที่ปลอดภัยต่อการเคลื่อนไหว ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กกล้าเข้ามาเรียน รู้สึกสบายใจ และพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ พอสภาพแวดล้อมดี เด็กจะเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว การสื่อสาร การเข้าสังคม และทักษะอาชีพในพื้นที่ที่เหมาะสม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...เด็กพิการแต่ละคนมีความต้องการเฉพาะทางที่แตกต่างกันไป สภาพแวดล้อมที่ดีจึงต้องถูกออกแบบมาเพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีปัญหาด้านสติปัญญา เด็กออทีซึม เด็กที่ต้องใช้รถเข็น หรือเด็กที่ต้องใช้สื่อพิเศษ สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องการการจัดระบบที่ตอบโจทย์เฉพาะด้าน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...เมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะกับตัวเอง เด็กจะได้รับทั้งทักษะชีวิต ทักษะการช่วยเหลือตัวเอง ความมั่นใจในตัวเอง และความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาที่สูงขึ้น การฝึกอาชีพ หรือการใช้ชีวิตในสังคม สภาพแวดล้อมที่ดีจึงไม่ใช่แค่พื้นที่ แต่เป็นฐานรากสำคัญ ที่ช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยพื้นฐานและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเข้าถึงและความปลอดภัยของผู้เรียนพิการ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมั่นใจ ปลอดภัย 2) การจัดพื้นที่ตามความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ ผู้เรียนพิการมีความต้องการ

แตกต่างกันสภาพแวดล้อมที่ดีจึงต้อง ยืดหยุ่นและตอบสนองรายบุคคล เพื่อให้เด็กทุกกลุ่มเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียม 3) การจัดพื้นที่และกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทุกมิติของผู้เรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดให้มีพื้นที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน พื้นที่พัฒนาด้านร่างกาย พื้นที่ฝึกอาชีพ พื้นที่ฝึกทักษะการเรียนรู้ ให้ได้ปฏิบัติจริง 4) สภาพแวดล้อมเป็นฐานสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีและแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อเด็กอยู่ในสถานที่ปลอดภัยในพื้นที่ของตนเองจะทำให้พร้อมในการเรียนรู้ต่อยอดต่อไป และ 5) สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาพื้นที่ที่ถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสมช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

โดยสรุป การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม ปลอดภัย และมีคุณภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ผู้เรียนเติบโตอย่างมีความมั่นใจ สามารถพึ่งพาตนเอง และอยู่ร่วมกับสังคมได้ต่อไปได้

3.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต การดูแลและส่งเสริมผู้เรียนพิการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษกับผู้ปกครอง ครอบครัวทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ที่ต่อยอดการเรียนรู้นอกชั้นเรียน โดยการฝึกซ้ำ ส่งเสริมพฤติกรรม และมอบโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำหน้าที่บางอย่างภายในบ้าน ซึ่งช่วยให้ทักษะที่ฝึกที่ศูนย์คงอยู่และพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ฝึกทักษะชีวิตจริงที่ให้โอกาสผู้เรียนได้เข้าสังคม พบปะผู้คน และเรียนรู้กติกาการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในกิจกรรมประเพณี การจัดพื้นที่ฝึกงาน หรือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริง ช่วยสร้างความมั่นใจและลดช่องว่างความเข้าใจระหว่างผู้พิการกับสังคม ในขณะเดียวกันภาคีเครือข่าย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข มูลนิธิ และภาคเอกชน เป็นกลไกที่ช่วยเสริมทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และโอกาสด้านการฝึกอาชีพ โดยเฉพาะการประสานงานเพื่อการฝึกงานและการส่งต่อสู่ตลาดแรงงานที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือ ได้แก่ เจตคติและความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนต่อศักยภาพของผู้เรียน ความต่อเนื่องในการสื่อสารระหว่างศูนย์กับบ้าน การจัดประชุมแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสร้างเครือข่ายสหวิชาชีพเพื่อวางแผนและติดตามผลอย่างเป็นระบบ เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายและแนวปฏิบัติร่วมกัน การพัฒนาของผู้เรียนจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดที่พบคือความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรของครอบครัวบางกลุ่มที่อาจขาดความพร้อมในการสานต่อการฝึกฝนที่บ้าน และปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือบุคลากรของหน่วยงานท้องถิ่นในการให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ การสร้างกลไกช่วยเหลือครอบครัว กลุ่มเปราะบาง และการจัดสรรทรัพยากรจากภาคีให้เหมาะสมจึงมีความจำเป็น ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

....การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต บทบาทของผู้ปกครองและครอบครัวมีความสำคัญอย่างมาก เพราะหลังจากที่ผู้เรียนได้รับบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษแล้ว เมื่อกลับไปบ้านจะมีการประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ช่วยต่อยอดการเรียนรู้ที่ครูได้จัดให้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...การพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ คือการมีส่วนร่วมของครอบครัวและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพราะการดูแลและส่งเสริมเด็กพิเศษไม่สามารถทำได้เพียงลำพังโดยครูหรือศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะคนใกล้ชิดอย่างครอบครัวและชุมชนรอบตัวเด็กด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...ความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษกับครอบครัวทุกคนต้องมองไปในทิศทางเดียวกันว่า ต้องการช่วยให้เด็กพัฒนาไปข้างหน้าอย่างไร ศูนย์การศึกษาพิเศษจะคอยสนับสนุนอย่างเต็มที่ ขณะที่ครอบครัวก็ต้องช่วยดูแลและต่อยอดการสอนเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน เมื่อทั้งสองฝ่ายเดินไปในเส้นทางเดียวกันการพัฒนาของเด็กก็จะเป็นไปอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาเด็กพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือกันของครอบครัว ศูนย์การศึกษาพิเศษ หน่วยงานรัฐ และชุมชน เมื่อทุกฝ่ายเดินไปด้วยกัน เด็กก็มีโอกาสที่จะเติบโตได้อย่างแข็งแรงและมีชีวิตที่มีคุณภาพ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

...ครอบครัวและชุมชนต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้พิการ ต้องเชื่อว่าผู้พิการก็สามารถพัฒนาได้เหมือนกับเด็กทั่วไป เพียงแต่เด็กต้องการเวลาและวิธีการที่เหมาะสม ถ้าครอบครัวมีทัศนคติที่ดี เด็กจะรู้สึกมั่นใจ กล้าที่จะเรียนรู้ และกล้าที่จะพัฒนาตัวเองจะเห็นได้ชัดว่า เด็กที่มีครอบครัวสนับสนุนจะ

ก้าวหน้าเร็วกว่าเด็กที่ถูกกีดกันหรือไม่ได้รับการยอมรับ ในด้านชุมชนเองก็สำคัญไม่แพ้กัน ชุมชนที่เข้าใจและเปิดใจยอมรับเด็กพิการ จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้เด็กได้ฝึกเข้าสังคม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...เมื่อทั้งครอบครัว ชุมชน ภาคีเครือข่าย เดินไปในทิศทางเดียวกัน เด็กพิการจะเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ความเกื้อกูล และโอกาส เด็กจะได้ลองทำสิ่งใหม่ ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และมีแรงสนับสนุนรอบด้านให้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สุดท้ายเด็กจะค่อย ๆ สร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงขึ้น มีทักษะในการช่วยเหลือตัวเอง รู้จักสังคม และมีความสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมในอนาคตไม่ว่าจะอยู่ในช่วงวัยใด นี่คือความหมายของการนำพาเด็กพิการให้ก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยเชิงระบบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) ครอบครัวมีบทบาทเป็นหัวใจของการเรียนรู้ต่อเนื่อง เนื่องจากการฝึกซ้ำและการสานต่อการจัดการเรียนรู้ที่บ้านช่วยให้ทักษะที่ได้รับจากศูนย์การศึกษาพิเศษเกิดการกลายเป็นพฤติกรรมและทักษะใช้งานจริง ผู้ปกครองที่ร่วมมือกับครูในลักษณะเป็นผู้ช่วยสอน และสร้างสภาพแวดล้อมฝึกฝนภายในบ้านจะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ชัดเจน และสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ชุมชนทำหน้าที่เป็นห้องเรียนภายนอก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะสังคม การปรับตัว และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งส่งเสริมการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและลดความเลื่อมล้ำ 3) ภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยบริการสาธารณสุข และองค์กรภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ ช่องทางฝึกงาน และโอกาสในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาของผู้เรียนไม่จำกัดอยู่แต่ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องประกอบด้วยการประสานงานที่สม่ำเสมอ เช่น การประชุมผู้ปกครอง ภาคีเครือข่าย การเยี่ยมบ้าน การใช้กรณีศึกษาในการออกแบบกิจกรรมและแผนการสอนที่สอดคล้องกันระหว่างบ้านและศูนย์การศึกษาพิเศษ และ 5) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนผู้ปกครองและครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อความร่วมมือจะช่วยให้ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนพิการบรรลุเป้าหมายทั้งด้านทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2.5 ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยเชิงระบบที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งไม่นิยามเพียงความพร้อมขั้นพื้นฐาน แต่ต้องมุ่งผลลัพธ์เชิงพัฒนาการที่จับต้องได้ เช่น การเสริมศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเอง เข้าร่วมสังคม และมีช่องทางไปสู่การศึกษา หรือการประกอบอาชีพในอนาคต นโยบายจึงต้องระบุผลลัพธ์ระยะสั้นและระยะยาวให้ชัดเจน เพื่อเป็นกรอบในการออกแบบหลักสูตร แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) และมาตรการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นโยบายที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ความสำคัญกับ “ความสุขในการเรียน” ถูกเน้นว่าเป็นแกนสำคัญ เพราะสภาพแวดล้อมและแนวปฏิบัติที่ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขส่งผลโดยตรงต่อความพร้อมทางจิตใจของผู้เรียน และนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเกิดผลจริง ดังนั้นนโยบายที่ดีต้องไม่เป็นเพียงกรอบเชิงทฤษฎีบนเอกสาร แต่ต้องสามารถปฏิบัติได้จริงในห้องเรียน หน่วยบริการชุมชน และในบ้านของผู้เรียน ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการเป็นอีกประเด็นสำคัญ แนวปฏิบัติของศูนย์มีการให้บริการแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เช่น การจัดสื่อและอุปกรณ์ การให้บริการกายภาพบำบัดที่บ้าน และการจัดระบบรับ–ส่งผู้เรียน เพื่อให้ครอบครัวทุกฐานะเข้าถึงโอกาสได้อย่างเท่าเทียม นโยบายด้านการจัดตั้งหน่วยบริการชุมชนเป็นกลไกที่มีประสิทธิผลในการลดความเหลื่อมล้ำทางพื้นที่และค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง การนำทิศทางนโยบายสู่การปฏิบัติยังต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบ ทั้งการจัดสรรทรัพยากร บุคลากร และการพัฒนาศักยภาพครู ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงนโยบายที่ชัดเจนและมีกลไกนิเทศ ฝึกอบรม และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในองค์กร (PLC) เพื่อให้ครูสามารถออกแบบแผนรายบุคคลและปรับกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับเด็กแต่ละคนได้จริง นอกจากนี้ นโยบายควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้และการประเมินผล การบูรณาการกับครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นองค์ประกอบที่ทำให้นโยบายเกิดผลเป็นรูปธรรม การประชุมชี้แจงผู้ปกครองเป็นประจำ การเยี่ยมบ้าน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และการประสานเพื่อจัดหาทรัพยากรหรือโอกาสฝึกงาน เป็นมาตรการที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงจากศูนย์สู่ชีวิตจริงของผู้เรียน การมีเป้าหมายร่วมระหว่างศูนย์และครอบครัวจะทำให้การพัฒนาเด็กเกิดผลสูงสุดสุดท้าย แนวทางนโยบายที่ยั่งยืนควรประกอบด้วยการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ เพื่อออกแบบเป้าหมายที่จับต้องได้ สนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรตามความต้องการเฉพาะของผู้เรียน และกำหนดระบบติดตามประเมินที่ชัดเจน การกำหนดนโยบายแบบยืดหยุ่นที่เน้นการเรียนรู้รายบุคคลควบคู่กับการสร้างระบบสนับสนุนรอบด้าน จะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

...การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าศูนย์การศึกษาพิเศษจะเดินไปในทิศทางไหน และต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กอย่างไร ไม่ได้ตั้งเป้าหมายแค่ให้เด็ก “เตรียมความพร้อม” เพื่อใช้ชีวิตเท่านั้น แต่ต้องการเห็นพัฒนาการที่ชัดเจนและจับต้องได้ว่าเด็กเติบโตขึ้นจริง ๆ เป้าหมายหลักคือการพัฒนาเด็กให้ได้มากที่สุดตามศักยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมั่นใจในตัวเอง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...นโยบายที่ดีไม่ใช่แค่สวยหรูบนกระดาษ แต่ต้องนำไปปฏิบัติได้จริง และต้องมองเห็นผลกับเด็กอย่างเป็นรูปธรรม เด็กต้องพัฒนาได้ มีทักษะเพิ่มขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือ “เด็กต้องมีความสุขกับการเรียนรู้ของตัวเอง”...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษานั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือการวางแผนเพื่อให้เด็กมี “ความมั่นคงในชีวิต” ในอนาคต นโยบายควรไม่ได้หยุดอยู่แค่การดูแลเด็กในช่วงที่อยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น แต่ควรมองไปไกลถึงวันที่เด็กต้องก้าวออกไปใช้ชีวิตจริงในสังคม และต้องสามารถดูแลตัวเองได้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...นโยบายต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเข้ามามีบทบาทในทุกด้านของชีวิต ดังนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษต้องวางทิศทางให้ชัดเจนว่าการพัฒนาจะต้อง “ไม่หยุดนิ่ง”และต้องก้าวไปพร้อมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงได้ปรับนโยบายใหม่ ด้วยการจัดตั้งหน่วยบริการในชุมชน เพื่อให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เด็กไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลมาที่ศูนย์การศึกษาพิเศษทุกครั้ง แต่ครูและทีมสหวิชาชีพสามารถออกไปให้บริการได้ถึงในพื้นที่ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาอย่างใกล้เคียงกันมากขึ้น...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...แนวทางนโยบายที่ยั่งยืนควรประกอบด้วยการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ เพื่อออกแบบเป้าหมายที่จับต้องได้ ไม่ใช่ตั้งเป้าหมายแบบกว้าง ๆ แต่เป็นเป้าหมายที่สะท้อนความต้องการจริงของพื้นที่...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมองไปสู่อนาคตของผู้เรียนเป็นหลัก ไม่เพียงแต่การเตรียมความพร้อมระยะสั้นเท่านั้น หากต้องการเห็นการพัฒนาที่จับต้องได้ 2) นโยบายต้องสนับสนุนการออกแบบหลักสูตรและแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP) ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน 3) นโยบายที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของผู้เรียน สรุปเป็นแนวคิดว่า “เรียนดี มีความสุข” เป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเปิดใจเรียนรู้และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 4) นโยบายต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการ โดยจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ทั้งการให้บริการฟรี การจัดระบบรับ-ส่ง และการจัดหน่วยบริการเพื่อลดอุปสรรคด้านการเดินทางในเชิงรูปธรรม 5) นโยบายต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติได้จริงมีความยืดหยุ่น และ 6) นโยบายต้องเน้นการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีการติดตาม ประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการที่เหมาะสมมีศักยภาพ สู่การพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และมีโอกาสเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

โดยสรุป ข้อค้นพบสะท้อนว่า นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความชัดเจน ยืดหยุ่น เป็นระบบ และเชื่อมโยงกับการปฏิบัติในระดับผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การศึกษาพิเศษตอบสนองศักยภาพของผู้เรียนและนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในระยะยาว

3.2.6 ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่จนก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การจัดสื่อและทรัพยากรในศูนย์การศึกษาพิเศษไม่ได้ดำเนินโดยมุ่งเพียงการสนับสนุนการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่านั้น แต่เป็นการสร้างระบบสนับสนุนรอบด้านที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนอย่างแท้จริง การจัดสื่อการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นแนวทางที่ได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการศึกษา

พิเศษ สื่อการเรียนรู้ถูกคัดเลือกตามประเภทความพิการ ลักษณะการเรียนรู้ ความสามารถในการรับรู้และความต้องการเฉพาะของผู้เรียนโดยไม่ใช้สื่อรวมชุดเดียวกันกับเด็กทุกคน แต่คัดเลือกอย่างละเอียดเพื่อให้เด็กได้ใช้สื่อที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์สูงสุด การจัดสื่อในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ลดความกังวล และเสริมความมั่นใจในการทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมอย่างต่อเนื่อง การจัดทรัพยากรด้านพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นอีกปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการอย่างชัดเจน ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับการพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น พื้นที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น เครื่องเล่นที่ตอบสนองทักษะการเคลื่อนไหว และที่โดดเด่นคือสระว่ายน้ำที่อยู่ภายใต้การดูแลของนักกายภาพบำบัด ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ช่วยฟื้นฟูและพัฒนาร่างกายเด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ศิลปะ ดนตรี เกษตร และงานฝึกอาชีพที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ซึ่งสะท้อนการจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพและตอบสนองการเรียนรู้แบบรอบด้าน การสนับสนุนจากทีมสหวิชาชีพถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและเป็นจุดแข็งของศูนย์การศึกษาพิเศษ นักแก้ไขการพูดช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร นักกายภาพบำบัดช่วยฟื้นฟูร่างกาย และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ช่วยประเมินและพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ส่งผลให้การจัดสื่อและทรัพยากรไม่ใช่เพียงการจัดหา แต่เป็นการออกแบบการส่งเสริมพัฒนาการแบบครบวงจรที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เทคโนโลยีการศึกษา ถูกระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลหลายคนชี้ตรงกันว่าเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงความทันสมัย แต่เป็น “โอกาสทางการเรียนรู้” ที่ช่วยลดข้อจำกัดของผู้เรียนพิการอย่างมีนัยสำคัญ เด็กจำนวนไม่น้อยมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ดีเป็นพิเศษ การจัดอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สื่อดิจิทัล แอปพลิเคชันฝึกทักษะ หรือโปรแกรมช่วยสื่อสาร ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะใหม่ ๆ และมีโอกาสต่อยอดสู่ทักษะอาชีพในอนาคต ทั้งยังช่วยให้การสอนมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลสะท้อนข้อจำกัดสำคัญ เช่น งบประมาณด้านสื่อการเรียนรู้ที่ยังไม่เพียงพอ โดยงบประมาณ 2,000 บาทต่อคนต่อปีไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นด้านสื่อคุณภาพสูงได้ จำเป็นต้องมีการเพิ่มงบประมาณ รวมถึงการจัดหาสื่อที่ทันสมัยและครบถ้วนมากขึ้น เพื่อไม่ให้ผู้เรียนพิการเสียโอกาสทางการศึกษา ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

> ...สื่อแต่ละชิ้นจะถูกคัดเลือกให้เหมาะสมกับประเภทความพิการและความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคน ไม่ได้เลือกแบบรวม ๆ แต่จะเลือกให้ตรงกับตัวเด็กจริง ๆ เพื่อให้เด็กสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด...
>
> (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

...สื่อที่ใช้ต้องตรงกับความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล ไม่ใช่สื่อทั่วไปที่ใช้ได้กับทุกคน แต่ต้องเลือกให้เหมาะกับลักษณะของเด็กแต่ละคน เพื่อให้สื่อนั้นช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างแท้จริง ในปัจจุบันงบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะงบสื่อการเรียนการสอนที่ให้ต่อคนประมาณ 2,000 บาทต่อปี ซึ่งในความเป็นจริง ไม่เพียงพอต่อการจัดหาสื่อที่มีคุณภาพ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การจัดหาเทคโนโลยีและทรัพยากรให้กับเด็กพิเศษเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความสามารถเฉพาะบุคคล และเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เด็กสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปได้ตลอดชีวิต เด็กพิเศษหลายคนมีความสามารถเฉพาะตัวอยู่แล้ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...เทคโนโลยีจะช่วยลดข้อจำกัดที่เด็กพิเศษมักเผชิญ และเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น สื่อและเทคโนโลยีที่สำคัญ คือ คอมพิวเตอร์ เพราะเด็กหลายคนมีศักยภาพด้านนี้ หากได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม เด็กอาจสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการทำงานได้ เช่น การขายของออนไลน์ หรืองานที่ต้องใช้โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเหมาะกับเด็กที่ทำงานที่บ้านได้ การมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์จึงเป็นเหมือนกุญแจที่เปิดประตูให้เด็กเข้าถึงอาชีพที่หลากหลายและมีความเป็นไปได้สูง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...การใช้เทคโนโลยีไม่ใช่เพียงเพื่อการเรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็ก ให้เด็กสามารถเรียนรู้ ทักษะต่าง ๆ และปรับตัวให้เข้ากับสังคมในอนาคตได้จริง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องไม่หยุดอยู่กับที่ ต้องพัฒนาและเสริมสิ่งที่ขาดเข้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันเด็กให้มีโอกาสที่ดีที่สุดในชีวิต...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

...สื่อที่ดีและเหมาะสมยังเป็นตัวช่วยสำคัญที่ทำให้เด็กพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น เพราะสื่อไม่ได้สอนแค่ทักษะในห้องเรียน แต่ยังส่งเสริมการใช้ชีวิตจริง เช่น การฝึกให้ช่วยเหลือตนเอง การเรียนรู้มารยาทสังคม การฝึกอาชีพเบื้องต้น ทั้งหมดนี้ทำให้เชื่อว่าการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่เพียงช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เด็กก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง ๆ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมถือเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม โดยพบว่า 1) การจัดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการของผู้เรียนแต่ละคน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านความสามารถ การรับรู้ อารมณ์ และพฤติกรรม สื่อที่ออกแบบให้เฉพาะราย 2) การจัดทรัพยากรทางกายภาพ เช่น สระว่ายน้ำ พื้นที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น อุปกรณ์ฟื้นฟูร่างกาย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่การเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ 3) เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากในการเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการ การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์ดิจิทัลต่าง ๆ ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และเข้าถึงเนื้อหาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย 4) เทคโนโลยียังช่วยเป็นประตูเชื่อมโยงไปสู่ทักษะอาชีพในอนาคต เช่น การใช้งานคอมพิวเตอร์ การขายสินค้าออนไลน์ หรือการใช้โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองและประกอบอาชีพได้ในระยะยาว 5) การจัดสื่อและทรัพยากรที่มีคุณภาพช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อที่ดีช่วยลดภาระครู ทำให้การสอนมีความยืดหยุ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

โดยสรุป การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การสนับสนุนการพัฒนาเฉพาะบุคคล การลดข้อจำกัดทางสังคม และการวางรากฐานสำหรับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในอนาคต การจัดสื่อและทรัพยากรอย่างรอบด้านและทันสมัยจึงเป็นหัวใจสำคัญของการผลักดันให้ผู้เรียนพิการสามารถก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3.2.7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

จากข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงระบบและเชิงมนุษย์พร้อมกัน เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1) การสร้างความสุขและแรงจูงใจให้แก่ครูและผู้เรียน พื้นฐานของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเริ่มต้นจาก “ความสุขของครูและผู้เรียน” ครูที่มีความสุขในการทำงานจะมีพลังในการสอน ใส่ใจเด็ก และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น เด็กพิการซึ่งไวต่ออารมณ์และสภาพแวดล้อมจะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อรู้สึกปลอดภัย มีความสุข และได้รับความรัก ความเข้าใจ การสนับสนุนดังกล่าวส่งผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้ การช่วยเหลือตนเอง และทักษะทางสังคมโดยตรง จึงควรมีมาตรการเสริมแรงครู เช่น การสนับสนุนวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมพัฒนา และการดูแลสภาพแวดล้อมการทำงานให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

2) การเสริมความเข้มแข็งของระบบบริหารด้วยการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาที่สม่ำเสมอ ศูนย์การศึกษาพิเศษควรเพิ่มความถี่ของการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา จากเดิมที่ประชุมเฉพาะช่วงต้นหรือท้ายภาคเรียน ให้มีการประชุมติดตามงานอย่างต่อเนื่อง การประชุมสม่ำเสมอช่วยให้ผู้บริหารและคณะกรรมการเห็นภาพรวมการดำเนินงาน รับรู้ปัญหาเชิงพื้นที่ และกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างทันท่วงที รวมทั้งเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้การบริหารงานมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น

3) การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบรอบด้าน ข้อเสนอเน้นให้ศูนย์การศึกษาพิเศษเปิดพื้นที่ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาทร่วมกันมากขึ้น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล สาธารณสุข หน่วยงานเอกชน และองค์กรชุมชนในพื้นที่ แต่ละหน่วยงานมีทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และการสนับสนุนที่แตกต่างกัน หากร่วมมือกันอย่างเป็นระบบจะเกิดการพัฒนาผู้เรียนพิการในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครบวงจร ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ สวัสดิการสังคม และทักษะชีวิต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดมีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน จำแนกเป็นเพศชาย 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และเพศหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 โดยการเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2 ข้อมูลสำคัญจากการสนทนากลุ่มการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

4.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และเป็นรากฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวต่อไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง ความจำเป็นในการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนพิการซึ่งมีข้อจำกัด ความสามารถ และพัฒนาการที่เฉพาะเจาะจง จึงไม่สามารถนำหลักสูตรปกติมาปรับใช้โดยตรง แต่ต้องพัฒนาเนื้อหา วิธีการสอน และเป้าหมายให้สอดคล้องกับศักยภาพรายบุคคลอย่างแท้จริง ประสบการณ์ของครูชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องเริ่มต้นจากการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนและการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียด การศึกษาลักษณะพฤติกรรม ความสามารถ จุดเด่น และข้อจำกัดของเด็กแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสม หากการวิเคราะห์ผู้เรียนไม่แม่นยำ หลักสูตรที่พัฒนาตามมาก็จะไม่สอดคล้องต่อความต้องการจริงของผู้เรียน และไม่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ การวิเคราะห์ผู้เรียนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ และเป็นกลไกที่กำหนดความสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพในระยะยาว นอกจากนี้ การออกแบบหลักสูตรต้องคำนึงถึงการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตจริง เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการปรับตัวในสังคม เนื่องจากทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่ติดตัวเด็กไปตลอดชีวิต และเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ต่อ

ด้วยตนเองในอนาคต การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ และสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์จริง มีผลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการอย่างยั่งยืน ความจำเป็นในการจัดหลักสูตรอาชีพที่หลากหลายและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถประกอบอาชีพได้ในระดับที่เหมาะสม การมีหลักสูตรอาชีพที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับระดับพัฒนาการ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกงานจริงในชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกจะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเอง มีแรงจูงใจ และสามารถต่อยอดทักษะไปสู่การดำเนินชีวิตในอนาคตได้ การฝึกงานในสถานการณ์จริงยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนการเรียนรู้ในศูนย์ให้กลายเป็นการเรียนรู้ที่ต่อยอดได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องมีทั้งกรอบแกนกลางที่ชัดเจนและความยืดหยุ่นเพียงพอให้ครูสามารถปรับกิจกรรมและวิธีการสอนตามสถานการณ์จริงของผู้เรียนได้ หลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ดีควรส่งเสริมให้ครูสามารถเลือกสื่อ วิธีสอน และรูปแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติที่สุด ทั้งยังช่วยให้เด็กมีพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นหรือทักษะอาชีพในอนาคต การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพไม่ใช่เพียงการใช้สื่อหรือกิจกรรมที่หลากหลาย แต่คือกระบวนการที่ครูต้องใช้เวลาในการสังเกตและทำความเข้าใจผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง บ่อยครั้งจุดเด่นหรือศักยภาพของเด็กพิการบางคนปรากฏให้เห็นก็ต่อเมื่อครูได้สังเกตอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่องในระยะเวลานาน ความเข้าใจผู้เรียนเชิงลึกนี้เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมและหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพแท้จริงของเด็ก และทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องแม้ออกจากศูนย์ไปแล้ว ดังการสนทนากลุ่มว่า

...หลักสูตรสำหรับเด็กพิการต้องเริ่มจากการยอมรับก่อนเลยว่า เด็กพิการไม่เหมือนเด็กทั่วไป ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรของศูนย์การศึกษาพิเศษต้องอ้างอิงศักยภาพรายบุคคลจริง ๆ ไม่ใช่ใช้หลักสูตรปกติมาเทียบแล้วปรับเล็กน้อย...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การจะจัดหลักสูตรคุณภาพจริง ๆ ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียด ต้องมีนักสหวิชาชีพเข้ามาร่วมด้วย เพื่อให้เรามองเห็นเด็กแบบรอบด้านว่าจุดเด่นคืออะไร ข้อจำกัดคืออะไร...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

...จุดสำคัญคือหลักสูตรต้องช่วยปูทางให้เด็กสามารถ เรียนรู้ต่อไปได้ด้วยตัวเอง ถ้าเราให้เขามีทักษะพื้นฐานที่ดี เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสารกับคนรอบตัว สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่ติดตัวเด็กไปตลอด เขาสามารถพัฒนาได้เองต่อในอนาคตแม้พ้นจากศูนย์ไปแล้ว...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...หลักสูตรควรมีความหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องสอดคล้องกับบริบทครอบครัวด้วย เช่น เด็กที่มีผู้ดูแลเพียงคนเดียว หรือเด็กที่ครอบครัวมีข้อจำกัดบางอย่าง ศูนย์การศึกษาพิเศษก็ต้องปรับหลักสูตรให้เหมาะสม...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...หลักสูตรที่ดีควรเป็นระบบที่มีทั้งโครงสร้าง และเปิดพื้นที่ให้ครูปรับได้ตามศักยภาพเด็กจริง ๆ จะช่วยให้เด็กมีรากฐานที่มั่นคง และเป็นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) การออกแบบหลักสูตรที่ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนพิการแต่ละคนมีความสามารถ ความต้องการ และข้อจำกัดที่แตกต่างกันอย่างมาก หลักสูตรจึงไม่สามารถใช้รูปแบบทั่วไปแล้วปรับเล็กน้อยได้ แต่ต้องอ้างอิงศักยภาพรายบุคคลอย่างรอบด้าน ผ่านการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียดโดยทีมสหวิชาชีพ 2) หลักสูตรต้องสอดคล้องกับบริบทครอบครัวและการใช้ชีวิตจริง โดยมุ่งสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเข้าสังคม และการจัดการกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระและต่อยอดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) หลักสูตรอาชีพยังมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับอนาคต ผ่านการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับความถนัด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานการณ์จริงร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมตามรายบุคคล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นกลไกหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐาน ทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.2.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง โดยครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด เห็นพัฒนาการ ปัญหา และความต้องการเฉพาะบุคคล ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึก และทัศนคติที่เหมาะสมของครูจึงมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาพิเศษไม่สามารถใช้ประสบการณ์เดิมเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการสอนที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขา ทั้งครูการศึกษาพิเศษ ครูปฐมวัย ครูพลศึกษา นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และนักแก้ไขการพูด จึงทำให้การพัฒนาครูต้องคำนึงถึงทักษะรอบด้าน ไม่ใช่เฉพาะทักษะวิชาการแต่รวมถึงความเข้าใจด้านพฤติกรรม อารมณ์ กายภาพ การสื่อสาร และบริบทครอบครัวของผู้เรียนด้วย ความร่วมมือในทีมสหวิชาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การประชุม การแลกเปลี่ยนข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา และการออกแบบแนวทางร่วมกันช่วยให้การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) มีความถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากการจัดทำ IEP ไม่สามารถทำโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความรอบรู้จากหลายฝ่ายเพื่อกำหนดเป้าหมายที่ตอบโจทย์ผู้เรียนแต่ละรายอย่างแท้จริง การพัฒนาครูยังมีความสำคัญต่อการตอบสนองต่อความซับซ้อนของรูปแบบความพิการที่เปลี่ยนไปในยุคปัจจุบัน ครูจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งเกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ ๆ วิธีการจัดการพฤติกรรม สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม และอุปกรณ์ที่ช่วยลดข้อจำกัดของผู้เรียน ซึ่งมีการพัฒนาอยู่เสมอ หากครูขาดการอบรมหรือไม่พัฒนาทักษะอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้จะล้าหลังและไม่สามารถตอบโจทย์เด็กพิการรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งในรูปแบบการอบรม การศึกษาค้นคว้า การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในทีม และการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน เมื่อครูสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ควบคู่กับการทำงานแบบบูรณาการ ผู้เรียนพิการก็จะได้รับการส่งเสริมที่มีคุณภาพที่สุด นำไปสู่พัฒนาการที่ต่อเนื่องและสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงและเต็มศักยภาพ ดังการสนทนากลุ่มว่า

...ครูในศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและอัปเดตความรู้สม่ำเสมอ ไม่เพียงเฉพาะด้านวิชาการหรือทักษะเฉพาะทาง แต่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างองค์รวม เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคนอย่างรอบด้าน ทั้งความต้องการทางกาย การสื่อสาร อารมณ์ รวมถึงบริบทครอบครัว ซึ่งล้วนส่งผลต่อพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียนพิการ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

...การพัฒนาครูไม่ได้มุ่งเพียงการเพิ่มพูนความรู้รายบุคคลเท่านั้น แต่จำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูเปิดใจเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ รวมทั้งทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ การดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนพิการได้อย่างเต็มที่และยั่งยืน...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เจตคติที่ดีของครูจึงมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง ครูที่มีเพียงความรู้เชิงวิชาการแต่ขาดทัศนคติที่เหมาะสมจะไม่สามารถทำงานกับผู้เรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนกลุ่มนี้มีความละเอียดอ่อน ต้องการเวลาเรียนรู้มากกว่าปกติ รวมถึงต้องการเทคนิคเฉพาะและการสนับสนุนเชิงอารมณ์อย่างต่อเนื่อง...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการแต่ละประเภท หากขาดการพัฒนาต่อเนื่อง ความรู้และทักษะของครูจะล้าหลังต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนและสังคม เพราะเด็กแต่ละยุคมีความต้องการที่ต่างออกไป และนวัตกรรมทางการศึกษาหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือใหม่ ๆ ก็ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาตนเองของครูจึงต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นระบบ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และมีผลโดยตรงต่อการสร้างเส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างยั่งยืน การทำงานกับผู้เรียนพิการเป็นงานเฉพาะทางที่ต้องอาศัยองค์ความรู้หลากหลายด้าน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างด้านพัฒนาการ ความสามารถ และข้อจำกัดเฉพาะบุคคลอย่างชัดเจน ได้พบว่า 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ และทัศนคติที่ถูกต้อง 2) การพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษต้องครอบคลุมในลักษณะองค์รวม ไม่เพียงมุ่งเน้นด้านวิชาการ แต่ต้องขยายไปถึงความเข้าใจด้านร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร ไปจนถึงบริบทครอบครัวของผู้เรียน 3) การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ครูสามารถออกแบบแผนการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนได้มากที่สุด 4) ต้องมีกระบวนการประชุมร่วมกันในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การวิเคราะห์

ข้อมูลแบบรอบด้าน และการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามสาขาวิชาชีพ ทำให้การพัฒนาผู้เรียนพิการเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และ 5) การปรับเจตคติของครู ผู้เรียนพิการต้องการการสนับสนุนเชิงบวก ความเข้าใจ และความอดทน ครูที่มีทัศนคติที่ดีจะมองเห็นศักยภาพของผู้เรียน ปรับกลยุทธ์การสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่าง และสร้างแรงเสริมกำลังใจที่ช่วยให้ผู้เรียนกล้าพัฒนาและเรียนรู้ต่อเนื่อง แม้จะมีข้อจำกัดด้านร่างกายหรือสติปัญญาก็ตาม

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการสนับสนุนอย่างครบด้าน ส่งผลให้พัฒนาการของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ และสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงในอนาคต ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “ครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน” คือปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของระบบการศึกษาพิเศษอย่างแท้จริง

4.2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมทางการศึกษาไม่เพียงเป็นพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ ความปลอดภัย ความกล้าแสดงออก และแรงจูงใจของผู้เรียนพิการโดยตรง ในมุมมองของครูและบุคลากรทางการศึกษา สภาพแวดล้อมที่ดีต้องออกแบบโดยยึดหลัก Universal Design เพื่อให้ผู้เรียนทุกประเภทสามารถเข้าถึงและใช้งานได้จริง ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้รถเข็น เด็กที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว เด็กออทิสติก หรือผู้เรียนที่มีความต้องการพื้นที่พิเศษ การมีพื้นที่ที่เข้าถึงง่าย ปลอดภัย และใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ กล้าที่จะเคลื่อนไหว สำรวจ ทดลอง และเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างการเรียนรู้ระยะยาว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมยังต้องตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างแท้จริง เช่น พื้นที่ฝึกกล้ามเนื้อมัดใหญ่สำหรับเด็กที่ต้องพัฒนาด้านการเคลื่อนไหว มุมสงบสำหรับเด็กที่ต้องการบรรยากาศปลอดเสียงรบกวน หรือห้องที่มีสื่อชัดเจนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ ลดความกังวล และมีความพร้อมทางอารมณ์ในการรับการเรียนรู้มากขึ้น เมื่อผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจในสภาพแวดล้อม พวกเขาจะเปิดใจเรียนรู้ กล้าลองผิดลองถูก และแสดงศักยภาพของตนได้เต็มที่ นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบ มีการจัดวางสื่ออย่างเป็นระเบียบ แบ่งพื้นที่กิจกรรมชัดเจน และมีเครื่องมือสนับสนุนที่เหมาะสม ยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้ครอบคลุมทั้งด้านทักษะชีวิต การสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ และการเข้าสังคม เพราะผู้เรียนมีพื้นฐานของความมั่นคงทางจิตใจและความพร้อมในการเรียนรู้ที่เกิดจากการอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเขาโดยเฉพาะ ดังการสนทนากลุ่มว่า

...การออกแบบอาคารและห้องเรียนจึงจำเป็นต้องยึดหลัก Universal Design อย่างจริงจัง ไม่ใช่มุ่งเน้นเพียงความสวยงามหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น แต่ต้องสามารถเข้าถึงและใช้งานได้จริงสำหรับผู้เรียนทุกประเภท...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เมื่อสภาพแวดล้อมได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง ผู้เรียนจะรู้สึกว่า “พื้นที่นี้เป็นของเขา” สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้มีความมั่นใจ กล้าที่จะเคลื่อนไหว สำรวจ และเรียนรู้มากขึ้น...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมจึงต้องเริ่มต้นจาก “ความต้องการของผู้เรียน” เป็นหลัก เช่น เด็กที่จำเป็นต้องพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ควรมีพื้นที่สำหรับการเคลื่อนไหวที่ปลอดภัย เด็กที่เรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศสงบต้องมีพื้นที่หรือมุมสงบเฉพาะ และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับสื่อที่มีความชัดเจน เห็นภาพง่าย และช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น สภาพแวดล้อมจึงต้องมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ และรองรับความแตกต่างระหว่างบุคคล...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เรียนกลุ่มนี้มักต้องใช้เวลาในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าเด็กทั่วไป หากผู้เรียนรู้สึกว่าพื้นที่ที่ตนอยู่มีความปลอดภัย อบอุ่น และเป็นมิตร จะทำให้เกิดความไว้วางใจและความสบายใจ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเปิดรับการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เมื่อสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนพิการ จะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่รวดเร็วและครอบคลุม ทั้งด้านทักษะชีวิต การเข้าสังคม การควบคุมอารมณ์ และความสามารถทางวิชาการ เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานทางจิตใจที่มั่นคง รู้สึกปลอดภัย และพร้อมต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และถือเป็นรากฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคง โดยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมสำหรับผู้เรียนพิการต้องได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึง ความแตกต่างและความต้องการเฉพาะบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละรายมีลักษณะ ความสามารถ และข้อจำกัดที่ไม่เหมือนกัน การสร้างพื้นที่ที่เข้าถึงได้ปลอดภัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน 2) สภาพแวดล้อมที่ดีต้องยึดตามหลัก Universal Design เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถใช้งานได้จริง ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ใช้รถเข็น เด็กออทิสติก หรือผู้เรียนที่ต้องการพื้นที่เฉพาะในการฝึกทักษะ เมื่อพื้นที่เอื้อต่อการเข้าถึงและการเคลื่อนไหว ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจ ลดความกังวล และกล้าที่จะสำรวจสิ่งรอบตัว และ 3) การจัดพื้นที่ย่อยตามลักษณะของความต้องการ เช่น มุมสงบ พื้นที่กิจกรรมกลุ่ม หรือพื้นที่ฝึกกล้ามเนื้อ ยังช่วยรองรับพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาอยู่ในศูนย์ได้อย่างมีความสุขและมีสมาธิยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าพื้นที่นั้นเป็นของตนเอง เกิดความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ กล้าปฏิบัติ และมีพัฒนาการทั้งด้านอารมณ์ สังคม และทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมจึงไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบเสริม หากแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึกและพัฒนาการที่ยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการให้สามารถเรียนรู้และเติบโตได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมไม่ใช่เพียงองค์ประกอบภายนอก แต่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การปรับตัว และการพัฒนาทักษะตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการอย่างลึกซึ้ง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงและตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเติบโต เรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ทั้งในวันนี้และในอนาคต

4.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการ และเป็นหัวใจสำคัญที่ผลักดันให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ทั้งด้านอารมณ์ สังคม ทักษะชีวิต และความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนช่วยสร้างบริบทที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้แบบองค์รวม ครอบครัว เป็นกลไกสำคัญที่สุดของการพัฒนาผู้เรียนพิการ เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กที่ได้รับการส่งเสริมจากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอจะมีพัฒนาการรวดเร็ว กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจมากกว่าเด็กที่ไม่ได้

รับการสนับสนุน ขณะเดียวกัน หากครอบครัวขาดทัศนคติที่เหมาะสม หรือไม่เข้าใจบทบาทของตนในการช่วยเสริมทักษะที่ศูนย์วางแผนไว้ ผู้เรียนมักมีพัฒนาการล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง และบางครั้งถดถอย ครอบครัวจึงเป็นทั้ง “ตัวเร่ง” และ “ตัวชะลอ” ของพัฒนาการเด็กโดยตรง ชุมชน มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าครอบครัว ทัศนคติของชุมชนในปัจจุบันเปิดกว้างมากขึ้น เด็กพิการได้รับการยอมรับและมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนมากขึ้น การเปิดพื้นที่ให้เด็กได้เรียนรู้ในบริบทจริง เช่น งานวัด งานประเพณี หรือกิจกรรมสาธารณะ ช่วยเสริมสร้างทักษะสังคม ความกล้าแสดงออก และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่การเรียนในห้องเรียนไม่สามารถทดแทนได้ การที่ชุมชนยอมรับและสนับสนุนจึงถือเป็นแรงเสริมสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพได้ครบด้าน ภาคีเครือข่าย เช่น อปท. หน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล สถาบันศาสนา หน่วยงานเอกชน หรือองค์กรชุมชน ล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยเติมเต็มระบบการดูแลผู้เรียนพิการ โดยสนับสนุนทรัพยากร ข้อมูลด้านสุขภาพ งบประมาณ หรือกิจกรรมเสริมทักษะต่าง ๆ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถวางแผนพัฒนาเด็กได้รอบด้านและตรงกับความต้องการมากขึ้น การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ทำหน้าที่เป็น “ระบบสนับสนุนแบบหลายชั้น” ที่ช่วยเสริมการพัฒนาผู้เรียนพิการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นองค์รวม เมื่อทุกภาคส่วนทำงานร่วมกัน ผู้เรียนพิการจะได้รับการสนับสนุนทั้งในศูนย์และในชีวิตประจำวัน เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ กล้าลงมือทำ และสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพ ดังการสนทนากลุ่มว่า

...ครอบครัวคือฐานสำคัญที่สุด เด็กที่ครอบครัวสนับสนุน กับเด็กที่ครอบครัวไม่สนับสนุน พัฒนาการต่างกันอย่างมาก เด็กกลุ่มแรกจะเรียนรู้เร็ว กล้าลองสิ่งใหม่ ๆ ขณะที่เด็กที่ไม่ได้รับการสนับสนุน มักไม่มั่นใจ ขาดความต่อเนื่องในการฝึก...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ทัศนคติของครอบครัวและชุมชน หากมีความคลาดเคลื่อน เช่นเชื่อว่าเด็กพิการไม่สามารถพัฒนาได้ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา แต่เมื่อชุมชนมีทัศนคติที่เปิดกว้าง เด็กจะพัฒนาได้ชัดเจน...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

...ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับชุมชน หลายพื้นที่ให้ความร่วมมือเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับให้เด็กพิการได้เข้าร่วมกิจกรรมจริงในชุมชน ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะชีวิตและทักษะสังคมในบริบทจริง...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น อบต. เทศบาล โรงพยาบาล คือกลไกสำคัญ เพราะการทำงานของศูนย์ไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันเพื่อทำให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพตามความสามารถของตนเองให้ได้มากที่สุด...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งจากชุมชน ครอบครัว และภาคีเครือข่าย ช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนพิการเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน แต่ขยายไปสู่การใช้ชีวิตจริง...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยพบว่า 1) ครอบครัวถูกมองว่าเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญที่สุด มีบทบาทสำคัญในการเสริมทักษะ การฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 2) ชุมชนมีบทบาทเป็นพื้นที่เรียนรู้จริงที่ผู้เรียนพิการสามารถนำทักษะต่าง ๆ ไปฝึกใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งด้านทักษะชีวิต การเข้าสังคม การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) การลดทัศนคติลบของสังคมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เมื่อชุมชนเปิดรับและเข้าใจผู้เรียนพิการมากขึ้น ย่อมทำให้เด็กมีโอกาสฝึกประสบการณ์ชีวิตอย่างปลอดภัยและเหมาะสม 4) องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงพยาบาล หรือหน่วยงานด้านสาธารณสุข มีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงบริการที่จำเป็นอย่างครบวงจร ทั้งในด้านสุขภาพ การฟื้นฟู อุปกรณ์ช่วยเหลือ ตลอดจนการประสานข้อมูลเพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายคือปัจจัยที่เกื้อหนุนและเสริมพลังซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และทักษะชีวิต อันเป็นรากฐานสำคัญต่อการเติบโตอย่างมั่นคงและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด

4.2.5 ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และเป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม นโยบายที่ดีต้องไม่เพียงถูกกำหนดไว้ในระดับเอกสาร แต่ต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ครอบคลุมทั้งการจัดบริการ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดผลต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง นโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการต้องเริ่มจากการ “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” โดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล ความสามารถ พัฒนาการ และบริบทครอบครัวของเด็กแต่ละราย นโยบายที่มีประสิทธิภาพจึงต้องสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้แบบรายบุคคล (Individualized Education) ซึ่งเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และสามารถต่อยอดสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง หากขาดความสอดประสานระหว่างนโยบายกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ เช่น ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ หรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของผู้ปกครองและชุมชน นโยบายที่ดีอาจไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ตามที่คาดหวังได้ อีกประเด็นสำคัญคือ ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ซึ่งถูกกล่าวถึงอย่างชัดเจนว่าเป็นแนวทางที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการ ตัวอย่างที่สะท้อนผลของนโยบายด้านความเสมอภาค คือ การจัดตั้งหน่วยบริการในทุกอำเภอ ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการบริการได้สะดวก ลดภาระครอบครัว และได้รับการพัฒนาต่อเนื่องอย่างทั่วถึง นอกจากนี้นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องเชื่อมโยงการทำงานของทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและตอบสนองความต้องการจริงของพื้นที่ นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาที่ดีต้องมีความชัดเจน ยืดหยุ่น และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ต้องอาศัยการสนับสนุนร่วมกันจากทุกฝ่าย และต้องยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อองค์ประกอบเหล่านี้ทำงานสอดประสานกัน ผู้เรียนพิการจะได้รับการพัฒนาอย่างครบด้าน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังการสนทนากลุ่มว่า

...นโยบายความเสมอภาค ส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียม เช่น การจัดตั้งหน่วยบริการประจำอำเภอครบทุกอำเภอในจังหวัดตราด ช่วยลดภาระการเดินทางและเปิดโอกาสให้เด็กได้รับบริการพื้นฐานตามสิทธิอย่างทั่วถึงมากขึ้น...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การดำเนินงานตามนโยบายจะเกิดผลได้จริงต่อเมื่อมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การสร้างเจตคติที่ถูกต้องถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาด้านการจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...นโยบายที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นการพัฒนาตามศักยภาพเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ไม่สามารถใช้เกณฑ์เดียวกันได้ทั้งหมด ร่วมถึงต้องมีนโยบายในการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการยอมรับและสนับสนุนผู้เรียนพิการ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...นโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาการ ทักษะพื้นฐาน บริบทครอบครัว หรือข้อจำกัดตามประเภทความพิการ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...นโยบายที่ดีต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียนได้จริง ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงในระดับเอกสาร เมื่อนโยบายถูกนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล ผู้เรียนพิการก็จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) นโยบายที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านพัฒนาการ ความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล และบริบทครอบครัวของผู้เรียนพิการ 2) นโยบายด้านความเสมอภาคและการจัดบริการใกล้บ้านเพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการอย่างทั่วถึง 3) นโยบายต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง คำนึงถึงความแตกต่างของบริบทพื้นที่ เพื่อให้แนวนโยบายเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้เรียนพิการ 4) นโยบายที่ดีต้องส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการระหว่างครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อผู้พิการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้จริง เมื่อทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง ผู้เรียนพิการจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาที่ดีต้องมีความชัดเจน ยืดหยุ่น และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ต้องอาศัยการสนับสนุนร่วมกันจากทุกฝ่าย และต้องยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อองค์ประกอบเหล่านี้ทำงานสอดประสานกัน ผู้เรียนพิการจะได้รับการพัฒนาอย่างครบด้าน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

4.2.6 ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

สื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการศึกษาในยุคปัจจุบันก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อยุคสมัย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานมักเผชิญข้อจำกัดสำคัญด้านงบประมาณ จึงทำให้การจัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ศูนย์ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น หรือชุมชน เพื่อเติมเต็มช่องว่างของทรัพยากรที่ขาดแคลน ในด้านผลลัพธ์ของการใช้สื่อและเทคโนโลยี พบว่าเครื่องมือที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียน เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสารสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการสื่อสาร แอปพลิเคชันฝึกอ่าน เขียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรืออุปกรณ์ฝึกพัฒนาการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว การใช้สื่อที่ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยลดอุปสรรคทางการเรียน ทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเกิดความก้าวหน้าอย่างชัดเจนทั้งด้านทักษะชีวิต ทักษะทางวิชาการ และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเน้นว่า สื่อและเทคโนโลยีที่ดีไม่ใช่เพียงอุปกรณ์ประกอบการสอน แต่เป็นกุญแจสำคัญ ที่ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กพิการได้เรียนรู้ในแบบของตนเองอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น การมีสื่อเฉพาะทางช่วยลดข้อจำกัดทางร่างกายและการรับรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพจริง และสามารถต่อยอดทักษะไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในอนาคต ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังการสนทนากลุ่มว่า

...โลกในตอนนี้เปลี่ยนเร็วมาก ทั้งสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการศึกษาเดินหน้าเร็วแบบก้าวกระโดด ซึ่งหมายความว่าศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็ต้องวิ่งให้ทัน และต้องพัฒนาตามให้ทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...สื่อและเทคโนโลยีไม่ได้เป็นแค่ของประกอบการสอน แต่เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม และพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตจริง ๆ...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การใช้สื่อที่ถูกต้องจะทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนง่ายขึ้น ลดอุปสรรคในการเรียนรู้ และช่วยให้ทักษะของเขาพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งในระยะยาวก็จะช่วยสร้างศักยภาพในชีวิตประจำวัน รวมถึงพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...แต่ความท้าทายคือการสนับสนุนจากต้นสังกัดยังค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณ ทำให้บางครั้งศูนย์เองไม่สามารถจัดซื้อสื่อหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมได้ตามจำนวนหรือคุณภาพที่ต้องการ ศูนย์จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาช่วยอยู่พอสมควร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรท้องถิ่น มูลนิธิ หรือผู้ใหญ่ใจดีในชุมชน...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...สื่อและเทคโนโลยีที่ดีส่งผลให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าเร็วขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และพัฒนาทักษะที่ต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว สื่อที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กได้สร้างพื้นฐานที่ดี และพร้อมจะพัฒนาตนเองต่อไปได้แม้พ้นจากศูนย์แล้ว ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ตลอดชีวิต...

(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้ และการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน โดยพบว่า 1) สื่อและเทคโนโลยีที่ได้รับการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็ก เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันฝึกทักษะ หรืออุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว ช่วยลดข้อจำกัดจากความพิการ ทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง และ 2) การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากร การสนับสนุนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนพิการได้รับสื่อที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับศักยภาพของตน

โดยสรุป สื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน แต่เป็น “กลไกหลัก” ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม พัฒนาทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต และต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

4.2.7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

จากข้อเสนอแนะของการสนทนากลุ่ม พบว่าการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และชี้ให้เห็นแนวทางที่ควรเสริมสร้างให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อความยั่งยืนในการจัดการศึกษา โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาผู้เรียนพิการ การพัฒนาผู้เรียนพิการไม่สามารถสำเร็จได้จากศูนย์การศึกษาพิเศษเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยพลังระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานด้านแรงงาน มูลนิธิ และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนทรัพยากร การบริการ และโอกาสในการพัฒนาทักษะอย่างรอบด้าน เช่น การฟื้นฟู การเสริมทักษะอาชีพ หรือโอกาสในการเรียนรู้ในชุมชนจริง ความร่วมมือเหล่านี้ช่วยให้เกิดระบบการส่งต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านจากศูนย์สู่การใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. บทบาทของผู้ดูแลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความต่อเนื่องของพัฒนาการผู้เรียน ผู้ดูแล เช่น บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในทุกช่วงวัย เนื่องจากเด็กใช้เวลาอยู่ที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ และต้องการการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง ผู้ดูแลจำนวนมากยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ การเข้าถึงสวัสดิการ หรือวิธีใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการฝึกทักษะ หากผู้ดูแลได้รับความรู้และคำแนะนำที่เหมาะสมจากศูนย์ ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาได้รวดเร็วขึ้น และเกิดความต่อเนื่องแม้พ้นจากศูนย์ไปแล้ว ทำให้สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ดีขึ้น

3. ทัศนคติของครอบครัวและชุมชนเป็นตัวกำหนดโอกาสการพัฒนาของผู้เรียน ทัศนคติที่ถูกต้องของครอบครัวและชุมชนมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาของเด็กพิการ หากครอบครัวและสังคมมองผู้เรียนด้วยอคติหรือคิดว่าเด็กไม่สามารถพัฒนาได้ จะทำให้เด็กไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ และขาดโอกาสในการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้าม ชุมชนที่เปิดใจ เข้าใจ และให้พื้นที่ผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม จะช่วยสร้างทักษะทางสังคม ความมั่นใจ และประสบการณ์ชีวิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต การเปลี่ยนทัศนคติของครอบครัวและชุมชนจึงถือเป็นรากฐานสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ

4. ความร่วมมือแบบบูรณาการช่วยให้การพัฒนาเกิดผลจริงและต่อเนื่อง การพัฒนาผู้เรียนพิการต้องอาศัยระบบสนับสนุนแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานด้านการศึกษา ซึ่งช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งในศูนย์ บ้าน และสภาพแวดล้อมจริง การทำงานแบบบูรณาการ เช่น การที่ศูนย์ฝึกทักษะในห้องเรียน ครอบครัวเสริมกิจกรรมต่อเนื่องที่บ้าน และชุมชนเปิดพื้นที่ให้เด็กได้ฝึกทักษะจริง ช่วยให้พัฒนาการเกิดขึ้นอย่างครบวงจรและมีความหมาย ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองในอนาคต และก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมั่นคง

จากการบรรจบกันของข้อมูลที่ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในแต่ละด้านเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและความชัดเจนของผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล ข้อ 5 ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ข้อ 6 ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน และข้อ 7 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) หลักสูตรต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นศักยภาพรายบุคคลอย่างแท้จริง 2) การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการวิเคราะห์พัฒนาการรายบุคคล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการสอนให้เหมาะสมจริง 3) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การฝึกทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ เพื่อสร้างพื้นฐานการดำรงชีวิตในอนาคต 4) บรรยากาศการเรียนรู้ต้องเต็มไปด้วยความสุข ไม่เร่งรัด และคำนึงถึงจังหวะการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) หลักสูตรต้องมีความหลากหลายตามความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยเฉพาะหลักสูตรอาชีพที่เป็นกลไกหลักในการเตรียมผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังตารางที่ 4.10

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.10 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล	- การพัฒนาหลักสูตรต้องใช้แผน IEP และ IIP เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถและข้อจำกัดของผู้เรียนแต่ละราย - การออกแบบหลักสูตรต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและอ้างอิงศักยภาพรายบุคคลอย่างละเอียด ผ่านการประเมินร่วมของทีมสหวิชาชีพ	ศูนย์การศึกษาพิเศษใช้หลักสูตรแบบรายบุคคลอย่างจริงจัง โดยยึดศักยภาพเฉพาะบุคคลเป็นแกนกลางของการออกแบบการเรียนรู้
2. ศูนย์เน้นพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	- การจัดการเรียนรู้ต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความสุข ไม่เร่งรัด เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและแรงจูงใจของผู้เรียน - มุ่งเน้นทักษะสังคม ทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง และการควบคุมอารมณ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม	ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อวางฐานการเรียนรู้ต่อเนื่องในอนาคต
3. ศูนย์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน	- การจัดกิจกรรมต้องสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของแต่ละความพิการ เช่น การฝึกทักษะอาชีพ การฝึกเคลื่อนไหว การฝึกสื่อสาร และกิจกรรมที่จำลองสถานการณ์จริง - หลักสูตรอาชีพมีบทบาทสำคัญมากในการเตรียมผู้เรียนสู่อนาคต และเปิดโอกาสให้ฝึกประสบการณ์จริงกับหน่วยงานภายนอก	ศูนย์ต้องมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายของกิจกรรมคือปัจจัยสำคัญในการรองรับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนพิการ และเป็นเครื่องมือเสริมการพัฒนาในทุกมิติ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
4. ศูนย์มีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน	- ครูต้องมีทักษะการประเมินพัฒนาการรายบุคคลอย่างต่อเนื่องและใช้ผลประเมินในการปรับแผนการสอน - การประเมินต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ทั้งครูและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้สะท้อนสภาพจริงของผู้เรียน	ศูนย์มีระบบประเมินรายบุคคลที่สะท้อนความสามารถจริงและใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อเนื่อง ไม่ใช่การประเมินเพื่อให้ผ่านเกณฑ์เท่านั้น

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ผ่านการประเมินรายบุคคล การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับชีวิตจริง การจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามลักษณะความพิการ และการประเมินที่สะท้อนสภาพจริง ทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้ผู้เรียนพิการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล	4.63	0.48	มากที่สุด	1
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	4.43	0.50	มาก	6
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.39	0.49	มาก	7
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล	4.49	0.51	มาก	5
5. ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	4.55	0.50	มากที่สุด	2
6. ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน	4.53	0.54	มากที่สุด	4
7. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน	4.54	0.50	มากที่สุด	3
รวม	4.51	0.24	มากที่สุด	

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการเฉพาะบุคคลสูง ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องใช้แผน IEP และ IIP ในการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน 2) ครูต้องมีทักษะในการวิเคราะห์พัฒนาการรายบุคคล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการสอนให้เหมาะสมจริง

3) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การฝึกทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ เพื่อสร้างพื้นฐานการดำรงชีวิตในอนาคต 4) บรรยากาศการเรียนรู้ต้องเต็มไปด้วยความสุข ไม่เร่งรัด และคำนึงถึงจังหวะการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) บทบาทของผู้บริหารและทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด และผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบรอบด้าน สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพช่วยให้ผู้เรียนพิการมีทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับสังคม และเป็นรากฐานสำคัญสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) การออกแบบหลักสูตรที่ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนพิการแต่ละคนมีความสามารถ ความต้องการ และข้อจำกัดที่แตกต่างกันอย่างมาก หลักสูตรจึงไม่สามารถใช้รูปแบบทั่วไปแล้วปรับเล็กน้อยได้ แต่ต้องอ้างอิงศักยภาพรายบุคคลอย่างรอบด้าน ผ่านการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียดโดยทีมสหวิชาชีพ 2) หลักสูตรต้องสอดคล้องกับบริบทครอบครัวและการใช้ชีวิตจริง โดยมุ่งสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเข้าสังคม และการจัดการกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระและต่อยอดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) หลักสูตรอาชีพยังมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับอนาคต ผ่านการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับความถนัด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานการณ์จริงร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสรุปการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมตามรายบุคคล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นกลไกหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐาน ทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 8 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ข้อ 9 ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นแบบองค์รวม ครอบคลุมมากกว่าทักษะทางวิชาการต้องอาศัยความเข้าใจลึกซึ้งในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร และบริบทครอบครัว 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีทักษะการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามศักยภาพ พัฒนาการ และต้องรู้ข้อจำกัดของผู้เรียน 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ บรรยากาศที่ดีช่วยให้ผู้เรียนพิการเกิดความมั่นใจ เปิดใจเรียนรู้ กล้าลองผิดลองถูก และพัฒนาได้ตามจังหวัดของตนเอง 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องดำเนินผ่านกระบวนการที่หลากหลายและเป็นระบบ การอบรม การนิเทศ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานข้ามสหวิชาชีพ 5) การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา ครูที่มีใจรักงาน เห็นคุณค่าเด็กพิเศษ เข้าใจธรรมชาติของเด็ก มีความอดทน จะสามารถปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับเด็กแต่ละคน และ 6) การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการ การบูรณาการความรู้ระหว่างครู นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด และครอบครัวช่วยให้การวิเคราะห์ผู้เรียน การจัดทำ IEP และการพัฒนาผู้เรียนมีความแม่นยำและเป็นระบบมากขึ้น ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	การพัฒนาครูต้องเกิดอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการอบรม การนิเทศ การประชุม PLC การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียนพิการ	การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขจำเป็น ของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านและต้องปรับตามผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ครูต้องสามารถออกแบบ IEP และ IIP ที่สอดคล้องกับศักยภาพรายบุคคลของผู้เรียน ใช้เทคนิคการสอนหลากหลาย และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และเหมาะสมต่อเด็กพิเศษ	ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการออกแบบและบริหารการสอน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทความพิการ
3. ครูและบุคลากรจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล	การทำงานกับผู้เรียนพิการต้องใช้กระบวนการวิเคราะห์ผู้เรียนเชิงลึก ความเข้าใจด้านพฤติกรรม ร่างกาย อารมณ์ การสื่อสาร และบริบทครอบครัว พร้อมทั้งต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	แนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คือหัวใจของการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องมีการประเมินรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ และใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) ในการตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น เทคนิคการจัดการเรียนรู้เด็กพิเศษ ความรู้ด้านการสื่อสารบกพร่อง การใช้เครื่องช่วยสอนเฉพาะความพิการ และการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด	การมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นปัจจัยสำคัญ ในการดูแลผู้เรียนพิการ เพราะความต้องการของผู้เรียนมีความซับซ้อนและแตกต่างสูง จึงต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะทางและการบูรณาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ คุณภาพการพัฒนาผู้เรียนพิการขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูและบุคลากรโดยตรง การพัฒนาครูที่เป็นระบบ ครอบคลุมหลายมิติ และสนับสนุนความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
8. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.54	มากที่สุด	2
9. ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.69	0.47	มากที่สุด	1
10. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	4.45	0.50	มาก	4
11. ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	4.46	0.50	มาก	3
รวม	4.55	0.26	มากที่สุด	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกหลักที่กำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยพบว่า 1) การพัฒนาครูไม่ได้จำกัดเพียงการเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการหรือทักษะการสอนเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ความสามารถในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสามารถการออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะของเด็ก 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และเอื้อต่อการพัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติ 4) การพัฒนาครูดำเนินผ่านหลายรูปแบบ เช่น การอบรมภายใน และภายนอก การประชุม PLC การนิเทศที่ส่งเสริม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีศึกษาเพื่อให้มีทักษะที่ทันสมัย สามารถใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละประเภทความพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ ครูที่มีใจรัก เห็นคุณค่าในงาน เข้าใจธรรมชาติของเด็กพิเศษ และมีความอดทนจะสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ดีขึ้น

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และมีผลโดยตรงต่อการสร้างเส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างยั่งยืน การทำงานกับผู้เรียนพิการเป็นงานเฉพาะทางที่ต้องอาศัยองค์ความรู้หลากหลายด้าน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างด้านพัฒนาการ ความสามารถ และข้อจำกัดเฉพาะบุคคลอย่างชัดเจน ได้พบว่า 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ และทัศนคติที่ถูกต้อง 2) การพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษต้องครอบคลุมในลักษณะองค์รวม ไม่เพียงมุ่งเน้นด้านวิชาการ แต่ต้องขยายไปถึงความเข้าใจด้านร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร ไปจนถึงบริบทครอบครัวของผู้เรียน 3) การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ครูสามารถออกแบบแผนการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนได้มากที่สุด 4) ต้องมีกระบวนการประชุมร่วมกันในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การวิเคราะห์

ข้อมูลแบบรอบด้าน และการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามสาขาวิชาชีพ ทำให้การพัฒนาผู้เรียนพิการเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และ 5) การปรับเจตคติของครู ผู้เรียนพิการต้องการการสนับสนุนเชิงบวก ความเข้าใจ และความอดทน ครูที่มีทัศนคติที่ดีจะมองเห็นศักยภาพของผู้เรียน ปรับกลยุทธ์การสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่าง และสร้างแรงเสริมกำลังใจที่ช่วยให้ผู้เรียนกล้าพัฒนาและเรียนรู้ต่อเนื่อง แม้จะมีข้อจำกัดด้านร่างกายหรือสติปัญญาก็ตาม

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 14 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) สภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเข้าถึงอย่างปลอดภัยสำหรับผู้เรียนทุกประเภทความพิการ คำนึงถึงการเข้าถึง (Accessibility) และความปลอดภัย (Safety) เป็นเงื่อนไขพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนพิการเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัย มั่นใจ 2) การออกแบบพื้นที่ต้องตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมจึงต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะรายบุคคล 3) การจัดพื้นที่พัฒนาทักษะหลายมิติเป็นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต พื้นที่ต้องรองรับการพัฒนาแบบรอบด้าน เช่น พื้นที่พัฒนาการเคลื่อนไหว พื้นที่ฝึกอาชีพ พื้นที่กิจกรรมกลุ่ม และพื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งช่วยเสริมทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง และการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง 4) สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่ดี ส่งผลให้เกิดความพร้อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยเสริมประสิทธิภาพของครูในการจัดการเรียนรู้รายบุคคล พื้นที่ที่ออกแบบดีช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละราย ลดข้อจำกัดทางกายภาพ ทำให้การจัดการเรียนรู้และการฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 4.14

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.14 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม	สภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเข้าถึงและความปลอดภัย เป็นพื้นฐานทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design	การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (Accessibility) เป็นหัวใจสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม และเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยา โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคล	ผู้เรียนพิการมีความต้องการแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมต้องยืดหยุ่น ตอบสนองรายบุคคล และออกแบบเฉพาะสำหรับแต่ละประเภทความพิการ เช่น มุมสงบ พื้นที่ฝึกกล้ามเนื้อ พื้นที่ฝึกทักษะ	การออกแบบสภาพแวดล้อมต้องตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล (Individualized Environment) เพื่อคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ	สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยลดอุปสรรคในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเคลื่อนไหว สำรวจ และปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ ลดความกังวล ส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้าน	สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยลดข้อจำกัดทางการเรียนรู้ (Barrier Reduction) และทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาการรอบด้านของผู้เรียนพิการ	สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและอบอุ่นสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และช่วยพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ สังคม และชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง	สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นฐานแห่งความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Confidence & Motivation Support) ทำให้ผู้เรียนพิการมีพัฒนาการรอบด้านและพร้อมก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเรียนรู้ การออกแบบต้องคำนึงถึงการเข้าถึงของผู้เรียนทุกประเภทความพิการ สภาพแวดล้อมต้องรองรับความแตกต่างเฉพาะบุคคล มีความเหมาะสมช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่ดีสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจภายในให้ผู้เรียน และ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลให้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
12. ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม	4.43	0.59	มาก	3
13. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน	4.45	0.60	มาก	2
14. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้	4.58	0.58	มากที่สุด	1
15. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน	4.35	0.53	มาก	4
รวม	4.45	0.44	มาก	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยพื้นฐานและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเข้าถึงและความปลอดภัยของผู้เรียนพิการ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมั่นใจ ปลอดภัย 2) การจัดพื้นที่ตามความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ ผู้เรียนพิการมีความต้องการแตกต่างกันสภาพแวดล้อมที่ดีจึงต้อง ยืดหยุ่นและตอบสนองรายบุคคล เพื่อให้เด็กทุกกลุ่มเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียม 3) การจัดพื้นที่และกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทุกมิติของผู้เรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดให้มีพื้นที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน พื้นที่พัฒนาด้านร่างกาย พื้นที่ฝึกอาชีพ พื้นที่ฝึกทักษะการเรียนรู้ ให้ได้ปฏิบัติจริง 4) สภาพแวดล้อมเป็นฐานสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีและแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อเด็กอยู่ในสถานที่ปลอดภัยในพื้นที่ของตนเองจะทำให้พร้อมในการเรียนรู้ต่อยอดต่อไป และ 5) สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา พื้นที่ที่ถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสมช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และถือเป็นรากฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคง โดยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมสำหรับผู้เรียนพิการต้องได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึง ความแตกต่างและความต้องการเฉพาะบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละรายมีลักษณะ ความสามารถ และข้อจำกัดที่ไม่เหมือนกัน การสร้างพื้นที่ที่เข้าถึงได้ ปลอดภัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน 2) สภาพแวดล้อมที่ดีต้องยึดตามหลัก Universal Design เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถใช้งานได้จริง ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ใช้รถเข็น เด็กออทิสติก หรือผู้เรียนที่ต้องการพื้นที่เฉพาะในการฝึกทักษะ เมื่อพื้นที่เอื้อต่อการเข้าถึงและการเคลื่อนไหว ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจ ลดความกังวล และกล้าที่จะสำรวจสิ่งรอบตัว และ 3) การจัดพื้นที่ย่อยตามลักษณะของความต้องการ เช่น มุมสงบ พื้นที่กิจกรรมกลุ่ม หรือพื้นที่ฝึกกล้ามเนื้อ ยังช่วยรองรับพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาอยู่ในศูนย์ได้อย่างมีความสุขและมีสมาธิยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าพื้นที่นั้นเป็นของตนเอง เกิดความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ กล้าปฏิบัติ และมีพัฒนาการทั้งด้านอารมณ์ สังคม และทักษะ

ชีวิตอย่างต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมจึงไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบเสริม หากแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึกและพัฒนาการที่ยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการให้สามารถเรียนรู้และเติบโตได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 16 ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น และข้อ 17 ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) ครอบครัวเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการฝึกซ้ำ จะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนจากศูนย์ไปใช้ในชีวิตจริง 2) ชุมชนเป็นพื้นที่ฝึกทักษะชีวิตในสถานการณ์จริง โดยชุมชนทำหน้าที่เป็นห้องเรียนภายนอก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะสังคม การรปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในบริบทจริง 3) ภาคีเครือข่ายเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนาแบบครบวงจร เป็นผู้สนับสนุนหลักด้านทรัพยากร งบประมาณ บริการสุขภาพ อุปกรณ์ช่วยเหลือ และโอกาสฝึกอาชีพ และ 4) ความร่วมมืออย่างเป็นระบบช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเกิดความต่อเนื่อง การประสานงานระหว่างศูนย์ ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ทำให้การพัฒนาเกิดการเชื่อมโยงกันส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังตารางที่ 4.16

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.16 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	“ครอบครัวเป็นหัวใจของการเรียนรู้ต่อเนื่อง” โดยการฝึกซ้ำและการต่อยอดการเรียนรู้ที่บ้านทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่ใช้ได้จริง ขณะที่ชุมชนทำหน้าที่เป็น “ห้องเรียนภายนอก” ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะชีวิตและการเข้าสังคม ส่วนภาคีเครือข่ายมีบทบาทด้านทรัพยากรและการสนับสนุน	การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นปัจจัยที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงตั้งแต่ศูนย์ครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่าย
2. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน	ภาคีเครือข่าย เช่น อบต. เทศบาล โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากร การฟื้นฟูสุขภาพ และบริการที่จำเป็น ช่วยให้ศูนย์สามารถจัดการศึกษาได้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ	ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทำให้การจัดการศึกษาเกิดความรอบด้านและช่วยปิดช่องว่างข้อจำกัดที่ศูนย์มีอยู่ จึงทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการสนับสนุนครบมิติทั้งด้านสุขภาพ ชุมชน และการใช้ชีวิตจริง
3. การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน	คุณภาพชีวิตของผู้เรียนดีขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อครอบครัวมีทัศนคติที่ดี ชุมชนเปิดรับ และภาคีเครือข่ายสนับสนุนต่อเนื่อง เช่น ชุมชนลดอคติ เปิดพื้นที่ให้เด็กทำกิจกรรมจริง ผู้ปกครองฝึกซ้ำที่บ้าน และหน่วยงานช่วยสนับสนุนอาชีพ	การมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านการเรียนรู้ แต่ยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตจริง ความมั่นใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างยั่งยืน

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน โดยการสนับสนุนดังกล่าวส่งผลต่อ ความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในชีวิตจริง ความพร้อมในการเข้าสังคม การเข้าถึงบริการและทรัพยากรที่จำเป็น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน จึงถือเป็น “พลังร่วม” ที่ทำให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
16. ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	4.54	0.50	มากที่สุด	1
17. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน	4.54	0.50	มากที่สุด	1
18. การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน	4.41	0.53	มาก	3
รวม	4.50	0.36	มาก	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยเชิงระบบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) ครอบครัวมีบทบาทเป็นหัวใจของการเรียนรู้ต่อเนื่อง เนื่องจากการฝึกซ้ำและการสานต่อการจัดการเรียนรู้ที่บ้านช่วยให้ทักษะที่ได้รับจากศูนย์การศึกษาพิเศษเกิดการกลายเป็นพฤติกรรมและทักษะใช้งานจริง ผู้ปกครองที่ร่วมมือกับครูในลักษณะเป็นผู้ช่วยสอน และสร้างสภาพแวดล้อมฝึกฝนภายในบ้านจะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ชัดเจน และสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ชุมชนทำหน้าที่เป็นห้องเรียนภายนอก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะสังคม การปรับตัว และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งส่งเสริมการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและลดความเลื่อมล้ำ 3) ภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยบริการสาธารณสุข และองค์กรภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ ช่องทางฝึกงาน และโอกาสในการประกอบอาชีพ 4) การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องประกอบด้วยการประสานงานที่สม่ำเสมอ เช่น การประชุมผู้ปกครอง ภาคีเครือข่าย การเยี่ยมบ้าน การใช้กรณีศึกษาในการออกแบบกิจกรรมและแผนการสอนที่สอดคล้องกันระหว่างบ้านและศูนย์การศึกษาพิเศษ และ 5) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนผู้ปกครองและครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อความร่วมมือจะช่วยให้ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยพบว่า 1) ครอบครัวถูกมองว่าเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญที่สุด มีบทบาทสำคัญในการเสริมทักษะ การฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 2) ชุมชนมีบทบาทเป็นพื้นที่เรียนรู้จริงที่ผู้เรียนพิการสามารถนำทักษะต่าง ๆ ไปฝึกใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งด้านทักษะชีวิต การเข้าสังคม การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) การลดทัศนคติลบของสังคมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เมื่อชุมชนเปิดรับและเข้าใจผู้เรียนพิการมากขึ้น ย่อมทำให้เด็กมีโอกาสฝึกประสบการณ์ชีวิตอย่างปลอดภัยและเหมาะสม 4) องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงพยาบาล หรือหน่วยงานด้านสาธารณสุข มีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงบริการที่จำเป็นอย่างครบวงจร ทั้งในด้านสุขภาพ การฟื้นฟู อุปกรณ์ช่วยเหลือ ตลอดจนการประสานข้อมูลเพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

5. ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 19 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) นโยบายต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง นโยบายที่ดีต้องอ้างอิงศักยภาพ ความต้องการและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ 2) นโยบายต้องคำนึงถึงความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง ผู้เรียนพิการต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียม เช่น การจัดบริการใกล้บ้าน การลดภาระเดินทาง การให้บริการฟรี และการจัดตั้งหน่วยบริการประจำอำเภอ 3) นโยบายต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติได้จริงและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นโยบายต้องมีความยืดหยุ่น รองรับบริบทระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดผลเชิงปฏิบัติได้จริง 4) นโยบายต้องส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการของทุกภาคส่วน นโยบายที่ดีต้องขับเคลื่อนด้วยการร่วมมือของครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และภาคีเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน และ 5) นโยบายต้องคำนึงถึงความสุขและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด นโยบายที่เน้นสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความสุขและเคารพความแตกต่าง จะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน พร้อมพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องกำหนดทิศทางและเป้าหมายอย่างชัดเจน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งสู่การพัฒนาที่ต่อยอดในอนาคต	การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและครอบคลุม เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนพิการ
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามศักยภาพเฉพาะบุคคล	การจัดบริการต้องเน้นความเสมอภาค เช่น การจัดหน่วยบริการใกล้บ้าน การลดอุปสรรคด้านการเดินทาง และการจัดสรรทรัพยากรให้ทุกกลุ่มได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม	“ความเสมอภาค” และ “การเข้าถึง” เป็นจุดเน้นสำคัญของนโยบายที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนพิการ

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
3. นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงสู่การบริหารที่มีคุณภาพเท่าเทียม และยั่งยืน	นโยบายที่ดีต้องปฏิบัติได้จริง สอดคล้องบริบทพื้นที่ มีความยืดหยุ่น และต้องมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับ “การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง” และ “การบริหารเชิงระบบ” ที่สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นศักยภาพเฉพาะบุคคลและเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียพิการ นโยบายต้องเน้นเรื่องความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดนโยบาย นโยบายต้องนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงผ่านระบบบริหารที่เป็นองค์รวม และนโยบายที่ดีต้องสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขให้กับผู้เรียนพิการ ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
19. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	4.55	0.51	มากที่สุด	1
20. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล	4.49	0.57	มาก	2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
21. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น	4.42	0.57	มาก	3
22. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน	4.41	0.56	มาก	4
รวม	4.47	0.36	มาก	

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมองไปสู่อนาคตของผู้เรียนเป็นหลัก ไม่เพียงแต่การเตรียมความพร้อมระยะสั้นเท่านั้น หากต้องการเห็นการพัฒนาที่จับต้องได้ 2) นโยบายต้องสนับสนุนการออกแบบหลักสูตรและแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP) ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน 3) นโยบายที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของผู้เรียน สรุปเป็นแนวคิดว่า “เรียนดี มีความสุข” เป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเปิดใจเรียนรู้และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 4) นโยบายต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการ โดยจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ทั้งการให้บริการฟรี การจัดระบบรับ-ส่ง และการจัดหน่วยบริการเพื่อลดอุปสรรคด้านการเดินทางในเชิงรูปธรรม 5) นโยบายต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติได้จริงมีความยืดหยุ่น และ 6) นโยบายต้องเน้นการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการที่เหมาะสมมีศักยภาพ สู่การพัฒนาทักษะชีวิตทักษะอาชีพ และมีโอกาสเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพบว่า 1) นโยบายที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านพัฒนาการ ความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล และบริบทครอบครัวของผู้เรียนพิการ 2) นโยบายด้านความเสมอภาคและการจัดบริการใกล้บ้านเพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการอย่างทั่วถึง 3) นโยบายต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง คำนึงถึงความแตกต่างของบริบทพื้นที่ เพื่อให้แนวนโยบายเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้เรียนพิการ 4) นโยบายที่ดีต้องส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการระหว่างครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อผู้พิการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้จริง เมื่อทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง ผู้เรียนพิการจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีผลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 23 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ และข้อ 25 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คือ 1) สื่อและเทคโนโลยีต้องเหมาะสมกับลักษณะความพิการรายบุคคล ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านพัฒนาการ การรับรู้ และพฤติกรรม จึงต้องใช้สื่อเฉพาะบุคคล 2) ทรัพยากรทางกายภาพที่เหมาะสมช่วยเสริมพัฒนาการทุกมิติของผู้เรียน พื้นที่พัฒนาการ เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น ห้องกิจกรรมบำบัด และอุปกรณ์ฟื้นฟูมีความสำคัญต่อการพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นฐานของการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ และสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาต่อไปจนถึงระดับการพึ่งพาตนเองได้ ดังตารางที่ 4.20

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.20 การบรรจบกันของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Convergence Table) ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ประเด็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ	สาระสนับสนุนจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	การบรรจบของข้อมูล
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยี เพื่อเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ	สื่อและเทคโนโลยีต้องเหมาะสมกับลักษณะความพิการรายบุคคล เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปฝึกทักษะ อุปกรณ์ฟื้นฟู พื้นที่กิจกรรมเฉพาะด้าน ซึ่งช่วยเสริมพัฒนาการและทักษะการเรียนรู้ได้จริง	“การจัดสื่อและทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ” เป็นรากฐานสำคัญต่อการเปิดโอกาสทางการเรียนรู้ และส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม
2. ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงสื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม	เทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยลดข้อจำกัดจากความพิการ ทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอิสระมากขึ้น และสามารถพัฒนาได้ต่อเนื่อง เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ แอปการเรียนรู้ และอุปกรณ์ช่วยเคลื่อนไหว	“การเข้าถึง” เป็นหัวใจของคุณภาพการเรียนรู้ ผู้เรียนพิการต้องได้รับสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จึงจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและลดข้อจำกัดทางการศึกษา	การจัดทรัพยากร เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น ห้องกายภาพบำบัด รวมถึงเทคโนโลยีเฉพาะบุคคล ช่วยให้ครูออกแบบการสอนที่ตอบโจทย์ผู้เรียนเฉพาะรายได้ดีขึ้น และต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายเพื่อเสริมความเพียงพอของทรัพยากร	การออกแบบสื่อ ทรัพยากรต้อง “ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับรายบุคคล” การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอก เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ลดข้อจำกัด และเติบโตเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำหรับข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ของด้านนี้ คือ การจัดสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นหัวใจของการเรียนรู้เฉพาะบุคคลสำหรับผู้เรียนพิการ ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านพัฒนาการ การรับรู้ และพฤติกรรม ทรัพยากรทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกมีบทบาทต่อพัฒนาการทุกมิติของผู้เรียน เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นตัวเร่งที่ช่วยเปิดพื้นที่โอกาสใหม่และเสาะสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดความเพียงพอและความต่อเนื่อง และสื่อทรัพยากรที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างชัดเจน ดังที่มาจากข้อมูล 3 แหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี	n = 162		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	SD		
23. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ	4.53	0.55	มากที่สุด	1
24. ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม	4.39	0.55	มาก	3
25. ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา	4.51	0.50	มากที่สุด	2
รวม	4.48	0.37	มาก	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมถือเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม โดยพบว่า 1) การจัดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการของผู้เรียนแต่ละคน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านความสามารถ การรับรู้ อารมณ์ และพฤติกรรม สื่อที่ออกแบบให้เฉพาะราย 2) การจัดทรัพยากรทางกายภาพ เช่น สระว่ายน้ำ พื้นที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น อุปกรณ์ฟื้นฟูร่างกาย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่การเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ 3) เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากในการเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการ การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์ดิจิทัลต่าง ๆ ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และเข้าถึงเนื้อหาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย 4)เทคโนโลยียังช่วยเป็นประตูเชื่อมโยงไปสู่ทักษะอาชีพในอนาคต เช่น การใช้งานคอมพิวเตอร์ การขายสินค้าออนไลน์ หรือการใช้โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองและประกอบอาชีพได้ในระยะยาว 5) การจัดสื่อและทรัพยากรที่มีคุณภาพช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อที่ดีช่วยลดภาระครู ทำให้การสอนมีความยืดหยุ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่มด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้ และการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน โดยพบว่า 1) สื่อและเทคโนโลยีที่ได้รับการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็ก เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันฝึกทักษะ หรืออุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว ช่วยลดข้อจำกัดจากความพิการ ทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง และ 2) การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากร การสนับสนุนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนพิการได้รับสื่อที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับศักยภาพของตน

แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สู่ความสำเร็จใน 6 ด้านจากการค้นพบและเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและและการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้คือ

1.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษใช้หลักสูตรแบบรายบุคคลอย่างจริงจัง โดยยึดศักยภาพเฉพาะบุคคลเป็นแกนกลางของการออกแบบการเรียนรู้

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อวางฐานการเรียนรู้ต่อเนื่องในอนาคต

1.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายของกิจกรรมคือปัจจัยสำคัญในการรองรับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนพิการ และเป็นเครื่องมือเสริมการพัฒนาในทุกมิติ

1.4 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีระบบประเมินรายบุคคลที่สะท้อนความสามารถจริงและใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อเนื่อง ไม่ใช่การประเมินเพื่อให้ผ่านเกณฑ์เท่านั้น

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีดังนี้คือ

2.1 การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขจำเป็น ของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านและต้องปรับตัวตามผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2.2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการออกแบบและบริหารการสอน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทความพิการ

2.3 แนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คือหัวใจของการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องมีการประเมินรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ และใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) ในการตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน

2.4 การมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นปัจจัยสำคัญ ในการดูแลผู้เรียนพิการ เพราะความต้องการของผู้เรียนมีความซับซ้อนและแตกต่างสูง จึงต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะทางและการบูรณาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีดังนี้คือ

3.1 การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (Accessibility) เป็นหัวใจสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม และเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ

3.2 การออกแบบสภาพแวดล้อมต้องตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล (Individualized Environment) เพื่อคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.3 สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยลดข้อจำกัดทางการเรียนรู้ (Barrier Reduction) และทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นฐานแห่งความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Confidence & Motivation Support) ทำให้ผู้เรียนพิการมีพัฒนาการรอบด้านและพร้อมก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีดังนี้คือ

4.1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นปัจจัยที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงตั้งแต่ศูนย์ครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่าย

4.2 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทำให้การจัดการศึกษาเกิดการพัฒนารอบด้าน และช่วยปิดช่องว่างข้อจำกัดที่ศูนย์มีอยู่ จึงทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการสนับสนุนครบมิติทั้งด้านสุขภาพ ชุมชน และการใช้ชีวิตจริง

4.3 การมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านการเรียนรู้ แต่ยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตจริง ความมั่นใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างยั่งยืน

5. ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา มีดังนี้คือ

5.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและครอบคลุม เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนพิการ

5.2 “ความเสมอภาค” และ “การเข้าถึง” เป็นจุดเน้นสำคัญของนโยบายที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนพิการ

5.3 ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับ “การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง” และ “การบริหารเชิงระบบ” ที่สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีดังนี้คือ

6.1 “การจัดสื่อและทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ” เป็นรากฐานสำคัญต่อการเปิดโอกาสทางการเรียนรู้ และส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 “การเข้าถึง” เป็นหัวใจของคุณภาพการเรียนรู้ ผู้เรียนพิการต้องได้รับสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จึงจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม

6.3 การออกแบบสื่อ ทรัพยากรต้อง “ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับรายบุคคล” การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอก เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ลดข้อจำกัด และเติบโตเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพที่ 4.1 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

5.5 สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5.2.1 การศึกษาเชิงปริมาณ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 59 คน และผู้ปกครอง จำนวน 210 คน รวม 279 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด, 2567 : 12-16)

1.2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 1 คน และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 34 คน และผู้ปกครอง จำนวน 122 คน รวม 162 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งในการสุ่ม และคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563 : 59-63) จากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่าง

2) ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 17 คน โดยการเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และผู้ปกครอง จำนวน 9 คน และ 2) การสนทนากลุ่ม ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด และข้าราชการครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จำนวน 8 คนซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2) การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดไม่น้อยกว่า 1 ปี 2) เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ หรือการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีข้อคำถามที่มีแนวทางประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 5) การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร และ 6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การกำหนดข้อคำถามผู้วิจัยได้วางแนวทางเบื้องต้นไว้ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร 5) การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร และ 6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

1.3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์มาเรียบเรียงวิเคราะห์ จัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นต่าง ๆ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาในแต่ละครั้งนั้นมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะตอบคำถามได้หรือไม่ และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยนำผลการวิเคราะห์บริบท แนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การกำหนดความหมาย การแยกแยะองค์ประกอบ การเชื่อมโยงหา

ความสัมพันธ์ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) ทำการยืนยันและเชื่อมโยงผล (Convergence) จากทุกแหล่งข้อมูลมาเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกันในเพื่อนำไปสู่การนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) และนำข้อสรุปนั้นมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อให้งานวิจัย มีการดำเนินงานที่ถูกต้องก่อนจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ตามทฤษฎี ดังภาพที่ 5.1

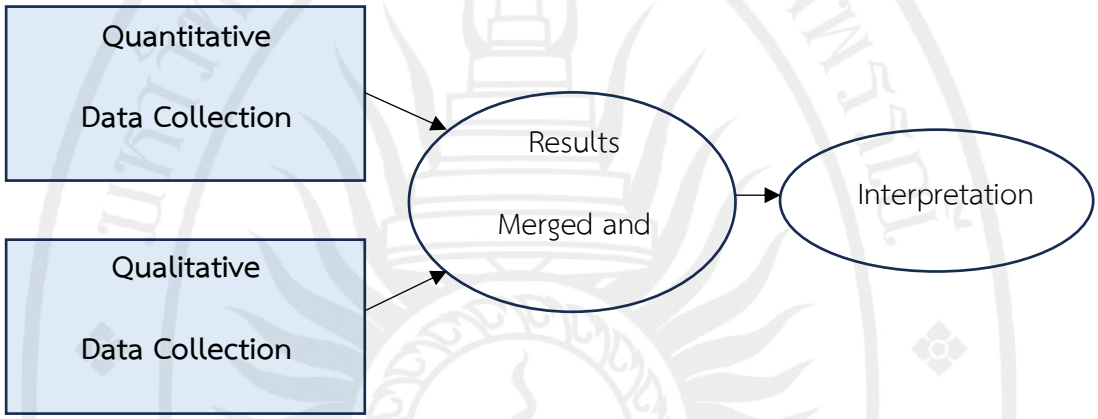

ภาพที่ 5.1 The Convergent Design
ที่มา : (Creswell & Plana Clark, 2018 : 66)

5.3 สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด โดยผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยรวม รายด้าน และจำแนกตามรายข้อ พบว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.26) ลำดับที่ 2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.51, SD = 0.24) ลำดับที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.36) ลำดับที่ 4 ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.48, SD = 0.37) ลำดับที่ 5 ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.47, SD = 0.36) และ ลำดับที่ 6 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.44) ตามลำดับ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อ

การพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด สิ่งที่จำเป็นสูงสุดในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนคือการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมถึงต้องมีการดำเนินงานด้านหลักสูตรที่ตอบสนองความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน และใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ร่วมกับความร่วมมือของผู้ปกครอง ภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนพิการ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมช่วยเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการให้สามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น นโยบายและทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ที่มีความชัดเจนและสนับสนุนในการพัฒนาผู้เรียนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมเพิ่มเติม ประกอบกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด พบว่า

ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คือ 1) หลักสูตรต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นศักยภาพรายบุคคลอย่างแท้จริง 2) การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการวิเคราะห์พัฒนาการรายบุคคล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการสอนให้เหมาะสมจริง 3) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การฝึกทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ เพื่อสร้างพื้นฐานการดำรงชีวิตในอนาคต 4) บรรยากาศการเรียนรู้ต้องเต็มไปด้วยความสุข ไม่เร่งรัด และคำนึงถึงจังหวะการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) หลักสูตรต้องมีความหลากหลายตามความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยเฉพาะหลักสูตรอาชีพที่เป็นกลไกหลักในการเตรียมผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ 1) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นแบบองค์รวม ครอบคลุมมากกว่าทักษะทางวิชาการต้องอาศัยความเข้าใจลึกซึ้งในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร และบริบทครอบครัว 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีทักษะการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามศักยภาพ พัฒนาการ และต้องรู้ข้อจำกัดของผู้เรียน 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ บรรยากาศที่ดีช่วยให้ผู้เรียนพิการเกิดความมั่นใจ เปิดใจเรียนรู้ กล้าลองผิดลองถูก และพัฒนาได้ตามจังหวัดของตนเอง 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องดำเนินผ่านกระบวนการที่หลากหลายและเป็นระบบ การอบรม การนิเทศ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานข้ามสหวิชาชีพ 5) การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนพิการเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา ครูที่มีใจรักงาน เห็นคุณค่าเด็กพิเศษ เข้าใจธรรมชาติของเด็ก มีความอดทน จะสามารถ

ปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับเด็กแต่ละคน และ 6) การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการ การบูรณาการความรู้ระหว่างครู นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด และครอบครัวช่วยให้การวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดทำ IEP และการพัฒนาผู้เรียนมีความแม่นยำและเป็นระบบมากขึ้น

ด้านที่ 3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ 1) สภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเข้าถึงอย่างปลอดภัยสำหรับผู้เรียนทุกประเภทความพิการ คำนึงถึงการเข้าถึง (Accessibility) และความปลอดภัย (Safety) เป็นเงื่อนไขพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนพิการเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัย มั่นใจ 2) การออกแบบพื้นที่ต้องตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมจึงต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะรายบุคคล 3) การจัดพื้นที่พัฒนาทักษะหลายมิติเป็นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต พื้นที่ต้องรองรับการพัฒนาแบบรอบด้าน เช่น พื้นที่พัฒนาการเคลื่อนไหว พื้นที่ฝึกอาชีพ พื้นที่กิจกรรมกลุ่ม และพื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งช่วยเสริมทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง และการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง 4) สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่ดี ส่งผลให้เกิดความพร้อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยเสริมประสิทธิภาพของครูในการจัดการเรียนรู้รายบุคคล พื้นที่ที่ออกแบบดีช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละราย ลดข้อจำกัดทางกายภาพ ทำให้การจัดการเรียนรู้และการฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย คือ 1) ครอบครัวเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการฝึกซ้ำ จะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนจากศูนย์ไปใช้ในชีวิตจริง 2) ชุมชนเป็นพื้นที่ฝึกทักษะชีวิตในสถานการณ์จริง โดยชุมชนทำหน้าที่เป็น ห้องเรียนภายนอก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะสังคม การปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในบริบทจริง 3) ภาคีเครือข่ายเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนาแบบครบวงจร เป็นผู้สนับสนุนหลักด้านทรัพยากร งบประมาณ บริการสุขภาพ อุปกรณ์ช่วยเหลือ และโอกาสฝึกอาชีพ และ 4) ความร่วมมืออย่างเป็นระบบช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเกิดความต่อเนื่อง การประสานงานระหว่างศูนย์ ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ทำให้การพัฒนาเกิดการเชื่อมโยงกันส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ด้านที่ 5 ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา คือ 1) นโยบายต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง นโยบายที่ดีต้องอ้างอิงศักยภาพ ความต้องการและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียนพิการ 2) นโยบายต้องคำนึงถึงความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง ผู้เรียนพิการต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียม เช่น การจัดบริการใกล้บ้าน การลดภาระเดินทาง การให้บริการฟรี และการจัดตั้งหน่วยบริการประจำอำเภอ 3) นโยบายต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติได้จริงและสอดคล้อง

กับบริบทพื้นที่ นโยบายต้องมีความยืดหยุ่น รองรับบริบทระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดผลเชิงปฏิบัติได้จริง 4) นโยบายต้องส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการของทุกภาคส่วน นโยบายที่ดีต้องขับเคลื่อนด้วยการ่วมมือของครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และภาคีเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน และ 5) นโยบายต้องคำนึงถึงความสุขและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด นโยบายที่เน้นสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความสุข และเคารพความแตกต่าง

และด้านที่ 6 ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี คือ 1) สื่อและเทคโนโลยีต้องเหมาะสมกับลักษณะความพิการรายบุคคล ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านพัฒนาการ การรับรู้และพฤติกรรม จึงต้องใช้สื่อเฉพาะบุคคล 2) ทรัพยากรทางกายภาพที่เหมาะสมช่วยเสริมพัฒนาการทุกมิติของผู้เรียน พื้นที่พัฒนาการ เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น ห้องกิจกรรมบำบัด และอุปกรณ์ฟื้นฟู มีความสำคัญต่อการพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นฐานของการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด จากการบรรจบกันของข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในแต่ละด้านเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและความชัดเจนของผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คือ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ผ่านการประเมินรายบุคคล การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับชีวิตจริง การจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามลักษณะความพิการ และการประเมินที่สะท้อนสภาพจริง ทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้ผู้เรียนพิการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ คุณภาพการพัฒนาผู้เรียนพิการขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูและบุคลากรโดยตรง การพัฒนาครูที่เป็นระบบ ครอบคลุมหลายมิติ และสนับสนุนความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

ด้านที่ 3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเรียนรู้ การออกแบบต้องคำนึงถึงการเข้าถึงของผู้เรียนทุกประเภทความพิการ สภาพแวดล้อมต้องรองรับความแตกต่างเฉพาะบุคคล มีความเหมาะสมช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่ดีสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจภายในให้ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลให้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูและคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย คือ การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน โดยการสนับสนุนดังกล่าวส่งผลต่อ ความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในชีวิตจริง ความพร้อมในการเข้าสังคม การเข้าถึงบริการและทรัพยากรที่จำเป็น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน จึงถือเป็น “พลังร่วม” ที่ทำให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

ด้านที่ 5 ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา คือ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นศักยภาพเฉพาะบุคคลและเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียพิการ นโยบายต้องเน้นเรื่องความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดนโยบาย นโยบายต้องนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงผ่านระบบบริหารที่เป็นองค์รวม และนโยบายที่ดีต้องสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขให้กับผู้เรียนพิการ

และด้านที่ 6 ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี คือ การจัดสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นหัวใจของการเรียนรู้เฉพาะบุคคลสำหรับผู้เรียนพิการ ผู้เรียนพิการมีความแตกต่างสูงในด้านพัฒนาการ การรับรู้ และพฤติกรรม ทรัพยากรทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกมีบทบาทต่อพัฒนาการทุกมิติของผู้เรียน เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นตัวเร่งที่ช่วยเปิดพื้นที่โอกาสใหม่และเสาะสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดความเพียงพอและความต่อเนื่อง และสื่อทรัพยากรที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ความสำเร็จใน 6 ด้านจากการค้นพบและเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและและการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้คือ

1.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษใช้หลักสูตรแบบรายบุคคลอย่างจริงจัง โดยยึดศักยภาพเฉพาะบุคคลเป็นแกนกลางของการออกแบบการเรียนรู้

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อวางฐานการเรียนรู้ต่อเนื่องในอนาคต

1.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายของกิจกรรมคือปัจจัยสำคัญในการรองรับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนพิการ และเป็นเครื่องมือเสริมการพัฒนาในทุกมิติ

1.4 ศูนย์การศึกษาพิเศษมีระบบประเมินรายบุคคลที่สะท้อนความสามารถจริงและใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อเนื่อง ไม่ใช่การประเมินเพื่อให้ผ่านเกณฑ์เท่านั้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีดังนี้คือ

2.1 การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขจำเป็น ของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านและต้องปรับตัวตามผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2.2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการออกแบบและบริหารการสอน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทความพิการ

2.3 แนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คือหัวใจของการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องมีการประเมินรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ และใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) ในการตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน

2.4 การมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นปัจจัยสำคัญ ในการดูแลผู้เรียนพิการ เพราะความต้องการของผู้เรียนมีความซับซ้อนและแตกต่างสูง จึงต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะทางและการบูรณาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีดังนี้คือ

3.1 การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (Accessibility) เป็นหัวใจสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม และเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ

3.2 การออกแบบสภาพแวดล้อมต้องตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล (Individualized Environment) เพื่อคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการ

3.3 สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยลดข้อจำกัดทางการเรียนรู้ (Barrier Reduction) และทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นฐานแห่งความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Confidence & Motivation Support) ทำให้ผู้เรียนพิการมีพัฒนาการรอบด้านและพร้อมก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีดังนี้คือ

4.1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นปัจจัยที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงตั้งแต่ศูนย์ครอบครัว ชุมชนและภาคีเครือข่าย

4.2 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทำให้การจัดการศึกษาเกิดความรอบด้าน และช่วยปิดช่องว่างข้อจำกัดที่ศูนย์มีอยู่ จึงทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการสนับสนุนครบมิติทั้งด้านสุขภาพ ชุมชน และการใช้ชีวิตจริง

4.3 การมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านการเรียนรู้ แต่ยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตจริง ความมั่นใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างยั่งยืน

5. ด้านนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา มีดังนี้คือ

5.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและครอบคลุม เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนพิการ

5.2 “ความเสมอภาค” และ “การเข้าถึง” เป็นจุดเน้นสำคัญของนโยบายที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนพิการ

5.3 ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับ “การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง” และ “การบริหารเชิงระบบ” ที่สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีดังนี้คือ

6.1 “การจัดสื่อและทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ” เป็นรากฐานสำคัญต่อการเปิดโอกาสทางการเรียนรู้ และส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 “การเข้าถึง” เป็นหัวใจของคุณภาพการเรียนรู้ ผู้เรียนพิการต้องได้รับสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จึงจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม

6.3 การออกแบบสื่อ ทรัพยากรต้อง “ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับรายบุคคล” การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอก เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ลดข้อจำกัด และเติบโตเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ในทุกด้านสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์มีความเข้มแข็งและสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีลำดับความสำคัญแตกต่างกัน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.26) แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของหลิว และพอทเมซิล (Liu and Potmesil, 2025 : 5-9) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีองค์ประกอบที่สำคัญประการแรก คือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ความเข้าใจด้านพฤติกรรม การสื่อสาร และพัฒนาการรายบุคคล ครูที่มีความรู้

ความสามารถ และทักษะเฉพาะด้านสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะความพิการของผู้เรียนแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ผลที่ได้จึงยืนยันว่า “ครูคือปัจจัยแกนกลาง” ของการยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประการที่สอง ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.51, SD = 0.24) สะท้อนว่าศูนย์มีการดำเนินงานด้านหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความแตกต่างเฉพาะบุคคลผ่านแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางสากลด้านการจัดการศึกษาพิเศษที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้แบบรายบุคคล (Individualized Instruction) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและกิจกรรมที่หลากหลายสามารถรองรับศักยภาพของผู้เรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยวางฐานการเรียนรู้ต่อเนื่องในอนาคต สอดคล้องกับณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์ (2567 : 3059) ที่กล่าวว่าการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเน้นด้านการปฏิบัติจากประสบการณ์จริงและควรพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประการที่สาม ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ($\overline{X}$ = 4.50 SD = 0.36) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับศิริวรรณ จันทร์แจ้ง (2567 : 124-126) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทำให้ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และหลักการจัดการศึกษาพิเศษที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเชิงระบบ (Systems Collaboration) ผลดังกล่าวชี้ว่าครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอกมีบทบาทสนับสนุนสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ ทั้งด้านทักษะชีวิต การฝึกซ้ำที่บ้าน การเข้าถึงโอกาสในชุมชน และการสร้างประสบการณ์จริงที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ดีขึ้น ประการที่สี่ ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.48 SD = 0.37) สะท้อนว่าศูนย์มีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการลดข้อจำกัดการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร สื่อดิจิทัล หรืออุปกรณ์พื้นฟู ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างโอกาสในการต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อยอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือความพร้อมของทรัพยากร ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังที่ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565 : 1057-1058) ที่ได้กล่าวว่า งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมร่วมกัน ประการที่ห้า ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.47, SD = 0.36) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านโยบายที่ชัดเจนและมีวิสัยทัศน์ของศูนย์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนพิการ แต่ผลลัพธ์ที่ต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย อาจสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง หรือความจำเป็นในการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น เป็นไปตามที่เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 246-250) ได้กล่าวว่า

การมีวิสัยทัศน์ควรตั้งให้ชัดเจนสอดคล้องกับผู้เรียนและต้องสร้างเป้าหมายร่วมกันภายในองค์กร ประการที่หก ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.44) แม้อยู่ในลำดับสุดท้าย แต่ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงความตระหนักของศูนย์ต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ อย่างไรก็ตาม ค่าที่ต่ำที่สุดอาจบ่งชี้ว่าในบางส่วนยังมีพื้นที่ที่ควรได้รับการพัฒนา เช่น การเข้าถึง ความปลอดภัย และการออกแบบพื้นที่เฉพาะสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยสรุปผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด มีความครอบคลุมทั้งในมิติของบุคลากร หลักสูตร ความร่วมมือกับชุมชน การจัดทรัพยากร นโยบาย และสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ ความสำเร็จในการบริหารขึ้นอยู่กับ “การบูรณาการทุกองค์ประกอบ” โดยเฉพาะการพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้เชิงรายบุคคล และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านหลักสูตร การพัฒนาครู สภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน นโยบาย และการจัดสื่อ เทคโนโลยี โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณระบุว่า ทั้ง 6 ด้าน มีระดับความสำคัญในระดับ มาก สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มช่วยอธิบายเชิงลึกถึงเหตุผล ความเชื่อมโยง และกระบวนการที่ทำให้องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ประการแรก ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กพิการ หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) เป็นฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมกับศักยภาพ ความต้องการ และข้อจำกัดเฉพาะบุคคล ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับฮัก (Haq, 2024 : Online) ที่ระบุว่าผู้เรียนพิการจำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปรับให้เหมาะสม (Differentiated Instruction) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่นเดียวกับเอโซโนนู และคณะ (Esononu et al., 2021 : 194-204) ที่ย้ำว่าหลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนพิการเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ บรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เร่งรัดและเน้นความสุขยังสอดคล้องกับงานของพชรพล ปิตตะพันธ์ (2566 : 1-3) ที่พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสุขส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง ประการถัดมา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการจัดให้เป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดในผลการวิจัยเชิงปริมาณ และปรากฏความลึกซึ้งในข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านเนื้อหา เทคนิคการจัดการเรียนรู้ ความเข้าใจด้านพฤติกรรม อารมณ์ การสื่อสาร และบริบทครอบครัวของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิสูทและอลิซาเบท (Wisuit & Elizabet, 2019 : 91-104) ที่มองว่าครูเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของ SDG4 ในมิติความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้เรียนพิการที่ต้องการการสนับสนุนเชิงลึก นอกจากนี้ ฮัน และลี (Han & Lee, 2024 : Online) ยังระบุว่าการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและการเข้าใจธรรมชาติของเด็กพิการเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ผลการวิจัยในบริบทไทย ชุติพร เหล็กคำ และคณะ (2565 : 1-14) ก็ชี้ว่าการพัฒนาครูต้องดำเนินอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการนิเทศ อบรม และการทำงานแบบสหวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษตราดที่ค้นพบในงานวิจัยนี้ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผลการศึกษาชี้ว่าสภาพแวดล้อมที่เข้าถึงได้ ปลอดภัย ยืดหยุ่น และเหมาะสมตามความต้องการเฉพาะบุคคล มีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน ผลนี้สอดคล้องกับ อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่คำนึงถึง Accessibility ช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ของผู้พิการอย่างชัดเจน ในบริบทประเทศไทย งานของเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 1-7) ระบุว่าสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการอย่างมาก ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ถูกออกแบบอย่างรอบคอบ เช่น พื้นที่ฝึกทักษะชีวิต พื้นที่ฟื้นฟูร่างกาย หรือพื้นที่กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม จึงมีความสำคัญยิ่งซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่พบในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายปรากฏบทบาทอย่างเด่นชัดในข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยครอบครัวทำหน้าที่เป็นฐานการพัฒนา ชุมชนเป็นพื้นที่การเรียนรู้จริง และภาคีเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรและบริการที่ศูนย์ไม่สามารถจัดหาได้โดยลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับ ริต้าและคณะ (Rita et al., 2019 : Online) ที่ชี้ว่าครอบครัวต้องมีบทบาทในการเสริมทักษะชีวิตและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของเด็กพิการ งานวิจัยของทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 1-5) ยังพบว่าความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกช่วยสร้างระบบบริการที่ต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับผลในงานวิจัยนี้ที่ระบุว่าความร่วมมืออย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการเรียนรู้และการดำรงชีวิตจริง ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ผลการวิจัยสะท้อนว่านโยบายที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมความเสมอภาค และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ณิลยัค (Žiljak, 2024 : 21) ที่ชี้ว่าอุปสรรคเชิงนโยบายเป็นปัจจัยที่ต้องแก้ไขเพื่อลดความไม่เท่าเทียมในบริการสำหรับผู้พิการ และยังสอดคล้องกับ เคาปปิลาและคณะ (Kauppila et al., 2020) ที่ระบุว่านโยบายด้านผู้พิการต้องมีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงบริบทพื้นที่ มิใช่ยึดแบบแผนที่ตายตัว ทั้งนี้ งานวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิต ความสุข และ

สวัสดิภาพของผู้เรียนต้องเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในงานวิจัยต่างประเทศจำนวนมาก สุดท้าย ด้านสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ผลการศึกษาชี้ว่าสื่อที่เหมาะสม อุปกรณ์ฟื้นฟู เทคโนโลยีช่วยสื่อสาร และทรัพยากรทางกายภาพ เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น ห้องกิจกรรมบำบัด ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานของเด็กพิการ งานของอัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) สนับสนุนผลนี้ โดยระบุว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และลดข้อจำกัดด้านความพิการอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่งานของทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 1-5) ชี้ว่าสื่อและเทคโนโลยีเฉพาะบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของผู้พิการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านที่ทำงานสอดประสานกัน โดยทุกองค์ประกอบล้วนมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้สามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลายฉบับ ซึ่งช่วยยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบและชี้ถึงแนวโน้มที่สอดคล้องกันในวงวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ประการแรก ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องดำเนินการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ผ่านการวิเคราะห์พัฒนาการรายบุคคล การประเมินผลต่อเนื่อง และการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนพิการ กิจกรรมที่มีความหลากหลายตามลักษณะของความพิการมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับฮัน และลี (Han and Lee, 2024 : Online) ที่ระบุว่า หลักสูตรสำหรับผู้พิการต้องมีความเหมาะสมตามศักยภาพเฉพาะรายและต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนการเรียนรู้ รวมทั้งสนับสนุนผลการวิจัยของ เอโซโนนู และคณะ (Esononu et al., 2021 : 194-204) ที่ย้ำว่าการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ พชรพล ปิตตะพันธ์ (2566 : 1-3) ยังชี้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเหมาะสมเฉพาะบุคคลเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องอย่างชัดเจนกับผลการวิจัยครั้งนี้ ถัดมาด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าคุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อผู้เรียนพิการขึ้นอยู่กับความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และทัศนคติของครูโดยตรง โดยครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจในมิติร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร และบริบทครอบครัวของผู้เรียน รวมถึงต้องทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ วิสูทและอลิซาเบท (Wisuit & Elizabet, 2019 : 91-104) ที่กล่าวว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขณะเดียวกัน งานของ ณิชรีย์ มหาวงศนันท์

(2566 : ออนไลน์) และชุติพร เหล็กคำ และคณะ (2565 : 1-14) ต่างยืนยันว่าการพัฒนาครูต้องผ่านระบบอบรม นิเทศ และการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่ตอบสนองผู้เรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนว่าครูคุณภาพคือปัจจัยหลักที่ชี้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนพิการในระยะยาว ในส่วนของ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ผลการวิจัยยืนยันว่าการเข้าถึงอย่างปลอดภัยและเท่าเทียมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ พื้นที่ต้องออกแบบให้ยืดหยุ่น รองรับความแตกต่างรายบุคคล และเอื้อต่อการพัฒนาทักษะหลายมิติ สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยสร้างความมั่นใจ แรงจูงใจ และพัฒนาการเชิงบวกทั้งด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ที่เน้นว่าสภาพแวดล้อมแบบยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้พิการ นอกจากนี้ ชุติพร เหล็กคำ และคณะ (2565 : 1-14) ยังชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ดีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และงานของสิรินทร สินจินดาวงศ์ และผุสดี กลิ่นเกสร (2563 : 1-15) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลโดยตรงต่อทักษะชีวิตและความพร้อมในการปรับตัวของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้ยืนยันว่าผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับแนวคิดด้านการศึกษาพิเศษสากลต่อมา ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผลวิจัยพบว่า ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและครบมิติ ครอบครัวเป็นฐานสำคัญของการฝึกซ้ำ ชุมชนเป็นพื้นที่เรียนรู้จริง และภาคีเครือข่ายช่วยสนับสนุนทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ริต้าและคณะ (Rita et al., 2019 : Online) ที่เน้นว่าความร่วมมือจากครอบครัวช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตของผู้เรียนพิการ รวมถึงสอดคล้องกับทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 1-5) ที่เสนอว่าการให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งในและนอกสถาบัน

นอกจากนี้ พิมพ์ฬัฐช์ โกมลารชุน (2564 : 167-177) ยังชี้ว่าความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมและการสนับสนุนจากชุมชนมีผลต่อการสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ผลการวิจัยจึงตอกย้ำว่าการพัฒนาผู้เรียนพิการต้องขับเคลื่อนผ่านความร่วมมือในลักษณะ “พลังร่วม” เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ในส่วนของ ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ผลวิจัยยืนยันว่านโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความเสมอภาค การเข้าถึงโอกาส และต้องสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ภายใต้บริบทพื้นที่ แนวทางนี้สอดคล้องกับ ณิลยัค (Žiljak, 2024 : 21) ซึ่งกล่าวว่านโยบายด้านผู้พิการควรมุ่งลดอุปสรรคเชิงโครงสร้างและสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งงานของ เคาปิลา และคณะ (Kauppila et al., 2020) ยังย้ำว่าระบบต้องปรับให้เข้ากับผู้เรียน ไม่ใช่ให้ผู้เรียนปรับเข้ากับระบบ และสอดคล้องกับเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 1-7) ที่เสนอการจัดบริการอย่างทั่วถึงและการสนับสนุนสิทธิผู้เรียนพิการ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงชี้ชัดว่านโยบายที่ดีต้องสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขให้ผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะในระยะยาว

สุดท้ายด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ผลวิจัยพบว่า สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการรายบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เทคโนโลยีช่วยสร้างโอกาสใหม่ในทักษะศตวรรษที่ 21 และการจัดสรรทรัพยากรต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ที่ระบุว่าสื่อและเทคโนโลยีช่วยเพิ่มการเข้าถึงและสร้างคุณภาพการเรียนรู้สำหรับผู้พิการ รวมทั้งสอดคล้องกับงานของ พชรพล ปิตตะพันธ์ (2566 : 1-3) ที่เน้นความสำคัญของสื่อและระบบการประเมินต่อคุณภาพผู้เรียน และสนับสนุนข้อค้นพบของทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 1-5) ที่กล่าวถึงปัญหาการขาดสื่อและอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการในหลายสถาบัน โดยสรุปการอภิปรายผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ความร่วมมือจากครอบครัวและชุมชน นโยบายที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญที่สอดประสานกัน ส่งผลให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ และก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงลึกทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้สามารถสังเคราะห์แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อยกระดับศักยภาพผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเป็นระบบใน 6 ด้านสำคัญ แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนสภาพจริงของการดำเนินงานในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด แต่ยังสอดคล้องกับหลักฐานเชิงวิชาการจากงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยยืนยันความถูกต้องและความเหมาะสมของแนวทางที่นำเสนอ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลวิจัยยืนยันว่าการใช้หลักสูตรแบบรายบุคคลร่วมกับการประเมินสมรรถนะตามสภาพจริง เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนพิการ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละรายมีความแตกต่างด้านพัฒนาการและความต้องการเฉพาะบุคคลอย่างมาก แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอโซโนนู และคณะ (Esononu et al., 2021 : 194-204) และ ฮัน และลี (Han and Lee, 2024 : Online) ซึ่งย้ำว่าหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขยังช่วยให้ผู้เรียนพิการเกิดแรงจูงใจภายใน ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ ริต้าและคณะ (Rita et al., 2019 : Online) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติของเด็กพิเศษ สำหรับด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ การพัฒนาครูจึงต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ทักษะการประเมินรายบุคคล รวมถึงทัศนคติที่ถูกต้อง

ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสูทและอลิซาเบท (Wisuit & Elizabet, 2019 : 91-104) ที่ระบุว่า ครู คือ กลไกหลักของการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDG4 ด้านความเสมอภาคทางการศึกษา เช่นเดียวกับงานในประเทศของ พชรพล ปิตตะพันธ์ (2566 : 1-3) ซึ่งย้ำว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษาพิเศษขึ้นอยู่กับทักษะของครูในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) และการใช้สื่อที่เหมาะสมร่วมกับการทำงานแบบสหวิชาชีพ แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาครูต้องเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและมีระบบ ไม่ใช่การอบรมเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างความเชี่ยวชาญที่สามารถนำไปใช้กับผู้เรียนพิการแต่ละรายได้จริง ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ผลวิจัยชี้ว่าสภาพแวดล้อมที่เข้าถึงได้ ปลอดภัย และสามารถปรับให้เหมาะสมรายบุคคล เป็นปัจจัยพื้นฐานในการลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ เช่นงานของ อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นและสนับสนุนผู้พิการให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงงานในประเทศของ ชุติพร เหล็กคำ และคณะ (2565 : 1-14) ที่ระบุว่าพื้นที่ที่เหมาะสมช่วยทั้งในการจัดการเรียนรู้และการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม แนวทางของการวิจัยฉบับนี้จึงสะท้อนว่าการจัดสภาพแวดล้อมไม่ใช่เพียงการสร้างอาคารสถานที่ แต่หมายถึงการสร้าง “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร” ซึ่งเป็นแรงสนับสนุนสำคัญต่อความมั่นใจและแรงจูงใจภายในของผู้เรียนพิการ ในด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผลวิจัยพบว่าความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการมีพัฒนาการต่อเนื่องและสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตจริงได้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองช่วยให้เกิดการฝึกซ้ำอย่างมีคุณภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริง ส่วนภาคีเครือข่ายช่วยเสริมทรัพยากร เครื่องมือ และโอกาสฝึกอาชีพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ ริต้าและคณะ (Rita et al., 2019 : Online) และ ฮัก (Haq, 2024 : Online) ที่สนับสนุนบทบาทของชุมชนและครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ รวมถึงงานในประเทศของ ทรงกลด จารุนนทรากุล (2565 : 1-5) ที่ตอกย้ำความสำคัญของความร่วมมือแบบบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพบริการสำหรับผู้เรียนพิการโดยเฉพาะ แนวทางดังกล่าวจึงมีความเป็นไปได้สูงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ผลการวิจัยชี้ว่านโยบายที่ดีต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง อีกทั้งต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ผ่านระบบบริหารที่เป็นองค์รวม ผลนี้สอดคล้องกับงานของ ณิลยัค (Žiljak, 2024 : 21) ซึ่งระบุว่านโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการต้องตอบสนองความต้องการรายบุคคลและลดอุปสรรคเชิงสถาบันให้ได้มากที่สุด รวมถึงงานของ เคาปปิลา และคณะ (Kauppila et al., 2020) ที่เสนอว่านโยบายด้านผู้พิการควรออกแบบเชิงระบบเพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายและความยืดหยุ่นของบริการ แนวทางที่วิจัย

ฉบับนี้นำเสนอจึงมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและมีศักยภาพในการผลักดันการศึกษาเพื่อผู้พิการให้มีคุณภาพมากขึ้น สุดท้ายด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ผลการวิจัย พบว่า สื่อและเทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลสามารถลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ เทคโนโลยีช่วยเปิดโอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ โดยเฉพาะทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อัลตินาย (Altinay et al., 2018 : 171) ที่กล่าวถึงบทบาทของเทคโนโลยีในการสนับสนุนผู้พิการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้แบบเปิด อีกทั้งงานของ พิมพ์ฐัฐช์ โกมลารชุน (2564 : 167-177) ยังย้ำว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องอาศัยสื่อและเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานร่วมกับทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ดังนั้นแนวทางที่นำเสนอจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการที่ต้องการการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล โดยสรุปแนวทางการบริหารทั้ง 6 ด้านที่เสนอในงานวิจัยนี้สะท้อนการบูรณาการความรู้เชิงทฤษฎี ประสบการณ์จากภาคปฏิบัติ และหลักฐานเชิงประจักษ์ได้อย่างกลมกลืน แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้สูงสำหรับการนำไปใช้จริงในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้งยังเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษในพื้นที่อื่น ๆ ในอนาคต เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการเติบโตอย่างมีคุณภาพและสามารถเข้าสู่เส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

5.5 สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงว่าศูนย์การศึกษาพิเศษควรพัฒนาหลักสูตรเฉพาะบุคคลให้มีความเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกันในระดับจังหวัด พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้แผน IEP และ IIP อย่างเข้มแข็งในทุกกระบวนการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านองค์ความรู้เฉพาะทาง เทคนิคการสอน และทักษะการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ด้านสภาพแวดล้อมควรได้รับการออกแบบให้ตอบสนองความต้องการรายบุคคลอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนพิการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัยและเท่าเทียม ขณะเดียวกันควรกระชับความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ การกำหนดนโยบายในระดับศูนย์ควรมุ่งเน้นความเสมอภาคและคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และดำเนินการประเมินผลอย่างเป็นระบบ สุดท้าย ศูนย์ควรให้ความสำคัญกับการจัดสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมรายบุคคล และสร้างความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ เพื่อเสริมให้ทรัพยากรเพียงพอและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยสรุป การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงต้องครอบคลุมมิติหลักสูตร ครู สภาพแวดล้อม และทรัพยากรเท่านั้น หากแต่ต้องเชื่อมโยงทุกมิติเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เรียนพิการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

เพื่อให้สามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านคุณภาพชีวิต การพึ่งพาตนเอง และความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลให้มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ ศูนย์การศึกษาพิเศษควรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและแผน IEP/IIP อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ข้อมูลพัฒนาการรายบุคคลที่มีความเที่ยงตรงเป็นฐานในการวางแผนการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ชี้ว่าหลักสูตรแบบรายบุคคลคือหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนพิการ ทั้งยังช่วยให้กิจกรรมและการประเมินสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. การยกระดับคุณภาพครูและบุคลากรอย่างรอบด้าน การพัฒนาครูควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งทักษะเฉพาะทาง ความเข้าใจด้านพฤติกรรม อารมณ์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า “การพัฒนาครู” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา การสนับสนุนโอกาสพัฒนาตนเองของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้เรียนพิการ

3. การปรับสภาพแวดล้อมให้ตอบสนองความจำเป็นเฉพาะบุคคล ศูนย์ควรออกแบบพื้นที่ให้มีความปลอดภัย เข้าถึงได้ และยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนทุกประเภทความพิการ ทั้งในด้านกายภาพและจิตวิทยา ผลการวิจัยยืนยันว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยลดอุปสรรคในการเรียนรู้ ส่งเสริมความมั่นใจ แรงจูงใจ และทำให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นศูนย์ควรพัฒนา “พื้นที่หลากหลายมิติ” เช่น พื้นที่ฝึกอาชีพ พื้นที่พัฒนาการเคลื่อนไหว และมุมกิจกรรมเพื่อความสงบ

4. การสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบกับครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ครอบครัวควรมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการฝึกซ้ำที่บ้าน ขณะที่ชุมชนควรทำหน้าที่เป็นพื้นที่ฝึกทักษะชีวิตจริง การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกด้านสุขภาพ อาชีพ และสวัสดิการเป็นกลไกสำคัญในการเติมเต็มทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่ชี้ว่าความร่วมมือหลายภาคส่วนช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง

5. การกำหนดนโยบายที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและนำไปปฏิบัติได้จริง นโยบายควรมุ่งเน้นความเสมอภาคและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา พร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและพื้นที่ การประเมินผลนโยบายอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ศูนย์สามารถปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งตอบสนองต่อผลการวิจัยที่ยืนยันว่า “นโยบายที่ดีต้องมุ่งสู่การปฏิบัติจริง” และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการ

6. การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีอย่างเพียงพอและเฉพาะบุคคล สื่อการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดข้อจำกัดของผู้เรียน ตลอดจนทำให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาตามศักยภาพของตนเอง ผลการวิจัยสอดคล้องว่าเทคโนโลยีและทรัพยากรทางกายภาพ

เช่น สระว่ายน้ำ อุปกรณ์ฟื้นฟู และสื่อดิจิทัล เป็นตัวเร่งพัฒนาการของผู้เรียน จึงควรมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมความร่วมมือจากภายนอกเพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านงบประมาณ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมศูนย์การศึกษาพิเศษในพื้นที่อื่นหรือหลายจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารในบริบทที่แตกต่างกัน เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนบริบทเฉพาะของจังหวัดตราด การศึกษาที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขึ้นจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบและสามารถสรุปแนวทางการบริหารที่เหมาะสมในระดับประเทศได้แม่นยำยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเชิงลึกในประเด็นรายด้าน เช่น การพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคล หรือบทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนผู้เรียนพิการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมหรือรูปแบบการบริหารที่เฉพาะเจาะจงต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มุ่งพัฒนานวัตกรรมการบริหาร การจัดการเรียนรู้ หรือรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนพิการ เพื่อพิสูจน์ประสิทธิผลของแนวทางที่เสนอ เช่น การทดลองใช้หลักสูตรรายบุคคลในรูปแบบใหม่ การฝึกอบรมครูด้วยโมเดลเฉพาะ หรือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง

4. ควรพัฒนางานวิจัยที่บูรณาการเทคโนโลยีเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนว่าการจัดสื่อและเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการ การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษารูปแบบเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น แอปพลิเคชันเฉพาะทาง โปรแกรมช่วยสื่อสาร หรือสื่อดิจิทัลที่ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

5. ควรมีการศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชนในมิติต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการวิจัยลักษณะนี้จะช่วยให้การบริหารศูนย์สอดคล้องกับความต้องการจริงของผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

กนิษฐ์ฎา แก้วจินดา และฉลอง ชาตรูประชีวิน. (2560). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพิการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(3), 118-132. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/download/100908/78387

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2567). สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2567. https://dep.go.th/th/law-academic/service_stats/stat-depjob/สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ-ณ-วันที่-27-ธันวาคม-2567

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563, 27 กรกฎาคม). นักเรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เรียนร่วมกันได้ในห้องเรียนเดียวกัน. https://www.eef.or.th/translation article-24-07-20/

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนเพื่อส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์*, 40(1), 202-217. https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol40/iss1/14/

ครรชิต มาลัยวงศ์. (2557). *เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา*.http://www.drkanchit.com/general_articles/articles/general_24.html

จักรพันธ์ พรมฉลวย และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2564). การศึกษากับคนพิการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 9(3), 1-13. https://journal.bkkthon.ac.th/upload/doc/spit/55/files/Vol.9%20No.3-1.pdf

จินตนา สุจจานันท์. (2554). การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. (2559). ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเสริมต่อการเรียนรู้. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(2), 154-179. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Praewa-ksu_Journal/article/download/89641/70498/

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชณนบ พุทธิยมลคลกุล และชนิดา มิตรานันท์. (2566). การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ก้าวสำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 14(3), 77-88. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/HUSO-J/article/view/2801/3687

ชุติพร เหล็กคำ, ปัณณวิชญ์ ใบกุหลาบ และสุขแก้ว คำสอน. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(5), 1-14.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย. อมรการพิมพ์.

_____. (2564). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 15). อมรการพิมพ์.

ณตา ทับทิมจรูญ. (2557). การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อคนพิการ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 6(1), 186-197. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/download/24586/20924

ณัชวรรณ์ วรวิชิตพันธ์. (2567). การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดาการสถานศึกษาอาชีวศึกษาสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน วิทยาลัยการอาชีพพุทธมณฑล. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(5), 3050-3067.

ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2565). การบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม. ใน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล” (หน้า 1055–1062). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ณิชรีย์ มหาวงศนันท์. (2566). แนวทางการบริหารการศึกษาปฐมวัยสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ จังหวัดเชียงราย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. https://sites.google.com/crru.ac.th/manage-edu/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%81

เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2562). *รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ.* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยชัยภูมิ.

ทรงกลด จารุนนทรากุล. (2565). แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(9), 185-197. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/ download/260955/176868

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

ธีระรัตน์ คันธิวงศ์. (2560). การศึกษาการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2562, 24 กันยายน). *ความเป็นมาของการศึกษาพิเศษและข้อดีของการเรียนร่วม.* ทรูปลูกปัญญา. https://www.trueplookpanya.com/education/content/75692?utm_source=chatgpt.com

นเรศวร์ เศรษฐสิงห์ และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2566). การพัฒนานวัตกรรมบริหารการศึกษาในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, *11*(2), 277. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/269804

นิรินทนา พลกลาง. (2559, 29 ตุลาคม). *ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory of ELT).* Lite Education. https://www.lifeeducation.in.th/positive-education/

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการมีงานทำของคนพิการทางการได้ยิน. MFU Connexion, 5(2), 156-177. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/241325

ปิยะ แสงสุวรรณ, ณัฐวุฒิ ฉิมมา และจินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2558). องค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(2), 141–156. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/udru-journal/article/view/111522

ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.* สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.

พงษ์มนัส ดีอด. (2563). ความเท่าเทียมในกฎหมายด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ: ประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา. วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 16(2), 81-96. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ RSjournal/article/view/249049/167727

พชรพล ปิตตะพันธ์, นวรัตน์ ไวชมภู และจรัส อติวิทยาภรณ์. (2566). การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(7), 493-504. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/265704/180436

พระมหากันตินันท์ เฮงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 1-10. https://so02.tcithaijo.org/index.php/jemri/article/view/250590

พระมหาเทวินทร์ ชิณบุตร. (2564). สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารมจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 1(2), 125-133. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JMBR_sothorn/article/view/253255/170647

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*, 116(74ก), 1-21. https://www.moe.go.th

พัชราภรณ์ ดวงชื่อ และอรุณศรี อัครปัญญาธร. (2567). การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 9(2), 335-347. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/article/view/274873/184461

พัทธนันท์ เมตตา และมานิตย์ อาษานอก. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 11(1), 449-462. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/view/247731/170023

พิมพ์พัฐช์ โกมลารชุน. (2564). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมธชนนท์ ประจวบลาภ. (2565). นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยพิบูลสงคราม*, 2(1), 68-82. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jclmd_psru/article/view/254645/173307

รัชนีกร กุฎีศรี และปณิธาน วรรณวัลย์. (2561). ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 7(25), 237-246. https://jeal.snru.ac.th/Files/Article/220-ArticleTextFile-20190715230851.pdf

รัตนาภรณ์ กังสันเทียระ, วสันต์ชัย กากแก้ว และพนา จินดาศรี. (2566). ประสิทธิผลการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มเครือข่ายที่ 11 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 25(1), 129-144. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhssrru/article/view/268618/178604

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2565). บทนำ. ใน วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, *รวมบทความวิชาการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต* (น. 1-5). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ จิตชาญวิชัย, อัจฉรา ธรรมาภรณ์, ประชา ฤาชุตกุล และสุภัทรา ภูษิตรัตนนาวลี. (2566). การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคใต้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(3), 350-360. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/258539?utm_source=chatgpt.com

วสุ ทัพพะรังสี. (2563). อนาคตรูปแบบค่ายวิทยาศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/76646

วุฒิพงษ์ การะฐา. (2562). *เด็กพิเศษ “สถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ”*. SPU SRIPATUM UNIVERSITY. https://dspace.spu.ac.th/items/9d28bfd8-e7f6-463d-ab37-28a2446a6b4f

ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). การศึกษาตลอดชีวิต. *วารสาร Al-Nur บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 14(26), 159–175. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/175157/2f4d5872f4 df7e0d5f2f11adfdbb7a9f

ศิริพล รวมสุข และชิษณพงศ์ ศรจันทร์. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 5(3), 29-46. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/3039/1943

ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง. (2567). การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ. *วารสารบริหารการศึกษา*, 24(1), 110-129. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BUAJEAD/article/view/272636/183031

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด. (2566). หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม ประจำปี 2566 เซรามิกสำหรับเด็กพิเศษ (Ceramic for Special Children). ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด.

_____. (2567). แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 5 ปี (ปีการศึกษา 2565-2569) ฉบับปรับปรุง 2567. กลุ่มบริหารแผนงานและงบประมาณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด.

สมจิต แดนสีแก้ว, ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ, สมคิด ทับทิม, และศิวานนท์ รัตนะกนกชัย. (2559). ความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต. *วารสารราชพฤกษ์*, 14(3), 10–17. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rachaphruekjournal/article/view/88102

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตการศึกษาตลอดชีวิต*. สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ สกศ.

สิน งามประโคน, พีรวัฒน์ ชัยสุข, พระครูภัทรธรรมคุณ, พระมหาสมบัติ ธนปญโญ และเกษม แสงนนท์. (2562). การบริหารการศึกษา : แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการบริหารจัดการ. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ*, 6(2), 137-138. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/221960

สิรินธร สินจินดาวงศ์ และผุสดี กลิ่นเกสร. (2563). การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ. *การประชุมวิชาการ แลเผยแพร่ผลงานวิจัยคัดสรร สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ การศึกษายุค “Digital Disruption In Education”*. 1-15. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์.

สุนิสา เทศเขียว. (2565). *การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในวิถีฐานใหม่ของสถานศึกษาเอกชน.* ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุบิน ไชยยะ. (2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 20(1), 168-180. https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/11852/9851

สุมาลี ศรีผล, ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน และธานี เกสทอง. (2561). รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 5(2), 198-215. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/view/162870/118416

สุมาลี สังข์ศรี. (2566). การส่งเสริมให้นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)*, 21(1), 211-233. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/download/266761/177551

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2565). ปรัชญาและมโนทัศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ในวรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, *รวมบทความวิชาการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต* (น. 7-22). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิรุจ ดือเระ. (2566). คิดคำนึงผู้พิการในทุกสมการของการพัฒนา เพื่อ “รื้อ-เร่ง-สร้าง” โลกที่ยั่งยืนของคนทุกคน. *SDG MOVE (Moving towards sustainable future)*. https://www.sdgmove.com/2023/12/04/person-with-disabilities-sdg/

อนันต์ ปิงยศ และไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 39(1), https://so04.tci-thaijo.org/index.php/eduku/article/view/267234

อเนชา วิชาไชย, พรรณวิไล ดอกไม้, & ไพศาล วรคำ. (2563). การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมไบล์ – เลิร์นนิง. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 21(2), 20–34. https://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/2483

อมรรัตน์ วงศ์สารภี, เกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ, พรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์, พรหมพงษ์ มหพรพงษ์ และยิ่งศักดิ์ คชโคตร. (2565). รูปแบบการพัฒนาผู้พิการด้วยการจัดการศึกษาออนไลน์ “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารวิทยาลัยราชสุดา*, 18(2), 1-24. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RSjournal/article/download/265401/176072

เอกราช จันทรประดิษฐ์. (2563, 26 สิงหาคม). เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไร...ให้เกิดผล..(ลัพธ์). Mahidol University Knowledge Management. https://www2.si.mahidol.ac.th/km/knowledgeassets/kmexperience/kmarticle/14768/

101 World. (2023, August 11). *“การศึกษาพิเศษไม่ใช่ห้องแยก”: คุยกับ ชนิศา ไชยเชาวลิต ว่าด้วยการเรียนรู้ของเด็กพิเศษและระบบการศึกษาที่ต้องเปลี่ยน*. https://www.the101.world/special-education-chanisa/

Al-Rahamneh, A. A. (2022). The degree of application of educational administrative accountability by the principals of special education centers and its relationship to some variables. Journal of Educational and Psychological Studies [JEPS], 16(3), 540–553. https://doi.org/10.53543/jeps.2022.16.3.17

Altinay, Z., Altinay, F., Ossianilsson, E., & Aydin, C. H. (2018). Open education practices for learners with disabilities. BRAIN – Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 9(4), 171–176. https://www.edusoft.ro/brain/index.php/brain/article/view/874/1017

Amanda M. (2017). *Universal Design for Learning (UDL): What You Need to Know*. Reading Rockets Launching Young Readers. https://www.readingrockets.org/topics/assistive-technology/articles/universal-design-learning-udl-what-you-need-know

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีโมฬี

Chakraborty, A., & Kaushik, A. (2019). *Equitable learning assessments for students with disabilities: NEQMAP thematic review*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) & UNESCO Bangkok Office. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370917

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications, 66.

Esomonu et al. (2023). Empowering special needs children with lite-long learning in inclusive education setting. Unizik Journal of Educationl Research and Policy Studies, 15(1), 194-204.

Han, M., & Lee, M. (2024, March 30). Perception on management and improvement of lifelong education for people with disabilities from staffs and caregivers: Focused on Gongju City. [Conference paper or institutional report, if known].

Haq, F. S. (2024, February 9). *Lifelong learning for adults with disabilities: Educational opportunities in OUM*. Open University Malaysia. https://www.oum.edu.my/lifelong-learning-for-adults-with-disabilities

Honey, P. (2001). The learning styles questionnaire. Maidenhead, UK : Peter Honey Publications.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice* (6th ed.). McGraw-Hill.

Kauppila, A., Kinnari, H., & Niemi, A.-M. (2020). Governmentality of disability in the context of lifelong learning in European Union policy. *Critical Studies in Education, 61*(5), 529–544. https://doi.org/10.1080/17508487.2018.1533876

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Liu, X. & Potmesil, M. (2025). A review of research on the development of inclusive education in children with special educational needs over the past 10 years: a visual analysis based on CiteSpace. *Frontiers in Education*, 9, 1-13. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1475876

London, M. (2021). *The Oxford Handbook of LIFELONG LEARNING*. (2nd ed.). Oxford Library of Psychology.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

McMahon, M. F. (2021). Lifelong Learning. *Journal of Trauma Nursing*, 28(6), 339-340. Journal of Trauma Nursing. https://doi.org/10.1097/JTN.0000000000000612

Musa, S. H., Md Zain, E. B., Ismail, M. Z., Mat Hussin, H. B., & Nordin, M. N. (2021). Something important for special education in Malaysia. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education, 12*(11), 5211–5216.

Peterson, R. B. & Tracy, L. (2024). Educational, Scientific and Cultural Organization). (n.d.). Education Service. Retrieved 18 April 2024. From https://en.unesco.org/themes/education-service.

Rita Meliene et al. (2019). Development of Lifelong Learning Perspectives for Student with Special Educational Needs in Special School in Lithuania. Slauliai University.

Showalter, H. S. (2024). Practicing special education administrators' perceived confidence levels within key practice areas: A quantitative investigation [Doctoral dissertation, Drexel University].

Sudarshan, M. (2022). *EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND MANAGEMENT*. Lulu publication.

Sugiarta, M. (2023). Lifelong Learning for Singapore's Children with Special Needs. *Brokenchalk*. https://brokenchalk.org/lifelong-learning-for-singapores-children-with-special-needs/

Toungsuwan, P. and Other, (2017). Creativity: The Thing Which Missing in Higher Education. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/240744/163859. (in Thai)

UNESCO. (2020, n.d.). *Continuing Education and Lifelong Learning*. UNESCO. https://uil.unesco.org/education/areas/continuing-education-and-lifelong-learning.

Vrdoljak, I. (2024). The importance of lifelong education in modern economy. *ENTRENOVA - ENTerprise REsearch INNOVAtion*, *10*(1), 601–617. https://doi.org/10.54820/entrenova-2024-0045

Wang, J. (2024). The Importance of Special Education and Life-oriented Teaching. Lecture Notes in Education Psychology and Public Media, 33(1), 121-125. https://doi.org/10.54254/2753-7048/33/20231545

Wisuit S. & Elizabeth M. (2019). Quality, Equity, Inclusion and Litelong learning in Pre-service Teacher Education. Journal of Teacher Education for Sustainability, 21(2), 91-104.

Žiljak, T. (2024). Inkluzivna dimenzija cjeloživotnog učenja [The inclusive dimension of lifelong learning]. Andragoški glasnik, 28(1), 21–38. https://doi.org/10.59014/mfrr1912

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน	รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิชาการวิจัยและประกันคุณภาพ ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
2. อาจารย์ ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
3. นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม	รองศึกษาธิการจังหวัดตราด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
4. ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
5. นางรัตนา เมืองจินดา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1. นายประพันธ์ โภคสัมบัติ	ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
2. นายอุดร รัตนพิทักษ์	กรรมการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
3. นายโอภาส ศรีสันต์	ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
4. นางสาววาสนา ไกรสมุทร	ครูชำนาญการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
5. นายนุติบัณฑิต กองไธสง	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
6. นางสาวจีรภา สงวนหงษ์	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
7. นายเทิดศักดิ์ แสงทอง	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
8. นางสมคิด อยู่เกษม	ผู้ปกครองผู้เรียนที่มีความบกพร่องออทิสติก
9. นางสาวรุ่นภา สุขสว่าง	ผู้ปกครองผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. นายโอภาส ศรีสันต์	ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
2. นายนาวิน อนัตตา วิภาตนาวิน	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ
	ครูชำนาญการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
3. นางสาวพรจนา แก้วเกิด	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล
	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
4. นางสาวจรรจิรา โพธิ์ตาด	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป
	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
5. นางสาวสกุณา พื้นจะบก	ครูกิจกรรมเสริมหลักสูตรกายภาพบำบัด
	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
6. นางสาวมนลดา กุมภะ	ครูประจำห้องเรียนออทิสติก
	ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
7. นางสาวจิณณฉัตร เรืองจุ้ย	ครูกิจกรรมเสริมหลักสูตรคอมพิวเตอร์
	ครูผู้ช่วย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด
8. นางสาวกรแก้ว มิตรมากร	หัวหน้าหน่วยบริการเกาะช้าง
	พนักงานราชการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๘๘๖

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าบุคลากรในหน่วยงานของท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๘๘๗

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมืองฯ จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๘๘๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฎา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๘๘๙

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๘๙๐

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางรัตนา เมืองจินดา

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฎา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๙๑๑

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในสถานศึกษาของท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/๙๘๐

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๔ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฑิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายประพันธ์ โภคสัมบัติ

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายอุดร รัตนพิทักษ์

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายไอราศ ศรีสันต์

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นางสาววาสนา ไกรสมุทร

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายนุติบัณฑิต กองไชสง

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นางสาวศิรภา ศรวนหงษ์

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายเทิดศักดิ์ แสงทอง

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายสมคิด อยู่เกษม

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๑๓

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นางสาวรุ่งนภา สุขสว่าง

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นายโอภาส ศรีสันต์

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นายนาวิน อนันตา วิภาตนาวิน

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวพรจนา แก้วเกิด

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวรัชนีกร ไพธิ์ทาด

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวสุกุณา พิ้นจะนก

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน หัวหน้าวมนลดา กุมภะ

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวจิณณ์ตา เรืองจุ้ย

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ อว ๐๖๓๑.๐๒/ว ๑๐๓๘

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวกรแก้ว มิตรมาตร

ด้วยนางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิฏา สมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.วัยวุฒิ บุญลอย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวโดยการสนทนากลุ่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะครุศาสตร์
โทรศัพท์. ๐-๓๙๓๑-๙๑๑๑ ต่อ ๑๐๒๙๐, ๑๐๒๐๐

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
เครื่องมือเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

<u>คำชี้แจง</u>

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามนี้ให้ครบทุกข้อ ตามความคิดของท่านคำตอบที่ได้ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รัชนีกร จิตร์กระจ่าง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาอ่านข้อความและเติมเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง

☐ คณะกรรมการสถานศึกษา ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ ข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษา

☐ ผู้ปกครอง

4. ประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง

☐ 1 – 10 ปี ☐ 11 – 20 ปี

☐ มากกว่า 20 ปี

ตอนที่ 2 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

<u>คำชี้แจง</u> โปรดอ่านแล้วพิจารณาว่าข้อความที่เกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากน้อยเพียงใด โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

5 ความหมายคือ ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

4 ความหมายคือ ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมาก

3 ความหมายคือ ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านปานกลาง3

2 ความหมายคือ ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อย

1 ความหมายคือ ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อยที่สุด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตัวอย่าง

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน						
0	ผู้บริหารจัดให้มีหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตามความสามารถเฉพาะบุคคล				✓	

จากตัวอย่าง แสดงว่าข้อ 0 ผู้บริหารจัดให้มีหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตามความสามารถเฉพาะบุคคล อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2.1 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน						
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล					
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน					
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง					
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล					
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา					
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน					
7	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน					

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา						
8	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
9	ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
10	ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน					
11	ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ					
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม						
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม					
13	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน					
14	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้					
15	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน					
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย						
16	ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น					

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
17	ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน					
18	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน					
5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา						
19	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ					
20	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล					
21	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น					
22	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน					
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี						
23	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ					
24	ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม					
25	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา					

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อที่	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
26	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย					
27	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้					
28	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ					
29	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้					
30	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม					
31	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นาย/นาง/นางสาว.....

ระดับการศึกษาสูงสุด.....

ตำแหน่งปัจจุบัน..... วิทยฐาน/ระดับ.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี หรือที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....ปี

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา..... ถึง.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 คำถามที่ใช้สัมภาษณ์ เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

<u>คำชี้แจง</u> ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอบคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของท่าน โดยแบ่งเป็น 6 คำถาม ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

5) การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

.....

.....

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวทางการสนทนากลุ่ม

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

สนทนากลุ่มวันที่.....เวลา.....ถึง.....

สถานที่จัดสนทนากลุ่ม.....

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน.....คน ประกอบด้วย

1) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

2) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

3) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

4) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

5) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

6) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

7) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

8) ชื่อ – นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

<u>คำชี้แจง</u> ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ดังนี้

1. จากประสบการณ์ของท่าน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีบทบาทและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไรบ้าง

.....

.....

2. ในมุมมองของท่าน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร

.....

.....

3) ในความคิดเห็นของแต่ละท่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

4) ในประสบการณ์ของแต่ละท่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

5) แต่ละท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ

.....

.....

6) แต่ละท่านมีความคิดเห็นในการจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก จ
ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหา
แบบสอบถาม เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ผู้วิจัย นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง

ประเมินผลแบบสอบถามฉบับนี้ มี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

ผศ.ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน	ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิชาการวิจัยและประกันคุณภาพ ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา
ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม	ตำแหน่ง รองศึกษาธิการจังหวัดตราด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
นางรัตนา เมืองจินดา	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหาแบบสอบถาม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม								
1	เพศ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ระดับการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ประสบการณ์ทำงานหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 2 การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด								
ตอนที่ 2.1 แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา								
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน								
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา								
8	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม								
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย								
16	ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
18	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา								
19	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
21	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสมการพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี								
23	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24	ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
25	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 2.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต								
การเรียนรู้ตลอดชีวิต								
26	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
27	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
28	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
29	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
31	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนพิการ รวมถึงพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการศึกษาแบบเรียนรวม และควรจัดหาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการพิเศษ และสามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ในประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้ คิดว่าข้อคำถามคิดว่าข้อคำถามยังเป็นรูปแบบของข้อความที่เป็นการเขียนแบบคำนามทั่วไปยังไม่บ่งชี้ว่าเป็นคำถาม อาจมีการปรับข้อความให้ผู้อ่านรู้สึกว่าหัวข้อนี้เป็นข้อคำถามอาจมีการปรับข้อความให้ผู้อ่านรู้สึกว่าหัวข้อนี้เป็นข้อคำถามจะดีมาก

- ควรจะเพิ่มความร่วมสมัยเข้าไปในข้อคำถามในเรื่องของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และโลกดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

- ควรใช้ข้อความที่กระชับและเป็นภาษาที่สามารถประเมินหรือวัดผลได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากตาราง แสดงว่าแบบสอบถามการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ที่ 1.00

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหา
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพ
การจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ผู้วิจัย นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง

ประเมินผลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับมี มี 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามที่ใช้สัมภาษณ์ เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

ตอนที่ 3 คำถามที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

ผศ.ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน	ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิชาการวิจัยและประกันคุณภาพ ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา
ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม	ตำแหน่ง รองศึกษาธิการจังหวัดตราด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
นางรัตนา เมืองจินดา	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ข้อความที่ใช้วัดแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

หลายข้อความค่อนข้างยาว อาจทำให้เข้าใจยากเล็กน้อย การปรับให้กระชับ เลือกใช้คำเชื่อมข้อความ หรือแบ่งโครงสร้างประโยคที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

จากตาราง แสดงว่าแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ที่ 1.00

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหา
แบบสนทนากลุ่ม เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ผู้วิจัย นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง

ประเมินผลแบบสนทนากลุ่มมี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

ผศ.ดร.ณัฏฐกรณ์ ปะพาน	ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิชาการวิจัยและประกันคุณภาพ ประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา
ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
นางสาวณัณทิชาภา ทองหนุ่ม	ตำแหน่ง รองศึกษาธิการจังหวัดตราด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
นางรัตนา เมืองจินดา	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด
ดร.รัชนี จันทร์ทับทอง	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหาแบบสนทนากลุ่ม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ข้อความที่ใช้วัดแบบสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	จากประสบการณ์ของท่านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีบทบาทและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไรบ้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ในมุมมองของท่าน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ในความคิดเห็นของแต่ละท่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ในประสบการณ์ของแต่ละท่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อความที่ใช้วัดแบบสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต		ประเมินค่าความคิดเห็นคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
5	แต่ละท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	แต่ละท่านมีความคิดเห็นในการจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

- ในหัวข้อการออกแบบและปรับหลักสูตรอาจมีข้อความที่เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของผู้เรียนโดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล

- ควรใช้ข้อความที่เป็นแนวเดียวกัน ในมุมมองของแต่ละท่าน เช่น แต่ละท่านมีความคิดเห็นในความคิดเห็นของแต่ละท่าน และปรับให้เป็นแนวทางเดียวกันจะเน้นของท่าน หรือของแต่ละท่านให้พิจารณาอีกครั้ง

จากตาราง แสดงว่าแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตรงตามเนื้อหาแบบสนทนากลุ่ม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ที่ 1.00

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

.....

ข้าพเจ้า นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือและโปรดให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือที่มีคุณภาพต่อไป

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

.....

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดนี้ ประกอบด้วย

1.1 นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 31 ข้อความ

2. ขอความกรุณาจากท่านตรวจสอบข้อความที่ใช้วัดแนวทางทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในแต่ละข้อความว่าวัดตรงตามนิยามศัพท์หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นทางด้านขวามือให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และโปรดระบุข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ความหมาย	ระดับคะแนน
เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	+ 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	**<u>ไม่แน่ใจ</u>**ว่าข้อความที่พิจารณาวัดตรงตามนิยามศัพท์	0 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ไม่ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	-1 คะแนน

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยฉบับนี้

นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับ
แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับ ดังนี้

ข้อความที่ใช้วัดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา และด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน					
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล				
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน				
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง				
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล				
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา				
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน				
7	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา					
8	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง				
9	ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
10	ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน				
11	ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ และมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม					
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม				
13	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน				
14	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้				
15	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย					
16	ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น				
17	ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน				
18	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา					
19	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ				
20	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล				
21	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น				
22	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี					
23	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ				
24	ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม				
25	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนพิการ เป็นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกวลา โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นที่จะสามารถศักยภาพของผู้เรียนพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อความที่ใช้วัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต					
26	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย				
27	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้				
28	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ				
29	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้				
30	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม				
31	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน				

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง .....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

.....

ข้าพเจ้า นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือและโปรดให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือที่มีคุณภาพต่อไป

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

.....

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดนี้ ประกอบด้วย

1.1 นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 12 ข้อความ

2. ขอความกรุณาจากท่านตรวจสอบข้อความที่ใช้วัดแนวทางทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในแต่ละข้อความว่าวัดตรงตามนิยามศัพท์หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นทางด้านขวามือให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และโปรดระบุข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ความหมาย	ระดับคะแนน
เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	+ 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	**<u>ไม่แน่ใจ</u>**ว่าข้อความที่พิจารณาวัดตรงตามนิยามศัพท์	0 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ไม่ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	-1 คะแนน

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยฉบับนี้

นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดแบบสัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นเกี่ยวกับ
แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับ ดังนี้

ข้อความที่ใช้วัดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา และด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ และมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนพิการ เป็นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกวลา โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นที่จะสามารถศักยภาพของผู้เรียนพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
1	การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
2	การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
3	การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
4	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
5	การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
6	การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง .....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

.....

ข้าพเจ้า นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือและโปรดให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือที่มีคุณภาพต่อไป

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

.....

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
แบบการสนทนากลุ่ม

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดนี้ ประกอบด้วย

1.1 นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 ข้อความที่ใช้วัดแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 11 ข้อความ

2. ขอความกรุณาจากท่านตรวจสอบข้อความที่ใช้วัดแนวทางทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในแต่ละข้อความว่าวัดตรงตามนิยามศัพท์หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นทางด้านขวามือให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และโปรดระบุข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ความหมาย	ระดับคะแนน
เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	+ 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	**<u>ไม่แน่ใจ</u>**ว่าข้อความที่พิจารณาวัดตรงตามนิยามศัพท์	0 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	แน่ใจว่าข้อความที่พิจารณาวัด**<u>ไม่ตรง</u>**ตามนิยามศัพท์	-1 คะแนน

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยฉบับนี้

นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดแบบสนทนากลุ่มความคิดเห็นเกี่ยวกับ
แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา
สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะของแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับ ดังนี้

ข้อความที่ใช้วัดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา และด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ ประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมรณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยการวางแผนและออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยา เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ และมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย หมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการ ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นผ่านความร่วมมือในการดูแลผู้เรียนพิการให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ นโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น นโยบายเหล่านี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อที่เหมาะสม เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนพิการทุกประเภทความพิการ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนพิการ เป็นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกวลา โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นที่จะสามารถศักยภาพของผู้เรียนพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดแบบสนทนากลุ่ม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
1	จากประสบการณ์ของท่าน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีบทบาทและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไรบ้าง				
2	ในมุมมองของท่าน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร				
3	ในความคิดเห็นของแต่ละท่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
4	ในประสบการณ์ของแต่ละท่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				
5	แต่ละท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ				

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อความที่ใช้วัดแบบสนทนากลุ่ม แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต		เห็นด้วย +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เห็นด้วย -1	ข้อเสนอแนะ
6	แต่ละท่านมีความคิดเห็นในการจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร				

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดให้มีคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง .....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ฉ
ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	อำนาจจำแนกรายข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน			
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคล	0.52	
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	0.51	
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	0.31	
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล	0.67	
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	0.41	
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของผู้เรียน	0.44	
7	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการประเมินผลผู้เรียนตามศักยภาพและสภาพจริงของผู้เรียน	0.52	0.84
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา			
8	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีกระบวนการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	0.68	
9	ศูนย์การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรสามารถออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0.69	
10	ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	0.77	

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	อำนาจจำแนกรายข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
11	ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	0.69	0.83
3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม			
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม	0.76	
13	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการวางแผนและออกแบบพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน	0.52	
14	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้	0.50	
15	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจและส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนพิการรอบด้าน	0.31	0.84
4. ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย			
16	ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	0.68	
17	ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน	0.41	
18	การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน	0.44	0.84

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	อำนาจจำแนกรายข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
5. ด้านนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา			
19	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้านของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ	0.52	
20	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นความเสมอภาค สนับสนุนผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเฉพาะบุคคล	0.68	
21	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการออกแบบหลักสูตรและการประเมินที่ยืดหยุ่น	0.69	
22	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานสู่การบริหารที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน	0.77	0.81
6. ด้านการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี			
23	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนพิการ	0.69	
24	ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม	0.76	
25	ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลเพื่อลดข้อจำกัดทางการศึกษา	0.52	0.82
การเรียนรู้ตลอดชีวิต			
26	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	0.50	

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง (ต่อ)

ข้อที่	แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา	อำนาจจำแนกรายข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
27	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดวิธีการเรียนรู้	0.31	
28	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ	0.68	
29	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพึ่งพาตนเองได้	0.41	
30	การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม	0.44	
31	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน	0.52	0.85

จากตาราง ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราดจำนวน 31 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.31 ถึง 0.77 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ช
ภาพประกอบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1. นายประพันธ์ โภคสัมบัติ
ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

2. นายอุดร รัตนพิทักษ์
กรรมการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. นายโอภาส ศรีสันต์
ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

4. นางสาววาสนา ไกรสมุทร
ครูชำนาญการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

5. นายนุติบัณฑิต กองไธสง
ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

6. นางสาวจีรภา สงวนหงส์
ครูชำนาญการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

7. นายเทิดศักดิ์ แสงทอง
ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

8. นางสมคิด อยู่เกษม
ผู้ปกครองผู้เรียนที่มีความบกพร่องออทิสติก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

9. นางสาวรุ่งนภา สุขสว่าง
ผู้ปกครองผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

สนทนากลุ่มวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2568 เวลา 10.00 น. ถึง 11.30 น.

สถานที่จัดสนทนากลุ่ม ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ภาคผนวก ซ

บันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview transcript)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview transcript)
เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสนทนาสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ประสานงาน และนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอนัดสัมภาษณ์ ทั้ง 9 คน ขอเวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึกประมาณ 30 - 40 นาที
2. ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และประเด็นการวิจัยเพื่อทบทวนอีกครั้ง
3. ขออนุญาตบันทึกภาพ เสียง และบันทึกการสัมภาษณ์
4. ดำเนินการสัมภาษณ์โดยตั้งคำถามที่ได้กำหนดไว้
5. การสัมภาษณ์ และสรุปประเด็นสำคัญ มีดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตได้อย่างยั่งยืนจริง ๆ ในศูนย์การศึกษาพิเศษจะเน้นเรื่องการเตรียมความพร้อมเป็นหลัก เพื่อให้เด็กสามารถก้าวต่อไปในเส้นทางการศึกษาได้ ไม่ว่าจะเป็นการไปเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือบางรายก็อาจไปศึกษาต่อกับ กศน. เป้าหมายของศูนย์การศึกษาพิเศษชัดเจน คือช่วยให้เด็กพัฒนาได้มากที่สุดเท่าที่เด็กจะทำได้ และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สิ่งสำคัญที่สุดอีกอย่างก็คือ การพัฒนาครูและบุคลากร เพราะครูต้องมีความเข้าใจเด็กจริง ๆ และสามารถจัดทำแผน IEP หรือ IIP ได้อย่างถูกต้อง แผนเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับความพิการ ความสามารถ และศักยภาพเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน ไม่ใช่แผนเดียวใช้กับทุกคน การจัดการเรียนการสอนก็จะจัดให้ครูสอนตรงกับประเภทความพิการของเด็ก เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะได้อย่างเหมาะสม และ ไม่ได้ทำงานแค่เฉพาะครูอย่างเดียว แต่ มีทีมสหวิชาชีพเข้ามาช่วยเกื้อบทุกด้าน เช่น ถ้าเด็กพูดไม่ได้ ก็จะมีนักแก้ไขการพูดคอยฝึกสื่อสาร หรือถ้าเด็กเดินไม่ได้ ก็จะมีนักกายภาพมาช่วยฝึกเดิน รวมถึงการว่ายน้ำซึ่งช่วยพัฒนากล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวทั่วร่างกาย รูปแบบการสอนแบบนี้ทำให้เด็กมีทักษะติดตัวมากขึ้นทั้งด้านร่างกาย การสื่อสาร พฤติกรรม และทักษะชีวิตที่จำเป็น ทำให้เด็กอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ดีขึ้น และท้ายที่สุดก็คือพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมั่นคง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...เรื่องแรกที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารและครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาพิเศษอย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่รู้ตามเอกสาร แต่ต้องเข้าใจลึกซึ้งถึงวิธีการนำไปใช้จริงกับเด็กแต่ละคน เพราะต่อให้หลักสูตรเป็นไปตามกรอบของกระทรวงศึกษาธิการ ก็ยังต้องนำมาปรับให้

เหมาะสมกับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคลอยู่ดี ครูจึงต้องวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กอย่างละเอียด ดูว่าเด็กคนไหนมีจุดเด่นอะไร จุดที่ยังต้องพัฒนาอะไร แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเขียนลงในหลักสูตร รายละเอียดการจัดการเรียนรู้ และแตกออกมาเป็นแผนการสอนที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้ฝึกจริง สำหรับการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษได้ให้ความสำคัญกับ “ความสุข” เป็นอันดับแรก ไม่ใช่แค่เด็กต้องมีความสุขในการเรียน ครูก็ต้องมีความสุขในการสอนร่วมด้วย เพราะถ้าครูมีความสุข เด็กก็จะรู้สึกได้ แล้วบรรยากาศการเรียนรู้ก็จะดีขึ้นมาก การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นแบบแผนเฉพาะบุคคล หรือที่เรียกว่า IEP/IIP ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ช่วยให้เด็กได้พัฒนาตามจังหวะของตัวเอง ไม่ต้องกดดัน และสามารถสร้างความก้าวหน้าได้จริงตามศักยภาพของแต่ละคน เป้าหมายในการพัฒนาเด็กในระยะยาวที่จะเชื่อมไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการเตรียมทักษะความรู้พื้นฐานที่มั่นคง โดยเฉพาะ อ่านออกเขียนได้ ช่วยเหลือตัวเองได้ และอยู่ร่วมกับสังคมได้ นี่คือทักษะสำคัญที่ต้องมีติดตัว ไม่ว่าจะไปต่อในเส้นทางไหน ในส่วนของทักษะอาชีพทางศูนย์การศึกษาพิเศษก็พยายามส่งเสริมให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กด้วย เช่น งานบริการ งานเสิร์ฟ หรืองานโรงแรม ก็เหมาะมากสำหรับเด็กที่มีระดับสติปัญญาแบบบางกลุ่มที่สามารถทำงานจริงได้ พยายามให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะเหล่านี้ เพื่อเตรียมตัวก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานในอนาคต โดยรวมแล้วการพัฒนาเด็กสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมากสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ และศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นที่จะต้องค่อย ๆ วางรากฐานให้เด็กเห็นคุณค่าในตัวเอง พึ่งพาตนเองได้ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษในปัจจุบันนั้นทำได้ดีแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียน ไม่รู้สึกเครียด และมีความสุขกับการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับทักษะชีวิต การเรียนการสอนที่ดีควรเน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือทำและปฏิบัติจริง เมื่อเด็กได้ปฏิบัติจริง พวกเด็กสามารถนำประสบการณ์แปลกใหม่ที่ได้เรียนรู้ไปพูดคุยหรือทำท่าทางให้ผู้ปกครองฟังที่บ้านได้ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจในตัวผู้เรียน ครูจะต้อง วิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล และรู้ว่าเด็กคนไหนมีจุดเด่นหรือจุดที่ต้องซ่อมแซม เพราะครูที่อยู่กับเด็กทุกวันจะรู้ว่าเด็กควรไปในทิศทางใด การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กต้องสอดคล้องกับความสามารถของเด็ก หากเด็กมีความสามารถน้อยก็ต้องค่อย ๆ ส่งเสริมไป การที่ผู้ปกครองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีของบุตรหลาน เช่น การได้รับรางวัลจากการแข่งขัน แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์และส่งเสริมของผู้ครูนั้นมาถูกทาง สำหรับการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษควรเน้นการ สอนพื้นฐานด้านอาชีพ ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แค่เพียงงานฝีมืออย่างเซรามิกเท่านั้น แต่สามารถเป็นทักษะอื่น ๆ เช่น การทำอาหาร ซึ่งในบางกรณีอาจต้องอิงกับอาชีพของครอบครัวเพื่อต่อยอดได้ง่าย การที่ศูนย์การศึกษาพิเศษให้เด็กได้ลองฝึก การซื้อขาย ผลผลิต

(เช่น ผัก) ที่พวกเด็กปลูกเอง และได้รับเงิน จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึก ภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการสร้างพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้ปกครองเห็นว่าเป้าหมายสำคัญคือการให้ผู้เรียนที่มีความสามารถ ได้ก้าวออกไปสู่การศึกษาที่สูงขึ้น หรือไปสู่โรงเรียนปกติ เพื่อนำทักษะที่ได้ไปต่อยอด... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษควรให้ความสำคัญสูงสุดกับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองหรือทักษะชีวิตประจำวันของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้ปกครองเห็นว่าหลักสูตรควรเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเข้าห้องน้ำเอง อาบน้ำเอง การแต่งตัวหรือหยิบเสื้อผ้าใส่เอง เพราะเมื่อเด็กสามารถดูแลตนเองได้ในระดับพื้นฐาน ก็จะช่วยลดความกังวลของผู้ปกครอง และทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมั่นใจมากขึ้น ในส่วนของการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมุ่งเน้นให้เด็กมี ทักษะอาชีพ เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้ในอนาคต อาชีพที่ส่งเสริมไม่จำเป็นต้องเป็นงานภายใต้มาตรา 35 เสมอไป แต่สามารถเป็นทักษะอาชีพทั่วไปที่เด็กทำได้ เช่น งานช่างหรือการทำงานในไซต์ก่อสร้าง ศูนย์การศึกษาพิเศษควรจัดเตรียม สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเด็กบางคนมีความสามารถพิเศษด้านนี้ หากได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ก็สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ เช่น การขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถนำไปฝึกฝนและพัฒนาต่อที่บ้านได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพิการ ทำให้พวกเด็กสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างมีคุณค่า... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมานั้นดีอยู่แล้ว แต่ครูและผู้บริหารต้องนำมาปรับให้เข้ากับเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน บทบาทของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนการสอนต้องใช้ครูที่มี จิตใจดี และเข้าใจอารมณ์ของเด็ก ครูจะต้องมีความอบอ้อมอารี และพัฒนาทักษะการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน หัวใจของการพัฒนาศักยภาพคือการที่ครูต้องมีประสบการณ์สูง และต้องมีการ ประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้นหรือต้องพัฒนาต่ออย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนส่งต่อในอนาคต ครูที่ไม่จบตรงสายการศึกษาพิเศษโดยตรงก็จำเป็นต้อง ปรับตัวเข้าหาเด็ก และเรียนรู้นิสัยและอารมณ์ของเด็กพิเศษ และการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการ ผสมผสานระหว่างการสอนของโรงเรียนกับครอบครัว ในการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษมีจุดเด่นในการ ส่งเสริมทักษะอาชีพและทักษะพิเศษ ซึ่งเห็นว่าศูนย์การศึกษาพิเศษประสบความสำเร็จในการส่งต่อเด็กไปสู่ทักษะต่าง ๆ เช่น การทำเซรามิก หรือการเล่นเปตองจนได้รับรางวัล เป้าหมายสูงสุดคือการให้ผู้เรียนมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถก้าวต่อไปในชีวิตได้

อย่างมีศักยภาพ ครูและผู้บริหารต้องช่วยกันแชร์ความรู้และ ผลักดัน ผู้เรียนแต่ละคนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่มีโอกาสน้อย นอกจากนี้ เทคโนโลยี ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาเสริมในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลกปัจจุบัน และช่วยลดข้อจำกัดทางการศึกษาของผู้เรียน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล , 11 ตุลาคม 2568)

...สำหรับเด็กที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ต้องบอกว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันมากจริง ๆ ทั้งด้านความสามารถ พัฒนาการ ระดับการเรียนรู้ รวมถึงความต้องการพิเศษเฉพาะของแต่ละคน เพราะฉะนั้น การใช้หลักสูตรเดียวสอนทุกคนเหมือนกันทั้งหมดคงไม่เพียงพอ และอาจทำให้เด็กบางคนไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพของตัวเอง ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงให้ความสำคัญกับการจัด หลักสูตรเฉพาะรายบุคคล หรือ IEP/IIP เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน หลักสูตรเหล่านี้จะไม่ได้เน้นเฉพาะด้านวิชาการอย่างเดียว แต่จะรวมถึงทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันด้วย สำหรับคำถามที่ว่าการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กพิการได้อย่างไร คิดว่ามันส่งผลโดยตรง เพราะการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษมีหลักสูตรรายบุคคลและจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก จะช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะอย่างถูกจุด ไม่รู้สึกเครียดหรือท้อแท้ และเห็นพัฒนาการของตัวเองทีละนิด เด็กที่ได้เรียนในแบบที่ตอบโจทย์เด็กจะรู้สึกว่าตัวเองทำได้ เกิดความภาคภูมิใจอยากเรียนรู้ต่อสิ่งนี้เองคือพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยกตัวอย่าง บางคนเน้นเรื่องทักษะการช่วยเหลือตัวเอง เช่น การแต่งตัว การรับประทานอาหาร การเข้าสังคม บางคนเน้นด้านทักษะอาชีพ หรือบางคนมีความสามารถด้านเทคโนโลยีก็ใช้สื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กเป็นพิเศษ ซึ่งพอเด็กเหล่านี้ได้เรียนรู้ในแบบที่เหมาะกับเด็ก เด็กก็จะพัฒนาได้อย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่องการมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคล ช่วยให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถเฉพาะบุคคลของตัวเอง และสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ไปจนถึงการใช้ชีวิตในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการประกอบอาชีพตามความสามารถของเด็ก ซึ่งคือความหมายของการเตรียมเด็กให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...เวลาที่พูดถึงการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนพิการ สิ่งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความสำคัญที่สุดก็คือการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนา “ตามธรรมชาติของเด็กเอง” ได้เต็มศักยภาพไม่ได้เปรียบเทียบเด็กกับใคร แต่มองที่ศักยภาพเฉพาะตัวของเด็ก แล้วตั้งจุดหมายและเป้าหมายการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล หลักการสำคัญคือหลักสูตรต้องยืดหยุ่น และต้อง “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจริง ๆ” หมายความว่า จะดูทั้งความสามารถ จุดเด่น ความต้องการพิเศษ เวลาในการเรียนรู้ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน แล้วออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับ

เด็กบางคนเรียนรู้เร็วในบางเรื่อง แต่ช้ากว่าในอีกเรื่องหนึ่ง ต้องปรับจังหวะการสอนให้ตรง ไม่เร่ง ไม่บังคับ แต่ให้เด็กได้เรียนรู้และเติบโตแบบที่เด็กทำได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองอย่างแท้จริง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการอย่างไร มองว่ามันส่งผลอย่างชัดเจน เพราะเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในแบบที่ตรงกับตัวเด็ก เด็กจะรู้สึกว่าตัวเองทำได้ เห็นพัฒนาการของตัวเองทีละขั้น เกิดความมั่นใจ และยิ่งอยากเรียนรู้ต่อไป เด็กที่ได้รับการสอนแบบเข้าใจเด็กจริง ๆ จะไม่ปิดใจ ไม่กลัวการเรียน แต่เด็กจะสนุกไปกับมัน นอกจากนี้หลักสูตรที่ดีสำหรับเด็กพิเศษไม่ได้โฟกัสแค่เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่รวมไปถึงทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะพื้นฐานที่เด็กต้องใช้ในการดำรงชีวิตด้วย เช่น การช่วยเหลือตัวเอง การสื่อสารและอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ทักษะอาชีพพื้นฐาน พอเด็กได้เรียนรู้แบบนี้ เด็กจะค่อย ๆ สร้างพื้นฐานที่มั่นคง เพื่อไปสู่ขั้นต่อไปของชีวิตได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนต่อ การทำงาน หรือการใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคม ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ได้แค่ช่วยให้เด็กเรียนได้ดีขึ้นในวันนี้ แต่มันคือการวางรากฐานให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต อยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุข และมีคุณค่าในตัวเอง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนพิการ สิ่งที่ถือว่าสำคัญที่สุดคือการทำให้การเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กเองให้มากที่สุด เราไม่ได้มองว่าเด็กควรต้องเหมือนใคร หรือเท่าเทียมกับเด็กคนอื่น แต่เรามองว่าเด็กแต่ละคนมีศักยภาพเฉพาะตัว มีจุดเด่น จุดที่ต้องปรับ และวิธีการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกันเลย เพราะฉะนั้น จุดหมายปลายทางของเด็กก็ต้องตั้งให้เหมาะกับเด็กเป็นรายบุคคล หลักสูตรที่ดีสำหรับเด็กพิเศษต้องยืดหยุ่น และต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง หมายความว่าเราต้องดูทั้งศักยภาพของเด็ก ความสามารถที่แท้จริงของเด็ก ความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมไปถึงเวลาในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน เพราะบางคนเรียนรู้ได้เร็วในบางด้าน แต่ช้ามากในอีกด้านหนึ่ง ก็ต้องปรับการสอนให้เข้ากับเด็ก ไม่เร่ง ไม่บังคับ แต่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ในจังหวะของตัวเอง และเมื่อสอนเด็กด้วยความเข้าใจแบบนี้ เด็กจะรู้สึกว่า เด็กทำได้ทีละขั้น ๆ เด็กจะได้เห็นพัฒนาการของตัวเองอย่างต่อเนื่อง เกิดความมั่นใจในตัวเอง แล้วมันทำให้เด็กอยากเรียนรู้ต่อไปอีก ไม่ใช่เรียนเพราะถูกสั่ง แต่เรียนเพราะเด็กรู้สึกว่ามันเป็นไปได้และเด็กไม่กลัวการเรียนรู้ นอกจากนี้มองว่าหลักสูตรสำหรับเด็กพิการไม่ควรมุ่งเน้นแค่เนื้อหาวิชาเหมือนหลักสูตรทั่วไปเท่านั้น แต่ต้องรวมถึง ทักษะชีวิตที่เด็กต้องใช้จริง ๆ ในโลกจริง เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ทักษะการอยู่รวมกับสังคม การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง ทักษะอาชีพพื้นฐานที่ต่อยอดชีวิตเด็กได้ เมื่อเด็กได้เรียนรู้อย่างรอบด้านแบบนี้ เด็กจะค่อย ๆ มีพื้นฐานที่แข็งแรงขึ้น สามารถก้าวต่อไปได้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนต่อ การทำงาน หรือการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม การพัฒนาหลักสูตรที่ดีและการจัดการเรียนการสอนที่เข้าใจเด็กจริง ๆ มันส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการแบบ

ชัดเจนมาก มันไม่ใช่แค่ทำให้เด็กเรียนได้ดีขึ้นในวันนี้ แต่เป็นการวางรากฐานให้เด็กสามารถเติบโตในวันข้างหน้าได้อย่างมีคุณภาพ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า ไม่ด้อยกว่าใคร... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการจะสำเร็จได้ ผู้บริหารต้องมีบทบาทที่ชัดเจนมาก คือจะต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาพิเศษอย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารต้องไม่ใช่แค่คนอนุมัติแผนงาน แต่ต้องเป็นคนที่เข้าไปดูแล ควบคุม ให้คำปรึกษา และผลักดันให้หลักสูตรเกิดขึ้นจริงในห้องเรียน ต้องเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรให้ถ่องแท้ก่อน จากนั้นก็นำมาปรับให้สอดคล้องกับเด็กในศูนย์การศึกษาพิเศษ เพราะเด็กพิการแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทั้งเรื่องความสามารถ ความต้องการ และลักษณะความพิการ อย่างเด็กบกพร่องทางการได้ยินก็ต้องใช้วิธีหนึ่ง เด็กบกพร่องทางสติปัญญาก็ต้องใช้วิธีหนึ่ง หรือเด็กบกพร่องทางการมองเห็นก็ต้องมีเครื่องมือเฉพาะ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องถูกออกแบบไว้ตั้งแต่ในโครงสร้างหลักสูตร เพราะฉะนั้น การจัดหลักสูตรรายบุคคล หรือแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) จึงสำคัญมาก เราจะวางแผนให้เหมาะกับเด็กแต่ละคนเป็นรายบุคคล ตั้งแต่จุดเริ่มต้นในการสอน จนถึงการประเมินผลว่าเด็กก้าวหน้าอย่างไร แล้วจะต่อยอดยังไงต่อไป การจัดการเรียนการสอนควรจะเน้นที่ “ศักยภาพของเด็กแต่ละคน” เป็นหลัก ไม่ใช่ให้ทุกคนเรียนเหมือนกัน มองว่าการเรียนรู้ของเด็กพิเศษนั้นต้องค่อย ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง และให้โอกาสเด็กได้ลงมือทำจริงมากที่สุด เพราะเมื่อเด็กได้ฝึกทักษะตรงกับความต้องการของเด็กจริง ๆ เด็กจะเรียนรู้เร็วขึ้นและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อเด็กได้เรียนรู้ในแบบที่เหมาะกับตัวเอง เด็กจะรู้สึกมั่นใจมากขึ้น กล้าที่จะเรียนรู้ และนำทักษะที่ได้ไปใช้ต่อได้จริงในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง การเข้าสังคม หรือแม้แต่ในอนาคต หากไปเรียนต่อหรือทำงาน ก็จะสามารถต่อยอดได้ ไม่หยุดอยู่แค่ในโรงเรียน พูดง่าย ๆ ก็คือ หลักสูตรที่ดีร่วมกับการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนจะทำให้เด็กมีพื้นฐานที่มั่นคง และเดินต่อไปด้วยความสามารถของตนเองได้ และนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีผลโดยตรงและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะเด็กพิการมีความแตกต่างหลากหลายด้าน ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลผ่านแผน IEP และ IIP ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพจริง ครูผู้สอนและบุคลากรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับแผนสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง การจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเข้าสังคม รวมทั้งทักษะอาชีพพื้นฐาน

เพื่อวางรากฐานในการดำรงชีวิตในอนาคต ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศการเรียนที่มีความสุข ผ่านการสอนแบบรายบุคคลที่ไม่เร่งรัด ให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ตรงตามจังหวะและความถนัดของตน ผลลัพธ์คือผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ บทบาทของผู้บริหารมีความสำคัญสูงในการกำกับทิศทางหลักสูตร การสนับสนุนบุคลากร และสร้างระบบที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของเด็กแต่ละประเภทความพิการ การบูรณาการทีมสหวิชาชีพ เช่น นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด หรือผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบรอบด้านมากขึ้น กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพของผู้เรียนพิการ ซึ่งไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แต่ยังเป็นการวางรากฐานสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...การพัฒนาครูถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเด็นนี้เป็นหัวใจในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เพราะทางครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษมีความเชื่อร่วมกันว่า “เมื่อครูดี ผู้เรียนก็ย่อมดีตาม” ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาครูจึงต้องมาก่อนเป็นอันดับแรก ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรปฐมวัย หลักสูตรการศึกษานอกระบบ รวมถึงการพัฒนาทักษะในการจัดทำ แผน IEP และ IIP เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ครูสามารถนำไปใช้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมภายนอกอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรด้วย เช่น การประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และ การประชุม PLC ซึ่งจัดขึ้นทุกวันพฤหัสบดี ในการประชุมแต่ละครั้งจะนำกรณีศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะด้านมาพูดคุย หากครูคนใดไม่ทราบแนวทาง ก็สามารถสอบถามและรับคำแนะนำจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม และนำแนวทางนั้นไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองนำไปปฏิบัติต่อที่บ้านด้วย การพัฒนาที่ต่อเนื่องเช่นนี้ทำให้ครูมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้ สอดคล้องกับลักษณะความพิการและความสามารถเฉพาะบุคคลของเด็กแต่ละคน เมื่อครูมีความพร้อม ก็สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะและศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถก้าวสู่การดำรงชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...การพัฒนาบุคลากรถือเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จุดเริ่มต้นคือครูต้องมีความรู้และความเข้าใจในตัวเด็กและปัญหาของพวกเด็กอย่างลึกซึ้ง รวมถึงต้องรู้จักประเมินตนเองว่า ยังขาดทักษะหรือองค์ความรู้ด้านใดที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กต่อไป สำหรับกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน คิดว่าเริ่มจากเรื่องแรกคือ การอบรมที่ทำให้ครูเข้าใจจริง เพราะการอบรมไม่ใช่แค่เข้าคอร์สแล้วจบ แต่ต้องทำให้ครู “เข้าใจอย่างแท้จริง” หากครูไม่เข้าใจในเนื้อหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริง ๆ แล้ว การนำไปใช้ในชั้นเรียนก็จะไม่สามารถบรรลุผลได้ เรื่องต่อมาคือ การสร้างความสุขในการทำงานของครู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานโดยรวม เชื่อว่าถ้าครูมีความสุขกับการทำงาน เด็กก็จะสอนด้วยใจ และเมื่อครูสอนด้วยใจ เด็กก็จะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้จะเกิดขึ้นตามมาอย่างเป็นธรรมชาติ สุดท้ายคือการนิเทศที่ส่งเสริมและให้กำลังใจ การนิเทศการสอนควรเป็นกระบวนการที่ทำด้วยความเข้าใจและความสุข ไม่ใช่การกดดันหรือการจับผิด ครูแต่ละคนมีวิธีคิดและวิธีทำงานที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการนิเทศควรยึดความรู้และกระบวนการคิดของครูเป็นหลัก สนับสนุนและชี้แนะ เพื่อให้เด็กพัฒนาแผนการสอนและการทำงานของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยพื้นฐานแล้ว มีความเชื่อมั่นว่าครูที่นี่จบการศึกษามาโดยตรงด้านการศึกษาพิเศษและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษอยู่แล้ว ในมุมของผู้ปกครองการพัฒนาครูส่งผลต่อเด็กอย่างชัดเจนหลายด้าน ด้านแรกคือเรื่องของ ความใส่ใจที่ต่อเนื่อง ผู้ปกครองรู้สึกได้ว่าครูให้ความใส่ใจและเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอในทุกรุ่น ทำให้เด็กได้รับทั้งความรักความอบอุ่น และสามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ประการที่สองคือ การปรับปรุงและพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง ผู้ปกครองสังเกตเห็นว่าศูนย์การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและเมื่อมีครูรุ่นใหม่เข้ามาก็จะมีแนวคิดและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ช่วยเสริมให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก ครูเสมือน “เครื่องจักร” ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาของเด็กอยู่ตลอดเวลา เพราะครูคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาครูเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการศึกษามีคุณภาพและยั่งยืน ในส่วนของแนวทางการพัฒนาครูเห็นว่าควรเน้นกระบวนการที่ทำให้ครูสามารถเข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านอารมณ์ ซึ่งมีตั้งแต่เด็กที่มีความเรียบร้อยไปจนถึง

เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น การพัฒนาครูให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจตัวตนของเด็กแต่ละคนจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และควรมีการจัดอบรมหรือการศึกษามาเพิ่มเติมให้กับครูเพื่อให้สามารถรับมือกับพฤติกรรมและควบคุมอารมณ์ของเด็กได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสามารถใช้วิธีการที่ถูกต้องในการดูแลและสนับสนุนผู้เรียน สิ่งสำคัญที่สุดคือ จิตวิญญาณของความเป็นครู ครูควรมีใจรักเด็กและรักในงานที่ทำ พร้อมทั้งมุ่งมั่นผลักดันให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุดเท่าที่ศักยภาพจะเอื้อ โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กพร้อมเติบโตและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าในสังคม... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...บุคลากรคือปัจจัยสำคัญที่ชี้ขาดความสำเร็จของการจัดการศึกษาพิเศษ การทำงานด้านนี้จำเป็นต้องอาศัยครูที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัวและต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ในส่วนของคุณลักษณะครูผู้สอนเด็กพิเศษ ครูจำเป็นต้องมีจิตใจที่ดี มีความเมตตา อดทน และเข้าใจอารมณ์ รวมถึงพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะงานด้านนี้เป็นงานที่ท้าทายและต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ครูยังต้องมีประสบการณ์และพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถพิจารณาได้ว่าเด็กมีความก้าวหน้าหรือยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนส่งต่อเด็กในอนาคต สำหรับครูที่ไม่ได้จบตรงสาขาการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับเด็ก เรียนรู้นิสัย อารมณ์ และบริบทของเด็กแต่ละคน พร้อมทั้งทำงานร่วมกับครอบครัว โดยอาศัยความรู้เฉพาะบุคคลมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันต้องมีทักษะยุคใหม่ครูต้องเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่จากการศึกษาในปัจจุบันไม่หยุดนิ่ง และการใช้เทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือการทำงานเป็นทีม โดยครูทุกคนต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมและผลักดันให้ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง การพัฒนาบุคลากรและองค์กรควรดำเนินไปในลักษณะ “ครอบครัวใหญ่” ที่ทุกคนช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...ในศูนย์การศึกษาพิเศษของเรานั้น การพัฒนาครูและบุคลากรถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากครับ เพราะครูคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด และเป็นคนที่เห็นพัฒนาการของเด็กทุกวัน การพัฒนาครูจึงเปรียบเสมือนการ “ต่อยอดศักยภาพของผู้เรียน” โดยตรง อย่างที่ทราบกันว่าบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษไม่ได้มาจากพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษทั้งหมด ครูหลายท่านจบมาจากหลากหลายสาขา เช่น การศึกษาทั่วไป พลศึกษา ศิลปะ หรือแม้แต่วิชาชีพอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กพิการ เพราะฉะนั้น การพัฒนาครูให้เข้าใจการสอนเด็กพิเศษอย่างลึกซึ้งจึงเป็นเรื่องจำเป็นมาก จึงมีการจัดอบรมให้ครูและบุคลากรอยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบการอบรมภายในศูนย์การศึกษาพิเศษและ

ภายนอกศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้ครูได้เรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ เช่น วิธีจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) หรือการจัดกิจกรรมที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในแต่ละประเภทความพิการ นอกจากนี้นักสหวิชาชีพ เช่น นักกายภาพบำบัด หรือนักแก้ไขการพูด ก็ต้องได้รับการพัฒนาเช่นกัน เพราะงานของพวกเด็กเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้โดยตรง ที่สำคัญคือการพัฒนาไม่ได้จบแค่การอบรม แต่ศูนย์ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในทีม เช่น การประชุม PLC (Professional Learning Community) ทุกสัปดาห์ เพื่อพูดคุยกรณีศึกษาของเด็กแต่ละคน ครูคนไหนมีประสบการณ์หรือแนวทางดี ๆ ก็จะนำมาแชร์ให้เพื่อนครูลองนำไปปรับใช้ต่อการแลกเปลี่ยนกันแบบนี้ทำให้ครูทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน และเกิดพลังในการทำงาน เมื่อครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เด็กจะมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น เข้าใจธรรมชาติของเด็กได้ดีขึ้น และรู้ว่าจะต้องปรับวิธีสอนอย่างไรให้เด็กแต่ละคนเข้าถึงการเรียนรู้ได้จริง ผลที่ตามมาคือ เด็กเองก็ได้รับประโยชน์โดยตรง เด็กเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการของตัวเอง และค่อย ๆ พัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นทักษะการสื่อสาร การช่วยเหลือตนเอง หรือแม้แต่การปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคม ดังนั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ใช่เพียงการยกระดับคุณภาพของผู้สอนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง “โอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ให้กับเด็กพิการทุกคน เพราะเมื่อครูเข้าใจ เด็กก็จะสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ต่อยอดชีวิตของเด็กได้จริง ๆ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาครูไม่ใช่แค่การให้ความรู้ใหม่ ๆ หรือทักษะใหม่ ๆ เท่านั้น แต่เป็นการสร้าง “ความพร้อม” ให้ครูในทุกด้าน ทั้งความรู้ ความสามารถ ทัศนคติที่ถูกต้อง และแรงจูงใจในการทำงาน เพราะการสอนเด็กพิเศษเป็นงานที่ละเอียดอ่อนมาก ต้องใช้ใจ ความเข้าใจ และต้องพร้อมปรับตัวอยู่ตลอดเวลา โลกสมัยนี้เปลี่ยนเร็วมาก ทั้งเทคโนโลยี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงพฤติกรรมของผู้เรียน ครูเองก็ต้องเรียนรู้และพัฒนาตัวเองควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ด้วย ไม่อย่างนั้นจะตามเด็กไม่ทัน และจะไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ทันกับบริบทใหม่ ๆ ที่เด็กต้องเจอ การพัฒนาครูจึงมีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการ เพราะเมื่อครูมีความรู้และทักษะที่ดี เด็กจะรู้วิธีประเมินเด็ก วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของเด็ก และปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับความสามารถของเด็กแต่ละคนได้ทันที ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล นอกจากทักษะด้านการสอนแล้ว เรื่องทัศนคติก็สำคัญ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กพิเศษ เข้าใจว่าการพัฒนาเด็กต้องค่อยเป็นค่อยไป และต้องมีความอดทนสูง ถ้าครูมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก เด็กจะสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นมิตรให้เด็กกล้าเรียน กล้าลองผิดลองถูก ซึ่งช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วและมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น อีกเรื่องคือแรงจูงใจคิดว่ามีผลกับผลลัพธ์ของเด็กโดยตรง ครูที่มีแรงบันดาลใจและเห็นคุณค่าของงาน จะคอยสังเกตเด็กแบบละเอียด คอยหาวิธีพัฒนาเด็กอยู่เสมอ และพร้อมช่วยให้เด็กไปถึงศักยภาพสูงสุดของเด็ก พอครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการและ

ด้านจิตใจ ผลที่ตามมาก็คือเด็กจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เด็กจะค่อย ๆ สร้างทักษะชีวิต ทักษะสังคม และความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของ การเรียนรู้ตลอดชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องจริง ๆ เพราะงานของศูนย์ต้องเกี่ยวข้องกับหลักสูตรเฉพาะบุคคล และกระบวนการสอนที่เฉพาะทาง ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่ทันสมัย และเข้าใจหลักสูตรอย่างลึกซึ้งมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่เราต้องพัฒนาครูมีอยู่หลายด้านเลยครับ ตั้งแต่หลักสูตร ที่ครูต้องรู้โครงสร้าง รู้ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง และใช้หลักสูตรตรงนี้ไปออกแบบประสบการณ์ให้เหมาะกับเด็กแต่ละคนอย่างไร เพราะเด็กพิเศษไม่ได้เรียนเหมือนเด็กทั่วไป การตีความหลักสูตรให้เข้ากับเด็กแต่ละประเภทความพิการเป็นเรื่องสำคัญมาก ด้านที่สองคือกระบวนการเรียนการสอน ครูต้องมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทั้งสนุก เหมาะสม และตอบโจทย์ความต้องการพิเศษของผู้เรียน เช่น เด็กบกพร่องทางการมองเห็นก็ต้องใช้สื่อแบบหนึ่ง เด็กบกพร่องทางสติปัญญาก็ต้องใช้กิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ครูจึงต้องรู้วิธีเลือกใช้สื่อ อธิบายเนื้อหา และประเมินผลให้เหมาะกับเด็กแต่ละกลุ่ม อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญมากคือ การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ซึ่งเป็นทักษะขั้นสูงที่ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพราะแผนนี้คือหัวใจของการสอนเด็กพิเศษ ต้องเขียนแผนให้ตรงกับความสามารถจริงของเด็ก และต้องตามพัฒนาการเด็กอย่างใกล้ชิด ปรับแผนให้การเรียนรู้ของเด็กเดินไปข้างหน้าได้เรื่อย ๆ สรุปคือ ครูต้องมีการพัฒนาในครบทั้ง 4 ด้าน 1. ความรู้หลักสูตร 2. โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4. การจัดทำแผนเฉพาะบุคคล เมื่อครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในทั้ง 4 ด้านนี้จริง ๆ เด็กจะสามารถออกแบบการเรียนที่เหมาะกับเด็กแต่ละคนได้อย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพของเด็ก ผู้เรียนจะได้พัฒนาตามแบบของตัวเอง ไม่รู้สึกกดดัน และค่อย ๆ สร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในระยะยาว เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเมื่อครูเก่ง เด็กก็จะมีพื้นฐานที่แน่นขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้น และพร้อมที่จะก้าวต่อในเส้นทางของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา หรือการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในอนาคต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาครูและบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ เพราะการทำงานกับเด็กพิเศษนั้น ไม่ได้ใช้แค่ทักษะการสอนอย่างเดียว แต่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่ถูกต้อง และแม้กระทั่งพลังใจในการทำงานทุกวัน การพัฒนาครูจึงไม่ใช่เรื่องของการอบรมให้ได้เนื้อหาใหม่ ๆ เท่านั้น แต่เป็นการสร้างความพร้อมในทุกด้านให้กับครูทั้งด้านความสามารถในการสังเกต การวิเคราะห์เด็ก การออกแบบกิจกรรม และการดูแลเด็กแบบองค์รวม เพราะเด็กพิเศษแต่ละคนแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ความสามารถ และความต้องการพิเศษเฉพาะตัว ปัจจุบันสังคมและเทคโนโลยีเปลี่ยนเร็วมาก ครูเองก็ต้องปรับตัวให้ทัน

ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ เครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารกับเด็ก หรือแนวทางการพัฒนาเด็กที่อัปเดตอยู่ตลอดเวลา ถ้าครูหยุดนิ่ง หรือพัฒนาไม่ต่อเนื่อง เด็กจะไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ผู้เรียนได้ทันตามบริบทที่เปลี่ยนไป ที่สำคัญคือ เมื่อครูมีความรู้และทักษะที่ดี เด็กจะสามารถอ่านเด็กออก วิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ต้องเสริม และรู้ว่าควรใช้เทคนิคแบบไหนกับเด็กแต่ละคน นี่คือหัวใจของการจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของการทำงานกับเด็กพิเศษ อีกประเด็นที่ผมมองว่าเป็นตัวกำหนดคุณภาพคือ ทัศนคติของครู ครูที่เข้าใจธรรมชาติของเด็กพิเศษจะรู้ว่าการพัฒนาต้องค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้ความอดทนสูง และต้องให้เวลาเด็ก การมีทัศนคติที่ดีทำให้ครูสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นมิตร ซึ่งเป็นพื้นที่ให้เด็กกล้าลอง กล้าแสดงออก และกล้าฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่ขาดไม่ได้คือเรื่องของแรงจูงใจ ครูที่มีใจรักและเห็นคุณค่าของงาน จะสังเกตเด็กแบบละเอียด คิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาเด็ก และไม่หยุดที่จะผลักดันให้เด็กไปให้ถึงศักยภาพสูงสุดของเด็ก เมื่อครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี วิธีการสอน และด้านจิตใจ ผลลัพธ์จะสะท้อนกลับไปที่ผู้เรียนอย่างชัดเจน เด็กจะได้รับการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เห็นพัฒนาการของตัวเองอย่างต่อเนื่อง เกิดความมั่นใจ กล้าเรียนรู้ และค่อย ๆ พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว ทั้งหมดนี้คือพื้นฐานที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ เพราะเมื่อเด็กเริ่มต้นด้วยครูที่เข้าใจและเชี่ยวชาญ เด็กจะมีแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นที่จะพัฒนาไปได้ไกลกว่าที่เราคิดเสมอ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีผลโดยตรงต่อการยกระดับศักยภาพของผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมทั้งภายในและภายนอก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นทีม (PLC) การนิเทศที่ส่งเสริม รวมทั้งการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP/IIP) และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเพาะของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ การพัฒนาครูมิได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนา “ทัศนคติ” จิตวิญญาณความเป็นครู ความอดทน ความเมตตา และแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กพิเศษ โดยการพัฒนาที่สอดคล้องนี้ช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ปรับวิธีสอนให้เหมาะสม และติดตามผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพอย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์ที่ปรากฏคือผู้เรียนมีความมั่นใจ เห็นพัฒนาการของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ต่อเนื่องไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเชิงบริหาร ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาครู ทั้งในด้านความรู้หลักสูตร

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ทักษะการออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล และการนำเทคโนโลยีมาใช้ การพัฒนาครูที่เป็นระบบและมีคุณภาพจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ระบบการศึกษาพิเศษสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน

3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...ในส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมนั้น มองว่าศูนย์การศึกษาพิเศษได้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ แม้ว่าพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษจะค่อนข้างจำกัด มีประมาณ 5–6 ไร่ ซึ่งอาจไม่มากนัก แต่ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดสรรพื้นที่และกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม เช่น มีเครื่องออกกำลังกาย และ สนามเด็กเล่น รวมถึงมี สระว่ายน้ำ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของศูนย์การศึกษาพิเศษโดยจะมี นักกายภาพบำบัด มาฝึกสอนการว่ายน้ำให้กับผู้เรียน เนื่องจากการว่ายน้ำช่วยเสริมสร้างและออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกาย ถือเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาด้านร่างกายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน มีการจัดซื้อ สื่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทุกปีโดยงบประมาณสำหรับสื่อแต่ละคนจะไม่เกิน 2,000 บาท และสื่อที่เลือกจัดซื้อนั้นจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและประเภทความพิการของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ในเรื่องของความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษยึดหลัก “เรียนฟรีทุกคน” ผู้เรียนจะได้รับบริการทุกอย่างโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นการให้บริการที่บ้านรวมถึงการเดินทาง ซึ่งทางศูนย์การศึกษาพิเศษดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมด และมีรถรับ-ส่งผู้เรียนให้ด้วย ทั้งหมดนี้คือความตั้งใจของศูนย์การศึกษาพิเศษในการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และมีโอกาสก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียม... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม จำเป็นต้องเริ่มจากพื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ “ความปลอดภัย” ซึ่งความปลอดภัยนี้ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะตัวเด็กเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณครูและผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วย นอกจากเรื่องความปลอดภัยแล้ว “สื่อการเรียนการสอน” การผลิตและคัดเลือกสื่อจำเป็นต้องใส่ใจเป็นพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีควรตอบโจทย์ความสามารถเฉพาะด้านของเด็ก และเอื้อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมได้จริง เข้าใจได้จริง และที่สำคัญที่สุดคือ เด็กต้อง “มีความสุข” กับการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้น

ได้เมื่อสภาพแวดล้อมสนับสนุนการลงมือทำและสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...สภาพแวดล้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษมีความเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่อง “สถานที่ตั้ง” ศูนย์การศึกษษพิเศษไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความวุ่นวายมากเกินไป จึงช่วยลดสิ่งเร้าภายนอกที่อาจดึงความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กมีสมาธิและมุ่งเน้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงได้มีการปรับปรุงสถานที่อย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารและครูให้ความใส่ใจในการพัฒนาพื้นที่ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษอยู่เสมอ ทำให้สภาพแวดล้อมมีความสะดวกสบายมากขึ้น และช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การพัฒนาของเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...สภาพแวดล้อมปัจจุบันของศูนย์การศึกษาพิเศษมีความพร้อมค่อนข้างสมบูรณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายและครอบคลุมทุกด้าน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเด็กอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านทักษะอาชีพ และด้านศิลปะและการแสดงออก ตัวอย่างพื้นที่และกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ สระว่ายน้ำและสนามเด็กเล่นสำหรับการพัฒนาร่างกาย ส่วนเกษตรและศูนย์ฝึกอาชีพ ห้องดนตรีที่มีเครื่องดนตรี เช่น อังกะลุง รวมถึงพื้นที่สำหรับงานศิลปะ งานปั้นเซรามิก และธาราบำบัด หากเด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งหมดได้อย่างเต็มที่ ก็ถือว่าศูนย์การศึกษาพิเศษมีสภาพแวดล้อมที่ยอดเยี่ยมและควรรักษาไว้ต่อไป... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...สภาพแวดล้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษถือว่า “ดีครบถ้วนแล้ว” และไม่เห็นว่ามีส่วนใดที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมในขณะนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ถูกมองว่าช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เช่น สระว่ายน้ำที่ช่วยให้เด็กออกกำลังกายได้ครบทุกส่วนของร่างกาย อุปกรณ์กิจกรรมสำหรับเด็กที่ครบครัน และพื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ถูกใช้สอยอย่างคุ้มค่า เช่น พื้นที่ฝึกทำเซรามิกและร้านกาแฟสำหรับฝึกทักษะอาชีพ การพัฒนาสภาพแวดล้อมต่อจากนี้ควรเป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของผู้บริหารและครู และเมื่อมีความจำเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาพร้อมพิจารณาอนุมัติงบประมาณเพื่อสนับสนุน สิ่งเหล่านี้ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถส่งเสริมทักษะพื้นฐานของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้เรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กพิการเป็นเรื่องที่จำเป็นมากจริง ๆ เพราะสภาพแวดล้อมนี่แหละที่เป็น “พื้นฐานสำคัญ” ในการเปิดโอกาสให้เด็กเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของพวกเด็ก เด็กพิการหลายคนมีข้อจำกัดแตกต่างกันไป บางคนเดินไม่สะดวก บางคนต้องใช้รถเข็น บางคนต้องการพื้นที่เงียบ บางคนต้องการ

สื่อพิเศษ ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่ดีจึงต้องถูกออกแบบให้รองรับความต้องการพิเศษเหล่านี้ให้มากที่สุด สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ห้องน้ำผู้พิการ พื้นที่กว้างที่ปลอดภัยต่อการเคลื่อนไหว รวมไปถึงสื่อ อุปกรณ์ และพื้นที่กิจกรรมเฉพาะทาง ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กกล้าเข้ามาเรียน รู้สึกสบายใจ และพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ พอสภาพแวดล้อมดี เด็กก็จะเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ไม่ติดข้อจำกัดเรื่องพื้นที่หรืออุปกรณ์ และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างได้เท่า ๆ กับเพื่อน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการสร้างความมั่นใจและทักษะในการใช้ชีวิต สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้แบบที่ตรงกับศักยภาพของเด็กจริง ๆ เด็กที่รู้สึกปลอดภัยและสบายใจ จะพร้อมเปิดใจเรียน ร่วมกิจกรรมได้เต็มที่ และพัฒนาทักษะพื้นฐานของตัวเอง เช่น การช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหวร่างกาย การสื่อสารและเข้าสังคม การฝึกอาชีพในพื้นที่ที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อ การทำงาน หรือการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม พูดง่าย ๆ ก็คือ สภาพแวดล้อมที่ดี ไม่ได้แค่ทำให้เด็กมาโรงเรียนได้สะดวกขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็น “จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของพวกเด็กเลยครับ เพราะเมื่อเด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ก็จะมีโอกาสพัฒนาได้สูงสุดตามแบบของตัวเอง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนพิการ มันไม่ใช่แค่การจัดห้องเรียนหรือพื้นที่ให้ดูสวยงามเท่านั้น แต่เป็นการ “สร้างระบบ” ที่เข้าใจและเข้าถึงผู้เรียนแต่ละประเภทจริง ๆ เพราะเด็กพิการแต่ละคนมีความต้องการเฉพาะทางที่แตกต่างกันไป สภาพแวดล้อมที่ดีจึงต้องถูกออกแบบมาเพื่อ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีปัญหาด้านสติปัญญา เด็กออทีซึม เด็กที่ต้องใช้รถเข็น หรือเด็กที่ต้องใช้สื่อพิเศษ สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องการการจัดระบบที่ตอบโจทย์เฉพาะด้าน การมีระบบที่เข้าใจและเห็นความแตกต่างของเด็กแต่ละประเภท ทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมได้ง่ายขึ้น เช่น สำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน อาจต้องมีสื่อภาพ วิดีโอ หรือภาษามือ สำหรับเด็กที่ต้องใช้รถเข็น สถานที่ต้องมีทางลาดและพื้นที่ต้องปลอดภัย สำหรับเด็กออทีซึม ต้องมีพื้นที่ที่ช่วยลดสิ่งเร้า และมีตารางกิจกรรมที่ชัดเจน สำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านสติปัญญา ต้องมีสื่อที่จับต้องได้ และกิจกรรมที่ฝึกทักษะซ้ำได้ พอระบบสภาพแวดล้อมรองรับเด็กได้แบบนี้ เด็กก็จะรู้สึกว่าพื้นที่การเรียนเป็น “ที่ของเด็กจริง ๆ” ไม่ต้องกลัวว่าจะเข้าไม่ถึง หรือทำอะไรไม่ได้เหมือนคนอื่น เมื่อเด็กได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานของตัวเองได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นทักษะการช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว การสื่อสาร การเข้าสังคม หรือแม้แต่ทักษะอาชีพ เด็กที่เข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ตั้งแต่ตอนนี้ เด็กจะเติบโตขึ้นด้วยความมั่นใจ กล้าลองสิ่งใหม่ ๆ และพร้อมเรียนรู้ต่อไปในอนาคตโดยอัตโนมัติ ซึ่งนี่คือหัวใจของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเลย ดังนั้น การสร้างระบบสภาพแวดล้อมที่เข้าใจและเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนพิการแต่ละประเภท ไม่ใช่เพียงแค่การจัดพื้นที่ แต่เป็นการเปิดประตูให้เด็กเข้าถึง

โอกาสในการพัฒนา และทำให้เด็กสามารถใช้ชีวิตในสังคมต่อไปได้อย่างมั่นคงในระยะยาว... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้เรียนพิการมันไม่ใช่แค่เรื่องการจัดห้องให้สวยงามหรือเป็นระเบียบเท่านั้น แต่ต้องเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่ทำให้เด็กแต่ละคนสามารถทำกิจกรรมได้เต็มศักยภาพของตัวเองจริง ๆ เด็กพิการแต่ละคนมีความต้องการพิเศษไม่เหมือนกัน บางคนต้องการพื้นที่เงียบ ๆ เพื่อไม่ให้ถูกรบกวนจากสิ่งเร้า บางคนต้องการพื้นที่กว้างให้เคลื่อนไหวได้สะดวก บางคนต้องมีสื่อเฉพาะทางที่ช่วยให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ดีต้องตอบโจทย์เฉพาะบุคคล และให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเสมอภาคกับเพื่อน ๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเรื่อง ความปลอดภัย เพราะถ้าเด็กไม่รู้สึกปลอดภัยตั้งแต่ก้าวเข้ามา เด็กก็จะไม่กล้าเรียน ไม่กล้าทำกิจกรรม และไม่เปิดใจต่อการเรียนรู้เลย ดังนั้น เราต้องวางระบบให้ปลอดภัยทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เดิน ทางลาด ห้องน้ำเฉพาะผู้พิการ สื่อที่ปลอดภัย และอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของเด็ก เมื่อเราจัดสภาพแวดล้อมแบบนี้ให้เด็กได้ เด็กจะสามารถจดจ่อกับการเรียนรู้ได้เต็มที่ เด็กจะรู้สึกว่าที่นี่เป็นพื้นที่ของเด็ก เป็นพื้นที่ที่เด็กสามารถลองผิดลองถูกได้โดยไม่กลัวว่าจะถูกตำหนิ หรือทำไม่ได้เหมือนคนอื่น ซึ่งส่งผลให้เกิด แรงจูงใจในการเรียนรู้ จากภายในตัวเด็กเอง เมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะกับตัวเอง เด็กจะได้รับทั้งทักษะชีวิต ทักษะการช่วยเหลือตัวเอง ความมั่นใจในตัวเอง และความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาที่สูงขึ้น การฝึกอาชีพ หรือการใช้ชีวิตในสังคม สภาพแวดล้อมที่ดีจึงไม่ใช่แค่พื้นที่ แต่เป็นฐานรากสำคัญ ที่ช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ เพราะสภาพแวดล้อมคือ ฐาน ของการเข้าถึงการเรียนรู้ เด็กจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าสถานที่นั้นรองรับความต้องการของเด็กมากแค่ไหน เด็กพิการมีความหลากหลายมาก บางคนต้องใช้รถเข็น เดินไม่สะดวก บางคนต้องการพื้นที่ที่เงียบเพื่อลดสิ่งรบกวน บางคนต้องใช้สื่อเฉพาะทาง หรือพื้นที่ฝึกทักษะเฉพาะด้าน ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ดีจึงไม่สามารถใช้รูปแบบเดียวกับเด็กทุกคนได้ แต่ต้อง ออกแบบให้เหมาะกับเด็กแต่ละประเภทความพิการ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมที่สุด สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด พื้นที่กว้างสำหรับเคลื่อนไหว ห้องน้ำผู้พิการ พื้นผิวปลอดภัย เครื่องเล่นที่ออกแบบเฉพาะ หรือแม้แต่สื่อการสอนในรูปแบบที่เหมาะสม ล้วนมีความสำคัญมาก เพราะทำให้เด็กกล้าที่จะเข้ามาโรงเรียน รู้สึกปลอดภัย และพร้อมเรียนรู้ ไม่รู้สึกว่าตัวเองถูกจำกัดหรือด้อยกว่าใคร เมื่อสภาพแวดล้อมเอื้อ เด็กก็จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการเล่น การเคลื่อนไหว การฝึกทักษะชีวิต การสื่อสารกับเพื่อน หรือการฝึกอาชีพในพื้นที่เฉพาะทาง ต่างก็ช่วยให้เด็กค่อย ๆ พัฒนาทักษะสำคัญที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เชื่อว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่ใช่แค่ทำให้เด็กมาโรงเรียนได้ง่ายขึ้น แต่มันทำให้เด็กเปิดใจ ต่อการเรียนรู้ เด็กที่รู้สึกปลอดภัยและสบายใจจะกล้าลองทำสิ่งใหม่ ๆ กล้าสื่อสาร กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในความสามารถของตัวเอง เมื่อเด็กเริ่มเห็นพัฒนาการของตัวเอง ก็จะเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ต่อไป สภาพแวดล้อมที่ดีคือจุดเริ่มต้นของการสร้างทักษะชีวิต ทักษะสังคม และความสามารถในการดูแลตัวเอง ซึ่งทั้งหมดนี้คือรากฐานสำคัญที่จะพาเด็กพิการก้าวไปสู่การเรียนรู้ในระยะยาวทั้งการเรียนต่อ การทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข พูดให้เข้าใจง่าย ๆ คือ ถ้าสภาพแวดล้อมดี เด็กก็มีพื้นที่ที่จะเติบโต และเมื่อเด็กมีพื้นที่ที่จะเติบโต เด็กก็มีโอกาสที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามศักยภาพของเด็กได้อย่างดี... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยพื้นฐานและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบเชิงกายภาพ (เช่น ทางลาด ห้องน้ำผู้พิการ พื้นที่กว้าง ทางเดินปลอดภัย) สิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมเชิงฟื้นฟู (สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น ธาราบำบัด ศูนย์ฝึกอาชีพ ห้องดนตรี ห้องงานศิลป์) และสื่อการเรียนรู้ที่ถูกออกแบบหรือคัดเลือกให้สอดคล้องกับประเภทความพิการของผู้เรียนแต่ละราย ทั้งนี้ความปลอดภัย ความสามารถในการเข้าถึง (accessibility) และการจัดพื้นที่ที่ลดสิ่งรบกวนช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ กล้าร่วมกิจกรรมและพร้อมรับการเรียนรู้มากขึ้น นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐานแล้ว การออกแบบสภาพแวดล้อมต้องเป็นระบบที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่ม โดยพิจารณาความต้องการจำเพาะของเด็กแต่ละประเภท เช่น เด็กที่ใช้รถเข็น ต้องมีทางลาดและพื้นที่กว้าง เด็กออทิสติกอาจต้องพื้นที่ลดสิ่งเร้า เด็กที่บกพร่องการได้ยินอาจต้องสื่อภาพ ภาษามือ เป็นต้น เมื่อสภาพแวดล้อมถูกออกแบบให้เอื้อต่อผู้เรียนจริง ๆ ผู้เรียนจะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียม ฝึกทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเชิงบริหารและนโยบาย ผู้ให้ข้อมูลยังสะท้อนว่า การรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมต้องอาศัยการวางแผน การจัดสรรงบประมาณ และความร่วมมือของผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายภายนอก เพื่อให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่คงความพร้อม สามารถเข้าถึงได้จริง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในระยะยาว โดยสรุปแล้ว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมิใช่เพียงปัจจัยทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นฐานเชิงระบบที่ขับเคลื่อนการพัฒนาองค์รวมของผู้เรียนพิการไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต บทบาทของผู้ปกครองและครอบครัว มีความสำคัญอย่างมาก เพราะหลังจากที่ผู้เรียนได้รับบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษแล้ว เมื่อกลับไปบ้านจะมีการประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ช่วยต่อยอดการเรียนรู้ที่ครูได้จัดให้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งบางครั้งเมื่อกลับไปที่บ้าน ผู้เรียนอาจลืมหรือไม่สามารถทำสิ่งที่เรียนมาได้ จึงขอให้ผู้ปกครองช่วยเสริมทักษะและฝึกฝนซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นการให้ลองฝึกทักษะอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือการมอบหมายให้ช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ เช่น กวาดบ้าน เช็ดถูพื้น เป็นต้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองเพื่อมีบทบาทในสังคมได้ในอนาคตในด้านของชุมชนและหน่วยงานภายนอกศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็มีบทบาทในการร่วมมือด้วยเช่นกัน จะส่งบุคลากรและผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ออกไปพบปะสังคม ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพวกเด็กอย่างยั่งยืน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...เมื่อพูดถึงการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ คือการมีส่วนร่วมของครอบครัวและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพราะการดูแลและส่งเสริมเด็กพิเศษไม่สามารถทำได้เพียงลำพังโดยครูหรือศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะคนใกล้ชิดอย่างครอบครัวและชุมชนรอบตัวเด็กด้วย ในส่วนของครอบครัวนั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ศูนย์การศึกษาพิเศษและหน่วยบริการต่าง ๆ มีความใส่ใจและให้การสนับสนุนเด็กเป็นอย่างดี มักจะเห็นผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของลูก ทั้งการทำกิจกรรมร่วมกัน การติดตามพัฒนาการ และการสานต่อกิจกรรมที่ครูแนะนำไปทำที่บ้าน ซึ่งถือเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความมั่นใจมากขึ้น ในด้านภาคีเครือข่ายก็มีบทบาทสำคัญไม่แพ้กัน หน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์ การจัดกิจกรรม หรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของเด็ก การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายเหล่านี้มักจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน การผลักดันให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขในระยะยาว จำเป็นต้องอาศัยการเข้าใจร่วมกันจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ หากทุกฝ่ายมีความเข้าใจในเรื่องการศึกษาพิเศษและเข้าใจในตัวเด็กพิการมากขึ้นก็จะช่วยให้ สามารถร่วมกันเตรียมความพร้อมให้เด็กออกไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีภาคภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนช่วยในการแจ้งข้อมูลหรือ

แนะนำเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือให้เข้ามารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษได้ด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เด็กมีความสุขและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงในสังคม... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...เมื่อพูดถึงการพัฒนาศักยภาพเด็กพิเศษนั้น สิ่งที่สำคัญมากก็คือ “ความร่วมมือของครอบครัวและศูนย์การศึกษาพิเศษ” เพราะการพัฒนาเด็กไม่สามารถเกิดขึ้นได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย อย่างแรกคือความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษกับครอบครัวทุกคนต้องมองไปในทิศทางเดียวกันว่า ต้องการช่วยให้เด็กพัฒนาไปข้างหน้าอย่างไร ศูนย์การศึกษาพิเศษจะคอยสนับสนุนอย่างเต็มที่ ขณะที่ครอบครัวก็ต้องช่วยดูแลและต่อยอดการสอนเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน เมื่อทั้งสองฝ่ายเดินไปในเส้นทางเดียวกัน การพัฒนาของเด็กก็จะเป็นไปอย่างถูกต้องและต่อเนื่องจริง ๆ การให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้ในสังคมด้วยตนเอง ไม่ควรปิดกั้นหรือให้เด็กอยู่แต่ในบ้าน แต่ควรพาออกไปพบปะผู้คนและเห็นโลกภายนอกอยู่เรื่อย ๆ การได้ออกไปทำกิจกรรม เช่น การเล่นเปตอง หรือร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ทำให้เด็กมีความสุข เปิดใจ และเรียนรู้ทักษะทางสังคมไปพร้อมกัน ครอบครัวยังมีบทบาทในการสร้างความรับผิดชอบให้เด็กทีละเล็กทีละน้อย เช่น ให้ช่วยงานบ้านง่าย ๆ หรือพาออกไปทำธุระนอกบ้านด้วย เพื่อให้เด็กรู้ว่าเด็กมีหน้าที่ มีบทบาท และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง สิ่งเล็ก ๆ เหล่านี้ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจและเรียนรู้ว่าตนเองก็มีความสามารถเหมือนกัน อีกประเด็นที่ผู้ปกครองเน้นคือเรื่องความสัมพันธ์ที่เหมือนครอบครัวใหญ่ ศูนย์การศึกษาพิเศษและครูทุกคนให้ความใส่ใจเด็กมาก ๆ จนรู้สึกเหมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน มีความรัก ความเข้าใจ และช่วยกันดูแลเด็กไปในทิศทางที่ดีที่สุด บรรยากาศแบบนี้ทำให้ผู้ปกครองสบายใจ และทำให้เด็กเติบโตอย่างมีความสุขและมีความเชื่อมั่นในศูนย์การศึกษาพิเศษ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...การมีส่วนร่วมเพื่อให้เด็กพิการสามารถเติบโตและอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน สิ่งที่สำคัญมากคือความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบครัว และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อย่างแรกคือ การประชุมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีการเชิญผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายเข้ามาประชุมร่วมกันเป็นประจำ เพื่ออัปเดตนโยบายและทิศทางของศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองได้เสนอความคิดเห็นหรือสะท้อนความต้องการของเด็กในมุมของครอบครัว การพูดคุยกันแบบนี้ช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น และปรับปรุงการดูแลเด็กได้ตรงจุด โดยเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กที่ศูนย์การศึกษาพิเศษอาจไม่เห็นทั้งหมด ในด้านของอนาคตผู้เรียนการส่งต่อสู่การมีอาชีพเป็นอีกหนึ่งเรื่องสำคัญ ภาคีเครือข่าย เช่น หน่วยงานท้องถิ่นหรือองค์กรภาครัฐและเอกชน ควรมีบทบาทในการช่วยประสานงานเรื่องการฝึกงานและการจัดหางานให้เด็ก โดยเฉพาะงานภายใต้ “มาตรา 35” ที่สนับสนุนให้ผู้พิการมีโอกาสทำงานตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถสร้างรายได้ ดูแลตนเอง และมีบทบาทในสังคมได้เหมือน

คนทั่วไป สุดท้ายคือ ความร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษกับบ้าน การพัฒนาของเด็กจะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อทั้งครูและผู้ปกครองช่วยกันทำงานร่วมกัน ครูจะรับผิดชอบเรื่องการวางแผนการสอน การฝึกทักษะพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การกิน การแต่งตัว การเข้าสังคม และเมื่อเด็กกลับบ้าน ผู้ปกครองก็ต้องช่วยฝึกต่อในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง โดยส่วนมากเด็กมักจะ “เชื่อครูมากกว่าพ่อแม่” ดังนั้นการให้ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นจุดเริ่มต้นในการวางระเบียบและสร้างทักษะพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก แล้วครอบครัวก็ทำหน้าที่เสริมให้เข้มแข็งขึ้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบครัว หรือหน่วยงานในชุมชน ล้วนมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กพิเศษสามารถก้าวไปข้างหน้า ใช้ชีวิตได้อย่างมีความหมาย และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในระยะยาว... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...บทบาทของแต่ละภาคส่วนในการช่วยพัฒนาเด็กพิการให้เติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญทั้งนั้น ไม่มีฝ่ายใดทำงานเพียงลำพังได้ ต้องช่วยกันคนละด้าน เพื่อให้การดูแลเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์และยั่งยืน อย่างแรกคือ บทบาทในการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ในความเป็นจริง งบประมาณที่ศูนย์การศึกษาพิเศษมีอยู่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการพัฒนาที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การเสริมเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการจัดกิจกรรมพิเศษให้เด็ก หน่วยงานท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม ศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็ต้องประสานงานกับหลายหน่วยงานในทุกอำเภอที่ศูนย์การศึกษาพิเศษดูแล เพื่อให้ความช่วยเหลือครอบคลุมและต่อเนื่อง ส่วนครอบครัวนั้นก็มีบทบาทสำคัญไม่แพ้กัน เพราะการพัฒนาเด็กไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่ตอนอยู่ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ แต่เกิดขึ้นทุกวันที่บ้านด้วย เด็กต้องได้รับการดูแลอย่างอบอุ่นและฝึกฝนซ้ำเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก็มีครอบครัวบางกลุ่มที่มีฐานะยากจนหรือมีข้อจำกัด ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนลูกได้เต็มที่เท่าที่ศูนย์การศึกษาพิเศษทำได้ ในกรณีแบบนี้หน่วยงานต่าง ๆ ควรเข้ามาช่วยเหลือครอบครัวเหล่านี้เพิ่มเติม เพื่อให้เด็กไม่เสียโอกาสทางการพัฒนา ต่อมาคือเรื่องของ การส่งต่อเด็กเข้าสู่สังคมและการประกอบอาชีพ ศูนย์การศึกษาพิเศษเองมีความสำเร็จให้เห็นแล้วหลายกรณี เด็กบางคนมีทักษะเฉพาะ เช่น เล่นเปตองเก่ง ทำงานเซรามิกได้ หรือมีทักษะอาชีพด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมก็สามารถก้าวออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้จริง และดูแลตัวเองได้ในระดับที่น่าภูมิใจ ในด้านการทำงานภายในศูนย์การศึกษาพิเศษเอง ครูก็มีบทบาทสำคัญมากเช่นกัน ครูต้องช่วยกันแชร์องค์ความรู้ เทคนิคการทำงาน และสังเกตศักยภาพของเด็กแต่ละคน เพื่อหาทางพัฒนาจุดเด่นให้เด็กต่อยอดได้ ครูเปรียบเสมือนทีมงานที่เดินไปด้วยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และความร่วมมือแบบนี้ก็ช่วยผลักดันให้เด็กก้าวหน้าได้มากขึ้น

สุดท้ายคือการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถเชิญผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่มีประสบการณ์ เช่น กำนันที่มีความรู้ระดับสูง เข้ามาร่วมประชุมกับคณะกรรมการ

สถานศึกษา เพื่อให้ความเห็น นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ หรือแบ่งปันประสบการณ์จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษในอนาคต ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือกันของครอบครัว ศูนย์การศึกษาพิเศษ หน่วยงานรัฐ และชุมชน เมื่อทุกฝ่ายเดินไปด้วยกัน เด็กก็มีโอกาสที่จะเติบโตได้อย่างแข็งแรงและมีชีวิตที่มีคุณภาพ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต มันไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยศูนย์การศึกษาพิเศษเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่อยู่รอบตัวเด็ก อย่างแรกเลยคือ ครอบครัวและชุมชนต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้พิการ ต้องเชื่อว่าผู้พิการก็สามารถพัฒนาได้ เหมือนกับเด็กทั่วไป เพียงแต่เด็กต้องการเวลาและวิธีการที่เหมาะสม ถ้าครอบครัวมีทัศนคติที่ดี เด็กจะรู้สึกมั่นใจ กล้าที่จะเรียนรู้ และกล้าที่จะพัฒนาตัวเอง จะเห็นได้ชัดว่า เด็กที่มีครอบครัวสนับสนุนจะก้าวหน้าเร็วกว่าเด็กที่ถูกกีดกันหรือไม่ได้รับการยอมรับ ในด้านชุมชนเองก็สำคัญไม่แพ้กัน ชุมชนที่เข้าใจและเปิดใจยอมรับเด็กพิการ จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้เด็กได้ฝึกเข้าสังคม ได้ทำกิจกรรมกับคนอื่น ได้รู้จักกฎกติกา และเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรื่องต่อมาคือ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษและที่บ้าน การเรียนรู้ของเด็กพิการไม่ได้จบแค่ตอนออกจากห้องเรียน แต่ต้องต่อเนื่องที่บ้านด้วย ถ้าครูสอนอย่างหนึ่ง แล้วที่บ้านไม่ช่วยเสริม เด็กก็จะลืม หรือพัฒนาช้าลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็น ผู้สานต่อการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุด ตัวอย่างเช่น เด็กฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เช่น การใส่รองเท้า การแต่งตัว หรือการสื่อสาร ถ้าผู้ปกครองกลับบ้านแล้วให้โอกาสเด็กฝึกซ้ำ จะเห็นว่าทักษะเหล่านั้นพัฒนาเร็วขึ้นมาก แต่ถ้ากลับบ้านแล้วผู้ปกครองทำให้หมดเด็กก็ไม่มีโอกาสฝึก สิ่งที่เรียนมาก็หายไป ในส่วนของภาคีเครือข่าย เช่น อบต., โรงพยาบาล, หน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรภาคประชาชน ต่างก็มีบทบาทสำคัญเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ การจัดกิจกรรมร่วม การให้บริการด้านสุขภาพ หรือการสนับสนุนอุปกรณ์บางอย่างให้กับผู้เรียน สิ่งเหล่านี้ช่วยเสริมให้ระบบการศึกษาพิเศษแข็งแรงขึ้น และช่วยให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทั้งหมดนี้คือความร่วมมือที่จะผลักดันให้เด็กพิการ เติบโตขึ้นเป็นตัวของตัวเองได้และสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...ถ้าพูดถึงการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบครัว คือหัวใจสำคัญที่สุด เพราะเด็กจะพัฒนาได้เต็มที่หรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการสนับสนุนในบ้าน เด็กที่ได้รับการฝึกซ้ำ ฝึกเสริม ได้รับกำลังใจ และมีคนในครอบครัวเข้าใจเด็กอย่างแท้จริง จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ครอบครัวเหมือนเป็น เสียงสะท้อน ของเด็ก คือถ้าครูสอนอะไรไปแล้ว เด็กมีพฤติกรรม

หรือความก้าวหน้าอย่างไร ผู้ปกครองจะเป็นคนที่สะท้อนกลับมาว่าเด็กทำได้ไหม ต้องปรับตรงไหน หรือมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นที่บ้านบ้าง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เราปรับแผนการเรียนรู้ให้ตรงกับเด็กมากขึ้น อีกทั้งครอบครัวยังเป็น แรงสนับสนุนสำคัญ ที่คอยกำหนดพฤติกรรมพื้นฐานของเด็ก เช่น การช่วยเหลือตนเอง การมีวินัย และการเข้าสังคม ส่วนชุมชนเป็นเหมือน แหล่งเรียนรู้จริง ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ออกไปเจอผู้คนและสถานการณ์หลากหลาย ซึ่งช่วยฝึกทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ช่วยให้เด็กเรียนรู้วัฒนธรรม กติกา และการปรับตัวต่อสิ่งที่เด็กต้องเจอในชีวิตจริง ที่สำคัญคือชุมชนที่เปิดใจและให้โอกาสเด็กพิการ จะช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ ทำให้เด็กกล้าก้าวออกไปในพื้นที่สาธารณะและรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในด้านของ ภาคีเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานท้องถิ่น โรงพยาบาล อบต. เทศบาล หรือองค์กรต่าง ๆ ถือเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ พวกเด็กช่วยสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากร สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมพิเศษ หรือแม้แต่โอกาสในด้านอาชีพสำหรับผู้เรียน ภาคีเหล่านี้ทำให้การทำงานของศูนย์ไม่หยุดอยู่ที่การสอนในห้องเรียน แต่สามารถขยายผลพัฒนาเด็กให้กว้างขึ้นและยั่งยืนขึ้น เมื่อครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เด็กจะมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ความเท่าเทียม และการเกื้อกูล เด็กจะได้รับโอกาสในการลองทำสิ่งใหม่ ๆ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และพัฒนาศักยภาพตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง สุดท้ายผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ เด็กพิการจะเติบโตขึ้นโดยมีสังคมที่รองรับเด็ก และเด็กก็จะมีความพร้อมและทักษะที่จะเรียนรู้ต่อไปในทุกช่วงวัย... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...คนที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียนพิการจริง ๆ แล้วคือ ครอบครัว เพราะเวลาที่เด็กเรียนรู้หรือฝึกทักษะที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแล้ว กลับไปบ้านก็ต้องอาศัยผู้ปกครองเป็นคนช่วยสานต่อจะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กต่อเนื่อง ไม่สะดุด ในหลาย ๆ ครั้งเราจะต้องปรับบทบาทของผู้ปกครองให้กลายเป็นครูคนหนึ่ง และปรับบ้านให้กลายเป็นห้องเรียนอีกแห่ง เพื่อให้เด็กได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ซ้ำ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกช่วยเหลือตัวเอง การสื่อสาร หรือทักษะการเข้าสังคม ซึ่งเมื่อครอบครัวให้ความร่วมมือแบบนี้ เราจะเห็นเลยว่าพัฒนาการของเด็กจะก้าวหน้าเร็วกว่าปกติมาก เพราะเด็กได้เรียนรู้ทั้งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษและที่บ้านไปพร้อมกัน ส่วนชุมชนและภาคีเครือข่ายก็ถือว่ามีบทบาทไม่น้อยไปกว่ากัน ชุมชนเป็นเหมือนพื้นที่ให้เด็กได้ลองใช้ทักษะจริง ได้เจอผู้คน ได้ลองเข้าสังคม และได้เรียนรู้ว่าชีวิตจริงนอกห้องเรียนเป็นอย่างไร ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เช่น อบต. เทศบาล โรงพยาบาล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ก็ช่วยสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากร และกิจกรรมที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นแรงสนับสนุนทางใจให้กับศูนย์การศึกษาพิเศษทำให้ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงานมากขึ้น ที่สำคัญคือเป็นการสนับสนุนแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทุกภาคส่วนช่วยกันเพื่อให้เด็กพิการทุกคนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม พอมีการร่วมมืออย่างต่อเนื่องก็จะเห็นผลชัดมาก ผู้เรียนจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น มีทักษะพื้นฐานในการใช้ชีวิต สามารถ

ช่วยเหลือตัวเองได้ ทำงานได้ หรือมีทักษะอาชีพติดตัว พูดง่าย ๆ คือเด็กจะค่อย ๆ เติบโตจนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีคุณค่า และสำหรับครูแล้วการที่เราเห็นเด็กคนหนึ่งพัฒนาจากวันที่เด็กแทบทำอะไรไม่ได้ จนวันนี้เด็กเดินได้ ช่วยเหลือตัวเองได้ หรือแม้แต่มีอาชีพ มีรายได้ มันคือเป้าหมายปลายทางของงานด้านการศึกษาพิเศษอย่างแท้จริง... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวต่อไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าขาดความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพราะทั้งสามส่วนนี้เปรียบเสมือนวงล้อมที่ช่วยกันประคองเด็กให้เติบโตตามศักยภาพของเด็ก เริ่มจากครอบครัวซึ่งผมมองว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เด็กจะพัฒนาได้มากแค่ไหน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการสนับสนุนในบ้าน เด็กพิการส่วนใหญ่ต้องการการฝึกซ้ำ ฝึกเสริม และการดูแลใกล้ชิด ถ้าครอบครัวเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุน และร่วมฝึกตามแนวทางที่ครูวางไว้ เด็กจะมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าเร็วมาก ครอบครัวทำหน้าที่ว่าเด็กนำสิ่งที่เรียนกลับไปใช้ได้ไหม มีพฤติกรรมอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง ติดขัดตรงไหน หรือมีปัญหาใหม่ที่ต้องแก้เพิ่ม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เราปรับการสอนได้ตรงจุดมากขึ้น เด็กแต่ละคนก็จะเดินหน้าตามเส้นทางของตัวเองได้มั่นคงขึ้น ต่อมาคือ ชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เหมือนพื้นที่ฝึกชีวิตจริงของผู้เรียน เด็กพิการจะเรียนรู้ทักษะสังคมได้ดีต่อเมื่อเด็กได้ออกไปเจอคน เจอสถานการณ์จริง ได้รู้จักกติกาของสังคม การปรับตัว การรอคอย การทำงานร่วมกับผู้อื่น ชุมชนที่เปิดใจยอมรับเด็กพิการจะช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจริง ๆ ชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญมากในการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกัน ส่วนภาคีเครือข่ายก็เป็นกำลังสำคัญที่ช่วยให้การทำงานของศูนย์การศึกษาพิเศษเดินหน้าอย่างยั่งยืน ภาคีเครือข่ายช่วยสนับสนุนทั้งงบประมาณ อุปกรณ์ สื่อการเรียนโอกาสในการฝึกอาชีพ รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็ก ซึ่งขยายโอกาสการเรียนรู้ให้กว้างกว่าเพียงในห้องเรียน ทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะในหลายด้านและมีเส้นทางชีวิตที่ต่อยอดได้ เมื่อทั้งครอบครัว ชุมชน ภาคีเครือข่าย เดินไปในทิศทางเดียวกัน เด็กพิการจะเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ความเกื้อกูล และโอกาส เด็กจะได้ลองทำสิ่งใหม่ ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และมีแรงสนับสนุนรอบด้านให้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สุดท้ายเด็กจะค่อย ๆ สร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงขึ้น มีทักษะในการช่วยเหลือตัวเอง รู้จักสังคม และมีความสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมในอนาคตไม่ว่าจะอยู่ในช่วงวัยใด นี่คือความหมายของการนำพาเด็กพิการให้ก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยเชิงระบบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบครัวมีบทบาทเป็นหัวใจของการเรียนรู้ต่อเนื่อง เนื่องจากการฝึกซ้ำและ

การสานต่อการจัดการเรียนรู้ที่บ้านช่วยให้ทักษะที่ได้รับจากศูนย์การศึกษาพิเศษเกิดการกลายเป็นพฤติกรรมและทักษะใช้งานจริง ผู้ปกครองที่ร่วมมือกับครูในลักษณะเป็นผู้ช่วยสอน และสร้างสภาพแวดล้อมฝึกฝนภายในบ้าน จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ชัดเจน มีความมั่นใจ และสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุมชนทำหน้าที่เป็นห้องเรียนภายนอก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะสังคม การปรับตัว และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งส่งเสริมการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและลดความเลื่อมล้ำ ภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยบริการสาธารณสุข และองค์กรภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ ช่องทางฝึกงาน และโอกาสในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาของผู้เรียนไม่จำกัดอยู่แต่ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ แต่เชื่อมต่อสู่ชุมชนและตลาดแรงงานได้จริง การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องประกอบด้วยการประสานงานที่สม่ำเสมอ เช่น การประชุมผู้ปกครอง ภาคีเครือข่าย การเยี่ยมบ้าน การใช้กรณีศึกษาในการออกแบบกิจกรรมและแผนการสอนที่สอดคล้องกันระหว่างบ้านและศูนย์การศึกษาพิเศษ และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนผู้ปกครองและครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อความร่วมมือดังกล่าว จะช่วยให้ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนพิการบรรลุเป้าหมายทั้งด้านทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะอาชีพ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...สำหรับเรื่องนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษามองว่าสิ่งนี้มีความสำคัญมาก และมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งแรกที่ยึดถือและให้ความสำคัญก็คือการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าศูนย์การศึกษาพิเศษจะเดินไปในทิศทางไหน และต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กอย่างไร ไม่ได้ตั้งเป้าหมายแค่ให้เด็ก “เตรียมความพร้อม” เพื่อใช้ชีวิตเท่านั้น แต่ต้องการเห็นพัฒนาการที่ชัดเจนและจับต้องได้ว่าเด็กเติบโตขึ้นจริง ๆ เป้าหมายหลักคือการพัฒนาเด็กให้ได้มากที่สุดตามศักยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมั่นใจในตัวเอง ในส่วนของนโยบายเองก็ยึดตามนโยบายของรัฐบาล คือแนวคิดว่า “เรียนดี มีความสุข” เพราะ เชื่อว่าถ้าเด็กมีความสุขกับการมาเรียน เด็กจะเปิดใจเรียนรู้ และพัฒนาตัวเองได้อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะด้านร่างกาย อารมณ์ หรือทักษะชีวิตต่าง ๆ พอเห็นเด็กมีความสุขพัฒนาขึ้น ผู้ปกครองก็ภูมิใจ ครูเองก็ภูมิใจไปด้วยเหมือนกันอีกเรื่องที่ยึดมั่นมาก ๆ ก็คือความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการ ศูนย์การศึกษาพิเศษมีนโยบายชัดเจนว่า เรียนฟรีทุกคน และ บริการฟรีทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียน อุปกรณ์ที่จำเป็น การไปเยี่ยมบ้าน การทำกายภาพที่บ้าน หรือแม้แต่

การรับ-ส่งผู้เรียนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศูนย์การศึกษาพิเศษรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด เพื่อให้ทุกครอบครัว ทุกฐานะ เข้ามาใช้บริการได้อย่างเท่าเทียม ก่อนเปิดภาคเรียนก็จะมีการเรียกประชุมผู้ปกครองทุกครั้ง เพื่อชี้แจงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแนวทางการทำงานให้เข้าใจตรงกัน ครูทำงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนพ่อแม่ก็ทำต่อที่บ้าน ถ้ามีความเข้าใจและเป้าหมายที่ตรงกัน เด็กก็จะได้รับประโยชน์สูงสุด นโยบายที่มีความชัดเจนและเป็นระบบแบบนี้ทำให้การบริหารจัดการของศูนย์การศึกษาพิเศษดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเกิดขึ้นจริง และยั่งยืนในระยะยาว... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...การกำหนดนโยบาย ทิศทาง และวิสัยทัศน์ของศูนย์การศึกษาพิเศษคิดว่าจุดตั้งต้นสำคัญที่สุด คือต้องมองไปที่ “อนาคตของเด็ก” ก่อนเป็นอันดับแรก ต้องถามตัวเองเสมอว่าเด็กที่มาเรียนที่นี่จะได้อะไรกลับไป ได้อะไรสำหรับชีวิตของเด็กในระยะยาว เพราะเป้าหมายคือให้เด็กพัฒนาตัวเองได้จริงและนำทักษะที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่แค่มาเรียนแล้วไม่เกิดพัฒนาการ ทิศทางหลักของศูนย์การศึกษาพิเศษคือการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความเท่าเทียม แนวคิดที่ใช้ก็สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ คือแนวคิด “เรียนดี มีความสุข” มีความเชื่อว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือเด็กต้อง “มีความสุขก่อน” เด็กของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นเด็กพิเศษ ไม่ใช่เด็กทั่วไป เด็กมีความต้องการเฉพาะและมีความละเอียดอ่อนทางอารมณ์สูงมาก ถ้าเด็กเครียดไม่สบายใจหรือถูกกดดัน เด็กจะไม่สามารถเรียนหรือแม้แต่ทำกิจกรรมพื้นฐานได้เลย ในทางกลับกันถ้าเด็กมีความสุข เด็กจะเปิดใจกล้าลองสิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตัวเองได้เร็วมาก จึงยึดหลักว่าทุกนโยบายต้องตอบโจทย์ “ความสุขของผู้เรียน” เป็นแกนกลางไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม วิธีการสอน หรือแม้แต่การดูแลในชีวิตประจำวันของเด็ก เป้าหมายก็คือให้เด็กมาโรงเรียนแล้วมีความสุข อยากมาเรียน และมีพัฒนาการจริง นโยบายที่ดีไม่ใช่แค่สวยหรูบนกระดาษ แต่ต้องนำไปปฏิบัติได้จริง และต้องมองเห็นผลกับเด็กอย่างเป็นรูปธรรม เด็กต้องพัฒนาได้ มีทักษะเพิ่มขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือ “เด็กต้องมีความสุขกับการเรียนรู้ของตัวเอง”... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การกำหนดทิศทางและเป้าหมายของศูนย์การศึกษาพิเศษควรคิดให้ยาวไกล ไม่ใช่เพียงแค่การดูแลในช่วงที่เด็กมาเรียน แต่ต้องมองไปถึงอนาคตของเด็กในระยะยาว ทั้งในเรื่องการศึกษาต่อและเรื่องอาชีพในอนาคต เพราะสำหรับเด็กพิเศษการเตรียมพื้นฐานให้เด็กสามารถยืนด้วยตัวเองได้ในอนาคตถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ทิศทางที่ดีควรเริ่มจากการตั้งเป้าหมายเฉพาะด้านให้เด็กแต่ละคน อาจเป็นด้านกีฬา ด้านการอาชีพ หรือด้านทักษะเฉพาะทาง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถของตัวเอง และเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบไปพร้อมกัน การมีเป้าหมายที่ชัดเจนแบบนี้จะช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจและภาคภูมิใจในตัวเองด้วย อีกเรื่องที่มีความสำคัญคือ การส่งต่อเด็กอย่างเสมอภาคตามศักยภาพ ถ้าเด็กมีความสามารถมากพอ ศูนย์การศึกษาพิเศษควรสนับสนุนให้เด็กไปเรียนต่อในโรงเรียนทั่วไป หรือในระดับที่สูงขึ้นได้ เช่น เทคนิค หรือระดับมัธยมศึกษา ตามความ

เหมาะสม สิ่งสำคัญคือการเปิดโอกาสให้เด็กเดินไปในเส้นทางที่เด็กสามารถพัฒนาได้จริง โดยมีศูนย์การศึกษาพิเศษคอยดูแลและประเมินอย่างรอบคอบ ปลายทางของการพัฒนาเด็กพิเศษคือการที่เด็กมีงานทำหรือมีสิ่งที่ชอบและต่อยอดได้ ไม่ว่าจะเป็นงานประจำ งานอิสระ หรือทักษะที่สร้างรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ความสำเร็จไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกคน แต่ต้องให้เด็กมีโอกาสค้นหาตัวเอง และมีเครื่องมือสำหรับดำรงชีวิตได้อย่างภาคภูมิใจ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษานั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือการวางแผนเพื่อให้เด็กมี “ความมั่นคงในชีวิต” ในอนาคต นโยบายควรไม่ได้หยุดอยู่แค่การดูแลเด็กในช่วงที่อยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น แต่ควรมองไปไกลถึงวันที่เด็กต้องก้าวออกไปใช้ชีวิตจริงในสังคม และต้องสามารถดูแลตัวเองได้ ผู้ปกครองเล่าให้ฟังว่าการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของศูนย์การศึกษาพิเศษควรชัดเจน มุ่งเน้นให้เด็กสามารถประกอบอาชีพได้ ถึงแม้ว่างานที่ทำอาจจะไม่ได้ดูยิ่งใหญ่หรือเป็นงานที่สร้างรายได้สูงมาก แต่ถ้าเด็กสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ ก็ถือว่าเป็นความสำเร็จที่มีคุณค่าแล้ว เพราะสำหรับเด็กพิเศษ ความสามารถในการยืนบนขาของตัวเองได้คือสิ่งที่สำคัญที่สุด ความเสมอภาคไม่ได้หมายถึงทุกคนต้องไปอยู่ในระบบเดียวกัน แต่หมายถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพตามความถนัดและศักยภาพของตัวเอง ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีการฝึกอาชีพที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น การฝึกงานช่าง งานก่อสร้าง งานรับจ้างทั่วไปหรืออาชีพอื่น ๆ ที่เด็กสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และไม่จำเป็นต้องพึ่งระบบสนับสนุนภายใต้มาตรา 35 เสมอไป ผู้ปกครองเชื่อว่า ถ้าเด็กได้รับการเตรียมตัวอย่างเหมาะสม มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่เพียงพอต่อให้เป็นงานเล็ก ๆ ที่ช่วยเลี้ยงชีพตัวเองได้ ก็ถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่ภาคภูมิใจแล้ว เพราะเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมเหมือนคนอื่น ๆ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...สิ่งสำคัญในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาคือ นโยบายต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเข้ามามีบทบาทในทุกด้านของชีวิต ดังนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษต้องวางทิศทางให้ชัดเจนว่าการพัฒนาจะต้อง “ไม่หยุดนิ่ง”และต้องก้าวไปพร้อมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหารที่ดูแลศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละช่วงเวลานั้น ล้วนเป็นคนที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในงานของตัวเองอยู่แล้ว แต่ในยุคปัจจุบัน ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาผสานในการพัฒนาการเรียนการสอนและระบบบริหารจัดการต่าง ๆ เพราะการศึกษาไม่เคยหยุดนิ่ง ทั้งเด็กและครูเองก็ต้องพัฒนาตัวเองไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ตามทันโลกที่หมุนเร็วขึ้นทุกวัน อีกสิ่งที่สำคัญคือ ความเสมอภาคและโอกาส เด็กทุกคนมีความฝัน อยากเป็นนั่นเป็นนี่เหมือนเด็กทั่วไป แม้เด็กจะเป็นเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีข้อจำกัดก็ตาม แต่หน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ คือการ “ส่งต่อโอกาสและความรู้” ให้กับเด็ก

ให้เด็กมีพื้นฐานที่ดี มีทักษะการเรียนรู้และการใช้ชีวิต และถ้าเด็กมีความพร้อม อยากไปต่อในเส้นทางไหน ศูนย์การศึกษาพิเศษก็ต้องช่วยสนับสนุนเต็มที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษได้เตรียมทุกอย่างไว้ให้เด็กทั้งทักษะด้านการเรียน ทักษะด้านการใช้ชีวิต รวมถึงกิจกรรมพื้นฐานอย่างการออกกำลังกาย เพื่อให้เด็กเติบโตอย่างสมบูรณ์ที่สุด และสามารถเดินไปในเส้นทางของตัวเองได้ในอนาคต การบริหารจัดการที่มีคุณภาพว่าต้องไม่หยุดอยู่กับที่ ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อดึงทรัพยากร แนวคิดใหม่ ๆ หรือโครงการดี ๆ เข้ามาพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษต่อไปเรื่อย ๆ เพราะการทำงานแบบโดดเดี่ยวไม่เพียงพออีกแล้ว ทุกอย่างต้องอาศัยเครือข่ายและความร่วมมือ เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นจริงและยั่งยืน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...ในปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษของเรามีการกำหนดนโยบายและแนวทางการทำงานที่ค่อนข้างชัดเจน โดยมองเห็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความยากลำบากในการเดินทางมารับบริการของผู้เรียนพิการ ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่สำหรับหลายครอบครัว ทั้งเรื่องระยะทาง ค่าเดินทาง หรือภาระที่ผู้ปกครองต้องแบกรับ เพราะฉะนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษจึงได้ปรับนโยบายใหม่ ด้วยการจัดตั้งหน่วยบริการในชุมชน เพื่อให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เด็กไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลมาที่ศูนย์การศึกษาพิเศษทุกครั้ง แต่ครูและทีมสหวิชาชีพสามารถออกไปให้บริการได้ถึงในพื้นที่ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาอย่างใกล้เคียงกันมากขึ้น ในส่วนของรูปแบบการสอน เราก็ปรับให้หลากหลายมากขึ้นครับ เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก ทั้งด้านความพิการ ความสามารถ หรือสภาพครอบครัว นโยบายของศูนย์การศึกษาพิเศษจึงเน้นให้มีทางเลือกหลายแบบ ทั้งการสอนรายบุคคล การสอนกลุ่มเล็ก การสอนที่หน่วยบริการในชุมชน หรือแม้แต่การสอนที่บ้านในบางกรณี เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมกับเด็กแต่ละคนที่สุด นอกจากนี้ อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมากคือ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้นำท้องถิ่น ผ่านนโยบายที่ส่งเสริมให้ทุกฝ่าย เห็นความจำเป็นในการพัฒนาคนพิการอย่างแท้จริง เพราะถ้าผู้ปกครองและชุมชนไม่ตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนา เด็กก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องที่บ้าน ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงทำงานร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาของผู้เรียนในพื้นที่ สนับสนุนทรัพยากรหรือพื้นที่สำหรับการสอน เปิดพื้นที่ให้ครูเข้าไปจัดกิจกรรม เห็นความสำคัญของเด็กพิการมากขึ้น เมื่อมีนโยบายที่ชัดเจนแบบนี้ เด็กพิการจะได้รับบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ใกล้ตัว และเหมาะสม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการเรียนรู้ในระยะยาว นโยบายและแนวทางที่ดี จะทำให้ทั้งเด็ก ครอบครัว และชุมชน เดินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนพิการสามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมี ทิศทาง นโยบาย และเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าเราต้องการพัฒนาผู้เรียนพิการไปในรูปแบบไหน และอยากเห็นเด็กเติบโตเป็นคนแบบใดในอนาคต นโยบายไม่ได้มีผลแค่กับการเรียนการสอนในแต่ละวัน แต่เป็นตัวกำหนดภาพรวมของคุณภาพชีวิตเด็กด้วย ว่าสิ่งที่เด็กได้รับมันจะช่วยให้เด็กอยู่ร่วมกับสังคมได้หรือไม่ นโยบายที่ดีจึงไม่ใช่แค่การเน้นการเรียนหนังสืออย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมทุกมิติของผู้พิการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต เป้าหมายของเราคือช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กให้มากที่สุด ให้เด็กมีความพร้อมและสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้จริง ไม่ใช่แค่ผ่านกิจกรรมภายในศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่คิดว่าสำคัญมากในการสร้างความเสมอภาคให้กับผู้เรียนคือ นโยบายการเรียนรู้แบบรายบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นระดับความสามารถ ประเภทความพิการ หรือพื้นฐานครอบครัว การจัดการศึกษาแบบรายบุคคลจึงช่วยให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาในแบบที่ตรงจุด และเหมาะสมที่สุด นอกจากนี้นโยบายควรส่งเสริมเรื่องความเท่าเทียมและการเข้าถึงโอกาสโดยการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม เช่น จัดครูให้ตรงกับความต้องการของเด็ก จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น หรือสนับสนุนบริการเสริมต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องต่อผู้เรียนพิการ เพราะหากครูไม่เข้าใจความแตกต่างของเด็กจริง ๆ จะไม่สามารถออกแบบการสอนที่ตอบโจทย์เด็กแต่ละคนได้ อีกมุมหนึ่งที่สำคัญมากคือ ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องเปิดโอกาสให้ ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการศึกษาไม่ได้เกิดแค่ในศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น แต่เกิดในบ้านและสังคมรอบตัวเด็กด้วย หากครอบครัวเข้าใจแนวทางของศูนย์การศึกษาพิเศษและร่วมมือกัน เด็กก็จะพัฒนาได้เร็วขึ้น ชุมชนเองก็มีบทบาทในการเปิดพื้นที่ให้เด็กได้ฝึกทักษะชีวิตจริง ๆ เมื่อทิศทาง นโยบาย และการปฏิบัติทำงานสอดประสานกันแบบนี้ ผู้เรียนพิการก็จะได้รับโอกาสตามระดับความสามารถของเด็กเอง ได้รับการสนับสนุนแบบเฉพาะตัว ทั้งจากครู ครอบครัว และชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ระบบการศึกษาที่มีความเสมอภาค และทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองต่อไปได้เรื่อย ๆ ทั้งในวันนี้และในอนาคต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการให้ไปถึงระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเริ่มจาก นโยบายและทิศทางที่ชัดเจน ศูนย์การศึกษาพิเศษจะทำงานแบบวันต่อวันไม่ได้ แต่ต้องมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านทักษะชีวิต ด้านการเข้าสังคม ไปจนถึงการเตรียมความพร้อมสู่การประกอบอาชีพในอนาคต หนึ่งในกระบวนการที่ช่วยให้ศูนย์การศึกษาพิเศษกำหนดทิศทางได้อย่างเหมาะสมคือการทำ SWOT Analysis เพราะมันทำให้เราเห็นทั้ง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างเป็นรูปธรรม พอเห็นภาพชัดก็สามารถวางเป้าหมายที่เป็นจริงและตอบโจทย์ผู้เรียนพิการแต่ละกลุ่มได้มากขึ้น ไม่ใช่ตั้งเป้าหมายแบบกว้าง ๆ แต่เป็นเป้าหมายที่จับต้องได้และสะท้อนความต้องการจริง ๆ ของพื้นที่ นอกจากนี้นโยบายสำคัญที่

เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคก็ต้องชัดเจน ผู้เรียนพิการทุกคนควรได้รับการสนับสนุนตามความสามารถของเด็กเอง ไม่ใช่การเท่าเทียมแบบเหมือนกันหมด แต่เป็นความเท่าเทียมที่ตอบสนองความแตกต่าง เช่น เด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีปัญหาทางการเคลื่อนไหว หรือเด็กที่มีภาวะออทิซึม ต้องได้รับการดูแลที่ตรงกับความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญมากอีกอย่างคือ การประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน เพราะการพัฒนาผู้เรียนพิการไม่ใช่แค่เรื่องของศูนย์การศึกษาพิเศษ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบ้านด้วย การประชุมทำให้ผู้ปกครองเข้าใจนโยบายของศูนย์การศึกษาพิเศษ เห็นทิศทางเดียวกัน และสามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้านได้อย่างต่อเนื่อง สำหรับในชั้นเรียนเองศูนย์การศึกษาพิเศษก็มีการจัดโฮมรูม เพื่อให้ครูได้พูดคุยแลกเปลี่ยนพัฒนาการของเด็กกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ตรงนี้ช่วยให้เรารู้ว่าเด็กคนไหนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาอะไร หรือกำลังพัฒนาในด้านใดเป็นพิเศษ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการเขียนแผน IEP / IIP ให้ตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน อีกอย่างหนึ่งที่เราทำเป็นประจำคือ การเยี่ยมบ้าน การลงพื้นที่ช่วยให้เรามองเห็นสภาพความเป็นอยู่จริง ๆ ของเด็ก เห็นสิ่งแวดล้อม เห็นว่ามีข้อจำกัดอะไรบ้าง หรือมีศักยภาพอะไรที่บ้านสามารถช่วยเสริมได้ ข้อมูลจากการเยี่ยมบ้านนำมาสรุปต่อยอดสู่ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาพิเศษ สุดท้ายนโยบายที่ดีไม่ควรเป็นแค่ข้อเขียน แต่ต้องเป็น นโยบายที่ทำได้จริง และเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม สม่ำเสมอ และยั่งยืน คือสิ่งที่จะผลักดันให้เด็กพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ต่อไปในทุกช่วงชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...สิ่งที่สำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งคือศูนย์การศึกษาพิเศษต้องมี ทิศทาง นโยบาย และเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าเราต้องการพัฒนาผู้เรียนพิการให้เดินไปในเส้นทางแบบไหน และอยากเห็นเด็กเติบโตเป็นคนแบบใดในอนาคต เพราะนโยบายไม่ได้ส่งผลแค่กับการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งระบบ ว่าเด็กจะมีความพร้อมพอที่จะใช้ชีวิตในสังคมได้หรือไม่ มองว่านโยบายที่ดี ไม่ใช่เน้นเพียงเรื่องวิชาการหรือความรู้หนังสือ แต่ต้องครอบคลุมทุกมิติของผู้เรียนพิการ ไม่ว่าจะเป็น พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะพื้นฐานทางอาชีพ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เพราะเป้าหมายสูงสุดของเราไม่ใช่แค่เด็กเรียนจบหลักสูตรแต่คือ เด็กสามารถใช้ชีวิตจริงได้ และมีพื้นฐานที่ทำให้เด็กเติบโตต่อไปได้ในระยะยาว อีกเรื่องที่ให้ความสำคัญมากคือ นโยบายการเรียนรู้แบบรายบุคคล เพราะเด็กพิการแต่ละคนแตกต่างกันมาก บางคนมีความสามารถโดดเด่นในบางด้าน บางคนต้องใช้เวลาเพิ่ม บางคนมีข้อจำกัดเฉพาะตัว ดังนั้น ถ้านโยบายกำหนดให้เด็กทุกคนต้องเรียนเหมือนกันหมด ผลลัพธ์ก็จะไม่เกิด แต่ถ้าเรามีนโยบายที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลเด็กแต่ละคนก็จะได้รับการพัฒนาที่ตรงที่สุด เหมาะสมที่สุด และก้าวทันตามศักยภาพของเด็กเอง เมื่อ ทิศทาง นโยบาย การสอน การสนับสนุน เชื่อมโยงกันเป็น

ระบบ เด็กพิการก็จะได้รับโอกาสตามความสามารถของเด็ก ได้รับการสนับสนุนอย่างถูกจุด และมีพื้นที่ในการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตทั้งตอนนี้และในอนาคตได้...(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมองไปสู่อนาคตของผู้เรียนเป็นหลัก ไม่เพียงแต่การเตรียมความพร้อมระยะสั้นเท่านั้น หากต้องการเห็นการพัฒนาที่จับต้องได้ นโยบายต้องสนับสนุนการออกแบบหลักสูตรและแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP) ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน นโยบายที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของผู้เรียน สรุปเป็นแนวคิดว่า “เรียนดี มีความสุข” เป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเปิดใจเรียนรู้และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน นโยบายต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการ โดยจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ทั้งการให้บริการฟรี การจัดระบบรับ-ส่ง และการจัดหน่วยบริการเพื่อลดอุปสรรคด้านการเดินทาง ในเชิงรูปธรรม นโยบายต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติ เช่น การประชุมผู้ปกครองเป็นประจำ การเยี่ยมบ้าน การทำ SWOT เพื่อกำหนดเป้าหมายที่เป็นไปได้ การจัดรูปแบบการสอนหลายรูปแบบ ได้แก่รายบุคคล กลุ่มเล็ก หน่วยบริการชุมชน และสอนถึงบ้าน และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดึงทรัพยากรและโอกาสฝึกอาชีพเข้าสู่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ความยืดหยุ่นและการปฏิบัติได้จริงของนโยบายเป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของผลลัพธ์ เมื่อนโยบาย ตลอดจนทิศทางการบริหาร เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและมีการติดตาม ประเมินผล ผู้เรียนจะได้รับบริการที่เหมาะสม มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และมีโอกาสเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

6) การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...ศูนย์การศึกษาพิเศษพยายามเตรียมทุกอย่างให้พร้อมที่สุด เพื่อให้เด็กพิการได้รับโอกาสทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียม และลดข้อจำกัดด้านการศึกษาให้ได้มากที่สุด อันดับแรกเลยคือ สื่อการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจหนึ่งของการสอนเด็กพิเศษจะจัดสื่อให้กับผู้เรียนเป็นประจำทุกปี และสื่อแต่ละชิ้นจะถูกคัดเลือกให้เหมาะสมกับประเภทความพิการและความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคน ไม่ได้เลือกแบบรวม ๆ แต่จะเลือกให้ตรงกับตัวเด็กจริง ๆ เพื่อให้เด็กสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากสื่อแล้วการให้ความสำคัญกับการจัดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน

การเรียนรู้เช่นกัน เด็กมีพื้นที่ออกกำลังกาย เครื่องเล่นต่าง ๆ สนามเด็กเล่น และที่ภูมิใจมากคือ สระว่ายน้ำ ที่มีนักกายภาพบำบัดคอยดูแล เพราะการว่ายน้ำเป็นกิจกรรมที่ดีมาก ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกายครบทุกส่วนของร่างกาย และช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางกายภาพได้ดีมาก ๆ เด็กหลายคนมีพัฒนาการที่ชัดเจนขึ้นจากการได้ลงน้ำและทำกิจกรรม ในด้านบุคลากรมีทีมสหวิชาชีพที่ครอบคลุมแทบทุกด้าน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของศูนย์การศึกษาพิเศษ เช่น นักแก้ไขการพูดสำหรับเด็กที่ต้องการพัฒนาด้านภาษาและการสื่อสาร นักกายภาพบำบัดที่ช่วยฝึกการเดิน การยืน หรือการคาน เพื่อเสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กเป็นรายบุคคล สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยวางรากฐานให้เด็กมีทักษะพื้นฐานทั้งด้านร่างกาย การสื่อสาร และการใช้ชีวิต ซึ่งเมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมครบทุกด้าน ก็จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องได้จริง และมีความพร้อมในการก้าวไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไป... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2568)

...ในเรื่องของการจัดสื่อและทรัพยากรเพื่อช่วยลดข้อจำกัดทางการศึกษาของผู้เรียนพิการนั้น มองว่ามีหลายปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงพร้อมกัน ไม่ใช่แค่เรื่องการมีสื่อเท่านั้น แต่ต้องคิดให้รอบด้าน ตั้งแต่ความปลอดภัยไปจนถึงความเหมาะสมของงบประมาณอย่างแรกเลยคือ ความปลอดภัยของเด็กซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ทุกอย่างต้องเริ่มจากการทำให้พื้นที่และสื่อที่ใช้ปลอดภัยก่อน เมื่อมั่นใจว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยแล้ว จึงค่อยไปโฟกัสเรื่องสื่อการเรียนรู้ หลังจากนั้นก็จะมาเป็นเรื่องของการคัดเลือกและผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ต้องตรงกับความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล ไม่ใช่สื่อทั่วไปที่ใช้ได้กับทุกคน แต่ต้องเลือกให้เหมาะกับลักษณะของเด็กแต่ละคน เพื่อให้สื่อนั้นช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างแท้จริง ในปัจจุบันงบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะงบสื่อการเรียนการสอนที่ให้ต่อคนประมาณ 2,000 บาทต่อปี ซึ่งในความเป็นจริง ไม่เพียงพอต่อการจัดหาสื่อที่มีคุณภาพ ควรเพิ่มงบประมาณอย่างน้อยเป็น 3,000 บาท เพื่อให้สามารถเลือกสื่อที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อยากให้มีการจัดสื่อที่ ทันสมัยกว่าเดิม เนื่องจากเทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กยุคนี้เปลี่ยนไป สื่อควรพัฒนาตามด้วย เพื่อให้เด็กได้ใช้เครื่องมือที่ตอบโจทย์มากขึ้น และช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กก้าวทันโลก... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การจัดหาเทคโนโลยีและทรัพยากรให้กับเด็กพิเศษเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความสามารถเฉพาะบุคคล และเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เด็กสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปได้ตลอดชีวิต เด็กพิเศษหลายคนมีความสามารถเฉพาะตัวอยู่แล้ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี เด็กบางคน “หัวไว” และเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้ดีมาก ดังนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีคอมพิวเตอร์หรือสื่อเทคโนโลยีให้เด็กได้ฝึกใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตัวเอง และอาจต่อยอดไปสู่การใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น การขายของออนไลน์ หรือทำงานที่

เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ที่บ้านได้ ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดกิจกรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ได้ดีอยู่แล้ว เช่น การเรียนดนตรีอย่างการเล่นอังกะลุง ซึ่งช่วยให้เด็กได้พัฒนาด้านสมาธิ การประสานมือ-ตา และทักษะทางสังคม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ เช่น สระว่ายน้ำและธาราบำบัด ที่ช่วยฟื้นฟูร่างกายและส่งเสริมพัฒนาการด้านกายภาพของเด็กได้อย่างชัดเจน รับรู้ถึงความตั้งใจและความใส่ใจของครูและผู้บริหารในการดูแลเด็กอย่างเต็มที่ เห็นได้จากการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษพยายามจัดทรัพยากรและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูร่างกาย ทักษะชีวิต หรือการพัฒนาความสามารถเฉพาะบุคคล ศูนย์ต้องมีการพัฒนาต่อไป ไม่หยุดอยู่ที่ เพราะโลกเปลี่ยนไปตลอดเวลา และการศึกษาของเด็กพิเศษก็ต้องพัฒนาไปพร้อมกับโลกเช่นกัน เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่ดีที่สุด และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นใจและมีคุณค่า... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2568)

...เทคโนโลยีถือเป็นส่วนสำคัญมากในยุคนี้ โดยเฉพาะสำหรับเด็กพิเศษ การเข้าถึงเทคโนโลยีไม่ได้เป็นแค่เรื่องของความทันสมัย แต่เป็นโอกาสสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถต่อยอดไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคตได้จริง เทคโนโลยีจะช่วยลดข้อจำกัดที่เด็กพิเศษมักเผชิญ และเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น สื่อและเทคโนโลยีที่สำคัญ คือ คอมพิวเตอร์ เพราะเด็กหลายคนมีศักยภาพด้านนี้ หากได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม เด็กอาจสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการทำงานได้ เช่น การขายของออนไลน์ หรืองานที่ต้องใช้โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเหมาะกับเด็กที่ทำงานที่บ้านได้ การมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์จึงเป็นเหมือนกุญแจที่เปิดประตูให้เด็กเข้าถึงอาชีพที่หลากหลายและมีความเป็นไปได้สูง อีกด้านหนึ่งคือ การเรียนรู้ผ่านสื่อและโลกออนไลน์ แม้เด็กจะกลับบ้านไปแล้วการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ทางออนไลน์จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การดูคลิปสอน การเรียนออนไลน์ หรือโปรแกรมฝึกทักษะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเด็ก และไม่จำกัดความรู้ไว้แค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องมีการควบคุมให้มีความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีด้วย ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีประโยชน์มากแค่ไหน ก็ต้องสอนให้เด็กรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างมีวินัย และควบคุมตัวเองได้ โดยเฉพาะเวลาที่ต้องหยุดใช้งาน เช่น โทรศัพท์มือถือ ต้องมีทักษะการควบคุมอารมณ์เมื่อไม่ได้ใช้เครื่องมือ หรือการรู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสม เป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีไม่ได้เป็นแค่เครื่องมือ แต่เป็นทั้ง “โอกาส” และ “ทักษะชีวิต” ที่เด็กพิเศษควรได้รับเพื่อก้าวไปสู่การใช้ชีวิตและการทำงานในอนาคต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ตุลาคม 2568)

...เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป เพราะตอนนี้ทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนทั่วไปหรือศูนย์การศึกษาพิเศษต่างก็ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในการทำงานและจัดการเรียนรู้ การสอนยุคนี้ “จะขาดเทคโนโลยีไม่ได้แล้ว” ถ้าไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุน การจัดการเรียนรู้จะไปได้ยากมาก เด็กเองก็เติบโตมากับเทคโนโลยี

การเรียนการสอนก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนไป ครูและศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาเสริมอยู่เสมอ เพื่อให้การสอนมีความทันสมัย และตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษมีทรัพยากรและสื่อการสอนที่พร้อมอยู่แล้วเกือบทุกอย่าง ทั้งอุปกรณ์ กิจกรรม และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ แต่ถ้ายังมีอะไรที่ขาดก็ต้องเติมให้ครบ เพื่อให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเต็มที่ที่สุด หัวใจสำคัญคือการใช้เทคโนโลยีไม่ใช่เพียงเพื่อการเรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็ก ให้เด็กสามารถเรียนรู้ ทักษะต่าง ๆ และปรับตัวให้เข้ากับสังคมในอนาคตได้จริง ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องไม่หยุดอยู่กับที่ ต้องพัฒนาและเสริมสิ่งที่ขาดเข้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันเด็กให้มีโอกาสที่ดีที่สุดในชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

...ในส่วนของการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีนั้นมองว่าศูนย์การศึกษาพิเศษมีพื้นฐานที่ดีอยู่แล้ว มีการจัดบริการสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นสื่อด้านทักษะชีวิต อุปกรณ์ทางการแพทย์ สื่อเสริมการเรียนรู้ หรือบริการจากนักสหวิชาชีพต่าง ๆ เรียกได้ว่าศูนย์การศึกษาพิเศษพยายามจัดเตรียมทุกอย่างเพื่อให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้มากที่สุด แต่ถ้าถามว่าสิ่งเหล่านี้เพียงพอหรือยัง คิดว่ายังต้องพัฒนาให้ทันกับยุคสมัยมากขึ้น เพราะโลกเปลี่ยนเร็วมาก โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี การสื่อสาร การเรียนออนไลน์ และเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ถ้าเราไม่อัปเดตให้ทัน เด็กพิการก็จะเสียโอกาสในการพัฒนา เทคโนโลยีสมัยใหม่หลายอย่างช่วยผู้เรียนพิการได้เยอะมาก เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสารสำหรับเด็กพูดไม่ได้ แอปพลิเคชันฝึกอ่านเขียน วิดีโอการสอนแบบโต้ตอบ คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่ช่วยพัฒนาทักษะคิด เครื่องเล่นสื่อที่ช่วยฝึกความจำหรือทักษะการรับรู้ แต่หลายอย่างศูนย์การศึกษาพิเศษยังไม่มี หรือมีแต่ไม่ครบตามจำนวนผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของเด็กพิการ ยิ่งสื่อมีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้เรียนแค่ไหน เด็กก็จะพัฒนาได้เร็วและเห็นผลมากขึ้น ยกตัวอย่างง่าย ๆ ถ้าเด็กที่สนใจคอมพิวเตอร์ได้มีโอกาสเรียนจริง ๆ เด็กจะสามารถต่อยอดไปถึงทักษะอาชีพได้ เช่น การแต่งภาพ การขายของออนไลน์ หรือแม้แต่การทำงานด้าน IT เบื้องต้น ในอีกด้านหนึ่ง สื่อที่ดีและเหมาะสมยังช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้นด้วย เพราะครูจะสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับความพิการแต่ละประเภทได้ดีขึ้น ลดความเครียด ลดภาระ และทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นแม้ว่าศูนย์การศึกษาพิเศษจะมีพื้นฐานด้านสื่อและทรัพยากรที่ดีอยู่แล้ว แต่เรายังจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันเทคโนโลยี และเพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับสื่อที่เหมาะสม ทันสมัย และช่วยเสริมศักยภาพของเด็กได้จริง ๆ ซึ่งสิ่งนี้เองจะเป็นประตูสำคัญที่พาเด็กพิการก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...ถ้าพูดถึงเรื่องการจัดสื่อและทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนพิการ มองว่าศูนย์การศึกษาพิเศษมีความพยายามในการจัดเตรียมสื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคนอยู่พอสมควร สื่อเหล่านี้ไม่ได้เป็นแค่สื่อพื้นฐานธรรมดาแต่เป็นสื่อที่ถูกคัดเลือกหรือออกแบบมาให้เหมาะกับความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนจริง ๆ อย่างเช่น เด็กที่มีปัญหาทางสติปัญญาก็จะใช้สื่อที่ช่วยกระตุ้นการคิด การจดจำ เด็กที่พูดไม่ได้ก็มีสื่อช่วยสื่อสาร เด็กที่มีปัญหาด้านการรับรู้ก็ใช้สื่อที่เน้นภาพ สี หรือเสียง ซึ่งสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ศูนย์การศึกษาพิเศษได้นำสื่อที่มีอยู่มาปรับให้เข้ากับยุคปัจจุบันมากขึ้นด้วย เช่น การใช้สื่อดิจิทัล แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับเด็กที่มีความสัมพันธ์ดีกับสื่อสมัยใหม่ พอเด็กได้ใช้สื่อที่เหมาะสมและทันสมัย เด็กจะมีโอกาสในการเรียนรู้มากขึ้นอย่างชัดเจน เด็กหลายคนที่เมื่อก่อนเรียนรู้ได้ช้า พอได้สื่อที่ตรงกับความสามารถของเด็กจะเห็นพัฒนาการดีขึ้นแบบจับต้องได้ ทั้งด้านทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม หรือแม้แต่ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนั้นสื่อที่ดีและเหมาะสมยังเป็นตัวช่วยสำคัญที่ทำให้เด็กพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น เพราะสื่อไม่ได้สอนแค่ทักษะในห้องเรียน แต่ยังส่งเสริมการใช้ชีวิตจริง เช่น การฝึกให้ช่วยเหลือตนเอง การเรียนรู้มารยาทสังคม การฝึกอาชีพเบื้องต้น ทั้งหมดนี้ทำให้เชื่อว่าการจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่เพียงช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เด็กก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง ๆ เพราะเด็กมีพื้นฐานที่ดี มีความสามารถที่เพิ่มขึ้น และพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปในอนาคต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2568)

...สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเทคโนโลยี ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญมากในการพัฒนาผู้เรียนพิการ เพราะเด็กแต่ละคนมีความต้องการเฉพาะตัว และมีข้อจำกัดแตกต่างกัน การมีสื่อที่เหมาะสมจึงเป็นเหมือน ตัวกลาง ที่ช่วยให้เด็กเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น สื่อต่าง ๆ เหล่านี้สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาได้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านร่างกาย เช่น อุปกรณ์ฝึกกล้ามเนื้อ สื่อออกกำลังกาย น้ำหนักมือ หรือการใช้สระว่ายน้ำเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างพละกำลัง ด้านสติปัญญา เช่น บัตรคำ เกมการศึกษา สื่อฝึกทักษะคิด วิเคราะห์ จำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ด้านอารมณ์ เช่น สื่อศิลปะ ดนตรี การเล่นบำบัด หรือกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กผ่อนคลายและควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ด้านสังคม เช่น สื่อสำหรับฝึกทักษะการสื่อสาร การโต้ตอบ การเรียนรู้กฎกติกา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เมื่อเด็กได้ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเด็กจริง ๆ เราจะเห็นพัฒนาการที่รวดเร็วขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งด้านความมั่นใจ ความสามารถในการเรียนรู้ และทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้คือพื้นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กพิการในอนาคต เพราะฉะนั้นสิ่งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษต้องทำอย่างต่อเนื่องคือ 1. สำรวจความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้รู้ว่า

สื่อแบบไหนจำเป็น และตรงกับลักษณะความพิการของเด็กแต่ละคน 2. จัดซื้อและพัฒนาสื่อให้เพียงพอและทันสมัย ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีสอดคล้องกับความต้องการจริง 3. ประสานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในการร่วมกันพัฒนา หรือสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ ทั้งในระดับชุมชนและระดับจังหวัด 4. จัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับสื่ออย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูสามารถค้นหาและนำไปใช้ได้ง่าย และทำให้การจัดสื่อมีความต่อเนื่อง ไม่ซ้ำซ้อนหรือสูญหาย ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นชัดเจนว่า สื่อและเทคโนโลยี ไม่ใช่แค่เครื่องมือ แต่เป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยปลดล็อกศักยภาพของเด็กพิการ ทำให้เด็กมีทักษะเพื่อใช้ดำรงชีวิต และมีความสามารถต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในระยะยาว ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2568)

...การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียนพิการ เพราะไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต หรือการเรียนรู้ด้านวิชาการ เด็กพิการจะก้าวหน้าได้มากน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้รับสื่อและอุปกรณ์ที่ตรงกับความต้องการเฉพาะตัวหรือไม่ เท่าที่เห็นศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็มีความพยายามอย่างมากในการจัดเตรียมสื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละกลุ่ม สื่อที่ใช้ไม่ได้เป็นแค่ของทั่วไป แต่เป็นสื่อที่คัดเลือกหรือออกแบบมาเพื่อช่วยให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น สื่อแต่ละประเภทถูกออกแบบให้ตอบโจทย์ความสามารถเฉพาะบุคคลจริง ๆ ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้มากขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากกว่าเดิม อีกสิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าเป็นจุดเด่นของการจัดสื่อยุคนี้คือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาเสริม ไม่ว่าจะเป็นสื่อดิจิทัล แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เด็กหลายคน โดยเฉพาะเด็กที่ไวต่อสื่อเทคโนโลยี จะตอบสนองและเรียนรู้ได้ดีมากเมื่อใช้สื่อเหล่านี้ เทคโนโลยียังช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะใหม่ ๆ ในรูปแบบที่หลากหลายกว่าเดิม ผลลัพธ์ที่เห็นชัดคือ เด็กที่ก่อนหน้านี้เรียนรู้ได้ช้า พอได้สื่อที่เหมาะกับเด็ก ก็มีพัฒนาการดีขึ้นแบบสังเกตได้ ไม่ว่าจะในด้านทักษะชีวิต ความสามารถในการสื่อสาร การเข้าสังคม หรือแม้แต่ทักษะด้านอาชีพพื้นฐานที่สามารถต่อยอดในอนาคตได้ ที่สำคัญคือ สื่อที่เหมาะสมไม่ได้ช่วยแค่ในห้องเรียน แต่ยังช่วยให้เด็กพิการใช้ชีวิตจริงได้ดีขึ้น การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่เพียงช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพในวันนี้เท่านั้น แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำคัญให้เด็กสามารถเรียนรู้ต่อไปได้ตลอดชีวิต เพราะเด็กมีพื้นฐานที่ดีขึ้น มีทักษะที่มากขึ้น และมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองต่อในอนาคตอย่างมั่นใจ... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2568)

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การจัดสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพิการและการนำพาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สื่อการเรียนรู้ต้องถูกคัดสรรและออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ใช่การจัดสื่อแบบรวมทั่วไป โดยสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมจะ

ช่วยลดข้อจำกัดทางการศึกษา ส่งเสริมทักษะพื้นฐานทั้งด้านกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม รวมทั้งสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพพื้นฐานที่นำไปใช้ได้จริง ในเชิงปฏิบัติ การจัดสื่อที่มีคุณภาพต้องมีการคำนึงถึงความปลอดภัย งบประมาณที่เพียงพอ และการอัปเดตให้ทันยุคสมัย โดยเทคโนโลยีดิจิทัลและคอมพิวเตอร์ถูกเน้นว่าเป็นกุญแจสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเฉพาะตัวและต่อยอดสู่อาชีพ เช่น การค้าขายออนไลน์หรือทักษะดิจิทัลอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องควบคู่กับการฝึกวินัยการใช้สื่อและการจัดสมดุลเวลาการใช้งาน ปัจจัยเสริมที่สำคัญได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง (เช่น สระว่ายน้ำ สนามฝึก ทรัพยากรดนตรีและศิลปะ) และการมีทีมสหวิชาชีพที่ครอบคลุม ซึ่งช่วยให้การนำสื่อและเทคโนโลยีไปใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ การวางระบบบริหารจัดการสื่อ เช่น การสำรวจความต้องการเป็นรายบุคคล การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม การจัดเก็บสารสนเทศเกี่ยวกับสื่อ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การจัดสื่อเป็นไปอย่างยั่งยืนและนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงพัฒนา เช่น การเพิ่มทักษะการช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเข้าสังคม และความพร้อมในการประกอบอาชีพ ซึ่งรวมกันแล้วเป็นรากฐานสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

...การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสิ่งที่สำคัญที่สุดไม่ใช่สื่อ ไม่ใช่หลักสูตร หรือวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่เริ่มต้นจาก ความสุขของครูและความสุขของผู้เรียน เชื่อว่าถ้าครูมีความสุขกับสิ่งที่ทำ เด็กจะมีพลัง มีแรงบันดาลใจ และมีความตั้งใจที่จะสอนเด็กอย่างเต็มที่ เด็กก็จะสัมผัสได้ถึงความอบอุ่นและบรรยากาศที่ไม่กดดัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างมาก โดยเฉพาะกับเด็กพิการที่ไวต่ออารมณ์และสภาพแวดล้อมรอบข้าง ในทางกลับกันเมื่อผู้เรียนรู้สึกมีความสุข รู้สึกปลอดภัย ได้รับความรัก ความเข้าใจ และความเอาใจใส่ พวกเด็กจะเปิดใจเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น กล้าลองผิดลองถูก และมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น นี่คือพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนรู้ การช่วยเหลือตนเอง รวมถึงทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงอยากเสนอว่าศูนย์การศึกษาพิเศษควรให้ความสำคัญกับการสร้าง บรรยากาศการทำงานที่ดีสำหรับครู เช่น การแบ่งปันประสบการณ์ การสนับสนุนทางวิชาการ การอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือแม้แต่การดูแลสภาพแวดล้อมการทำงานให้ครูรู้สึกสบายใจ เพราะเมื่อครูมีความสุขในการทำงาน ผลดีทั้งหมดก็จะตกอยู่ที่เด็กในที่สุด... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ตุลาคม 2568)

...การทำงานของศูนย์การศึกษาพิเศษจะเข้มแข็งขึ้นมากถ้าเรามี การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาบ่อยขึ้น จากเดิมที่อาจประชุมเฉพาะช่วงเปิด-ปิดภาคเรียน อยากเห็นการประชุมที่มีความถี่มากขึ้น เพื่อให้มีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ได้เห็นภาพรวมของสิ่งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษทำไปแล้ว มีอะไรที่ยังติดขัด หรือมีเรื่องไหนที่ต้องการความช่วยเหลือทันที การประชุมสม่ำเสมอจะทำให้

คณะกรรมการได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันวางแนวทางให้การทำงานของศูนย์การศึกษาพิเศษมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นเหมือนเวทีที่ทุกฝ่ายได้เปิดใจพูดคุย ทั้งปัญหา ข้อมูลจริงที่พบในพื้นที่ รวมถึงสิ่งที่ควรปรับปรุง อีกอย่างที่ผมอยากเสนอคือ การเชิญภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมประชุมหรือร่วมทำงานด้วย ไม่ว่าจะเป็น อบต., เทศบาล, สาธารณสุข, โรงพยาบาล, หน่วยงานเอกชน หรือองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพราะแต่ละหน่วยงานล้วนมีทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้ามาร่วมมือกันจริง ๆ จะช่วยพัฒนาเด็กพิการได้แบบครบวงจร... (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2568)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ฌ
บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group transcript)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group transcript)

เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

สนทนากลุ่มวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2568 เวลา 10.00 น. ถึง 11.30 น.

สถานที่จัดสนทนากลุ่ม ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

1) ชื่อ – นามสกุล นายโอภาส ศรีสันต์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ
2) ชื่อ – นามสกุล นายนาวิน อนัตตา วิภาตนาวิน	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
3) ชื่อ – นามสกุล นางสาวพรจนาก แก้วเกิด	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล ตำแหน่ง ครู
4) ชื่อ – นามสกุล นางสาวจรรจิรา โพธิ์ตาด	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป ตำแหน่ง ครู
5) ชื่อ – นามสกุล นางสาวสกุณา พื้นจะบก	ครูกิจกรรมเสริมหลักสูตรกายภาพบำบัด ตำแหน่ง ครู
6) ชื่อ – นามสกุล นางสาวมนลดา กุมภะ	ครูห้องเรียนออทิสติก ตำแหน่ง ครู
7) ชื่อ – นามสกุล นางสาวจิณณฉัตร เรืองจุ้ย	ครูกิจกรรมเสริมหลักสูตรคอมพิวเตอร์ ตำแหน่ง ครู
8) ชื่อ – นามสกุล นางสาวกรแก้ว มิตรมากร	หัวหน้าหน่วยบริการเกาะช้าง ตำแหน่ง พนักงานราชการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด

<u>คำชี้แจง</u> ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด ดังนี้

1. จากประสบการณ์ของท่าน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีบทบาทและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไรบ้าง

...จากประสบการณ์ที่ผ่านมาหลักสูตรสำหรับเด็กพิการต้องเริ่มจากการยอมรับก่อนเลยว่าเด็กพิการไม่เหมือนเด็กทั่วไป เพราะพื้นฐานและความสามารถของแต่ละคนแตกต่างกันมาก บางคนช่วยตัวเองได้บางส่วน บางคนต้องดูแลใกล้ชิด บางคนมีทักษะเด่นเฉพาะด้าน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรของศูนย์การศึกษาพิเศษต้องอ้างอิงศักยภาพรายบุคคลจริง ๆ ไม่ใช่ใช้หลักสูตรปกติมาเทียบแล้วปรับเล็กน้อย เพราะมันจะไม่ตรงกับความต้องการของเด็กเลย เวลาออกแบบหลักสูตรต้องมองว่าศูนย์การศึกษาพิเศษมีบริบทอะไร มีเป้าหมายแบบไหน เพราะบทบาทหลักของศูนย์การศึกษาพิเศษคือการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนการส่งต่อ ไม่ว่าจะเป็นส่งต่อไปเรียนในโรงเรียนทั่วไป หรือการเตรียมไปสู่การดำรงชีวิต การช่วยเหลือตนเอง และการเข้าสู่สังคมได้ การพัฒนาหลักสูตรจึงไม่ใช่แค่สอนหนังสือ แต่เป็นการเตรียมทักษะพื้นฐานทั้งหมดที่เด็กต้องมีต่อการใช้ชีวิตจริง จุดสำคัญคือหลักสูตรต้องช่วยปูทางให้เด็กสามารถ เรียนรู้ต่อไปได้ด้วยตัวเอง หรือที่เรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถ้าครูให้เขามีทักษะพื้นฐานที่ดี เช่น การช่วยเหลือตนเอง การคิดแก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ การสื่อสารกับคนรอบตัว สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่ติดตัวเด็กไปตลอด เขาสามารถพัฒนาได้เองต่อในอนาคตแม้พ้นจากศูนย์ไปแล้ว...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ศูนย์การศึกษาพิเศษมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากซึ่งอยากให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองหรือ independent living เพราะสุดท้ายแล้วเด็กต้องเติบโตไปอยู่ในสังคมจริง ๆ ไม่ได้อยู่ในศูนย์ไปตลอดชีวิต ดังนั้นหลักสูตรที่ออกแบบต้องตอบโจทย์เรื่องนี้อย่างแท้จริง หลักสูตรควรมีความหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องสอดคล้องกับบริบทครอบครัวด้วย เช่น เด็กที่มีผู้ดูแลเพียงคนเดียว หรือเด็กที่ครอบครัวมีข้อจำกัดบางอย่าง ศูนย์การศึกษาพิเศษก็ต้องปรับหลักสูตรให้เหมาะสม และในศูนย์เองมีหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ซึ่งค่อนข้างยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครูบริหารการสอนและเลือกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะกับเด็กแต่ละคนได้ดีขึ้น แต่การจะจัดหลักสูตรคุณภาพจริง ๆ ต้องเริ่มจากการ วิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียด ซึ่งไม่ใช่ใช้เวลาแค่ไม่กี่วัน แต่ต้องทำงานเป็นทีม และต้องมีนักสหวิชาชีพเข้ามาร่วมด้วย เช่น นักพูดบำบัด นักกิจกรรมบำบัด

นักกายภาพบำบัด เพื่อให้มองเห็นเด็กแบบรอบด้านว่าจุดเด่นคืออะไร ข้อจำกัดคืออะไร การวิเคราะห์ผู้เรียนแบบละเอียดนี้เองที่จะทำให้หลักสูตรตอบโจทย์จริง เมื่อหลักสูตรถูกต้อง เด็กก็จะพัฒนาได้จริงและต่อเนื่องไปได้ถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เวลาพูดถึงการทำหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลายคนอาจคิดว่าทำได้ง่าย แต่สำหรับเด็กพิการแล้วถือเป็นความท้าทายใหญ่ เพราะข้อจำกัดของแต่ละคนแตกต่างกันมาก การจะออกแบบกิจกรรมหรือเนื้อหาให้ตรงกับเขาจริง ๆ ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ผู้เรียนให้ชัดเจนและแม่นยำ หากมีการวิเคราะห์ผู้เรียนผิดการออกแบบการเรียนการสอนทั้งหมดที่ตามมาจะพลาดเป้าหมายของการพัฒนาให้ตรงจุดทั้งหมด หลักสูตรจะไม่ตรงกับความต้องการเด็ก เด็กจะไม่พัฒนาหรือพัฒนาช้ากว่าที่ควร ดังนั้นการวิเคราะห์ผู้เรียนจึงเป็นหัวใจที่ขาดไม่ได้เลย หลักสูตรสำหรับเด็กพิการควรมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น มีหลักสูตรที่ปรับเนื้อหาตามระดับความสามารถ มีหลักสูตรเสริมทักษะเฉพาะทาง หรือหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับทักษะชีวิต ทั้งหมดนี้ทำให้เด็กไม่ถูกบังคับให้เรียนแบบเดียว แต่ได้เรียนตามศักยภาพจริง ๆ...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เรื่องที่ควรให้ความสำคัญอย่างมากคือ หลักสูตรอาชีพต้องเพิ่มและหลากหลายขึ้น เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กพิการจะเกิดขึ้นจริงก็ต่อเมื่อเขามีทักษะที่นำไปใช้ได้ในอนาคต หลักสูตรอาชีพไม่จำเป็นต้องเป็นงานที่ยาก แต่ต้องเป็นงานที่ทำได้จริง เช่น งานฝีมือเล็ก ๆ งานเกษตร งานเบเกอรี งานบริการ หรือแม้แต่งานที่ใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน แต่ที่สำคัญคือ ต้องมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล เทศบาล บริษัท หรือชุมชน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกงานจริง เมื่อเด็กได้ลองทำในสถานการณ์จริง ความรู้จะไม่หยุดอยู่ในศูนย์ แต่เขาจะพัฒนาไปได้เรื่อย ๆ กลายเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยธรรมชาติ... ...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ทางศูนย์มีความคิดเห็นว่าควรมีหลักสูตรแกนกลาง ที่เป็นกรอบชัดเจน แต่ปรับให้ยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน จุดสำคัญคือหลักสูตรต้องส่งเสริมทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การอยู่ร่วมสังคม รวมถึงทักษะการทำกิจวัตรประจำวัน เมื่อทักษะพื้นฐานแน่น เด็กก็จะสามารถเรียนรู้ทักษะสูงขึ้นหรืออาชีพได้ง่ายขึ้น หลักสูตรที่ดีควรเป็นระบบที่มีทั้งโครงสร้าง และเปิดพื้นที่ให้ครูปรับได้ตามศักยภาพเด็กจริง ๆ จะช่วยให้เด็กมีรากฐานที่มั่นคง และเป็นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่แค่เรียนให้ผ่านไปวันหนึ่ง ๆ...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การจะทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียนจริง ๆ ครูต้องใช้เวลาสังเกตผู้เรียนเป็นระยะเวลานาน เพราะเด็กพิการหลายคนมีพฤติกรรมที่ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ บางครั้งวันแรกเด็กไม่ตอบสนอง แต่พออยู่ไปสักพักครูจะเห็นศักยภาพบางอย่างซ่อนอยู่ การเร่งรีบทำหลักสูตรโดยไม่รู้จักตัวเด็กให้ดีก่อนจะทำให้แผนการเรียนไม่ตรงจุดเลย การสังเกตระยะยาวช่วยให้ครูรู้ว่าพฤติกรรมใดเป็นนิสัย พฤติกรรมใดเป็นเฉพาะเหตุการณ์ พอข้อมูลชัดครูก็ออกแบบหลักสูตรได้ตรงและนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เช่น เด็กที่ชอบทำงานซ้ำ ๆ ก็ออกแบบเป็นกิจกรรมฝึกอาชีพ เด็กที่ชอบขยับตัวก็ใส่กิจกรรมมอเตอร์สกิลเข้าไปให้มากขึ้น สิ่งนี้ส่งผลชัดมากต่อความสามารถที่เด็กจะพัฒนาต่อไปได้แม้ออกจากศูนย์ไปแล้ว...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยประเด็นหลักที่สอดคล้องกันจากทุกแหล่งข้อมูลระบุว่า การจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนพิการไม่สามารถใช้รูปแบบหลักสูตรทั่วไปมาปรับเล็กน้อยได้ แต่จำเป็นต้องอ้างอิง ศักยภาพรายบุคคลอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากผู้เรียนพิการมีความสามารถ ความต้องการ และข้อจำกัดเฉพาะตัวที่แตกต่างกันมาก หลักสูตรที่ดีจึงต้องมีความยืดหยุ่น หลากหลาย และมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง หัวใจสำคัญของการจัดหลักสูตร คือ การวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างละเอียดและเป็นระบบ โดยต้องทำงานร่วมกันในรูปแบบทีมสหวิชาชีพ เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และนักแก้ไขการพูด เพื่อให้เห็นมิติต่าง ๆ ของผู้เรียนครบถ้วน การวิเคราะห์ที่ถูกต้องจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสม หากการประเมินเบื้องต้นคลาดเคลื่อน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดก็มีโอกาสผิดทิศทาง ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในระยะยาว นอกจากนี้หลักสูตรต้องคำนึงถึงบริบทครอบครัวและชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเข้าสังคม และกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง (Independent Living) และพร้อมพัฒนาตนเองต่อไปแม้พ้นจากศูนย์แล้ว อีกประเด็นสำคัญคือ การจัดหลักสูตรอาชีพและการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างประสบการณ์จริงให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะไปใช้ได้ในอนาคต หลักสูตรอาชีพควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน รวมถึงเปิดโอกาสให้ฝึกงานหรือทำกิจกรรมในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอนาคต

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนพิการเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจรายบุคคล การทำงานแบบสหวิชาชีพ การคำนึงถึงทักษะชีวิต และการจัดประสบการณ์อาชีพอย่างเหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญต่อการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2. ในมุมมองของท่าน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร

...ในศูนย์การศึกษาพิเศษ ครูและบุคลากรมีความหลากหลายทางสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นครูการศึกษาพิเศษ ครูปฐมวัย ครูพลศึกษา ครูดนตรี นักกายภาพบำบัด และนักกิจกรรมบำบัด ความหลากหลายดังกล่าวทำให้การพัฒนาครูเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหากขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนพิการได้อย่างทันท่วงที โดยเฉพาะในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สื่อการสอน นวัตกรรมทางการแพทย์ และอุปกรณ์ที่ช่วยลดข้อจำกัดของความพิการที่ถูกพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ครูในศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและอัปเดตความรู้สม่ำเสมอ ไม่เพียงเฉพาะด้านวิชาการหรือทักษะเฉพาะทาง แต่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างองค์รวม เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคนอย่างรอบด้าน ทั้งความต้องการทางกาย การสื่อสาร อารมณ์ รวมถึงบริบทครอบครัว ซึ่งล้วนส่งผลต่อพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียนพิการ นอกจากนี้การประชุมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ครูสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และผู้บริหาร เนื่องจากการจัดทำ IEP ไม่สามารถดำเนินการโดยบุคคลเพียงคนเดียวได้ แต่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูล การระดมความคิดเห็น และการสะท้อนปัญหาของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้แผนพัฒนาที่จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงกับผู้เรียนแต่ละราย ทั้งนี้ ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเพิ่มขึ้นของความซับซ้อนในรูปแบบของความพิการเด็กรุ่นใหม่ ครูไม่สามารถพึ่งพาเพียงองค์ความรู้เดิมได้อีกต่อไป แต่ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถดูแลและพัฒนาผู้เรียนพิการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษซึ่งการทำงานกับผู้เรียนพิการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายสาขาวิชา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีบุคลากรคนใดมีความรู้หรือทักษะครอบคลุมทุกมิติของความต้องการจำเป็นของผู้เรียนพิการ ผู้เรียนหนึ่งคนอาจต้องได้รับการดูแลจากครู นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด ผู้ปกครอง รวมถึงบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดปัญหาในการเรียนรู้หรือพฤติกรรมของผู้เรียน ครูและทีมสหวิชาชีพมักมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ความร่วมมือดังกล่าวทำให้สามารถมองเห็นผู้เรียนจากหลากหลายมุมมอง เกิดความเข้าใจเชิงลึกแบบองค์รวม และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาเด็กที่ตรงกับสภาพจริงและความต้องการเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น การพัฒนาครูไม่ได้มุ่งเพียงการเพิ่มพูนความรู้

รายบุคคลเท่านั้น แต่จำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูเปิดใจเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ รวมทั้งทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ การดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนพิการได้อย่างเต็มที่และยั่งยืน...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด เห็นพัฒนาการ ปัญหา อุปสรรค รวมถึงจุดเด่นของผู้เรียนในแต่ละวันโดยตรง ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีของครูจึงมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง ครูที่มีเพียงความรู้เชิงวิชาการแต่ขาดทัศนคติที่เหมาะสมจะไม่สามารถทำงานกับผู้เรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนกลุ่มนี้มีความละเอียดอ่อน ต้องการเวลาเรียนรู้มากกว่าปกติ รวมถึงต้องการเทคนิคเฉพาะและการสนับสนุนเชิงอารมณ์อย่างต่อเนื่อง การทำงานของศูนย์การศึกษาพิเศษไม่ได้ยึดครูเป็นศูนย์กลางเพียงคนเดียว แต่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และชุมชน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างกันทำให้การจัดการเรียนรู้มีความรอบด้านมากขึ้น แต่ละคนสามารถนำมุมมองของตนมาช่วยเติมเต็มแนวทางการสอนได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการออกแบบแผนการพัฒนาและการดูแลผู้เรียนให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล ในภาพรวม เมื่อครูมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เปิดรับมุมมองใหม่ และปฏิบัติงานร่วมกับทีมอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนพิการก็จะได้รับการสนับสนุนที่มีคุณภาพสูงสุด ส่งผลให้พัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การพัฒนาครูถือเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษซึ่งผู้เรียนมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านพัฒนาการ ความสามารถ และข้อจำกัดเฉพาะบุคคล ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ที่รอบด้าน ไม่จำกัดเฉพาะความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาของตนเองเท่านั้น แต่ต้องเสริมทักษะเพิ่มเติมในหลายด้าน เช่น เทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ การสังเกตพฤติกรรม การฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการแต่ละประเภท หากขาดการพัฒนาต่อเนื่อง ความรู้และทักษะของครูจะล้าหลังต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนและสังคม เพราะเด็กแต่ละยุคมีความต้องการที่ต่างออกไป และนวัตกรรมทางการศึกษาหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือใหม่ ๆ ก็ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาตนเองของครูจึงต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งนี้ไม่ใช่เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนจริง การแบ่งปันความรู้ภายในทีมก็เป็นส่วนสำคัญ ครูไม่สามารถทำงานได้อย่างโดดเดี่ยว การพัฒนาเด็กพิการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายศาสตร์ ทั้งแพทย์ ผู้ปกครอง และบุคลากรสหวิชาชีพ มาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์

ร่วมกันทำให้แผนการพัฒนาผู้เรียนมีความชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนจึงเกิดขึ้นจากการที่ครูพัฒนาตนเองควบคู่กับการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นทีม...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่มพบว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ และเป็นรากฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการเป็นงานที่มีความเฉพาะทางสูงและต้องอาศัยความรู้หลากหลายด้าน เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลสูง ทั้งด้านพัฒนาการ ความสามารถ และข้อจำกัดเฉพาะบุคคล ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ถูกต้อง รวมถึงต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนรู้ อุปกรณ์ช่วยคนพิการ และองค์ความรู้ด้านการแพทย์และการบำบัด ซึ่งล้วนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโดยตรง ครูจึงต้องได้รับการพัฒนาในลักษณะ “องค์รวม” ไม่ใช่เฉพาะด้านวิชาการ แต่ต้องมีความเข้าใจผู้เรียนในมิติร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม การสื่อสาร และบริบทครอบครัว เพื่อให้สามารถวางแผนสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ การทำงานแบบ ทีมสหวิชาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเด็กพิการ เนื่องจากไม่มีผู้ใดสามารถดูแลผู้เรียนได้ครบทุกมิติ กระบวนการประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน และการบูรณาการองค์ความรู้หลายสาขา ช่วยให้งานพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างรอบด้านเป็นระบบ และตรงตามความจำเป็นจำเป็นของเด็กแต่ละราย อีกประเด็นสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำคือ เจตคติของครูต่อผู้เรียนพิการ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนไม่แพ้ความรู้หรือทักษะ ครูที่มีทัศนคติที่ดีจะมองเห็นศักยภาพของผู้เรียน ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่าง และสามารถสร้างแรงสนับสนุนทางบวกให้ผู้เรียนได้ในระยะยาว นอกจากนี้ครูที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและแบ่งปันองค์ความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของทั้งองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีผลโดยตรงต่อคุณภาพของการบริการทางการศึกษา ความเข้าใจผู้เรียน และการออกแบบแผนพัฒนารายบุคคล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

3) ในความคิดเห็นของแต่ละท่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษซึ่งต้องรองรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นหลากหลายรูปแบบ การออกแบบอาคารและห้องเรียนจึงจำเป็นต้องยึดหลัก Universal Design อย่างจริงจัง ไม่ใช่มุ่งเน้นเพียงความสวยงามหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น แต่ต้องสามารถเข้าถึงและใช้งานได้จริงสำหรับผู้เรียนทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้รถเข็น ผู้ที่มีความบกพร่องด้านการเคลื่อนไหว เด็กออทิสติก หรือผู้เรียนที่ต้องการพื้นที่ที่ปลอดภัยเป็นพิเศษ เมื่อสภาพแวดล้อมได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง ผู้เรียนจะรู้สึกว่า “พื้นที่นี้เป็นของเขา” สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้มีความมั่นใจ กล้าที่จะเคลื่อนไหว สำรวจ และเรียนรู้มากขึ้น ตรงกันข้าม หากสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเข้าถึง เช่น พื้นที่เดินลำบาก ขาดราวจับ หรือการจัดวางสื่อไม่เป็นระบบ ย่อมทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่กล้าลงมือทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ไม่เต็มศักยภาพ ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะสม และปลอดภัยจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการในทุกด้านอย่างเป็นรูปธรรม...(ครูและบุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งและส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการของผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กเล็กหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นหลากหลายรูปแบบ ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ได้ต้องการเพียงโต๊ะ เก้าอี้ หรือห้องเรียนแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ต้องการพื้นที่ที่สามารถใช้ในการเคลื่อนไหว เล่น สนทนา และฝึกทักษะชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมจึงต้องเริ่มต้นจาก “ความต้องการของผู้เรียน” เป็นหลัก เช่น เด็กที่จำเป็นต้องพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ควรมีพื้นที่สำหรับการเคลื่อนไหวที่ปลอดภัย เด็กที่เรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศสงบต้องมีพื้นที่หรือมุมสงบเฉพาะ และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับสื่อที่มีความชัดเจน เห็นภาพง่าย และช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น สภาพแวดล้อมจึงต้องมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ และรองรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนพิการแต่ละราย ไม่ใช่บังคับให้เด็กเป็นฝ่ายปรับตัวเข้าหาสภาพแวดล้อมที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของเขา นอกจากบทบาทในด้านการเรียนรู้แล้ว สภาพแวดล้อมยังส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนใช้เวลาอยู่ที่ศูนย์หลายชั่วโมงต่อวัน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงมีส่วนช่วยอย่างมากต่อความก้าวหน้าในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นด้านทักษะร่างกาย อารมณ์ ความสามารถทางสังคม หรือความมั่นใจในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงและตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผล

ต่อความเร็วและคุณภาพของพัฒนาการผู้เรียนพิการอย่างชัดเจน...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนพิการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เรียนกลุ่มนี้มักต้องใช้เวลาในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าเด็กทั่วไป หากผู้เรียนรู้สึกว่าพื้นที่ที่ตนอยู่มีความปลอดภัย อบอุ่น และเป็นมิตร จะทำให้เกิดความไว้วางใจและความสบายใจ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเปิดรับการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ให้แก่ผู้เรียน ทำให้เขารู้สึกว่าศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นพื้นที่ที่เชื่อถือได้ ไม่ถูกตัดสินหรือถูกกดดัน และสามารถเรียนรู้ผ่านการลองผิดลองถูกได้อย่างอิสระ ผู้เรียนบางคนโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลสูง จะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีการจัดระบบที่ดีอย่างชัดเจน เช่น ห้องเรียนที่มีการจัดวางสื่ออย่างเป็นระเบียบ มีพื้นที่ทำกิจกรรมที่แบ่งเขตชัดเจน หรือมีมุมพักผ่อนสำหรับผ่อนคลายความตึงเครียด สภาพแวดล้อมเช่นนี้ช่วยเพิ่มสมาธิ ลดความกังวล และส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จากประสบการณ์การจัดการเรียนรู้พบว่า เมื่อสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนพิการ จะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่รวดเร็วและครอบคลุม ทั้งด้านทักษะชีวิต การเข้าสังคม การควบคุมอารมณ์ และความสามารถทางวิชาการ เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานทางจิตใจที่มั่นคง รู้สึกปลอดภัย และพร้อมต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนพิการ และเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า สภาพแวดล้อมสำหรับเด็กพิการต้องได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคล และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพื้นที่และทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองอย่างปลอดภัยและมั่นใจ สภาพแวดล้อมในศูนย์การศึกษาพิเศษจึงจำเป็นต้องยึดหลัก Universal Design เพื่อให้รองรับความหลากหลายของความพิการ ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนที่ใช้รถเข็น ผู้เรียนออทิสติก หรือผู้เรียนที่ต้องการพื้นที่ยืดหยุ่นสำหรับเรียนรู้เฉพาะด้านการออกแบบพื้นที่ให้เด็กสามารถเคลื่อนไหว สำรวจ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ลดความกลัว และกระตุ้นให้เด็กกล้าลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ตามพัฒนาการตามธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลยังระบุว่าการจัดพื้นที่ย่อยให้สอดคล้องกับลักษณะความต้องการของผู้เรียน เช่น มุมสงบ พื้นที่ฝึกกล้ามเนื้อหรือพื้นที่กิจกรรมกลุ่ม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนใช้เวลาอยู่ในศูนย์หลายชั่วโมงต่อวัน พื้นที่ที่เหมาะสมจึงช่วยให้เด็กเกิดความผูกพัน ความรู้สึกปลอดภัย และความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมอย่างชัดเจน เด็กที่รู้สึกว่า “พื้นที่นี้เป็นของตนเอง” จะมีสมาธิ

ความพร้อมในการเรียนรู้ และกล้าลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงไม่เพียงช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง และการเข้าสังคมที่ดีขึ้น แต่ยังส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นองค์ประกอบหลักที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ พร้อมก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

4) ในประสบการณ์ของแต่ละท่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...ครอบครัวคือฐานสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการประเภทไหน การพัฒนาเขาจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ครอบครัวคือคนที่กำหนดทิศทางอยู่มาก เหมือนเป็นคนที่อยู่ใกล้ตัวเด็กที่สุด เห็นเขาในทุกช่วงเวลา ทั้งเวลาที่เขาเรียนรู้ ทำกิจวัตร หรือเจอสถานการณ์ยาก ๆ สิ่งหนึ่งที่เห็นชัดมากคือ เด็กที่ครอบครัวสนับสนุน กับเด็กที่ครอบครัวไม่สนับสนุน พัฒนาการต่างกันอย่างมาก เด็กกลุ่มแรกจะเรียนรู้เร็ว กล้าลองสิ่งใหม่ ๆ เพราะได้รับกำลังใจและพื้นที่ ขณะที่เด็กที่ไม่ได้รับการสนับสนุน มักไม่มั่นใจ ขาดความต่อเนื่องในการฝึก และบางครั้งถอยหลังด้วยซ้ำ ชุมชนเองก็มีผลไม่แพ้กัน เด็กพิการจำนวนมากเจอปัญหาเรื่องการไม่ยอมรับหรือความเข้าใจผิดในสังคม แต่ถ้าชุมชนเปิดใจจริง ๆ เข้าใจธรรมชาติของเด็กพิการ จะเป็นเหมือนพื้นที่ปลอดภัยที่ทำให้เด็กได้ลองใช้ชีวิตจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างทักษะชีวิตที่ในห้องเรียนให้ไม่ได้ทั้งหมด...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เด็กพิการจะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ต้องมีสะพานเชื่อม ระหว่างศูนย์กับบ้าน และสะพานนั้นก็คือครอบครัว เพราะศูนย์ช่วยวางรากฐานวิเคราะห์ศักยภาพ ออกแบบกิจกรรม ฝึกทักษะต่าง ๆ แต่พอเด็กกลับบ้านไป เด็กจะอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก ถ้าบ้านช่วยเสริมเด็กจะต่อยอดได้แบบก้าวกระโดด บางครั้งพบว่าเด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแต่กลับไปบ้านผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือทั้งหมด เด็กจึงไม่ได้ฝึกซ้ำและไม่เกิดการเรียนรู้จริง ครอบครัวจึงเป็นตัวเร่ง หรือตัวหน่วง พัฒนาการของเด็กได้ ร่วมถึงภาคีเครือข่ายในพื้นที่ อบต. เทศบาล โรงพยาบาล ก็คือกลไกสำคัญ เพราะการทำงานของศูนย์ไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันเพื่อทำให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพตามความสามารถของตนเองให้ได้มากที่สุด...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ทัศนคติของครอบครัวและชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนตรงกันว่า ทัศนคติที่คลาดเคลื่อน เช่น ความเชื่อว่าเด็กพิการไม่สามารถพัฒนาได้ หรือมองว่าการเรียนรู้ไม่จำเป็นสำหรับเด็ก ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาหรือ

การฝึกทักษะอย่างเหมาะสมตั้งแต่ช่วงแรกเริ่ม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการและศักยภาพในอนาคตของเด็ก หากครอบครัว ชุมชน และบุคคลรอบตัวขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน ก็เท่ากับเป็นการลดทอนโอกาสในการพัฒนาตั้งแต่ต้นทาง ในทางตรงกันข้าม เมื่อครอบครัวมีทัศนคติที่เปิดกว้างและพร้อมสนับสนุนเด็กอย่างต่อเนื่อง จะพบว่าเด็กสามารถพัฒนาได้อย่างชัดเจนและมีความก้าวหน้าจริง การออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามพัฒนาการพบว่า ผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การพาบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ การเปิดโอกาสให้เด็กลองทำงานบ้านง่าย ๆ หรือให้ฝึกทักษะด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กอย่างมาก ทัศนคติที่ดีจากครอบครัวและชุมชนจึงถือเป็น “รากฐานสำคัญ” ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมทั้งด้านอารมณ์ ความมั่นใจ และแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาตนเองในระยะยาว...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...แนวคิด “บวร” (บ้าน–วัด–โรงเรียน) เป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมอย่างยิ่งต่อบริบทสังคมไทย และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนพิการ โดยเฉพาะในระดับศูนย์การศึกษาพิเศษ โมเดลดังกล่าวสะท้อนการบูรณาการความร่วมมือจากสามภาคส่วน ได้แก่ บ้าน ในฐานะแหล่งการเรียนรู้แรกเริ่มที่เด็กใช้ชีวิตประจำวันและฝึกทักษะพื้นฐาน วัดหรือชุมชน ในฐานะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เด็กสามารถเรียนรู้มารยาท การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ และ โรงเรียนหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ ในฐานะสถานที่จัดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักสูตรและเป้าหมายเฉพาะบุคคล เมื่อองค์ประกอบทั้งสามทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน จะส่งผลให้ผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ตัวอย่างเช่น กิจกรรมในชุมชนหรือวัดช่วยส่งเสริมทักษะสังคมและการปรับตัว ขณะที่ครอบครัวทำหน้าที่เสริมทักษะชีวิตจริงอย่างต่อเนื่อง ส่วนศูนย์การศึกษาพิเศษรับบทบาทด้านการวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนาทักษะเป้าหมายอย่างมีทิศทาง ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อีกประเด็นที่มีความสำคัญคือ การทำงานของทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยครู แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด และครอบครัว การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือในกระบวนการวางแผนพัฒนาผู้เรียน มีส่วนช่วยลดความคลาดเคลื่อนด้านข้อมูล ทำให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาเป็นไปอย่างแม่นยำ ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคล และเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องมากขึ้น...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับชุมชนอย่างชัดเจน ชุมชนมีความเปิดกว้างและให้การยอมรับผู้เรียนพิการมากขึ้น เมื่อเทียบกับในอดีตที่ผู้คนจำนวนไม่น้อยยังมีอคติหรือขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความพิการ ขณะนี้หลายพื้นที่ให้ความร่วมมือในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกัน การสนับสนุนงบประมาณ หรือการเปิดพื้นที่สาธารณะ

สำหรับให้เด็กพิการได้เข้าร่วมกิจกรรมจริงในชุมชน ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะชีวิตและทักษะสังคมในบริบทจริง อีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของครอบครัว จากเดิมที่บางครอบครัวมีความกังวล หรือมองว่าบุตรหลานของตนไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างได้ ทำให้การส่งเสริมทักษะของเด็กเกิดข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันหลายครอบครัวเริ่มเข้าใจบทบาทของตนในฐานะผู้สนับสนุนหลัก เปิดใจเรียนรู้ และปฏิบัติตามแนวทางที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแนะนำมากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนมีความต่อเนื่อง และเกิดความหมายในเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งจากชุมชน ครอบครัว และภาคีเครือข่าย มีบทบาทเสมือน “แรงเสริม” ที่ช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาผู้เรียนพิการเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน แต่ขยายไปสู่การใช้ชีวิตจริง ช่วยวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการต่อไป...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่มพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการและการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ครอบครัวถูกมองว่าเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการเสริมทักษะ การฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งล้วนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ กล้าลองสิ่งใหม่ และมีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางที่ศูนย์การศึกษาพิเศษพัฒนาวางไว้ ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นพื้นที่เรียนรู้จริงที่ผู้เรียนพิการสามารถนำทักษะต่าง ๆ ไปฝึกใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งด้านทักษะชีวิต การเข้าสังคม การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการลดทัศนคติลบของสังคมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เมื่อชุมชนเปิดรับและเข้าใจผู้เรียนพิการมากขึ้น ย่อมทำให้เด็กมีโอกาสฝึกประสบการณ์ชีวิตอย่างปลอดภัยและเหมาะสม นอกจากนี้ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงพยาบาล หรือหน่วยงานด้านสาธารณสุข มีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงบริการที่จำเป็นอย่างครบวงจร ทั้งในด้านสุขภาพ การฟื้นฟู อุปกรณ์ช่วยเหลือ ตลอดจนการประสานข้อมูลเพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การทำงานแบบบูรณาการระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เป็นองค์ประกอบหลักที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

5) แต่ละท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการ

...ทิศทาง บริบท และวิสัยทัศน์ของศูนย์การศึกษาพิเศษตอนนี้ถือว่าเดินมาถูกทางแล้ว แนวคิดหลักหลายอย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและครอบครัวจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเรื่องความเสมอภาค การจัดบริการใกล้บ้าน หรือการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล แต่สิ่งสำคัญคือ นโยบายที่ดีต้องลงไปสู่การปฏิบัติได้จริง บางครั้งศูนย์มีนโยบายที่ดีบนเอกสาร แต่เมื่อไปถึงขั้นการทำงานจริงกลับติดปัญหาเรื่องบุคลากร งบประมาณ หรือข้อจำกัดในพื้นที่ ซึ่งทำให้ผลลัพธ์ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้นนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษในตอนนี้ดำเนินการมาถูกทิศทางแล้ว แต่ต้องลงมือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การสร้างความเข้าใจร่วมกันในทีม การชี้แจงนโยบายให้ครอบคลุม การสนับสนุนครู และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นโยบายเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนพิการจริง...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...เมื่อพิจารณาภาพรวมของนโยบายจากต้นสังกัด คือ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จะพบว่านโยบายที่กำหนดมีลักษณะค่อนข้างกว้าง ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละพื้นที่นำไปปฏิบัติได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากบริบทของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน เช่น จังหวัดตราดเป็นจังหวัดขนาดเล็ก มีพื้นที่กระจาย และมีความต้องการจำเพาะที่ไม่เหมือนจังหวัดขนาดใหญ่ อีกทั้งการมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้งยังสร้างความสับสนให้กับศูนย์หลายแห่ง และบางครั้งจำเป็นต้องปรับกระบวนการทำงานใหม่ในหลายส่วน แต่มีนโยบายบางประการที่มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะประเด็น “ความเสมอภาค” ซึ่งเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียมของผู้เรียนพิการ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการจัดตั้งหน่วยบริการประจำอำเภอครบทุกอำเภอในจังหวัดตราด ช่วยลดภาระการเดินทางของผู้เรียนพิการ และเปิดโอกาสให้เด็กได้รับบริการพื้นฐานตามสิทธิอย่างทั่วถึงมากขึ้น นโยบายที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นการพัฒนาตาม “ศักยภาพเฉพาะบุคคล” ของผู้เรียนพิการ เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ไม่สามารถใช้เกณฑ์เดียวกันได้ทั้งหมด ร่วมถึงต้องมีนโยบายในการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการยอมรับและสนับสนุนผู้เรียนพิการ เพื่อร่วมกันพัฒนาเด็กให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ การดำเนินงานตามนโยบายจะเกิดผลได้จริงต่อเมื่อมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย รวมทั้งต้องมีการสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้พิการในทุกภาคส่วน เพราะเจตคติที่ถูกต้องถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาด้านการจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาการ ทักษะพื้นฐาน บริบทครอบครัว หรือข้อจำกัดตามประเภทความพิการ ดังนั้น นโยบายที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นการออกแบบการเรียนรู้แบบรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมที่สุดกับความต้องการของแต่ละบุคคล รวมถึงการสร้างเจตคติที่ดีของผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากหากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจหรือไม่ให้ความร่วมมือ การพัฒนาผู้เรียนก็อาจไม่เกิดผลอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นในมิติการบริหารจัดการ นโยบายที่ดีจำเป็นต้องมีแผนงานที่ชัดเจน มีระบบตรวจสอบคุณภาพ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ครูและบุคลากรต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ไม่ใช่ต่างคนต่างปฏิบัติ เพราะการดำเนินงานจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีความสอดประสานระหว่างทุกหน่วยงาน ดังนั้นนโยบายที่ดีต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียนได้จริง ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงในระดับเอกสาร เมื่อนโยบายถูกนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล ผู้เรียนพิการก็จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มพบว่า นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนพิการให้ก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านพัฒนาการ ความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล และบริบทครอบครัวของผู้เรียนพิการ ทั้งนี้ แนวทางแบบเหมารวมไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ แม้ว่าทิศทางและวิสัยทัศน์ของศูนย์การศึกษาพิเศษในปัจจุบันจะถือว่าเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะแนวนโยบายด้านความเสมอภาคและการจัดบริการใกล้บ้าน แต่ประสิทธิผลของนโยบายยังขึ้นอยู่กับการนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งยังคงพบข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ งบประมาณที่จำกัด จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอ และความแตกต่างของบริบทพื้นที่ในแต่ละจังหวัด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารนโยบายอย่างชัดเจน การสนับสนุนครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แนวนโยบายเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้เรียนพิการ นโยบายที่ดีต้องส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการระหว่างครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อผู้พิการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้จริง เมื่อทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง ผู้เรียนพิการจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

6) แต่ละท่านมีความคิดเห็นในการจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยี มีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการได้อย่างไร

...โลกในตอนนี้เปลี่ยนเร็วมาก ทั้งสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการศึกษาเดินหน้าเร็วแบบก้าวกระโดด ซึ่งหมายความว่าศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็ต้อง วิ่งให้ทัน และต้องพัฒนาตามให้ทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ แต่ความท้าทายคือการสนับสนุนจากต้นสังกัดยังค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณ ทำให้บางครั้งศูนย์เองไม่สามารถจัดซื้อสื่อหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมได้ตามจำนวนหรือคุณภาพที่ต้องการ ศูนย์จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาช่วยอยู่พอสมควร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรท้องถิ่น มูลนิธิ หรือผู้ใหญ่ใจดีในชุมชน เพราะสุดท้ายแล้วสื่อและเทคโนโลยีที่ดี ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรงจริง ๆ เด็กหลายคนเมื่อได้ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับเขา เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปฝึกอ่านเขียน หรืออุปกรณ์ช่วยพัฒนาการเคลื่อนไหว จะเห็นได้ชัดเลยว่าการเรียนรู้ของเขาก้าวหน้าเร็วขึ้น พึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น และเริ่มมีทักษะที่ต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในอนาคต พูดง่าย ๆ สื่อและเทคโนโลยีไม่ได้เป็นแค่ของประกอบการสอน แต่เป็น กุญแจสำคัญ ที่ทำให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม และพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตจริง ๆ... (ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา ส่งผลให้ศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณจากต้นสังกัด ทำให้ศูนย์ไม่สามารถจัดหาสื่อหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอหรือมีคุณภาพตามความต้องการ จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคเอกชนและหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ หรือผู้สนับสนุนในชุมชน เพื่อช่วยเติมเต็มทรัพยากรที่ขาดแคลน ทั้งนี้สื่อและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพมีผลโดยตรงต่อพัฒนาการของผู้เรียนพิการอย่างชัดเจน การใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันฝึกทักษะการอ่านและเขียน หรืออุปกรณ์ช่วยเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ช่วยให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าเร็วขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และพัฒนาทักษะที่ต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว จะเห็นได้ว่า สื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนเท่านั้น แต่เป็น “องค์ประกอบสำคัญ” ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การจัดสื่อและเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพิการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้กับเด็กแต่ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องเป็นสื่อที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ไม่ใช่สื่อแบบเดียวกันสำหรับทุกคน เพราะเด็กพิการแต่ละคนมีความพร้อม ความต้องการ และข้อจำกัดเฉพาะตัว การเลือกสื่อให้เหมาะกับเขาจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เช่น บางคนเรียนรู้จากสิ่งที่จับต้องได้ บางคนเรียนรู้จากภาพ บางคนตอบสนองต่อเสียงหรือวิดีโอมากกว่า การใช้สื่อที่ถูกต้อง จะทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนง่ายขึ้น ลดอุปสรรคในการเรียนรู้ และช่วยให้ทักษะของเขาพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งในระยะยาวก็จะช่วยสร้างศักยภาพในชีวิตประจำวัน รวมถึงพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่มพบว่า การจัดหาสื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ โดยเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้ และการก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน สื่อและเทคโนโลยีที่ได้รับการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็ก เช่น โปรแกรมช่วยสื่อสาร แอปพลิเคชันฝึกทักษะ หรืออุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว ช่วยลดข้อจำกัดจากความพิการ ทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามศูนย์การศึกษาพิเศษยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณจากต้นสังกัด ส่งผลให้ไม่สามารถจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากร การสนับสนุนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนพิการได้รับสื่อที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับศักยภาพของตน

โดยสรุป สื่อ ทรัพยากร และเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน แต่เป็น “กลไกหลัก” ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม พัฒนาทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต และต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

...การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความยั่งยืนมิได้เป็นเพียงภารกิจของศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในลักษณะของ “พลังร่วม” โดยเฉพาะชุมชนและเครือข่ายสนับสนุนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านแรงงาน หน่วยงานสาธารณสุข มูลนิธิ และภาคเอกชนในพื้นที่ ชุมชนควรมีทัศนคติที่ถูกต้องและมองเห็นคุณค่าของผู้เรียนพิการในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ใช่มองเพียงในมิติของผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเท่านั้น การมีทัศนคติที่ดีของชุมชนและภาคีเครือข่ายจะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพื้นที่ในการพัฒนาต่ออย่าง

หลากหลาย โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านจากศูนย์ไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมจริง นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานหรือกลไกเฉพาะที่ทำหน้าที่สนับสนุนด้านการจัดหางานหรือส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนพิการแต่ละคน เพื่อให้เกิดการส่งต่ออย่างมีระบบและมีความหมาย การมีอาชีพ รายได้ และบทบาทในสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและพัฒนาต่อเนื่องได้อย่างยั่งยืน ซึ่งนับเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อผู้เรียนพิการในระยะยาว... (ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...บทบาทสำคัญของผู้ดูแลผู้พิการ ทั้งบิดา มารดา และผู้ปกครอง ซึ่งถือเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนพิการในทุกช่วงวัย ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ดูแลจำนวนมากยังขาดข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ทราบช่องทางในการเข้าถึงสิทธิและการสนับสนุนภายในระบบ ทั้งด้านสวัสดิการ การฝึกอาชีพ โครงการสนับสนุนต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือผู้พิการ หากผู้ดูแลได้รับความรู้ที่เหมาะสมและเข้าใจวิธีการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การเลือกเข้าร่วมโครงการพัฒนา การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการฝึกทักษะต่อเนื่องที่บ้านตามแนวทางของศูนย์ ผู้เรียนพิการจะมีโอกาสพัฒนาได้รวดเร็วขึ้นและคงความต่อเนื่องของพัฒนาการได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่ผู้เรียนออกจากศูนย์การศึกษาพิเศษ การที่ผู้ดูแลมีความพร้อม มีความรู้ และมีทักษะในการส่งเสริมการใช้ชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาผู้อื่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ศูนย์การศึกษาพิเศษควรจัดอบรมหรือให้ข้อมูลแก่ผู้ดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดูแลและพัฒนาผู้เรียนพิการอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว...(ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

...การทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนพิการ เนื่องจากการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนพิการจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างครอบคลุมทั้งด้านทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะทางสังคม ซึ่งการพัฒนาแต่ละด้านจะเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายทำงานสอดประสานกันเป็นระบบ เช่น การที่ครูฝึกทักษะในศูนย์ ผู้ปกครองช่วยเสริมกิจกรรมต่อเนื่องที่บ้าน ชุมชนเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และหน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานหรือโอกาสทางการเรียนรู้เพิ่มเติม ดังนั้น ความร่วมมือในลักษณะบูรณาการจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิการพัฒนาได้อย่างมั่นคง สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเอง และท้ายที่สุดนำไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนพิการอย่างยั่งยืน... (ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ, การสื่อสารสนทนากลุ่ม, 26 กันยายน 2568)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวรัชนีกร จิตร์กระจ่าง
วัน เดือน ปีเกิด	28 สิงหาคม พ.ศ. 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	63 หมู่ 15 ตำบลวังทอง อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด 90/5 หมู่ 4 ตำบลท่าพริก อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุภวิทย์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
พ.ศ. 2552	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ฉะเชิงเทรา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2554	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ฉะเชิงเทรา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2559	กายภาพบำบัดบัณฑิต (ก.ภ.) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2564	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. 2569	ครุศาสตรมหาบัณฑิต ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี